

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Art. 730–1217

redakcja naukowa Jarosław Świeczkowski

Piotr Blus, Wiesław Grajdura, Angelika Janaszek, Grzegorz Julke
Aleksandra Leleniewska, Marek Lewandowski, Dominika Mróz-Szarmach
Patryk Pfeiffer, Małgorzata Rybicka-Pakula, Karolina Sarzyńska
Paweł Sławicki, Joanna Szachta, Marzena Świeczkowska-Wójcikowska
Jarosław Świeczkowski, Agnieszka Witczak-Słoczyńska, Łukasz Zamojski

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

Komentarz

Art. 730–1217

redakcja naukowa Jarosław Świeczkowski

Piotr Blus, Wiesław Grajdura, Angelika Janaszek, Grzegorz Julke
Aleksandra Leleniewska, Marek Lewandowski, Dominika Mróz-Szarmach
Patryk Pfeiffer, Małgorzata Rybicka-Pakuła, Karolina Sarzyńska
Paweł Sławicki, Joanna Szachta, Marzena Świeczkowska-Wójcikowska
Jarosław Świeczkowski, Agnieszka Witczak-Słoczyńska, Łukasz Zamojski

Materiały uzupełniające na stronie:
<https://www.profinfo.pl/materiały-dodatkowe>
będą dostępne do 31 grudnia 2027 r.

Jeżeli w książce nie ma zdrapki
z kodem aktywacyjnym,
prosimy o kontakt
tel. +48 801 044 545

Stan prawny na 1 czerwca 2025 r.

Recenzentka

Dr hab. Joanna Studzińska, profesor Akademii Leona Koźmińskiego

Wydawca

Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

Katarzyna Świerk-Bożek

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów napisali:

Piotr Blus – art. 765, 767^{3a}–768¹, 779, 782¹, 786, 791–794, 794²–795⁵, 880–888, 960, 968, 971,
998–1013, 1041–1059

Piotr Blus, Joanna Szachta – art. 1066–1071

Wiesław Grajdura – art. 747–757, 770–771, 818–828

Angelika Janaszek – art. 1081–1088

Grzegorz Julke – art. 829–839, 889–893⁴

Aleksandra Leleniewska – art. 759¹, 760¹–763, 767², 767³, 776¹, 780, 787–789³, 795¹², 795¹³, 972–986,
987–997, 1035–1040¹

Marek Lewandowski – art. 844–879¹¹

Dominika Mróz-Szarmach – art. 730–746

Patryk Pfeiffer – art. 895–908¹

Małgorzata Rybicka-Pakuła – art. 840–843

Karolina Sarzyńska – art. 1154–1217

Paweł Sławicki – art. 759, 763¹, 763³, 764, 766–767, 776, 777–778³, 781–782, 783–785, 794¹,
795⁶–795^{11c}, 795¹⁴–795¹⁷, 909–912, 931–941, 986⁸–986¹⁰, 1013¹–1034, 1060–1064²³

Joanna Szachta – art. 759², 763⁴, 773–775¹, 796–817, 921–930, 953–959, 986¹–986⁷, 986¹¹

Marzena Świeczkowska-Wójcikowska – art. 758–758¹

Jarosław Świeczkowski – art. 760, 763², 942–952¹, 962–967, 969, 970

Agnieszka Witczak-Słoczyńska – art. 1097–1153²⁵

Łukasz Zamojski – art. 913–920¹

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2025

ISBN 978-83-8390-773-4

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. +48 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
---------------------	---

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego

Część druga. Postępowanie zabezpieczające (art. 730–757)	19
Tytuł I. Przepisy ogólne (art. 730–746)	19
Tytuł II. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych (art. 747–754 ¹)	82
Tytuł III. Inne wypadki zabezpieczenia (art. 755–757)	119
Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne (art. 758–1088)	137
Tytuł I. Przepisy ogólne (art. 758–843)	137
Dział I. Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności (art. 758–775 ¹)	137
Dział II. Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności (art. 776–795)	244
Dział IIa. Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego (art. 795 ¹ –795 ⁵)	387
Dział IIb. Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty (art. 795 ⁶ –795 ⁷)	402
Dział IIc. Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń (art. 795 ⁸ –795 ⁹)	404
Dział IId. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach cywilnych i handlowych (art. 795 ¹⁰ –795 ¹¹)	406
Dział IIIda. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (art. 795 ^{11a} –795 ^{11c})	410
Dział IIe. Wyciągi z orzeczeń, ugód i innych tytułów egzekucyjnych w sprawach alimentacyjnych (art. 795 ¹² –795 ¹³)	413
Dział IIIf. Zaświadczenia dotyczące orzeczeń obejmujących środki ochrony w sprawach cywilnych (art. 795 ¹⁴ –795 ¹⁷)	416
Dział III. Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne (art. 796–817)	423
Dział IV. Zawieszenie i umorzenie postępowania (art. 818–828)	507
Dział V. Ograniczenia egzekucji (art. 829–839)	548
Dział VI. Powództwa przeciwegzekucyjne (art. 840–843)	590

Tytuł II. Egzekucja świadczeń pieniężnych (art. 844–1040 ¹)	633
Dział I. Egzekucja z ruchomości (art. 844–879 ¹¹)	633
Rozdział 1. Zajęcie (art. 844–863)	633
Rozdział 2. Sprzedaż (art. 864–879)	684
Rozdział 3. Sprzedaż w drodze licytacji elektronicznej (art. 879 ¹ –879 ¹¹)	728
Dział II. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę (art. 880–888)	752
Dział III. Egzekucja z rachunków bankowych (art. 889–894)	800
Dział IV. Egzekucja z innych wierzytelności (art. 895–908 ¹)	834
Dział IVa. Egzekucja z innych praw majątkowych (art. 909–912)	857
Dział V. Wyjawienie majątku (art. 913–920 ²)	879
Dział VI. Egzekucja z nieruchomości (art. 921–1013)	898
Rozdział 1. Przepisy wstępne (art. 921–922)	898
Rozdział 2. Zajęcie (art. 923–941)	907
Rozdział 3. Opis i oszacowanie (art. 942–951)	954
Rozdział 4. Obwieszczenie o licytacji (art. 952–961)	969
Rozdział 5. Warunki licytacyjne (art. 962–971)	991
Rozdział 6. Licytacja (art. 972–986)	1007
Rozdział 6a. Sprzedaż nieruchomości w drodze licytacji elektronicznej (art. 986 ¹ –986 ¹¹)	1031
Rozdział 7. Przybicie (art. 987–997)	1049
Rozdział 8. Przesądzenie własności (art. 998–1003)	1064
Rozdział 9. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego (art. 1004–1013)	1101
Dział VIa. Uproszczona egzekucja z nieruchomości (art. 1013 ¹ –1013 ⁶)	1134
Dział VII. Egzekucja ze statków morskich (art. 1014–1022 ⁴)	1142
Dział VIII. Podział sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1023–1040 ¹)	1151
Rozdział 1. Przepisy ogólne (art. 1023–1028 ¹)	1151
Rozdział 2. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę (art. 1029–1032)	1172
Rozdział 3. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych (art. 1033–1034)	1178
Rozdział 4. Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości (art. 1035–1040 ¹)	1179
Tytuł III. Przepisy szczególne o egzekucji (art. 1041–1088)	1191
Dział I. Egzekucja świadczeń niepieniężnych (art. 1041–1059)	1191
Dział II. Przepisy szczególne o egzekucji z udziałem Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców (art. 1060–1065)	1386
Rozdział 1. Przepisy ogólne (art. 1060–1064)	1386
Rozdział 2. Egzekucja przez zarząd przymusowy (art. 1064 ¹ –1064 ¹³)	1392

Rozdział 3. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064 ¹⁴ –1065)	1410
Dział III. Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej (art. 1066–1071)	1426
Dział IV. (uchylony) (art. 1072–1080)	1451
Dział V. Egzekucja świadczeń alimentacyjnych (art. 1081–1088)	1452
Dział VI. (uchylony) (art. 1089–1095 ¹)	1475
Część czwarta. Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego (art. 1096–1153 ²⁵)	1476
(Przepis wstępny – uchylony) (art. 1096)	1485
Księga pierwsza. Jurysdykcja krajowa (art. 1097–1110 ⁴)	1485
Tytuł I. Przepisy ogólne (art. 1097–1099 ¹)	1485
(oznaczenie oraz tytuł Tytułu II – uchylony) (art. 1100–1102)	1493
Tytuł III. Jurysdykcja krajowa w procesie (art. 1103–1105 ¹)	1493
Tytuł IV. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym (art. 1106–1110 ²)	1517
Tytuł IVA. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym (art. 1110 ³ –1110 ⁴)	1541
Księga pierwsza a. Immunitet sądowy i egzekucyjny (art. 1111–1116)	1543
Księga druga. Postępowanie (art. 1117–1144 ¹³)	1550
Tytuł I. Zdolność sądowa i procesowa (art. 1117–1118)	1550
Tytuł II. Zabezpieczenie kosztów procesu (art. 1119–1128)	1552
Tytuł III. Zwolnienie cudzoziemców od kosztów sądowych (art. 1129)	1558
Tytuł IV. Pomoc prawna (art. 1130–1136)	1559
Tytuł V. Zabezpieczenie dowodów (art. 1137)	1573
Tytuł VI. Zagraniczne dokumenty urzędowe (art. 1138)	1575
Tytuł VII. Czynności dotyczące spadku po cudzoziemcach (art. 1139–1142)	1576
Tytuł VIIA. Europejskie poświadczenie spadkowe (art. 1142 ¹ –1042 ⁷)	1580
Tytuł VIII. Stwierdzenie obcego prawa i wzajemności (art. 1143)	1585
Tytuł IX. Uzasadnienie prawomocnych orzeczeń i wydawanie zaświadczeń (art. 1144–1144 ¹)	1585
Tytuł X. Wniosek o uchylenie wyroku wydanego w sprawie alimentacyjnej (art. 1144 ²)	1587
Tytuł XI. Europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym (art. 1144 ³ –1144 ¹³)	1588
Księga trzecia. Uznanie i stwierdzenie wykonalności (art. 1145–1153 ¹²)	1595
Tytuł I. Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych (art. 1145–1149 ¹)	1595
Tytuł II. Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzonych (art. 1150–1153)	1606

Tytuł III. (uchylony) (art. 1153 ¹ –1153 ³)	1614
Tytuł IV. (uchylony) (art. 1153 ⁴ –1153 ⁶)	1614
Tytuł V. (uchylony) (art. 1153 ⁷ –1153 ⁹)	1615
Tytuł VI. (uchylony) (art. 1153 ¹⁰ –1153 ¹²)	1615
Księga czwarta. Uznanie i wykonanie niektórych orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej oraz pochodzących z tych państw ugód, dokumentów urzędowych i porozumień (art. 1153 ¹³ –1153 ²⁵)	1615
Tytuł I. Przepisy ogólne (art. 1153 ¹³ –1153 ^{15b})	1615
Tytuł II. Wykonanie (art. 1153 ¹⁶ –1153 ^{22b})	1618
Tytuł III. Odmowa uznania lub wykonania (art. 1153 ²³ –1153 ²⁵)	1627
Część piąta. Sąd polubowny (arbitrażowy) (art. 1154–1217)	1630
Tytuł I. Przepisy ogólne (art. 1154–1160)	1630
Tytuł II. Zapis na sąd polubowny (art. 1161–1168)	1639
Tytuł III. Skład sądu polubownego (art. 1169–1179)	1654
Tytuł IV. Właściwość sądu polubownego (art. 1180–1182)	1668
Tytuł V. Postępowanie przed sądem polubownym (art. 1183–1193)	1673
Tytuł VI. Wyrok sądu polubownego i zakończenie postępowania (art. 1194–1204)	1688
Tytuł VII. Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego (art. 1205–1211)	1701
Tytuł VIII. Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej (art. 1212–1217)	1714
Autorzy	1727

Wykaz skrótów

Akty prawne

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.)
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2025 r. poz. 383)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2024 r. poz. 706 ze zm.)
- k.m. – ustawa z 18.09.2001 r. – Kodeks morski (Dz.U. z 2023 r. poz. 1309)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- konwencja brukselska z 1968 r. – Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Brukseli 27.09.1968 r. (Dz.Urz. WE C 27 z 1998 r., s. 1)
- konwencja haska z 1954 r. – Konwencja dotycząca procedury cywilnej, podpisana w Hadze 1.03.1954 r. (Dz.U. z 1963 r. Nr 17, poz. 90 ze zm.)
- konwencja haska z 1965 r. – Konwencja o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych, sporządzona w Hadze 15.11.1965 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 87, poz. 968)
- konwencja haska z 1970 r. – Konwencja o przeprowadzaniu dowodów za granicą w sprawach cywilnych lub handlowych, sporządzona w Hadze 18.03.1970 r. (Dz.U. z 2000 r. Nr 50, poz. 582)
- konwencja haska z 1980 r. – Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzona w Hadze 25.10.1980 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528 ze sprost.)
- konwencja haska z 1996 r. – Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze 19.10.1996 r. (Dz.U. z 2010 r. Nr 172, poz. 1158)
- konwencja lugańska z 2007 r. – Konwencja o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, sporządzona w Lugano 30.10.2007 r. (Dz.Urz. UE L 339, s. 3 ze zm.)
- konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych – Konwencja wiedeńska o stosunkach dyplomatycznych, sporządzona w Wiedniu 18.04.1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232)
- konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych – Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych, sporządzona w Wiedniu 24.04.1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 572)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)

- k.p.c. z 1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego, powstały z włączenia Prawa o sądowym postępowaniu egzekucyjnym z 27.10.1932 r. (Dz.U. Nr 93, poz. 803) do Kodeksu postępowania cywilnego z 29.11.1930 r. (Dz.U. Nr 83, poz. 651) – w brzmieniu nadanym mu przez obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu Kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 112, poz. 934) – uchylony
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.)
- nowelizacja z 2.07.2004 r. – ustawa z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804)
- nowelizacja z 28.07.2005 r. – ustawa z 28.07.2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478)
- nowelizacja z 5.12.2008 r. – ustawa z 5.12.2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571)
- nowelizacja z 16.09.2011 r. – ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)
- nowelizacja z 5.12.2014 r. – ustawa z 5.12.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2)
- nowelizacja z 10.07.2015 r. – ustawa z 10.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1311 ze zm.)
- nowelizacja z 10.09.2015 r. – ustawa z 10.09.2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. poz. 1595)
- nowelizacja z 5.07.2018 r. – ustawa z 5.07.2018 r. o zmianie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1637)
- nowelizacja z 4.07.2019 r. – ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.)
- nowelizacja z 19.07.2019 r. – ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych (Dz.U. poz. 1649)
- nowelizacja z 31.07.2019 r. – ustawa z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz.U. poz. 1495 ze zm.)
- nowelizacja z 11.09.2019 r. – ustawa z 11.09.2019 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2070 ze zm.)
- nowelizacja z 28.05.2021 r. – ustawa z 28.05.2021 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1090)
- nowelizacja z 26.01.2023 r. – ustawa z 26.01.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 403)
- nowelizacja z 9.03.2023 r. – ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 614)
- nowelizacja (II) z 9.03.2023 r. – ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 556 ze zm.)
- nowelizacja z 28.07.2023 r. – ustawa z 28.07.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1615)
- o.p. – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2025 r. poz. 111 ze zm.)
- p.g.g. – ustawa z 9.06.2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2024 r. poz. 1290 ze zm.)
- p.g.k. – ustawa z 17.05.1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1151 ze zm.)

- p.p.m. – ustawa z 4.02.2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe (Dz.U. z 2023 r. poz. 503)
- p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.)
- pr. adw. – ustawa z 26.05.1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz.U. z 2024 r. poz. 1564)
- pr. aut. – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 24)
- pr. bank. – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 ze zm.)
- p.r.d. – ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1251)
- pr. konsul. – ustawa z 25.06.2015 r. – Prawo konsularne (Dz.U. z 2023 r. poz. 1329)
- pr. not. – ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1001 ze zm.)
- pr. przeds. – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2024 r. poz. 236 ze zm.)
- pr. restr. – ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1428)
- pr. spółdz. – ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2024 r. poz. 593)
- pr. up. – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2025 r. poz. 614)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)
- r.c.w.t.a. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.07.2023 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawienie wolności oraz dokumentowania tych czynności (Dz.U. poz. 1741)
- r.k.w.s.t. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 15.02.2016 r. w sprawie zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1583 ze zm.)
- r.n.k.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6.10.2016 r. w sprawie czynności sądu związanych z nadawaniem klauzuli wykonalności elektronicznym tytułom egzekucyjnym oraz sposobu przechowywania i posługiwania się elektronicznymi tytułami wykonawczymi (Dz.U. poz. 1739)
- r.o.b.k.w. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 6.08.2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (Dz.U. z 2021 r. poz. 2324)
- r.o.c.a. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2023 r. poz. 1964 ze zm.)
- r.o.c.r.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1935 ze zm.)
- rozporządzenie 44/2001 – rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22.12.2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 12 z 2001 r., s. 1 ze zm.) – uchylone
- rozporządzenie 2201/2003 – rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z 27.11.2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L 338, s. 1 ze zm.) – uchylone
- rozporządzenie 805/2004 – rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.04.2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych (Dz.Urz. UE L 143, s. 15 ze zm.)
- rozporządzenie 1896/2006 – rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12.12.2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty (Dz.Urz. UE L 399, s. 1 ze zm.)
- rozporządzenie 861/2007 – rozporządzenie (WE) nr 861/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. ustanawiające europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń (Dz.Urz. UE L 199, s. 1 ze zm.)

- rozporządzenie 1393/2007 – rozporządzenie nr 1393/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z 13.11.2007 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych i handlowych („doręczanie dokumentów”) oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 (Dz.Urz. UE L 324, s. 79 ze zm.)
- rozporządzenie 4/2009 – rozporządzenie Rady (WE) nr 4/2009 z 18.12.2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. UE L 7 z 2009 r., s. 1 ze zm.)
- rozporządzenie 650/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z 4.07.2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.Urz. UE L 201, s. 107 ze sprost.)
- rozporządzenie 1215/2012 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z 12.12.2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 351, s. 1 ze zm.)
- rozporządzenie 655/2014 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 z 15.05.2014 r. ustanawiające procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 189, s. 59 ze zm.)
- rozporządzenie 2016/1823 – rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2016/1823 z 10.10.2016 r. ustanawiające formularze, o których mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 ustanawiającym procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 283, s. 1)
- rozporządzenie 2019/1111 – rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 z 25.06.2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L 178, s. 1 ze sprost.)
- rozporządzenie 606/2013 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z 12.06.2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz.Urz. UE L 181, s. 4 ze zm.)
- rozporządzenie 2020/1783 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1783 z 25.11.2020 r. w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych (przeprowadzanie dowodów) (Dz.Urz. UE L 405, s. 1 ze sprost.)
- rozporządzenie 2020/1784 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1784 z 25.11.2020 r. dotyczące doręczania w państwach członkowskich dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych („doręczanie dokumentów”) (Dz.Urz. UE L 405, s. 40 ze sprost.)
- r.o.z.r.d. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 16.08.2016 r. w sprawie oddawania zajętych ruchomości do depozytu sądowego albo na przechowanie właściwym instytucjom (Dz.U. poz. 1326)
- r.s.c.s. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 28.01.2002 r. w sprawie szczególnych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz.U. z 2025 r. poz. 597)

- r.s.p.e.g. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.07.2016 r. w sprawie sposobu prowadzenia egzekucji grzywien i kar pieniężnych orzeczonych w postępowaniu cywilnym, a także kosztów sądowych w sprawach cywilnych, przysługujących Skarbowi Państwa (Dz.U. poz. 1227)
- r.s.p.l.e. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.09.2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji elektronicznej ruchomości w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. z 2024 r. poz. 995)
- r.s.p.l.r. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 29.07.2016 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia licytacji ruchomości (Dz.U. poz. 1205)
- r.s.t.o.l. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.12.2011 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości (Dz.U. z 2012 r. poz. 11)
- r.s.z.p.b. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2018 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad prowadzenia biurowości, rachunkowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1256)
- r.u.p.k.p. – rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15.03.2019 r. w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Policję lub Straż Graniczną przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz.U. poz. 551)
- r.u.s.p. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 18.06.2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 867 ze zm.)
- r.z.o.d. – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 14.12.2018 r. w sprawie zapisu obrazu i dźwięku z przebiegu czynności komornika sądowego (Dz.U. poz. 2449)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
- u.c. – ustawa z 12.12.2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2024 r. poz. 769 ze zm.)
- u.d.u.r. – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2024 r. poz. 838 ze zm.)
- u.e.r. – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1631 ze zm.)
- u.f.i. – ustawa z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1034 ze zm.)
- u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1530 ze zm.)
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.)
- u.i.d.p. – ustawa z 17.02.2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1557 ze zm.)
- u.k.k. – ustawa z 28.02.2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2024 r. poz. 377)
- u.k.s. – ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1458)
- u.k.s.c. – ustawa z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 959 ze zm.)
- u.k.s.e. – ustawa z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. z 2018 r. poz. 1309 ze zm.) – utraciła moc
- u.k.u.r. – ustawa z 11.04.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 423 ze zm.)
- u.k.w.h. – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotecie (Dz.U. z 2025 r. poz. 341)
- u.n.n.c. – ustawa z 24.03.1920 r. o nabywaniu nieruchomości przez cudzoziemców (Dz.U. z 2017 r. poz. 2278)
- u.o.i.f. – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 722 ze zm.)
- u.o.m. – ustawa z 21.03.1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1125 ze zm.)
- u.o.O. – ustawa z 11.03.2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2024 r. poz. 248 ze zm.)

- u.o.p. – ustawa z 2.04.2009 r. o obywatelstwie polskim (Dz.U. z 2023 r. poz. 1989)
- u.o.p.l. – ustawa z 21.06.2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz.U. z 2023 r. poz. 725)
- u.o.z. – ustawa z 21.08.1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 2023 r. poz. 1580)
- u.o.z.p. – ustawa z 19.08.1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. z 2024 r. poz. 917)
- u.p.e.a. – ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2025 r. poz. 132 ze zm.)
- u.p.o.u.a. – ustawa z 7.09.2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2025 r. poz. 438 ze zm.)
- u.p.p.d. – ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1673)
- u.p.s. – ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1283 ze zm.)
- u.r.p. – ustawa z 6.07.1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 499)
- u.s.k.o.k. – ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2025 r. poz. 379)
- u.s.m. – ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 558)
- ustawa o KRS – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 979 ze zm.)
- ustawa o Policji – ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r. poz. 636)
- ustawa o RPO – ustawa z 15.07.1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2024 r. poz. 1264)
- ustawa o SN – ustawa z 8.12.2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2024 r. poz. 622)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 350 ze zm.)
- u.ś.o.z. – ustawa z 27.08.2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2024 r. poz. 146 ze zm.)
- u.w.l. – ustawa z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2021 r. poz. 1048)
- u.w.r.p.z. – ustawa z 9.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2025 r. poz. 49)
- u.z.e.i.p. – ustawa z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz.U. z 2025 r. poz. 237)
- u.z.n.k. – ustawa z 16.04.1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (Dz.U. z 2022 r. poz. 1233)
- u.z.r.r.z. – ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017)
- u.z.s.p. – ustawa z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170)
- z.o.z.d.s. – zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z 9.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.Urz. MS poz. 138 ze zm.)

Czasopisma, zbiory orzecznictwa

- Biul. SAKa – Biuletyn Sądu Apelacyjnego w Katowicach
- Biul. SN – Biuletyn Sądu Najwyższego
- EPS – Europejski Przegląd Sądowy
- GSP – Gdańskie Studia Prawnicze
- KSAG – Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
- M. Praw. – Monitor Prawniczy

NP	–	Nowe Prawo
OSA	–	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSAB	–	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSAŁ	–	Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Łodzi
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSN(C)	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCK	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Karna
OSNCP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNCPiUS	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC-ZD	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKW	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
OSNP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	–	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA	–	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
PE	–	Problemy Egzekucji
PES	–	Problemy Egzekucji Sądowej
PiP	–	Państwo i Prawo
POSAG	–	Przegląd Orzecznictwa Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
PPC	–	Polski Proces Cywilny
PPE	–	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
PPH	–	Przegląd Prawa Handlowego
PS	–	Przegląd Sądowy
PUG	–	Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPEiS	–	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
R.Pr.	–	Radca Prawny

Inne

CEIDG	–	Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
ePUAP	–	Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej
ETE	–	europejski tytuł egzekucyjny
ETPC	–	Europejski Trybunał Praw Człowieka
KRS	–	Krajowy Rejestr Sądowy
NBP	–	Narodowy Bank Polski
NSA	–	Naczelny Sąd Administracyjny
SA	–	sąd apelacyjny
SN	–	Sąd Najwyższy
SO	–	sąd okręgowy
SR	–	sąd rejonowy
SW	–	sąd wojewódzki
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TS/TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (przed 1.12.2009 r. jako Trybunał Sprawiedliwości)
WSA	–	wojewódzki sąd administracyjny
ZUS	–	Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r.

Kodeks postępowania cywilnego¹

(Dz.U. z 2024 r. poz. 1568; zm.: Dz.U. z 2025 r. poz. 620)

¹ Niniejsza ustawa w zakresie swojej regulacji wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/1828 z dnia 25 listopada 2020 r. w sprawie powództw przedstawicielskich wytaczanych w celu ochrony zbiorowych interesów konsumentów i uchylającą dyrektywę 2009/22/WE (Dz.Urz. UE L 409 z 04.12.2020, str. 1, Dz.Urz. UE L 265 z 12.10.2022, str. 1, Dz. Urz. UE L 277 z 27.10.2022, str. 1, Dz. Urz. UE L 135 z 23.05.2023, str. 1 oraz Dz. Urz. UE L 2023/2854 z 22.12.2023).

Część druga. Postępowanie zabezpieczające

(oznaczenie oraz tytuł księgi pierwszej – uchylone)

Tytuł I. Przepisy ogólne

Dominika Mróz-Szarmach

Art. 730. [Postępowanie zabezpieczające w sprawie cywilnej]

§ 1. W każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia.

§ 2. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

1. Przepis w obecnym brzmieniu obowiązuje od 5.02.2005 r., tj. od dnia wejścia w życie nowelizacji z 2.07.2004 r.

Nowelizacją tą prawodawca dokonał przebudowy postępowania zabezpieczającego i między innymi zrezygnował z używanego wcześniej terminu „zarządzenie tymczasowe”, zastępując go określeniem „postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia”, nadto zastąpił cztery uprzednie podstawy zabezpieczenia dwiema, tj. uprawdopodobnieniem roszczenia i interesu prawnego w jego uzyskaniu, a także rozszerzył katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych oraz nowacyjnych sposobów zabezpieczenia.

Do dziś w niektórych ustawach występuje określenie „zarządzenie tymczasowe” (por. art. 6 ust. 2 i art. 7 ust. 1 dekretu z 10.12.1946 r. o umarzaniu utraconych dokumentów¹; art. 29 ust. 2 ustawy z 7.04.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach²; art. 33a ustawy z 6.09.2001 r. – Prawo farmaceutyczne³). W art. 8 nowelizacji z 2.07.2004 r. ustawodawca doprecyzował, że należy przez nie rozumieć „postanowienie sądu o udzieleniu zabezpieczenia”.

2. Przepis wskazuje, w jakich sprawach oraz na jakim etapie postępowania możliwe jest udzielenie zabezpieczenia.
3. Możliwość wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia występuje w każdej sprawie cywilnej, tj. sprawie z art. 1 k.p.c., która może być rozpoznawana przez sąd, tj. organ wskazany w art. 2 § 1 k.p.c., lub sąd polubowny, o którym mowa w art. 1154–1204 k.p.c.

¹ Dz.U. z 1947 r. Nr 5, poz. 20.

² Dz.U. z 2020 r. poz. 2261.

³ Dz.U. z 2024 r. poz. 686 ze zm.

4. Pojęcie sprawy cywilnej jest ściśle związane z przesłanką dopuszczalności drogi sądowej. Sprawą cywilną jest sprawa z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy, a także z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz sprawa, która została sądom cywilnym przekazana do rozpoznawania na podstawie ustaw szczególnych. Sąd cywilny może zatem rozstrzygać taką sprawę, która jest cywilna i której rozpoznanie nie zostało przekazane do kompetencji sądu szczególnego. W takiej samej sprawie sąd może udzielić zabezpieczenia.
5. W sytuacji gdy w sprawie zachodzi czasowa niedopuszczalność drogi sądowej (np. co do zasady w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przed wydaniem decyzji przez organ rentowy; w tzw. sprawach regulacyjnych przed wydaniem decyzji przez prezesa danego urzędu; w sprawach z zakresu zamówień publicznych przed wydaniem decyzji przez Krajową Izbę Odwoławczą), sąd nie może udzielić zabezpieczenia w tej sprawie.
6. W przypadku przemienności drogi sądowej i możliwości wyboru innego organu niż sąd powszechny (np. w sprawach z zakresu prawa pracy, które można skierować do komisji pojednawczej (art. 244 i n. k.p.); w sprawach, które mogą być rozpoznane także przez sąd polubowny), sąd powszechny może udzielić zabezpieczenia do czasu, w którym dany podmiot nie wystąpi na inną drogę niż sądowa.
7. Do oceny istnienia przesłanki jurysdykcji krajowej w postępowaniu zabezpieczającym stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące jurysdykcji krajowej w procesie i postępowaniu nieprocesowym (art. 1110³ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Jurysdykcja ta zachodzi także wówczas, gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ma być wykonane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub ma wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1110³ § 2 k.p.c.). Natomiast dla orzekania w przedmiocie zabezpieczenia nie jest konieczne istnienie jurysdykcji krajowej w sprawie cywilnej, której dotyczy wniosek o zabezpieczenie⁴.
8. Udzielenie zabezpieczenia możliwe jest przed wszczęciem postępowania w sprawie cywilnej lub w jego toku. W tym wypadku ustawodawca nie wymaga spełnienia innych warunków niż te wskazane dla wniosku o zabezpieczenie w danej sprawie cywilnej (por. m.in. art. 736 k.p.c.).
9. Natomiast gdy uprawniony dysponuje już tytułem wykonawczym, tj. co do zasady tytułem wskazanym w art. 776 k.p.c., udzielenie zabezpieczenia jest możliwe wyłącznie wówczas, gdy ma dojść do zabezpieczenia roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił. Przez świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił należy rozumieć przede wszystkim wynikające z tytułu wykonawczego świadczenie, które zostało rozłożone na raty (art. 320 k.p.c.) lub świadczenie przyszłe powtarzające się, jak alimenty czy renta (art. 190 k.p.c.), a także sytuację, gdy – w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia – sąd wyznaczył odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia (por. art. 320 k.p.c.). Taka sytuacja będzie również zachodzić w przypadku oznaczenia terminu spłat lub dopłat w sprawie o zniesienie współwłasności (art. 212 § 3 k.c.) lub w sprawie o podział gospodarstwa rolnego (art. 212 § 3 w zw. z art. 216 § 3 w zw. z art. 1070 k.c.), jak również w sprawie o zachówek, w której sąd rozłoży świadczenie na raty lub odroczy termin płatności (art. 997¹ k.c.). Oznacza to, że po prawomocnym zakończeniu postępowania cywilnego udzielenie zabezpieczenia jest możliwe wyłącznie w stosunku do roszczeń nadających się do postępowania egzekucyjnego. Innymi słowy, po zakończeniu postępowania

⁴ Postanowienie SN z 18.02.1993 r., I CRN 6/93, OSNC 1993/11, poz. 204.

w sprawie sąd może udzielić zabezpieczenia jedynie roszczeniom, które nadają się do postępowania egzekucyjnego, gdyż tylko w takim przypadku występuje potrzeba istnienia tytułu wykonawczego.

10. Zabezpieczenie nie jest dopuszczalne w przypadku roszczenia, które ma dopiero powstać w przyszłości⁵. Nie oznacza to niedopuszczalności zabezpieczenia roszczeń istniejących, lecz niewymagalnych (zob. art. 736 § 3 zdanie drugie k.p.c., który przewiduje możliwość uwzględnienia w sumie zabezpieczenia także przyszłych kosztów postępowania rozpoznawczego)⁶.
11. Judykatura wyklucza zabezpieczenie roszczenia jedynie w jakimś procencie, stosownie do procentu, w którym roszczenie można uznać za wiarygodne⁷.
12. Ponadto co do zasady zabezpieczenie nie może być udzielone z datą wsteczną⁸.
13. Postępowanie zabezpieczające zostało uregulowane w części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego i obejmuje art. 730–757.
14. Ustawodawca podzielił część drugą na trzy tytuły, tj.: I. „Przepisy ogólne”, II. „Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych”, III. „Inne wypadki zabezpieczenia”. Taka systematyka została nadana postępowaniu zabezpieczającemu nowelizacją z 2.07.2004 r., która weszła w życie 5.02.2005 r. Z tą datą formalnie rozdzielono przepisy o postępowaniu zabezpieczającym i postępowaniu egzekucyjnym. Nowelizacja ta podkreśliła samodzielność postępowania zabezpieczającego, lecz nie wyłączyła jego pomocniczego charakteru względem postępowania w sprawie cywilnej.
15. Postępowanie zabezpieczające nie jest zatem postępowaniem w sprawie cywilnej. Ma charakter incydentalny, pomocniczy, akcesoryjny względem postępowania rozstrzygającego o zgłoszonym roszczeniu w sprawie cywilnej⁹. Oznacza to, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż prawomocne postanowienie sądu w przedmiocie zabezpieczenia wywołuje stan rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Podobnie nie ma podstawy prawnej do odrzucenia kolejnego wniosku o udzielenie zabezpieczenia, nawet opartego na tych samych okolicznościach, z uwagi na zawisłość sporu (*lis pendens*)¹⁰.
16. Postępowanie zabezpieczające może być prowadzone w ramach spraw rozpoznawanych w każdym z trybów postępowania rozpoznawczego – tak w procesie, jak i w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może udzielić zabezpieczenia każdego rodzaju powództwa, tj. w sprawie o świadczenie, o ustalenie istnienia albo nieistnienia stosunku prawnego lub prawa oraz o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa.
17. Postępowanie zabezpieczające może także dotyczyć udzielenia zabezpieczenia przez sąd powszechny w sprawie, w której strony dokonały zapisu na sąd polubowny (art. 1166 § 1 k.p.c.). Sądem właściwym do udzielenia zabezpieczenia jest wówczas sąd powszechny, który byłby właściwy do orzekania w sprawie w pierwszej instancji (art. 1158 § 1 k.p.c.).

⁵ Postanowienie SO w Warszawie z 2.03.2016 r., XXIII GCo 9/16, LEX nr 2545513; postanowienie SO w Warszawie z 13.08.2015 r., XXIII GCo 69/15, LEX nr 2546123; postanowienie SO w Łodzi z 15.10.2014 r., VII Pz 123/14, LEX nr 2131672; postanowienie SO we Wrocławiu z 2.04.2013 r., I Co 130/13, LEX nr 1848955.

⁶ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 30.06.2015 r., V ACz 654/15, LEX nr 1750115.

⁷ Postanowienie SA w Warszawie z 7.08.1997 r., I ACz 735/97, LEX nr 32272.

⁸ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 30.09.2020 r., XXV C 3226/20, LEX nr 3166356.

⁹ Postanowienie SN z 17.04.2013 r., I CZ 1/13, LEX nr 1341652.

¹⁰ Zob. postanowienie SA w Gdańsku z 29.09.2015 r., I ACz 707/15, LEX nr 1808637.

W sprawie objętej zapisem na sąd polubowny zabezpieczenia może udzielić też sąd polubowny (art. 1181 k.p.c.). Strony mogą umownie wyłączyć uprawnienie sądu polubownego do udzielenia zabezpieczenia. Wyłączną podstawą udzielenia zabezpieczenia przez sąd polubowny jest uprawdopodobnienie roszczenia.

18. Celem postępowania zabezpieczającego jest udzielenie uprawnionemu tymczasowej – najczęściej na czas trwania postępowania w sprawie – ochrony prawnej, co umożliwi późniejsze wykonanie orzeczenia lub w inny sposób osiągnięcie celu postępowania cywilnego. Celem zabezpieczenia nie jest zaspokojenie roszczenia (zob. komentarz do art. 731)¹¹ ani osiągnięcie skutku, do którego doprowadzić ma dopiero orzeczenie merytoryczne w sprawie¹².
19. Postępowanie zabezpieczające pełni również rolę pomocniczą względem postępowania egzekucyjnego, ułatwiając jego prowadzenie. Ma ono prowadzić do skutecznego wykonania orzeczenia w przyszłości i skutecznego zaspokojenia zgłoszonych w pozwie roszczeń¹³.
20. Udzielenie zabezpieczenia wymaga rozważenia konieczności ochrony uprawnionego i braku nadmiernego obciążenia obowiązowanego¹⁴. Nie jest celem postępowania zabezpieczającego pozbawienie obowiązowanego środków egzystencji. Postępowanie to wyklucza stosowanie drastycznych środków zabezpieczających, na przykład przymusu osobistego.
21. Sąd może udzielić zabezpieczenia także w czasie, gdy postępowanie w sprawie cywilnej jest zawieszone (art. 179 § 3 zdanie pierwsze k.p.c.). Zawieszenie postępowania nie wyklucza również zmiany lub uchylecia postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia¹⁵. W orzecznictwie przyjmuje się, że mimo zawieszenia postępowania w sprawie o alimenty bądź zaspokajanie potrzeb rodziny, wcześniej wszczętego niż sprawa o rozwód lub o separację na żądanie jednego z małżonków, sąd rejonowy powinien rozstrzygnąć o zabezpieczeniu (art. 445 § 2 k.p.c.)¹⁶.
22. Zabezpieczenie nie ingeruje w uprawnienia stron wynikające z prawa materialnego, a jedynie reguluje sytuację między stronami na czas trwania postępowania, a zatem jego skutki nie są równoznaczne z wytoczeniem powództwa¹⁷.
23. Nie wydaje się dopuszczalne zabezpieczenie wyłącznie kosztów postępowania cywilnego bez udzielenia zabezpieczenia roszczenia, stanowiącego podstawę orzekania w sprawie cywilnej (art. 736 § 3 k.p.c.)¹⁸.
24. Zabezpieczenie może być udzielone na wniosek. W sprawach cywilnych, które mogą być wszczęte z urzędu, zabezpieczenie może zostać udzielone z urzędu (przykładowo w niektórych sprawach prowadzonych przez sąd opiekuńczy – por. art. 570 k.p.c.).

¹¹ Postanowienie SN z 11.05.1983 r., II CZ 51/83, LEX nr 590559.

¹² Postanowienie SN z 21.07.2020 r., I CSK 352/19, LEX nr 3150766.

¹³ Orzeczenie SN z 28.11.1961 r., II CZ 167/61, OSNC 1963/6, poz. 119; uchwała SN z 26.11.1969 r., III CZP 82/69, OSNC 1970/10, poz. 171.

¹⁴ Zob. postanowienie SN z 11.03.1969 r., II CZ 23/69, LEX nr 6470.

¹⁵ Uchwała SN z 16.10.1972 r., III CZP 67/72, OSP 1973/5, poz. 87.

¹⁶ Tak uchwała SN z 14.07.1966 r., III CZP 52/66, OSNCP 1967/1, poz. 9.

¹⁷ Postanowienie SN z 11.05.1983 r., II CZ 51/83, LEX nr 590559; postanowienie SN z 17.02.1986 r., IV CZ 17/86, LEX nr 590557.

¹⁸ Zob. postanowienie SN z 3.06.1971 r., I CZ 57/71, OSP 1972/6, poz. 105.

25. Sądem właściwym do rozstrzygania w przedmiocie zabezpieczenia jest co do zasady sąd, który rozpoznaje sprawę w pierwszej instancji. O zabezpieczeniu rozstrzyga sąd pierwszej lub drugiej instancji, lecz orzeczeń w tym przedmiocie nie wydaje Sąd Najwyższy. Zob. komentarz do art. 734.
26. Podmiotami postępowania zabezpieczającego są uprawniony i obowiązany. Uprawnionym jest osoba, która domaga się ochrony prawnej w postępowaniu zabezpieczającym lub osoba, której sąd udziela ochrony prawnej z urzędu, a obowiązany jest osoba, która musi znosić zabezpieczenie. W postępowaniu zabezpieczającym nie ma możliwości zgłoszenia interwencji ubocznej lub dokonania przekształceń podmiotowych.
27. Uprawnionym może być powód, pozwany lub uczestnik postępowania nieprocesowego. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia może także zgłosić interwenient uboczny samoistny, jak również prokurator (art. 7 k.p.c.).
- W sprawach, objętych legitymacją danego podmiotu, wniosek taki może złożyć między innymi: Rzecznik Praw Obywatelskich (art. 14 pkt 4 ustawy o RPO), Rzecznik Praw Dziecka (art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z 6.01.2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka¹⁹), inspektor pracy (art. 63¹ k.p.c.), powiatowy (miejski) rzecznik praw konsumentów (art. 63³ k.p.c.), organizacja pozarządowa (art. 8, art. 61 § 1, art. 462 k.p.c.), Rzecznik Praw Pacjenta (art. 55 ustawy z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta²⁰); Rzecznik Finansowy (art. 26 ust. 1 ustawy z 5.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego, o Rzeczniku Finansowym i o Funduszu Edukacji Finansowej²¹); Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego (art. 6 ust. 1 ustawy z 21.07.2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym²²).
- Wnioski o zabezpieczenie w sprawach o alimenty mogą również składać kierownicy ośrodków pomocy społecznej lub dyrektorzy centrów usług społecznych (art. 110 ust. 5 u.p.s.) oraz kierownicy powiatowych centrów pomocy rodzinie (art. 112 ust. 3 u.p.s.).
- Z wnioskiem o zabezpieczenie powództwa o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego twórcy może także wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządza prawami autorskimi zmarłego twórcy (art. 78 ust. 4 pr. aut.).
28. Jeżeli uprawniony lub obowiązany działa przez pełnomocnika, udzielone pełnomocnictwo procesowe z mocy prawa obejmuje umocowanie do dokonywania wszelkich czynności związanych z zabezpieczeniem (art. 91 pkt 2 k.p.c.).
29. Postępowanie zabezpieczające obejmuje orzekanie w przedmiocie zabezpieczenia (faza jurysdykcyjna) oraz wykonanie zabezpieczenia (faza wykonawcza).
30. Postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia wydaje sąd w osobie sędziego. Co do zasady postanowienia takiego nie może wydać referendarz sądowy²³. Wyjątek dotyczy wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na podstawie art. 735¹ k.p.c. (zob. komentarz do tego przepisu).
31. Sąd orzeka o zabezpieczeniu w takim składzie, w jaki rozpoznaje sprawę w procesie lub w postępowaniu nieprocesowym, chyba że wydaje postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia na posie-

¹⁹ Dz.U. z 2023 r. poz. 292.

²⁰ Dz.U. z 2024 r. poz. 581.

²¹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1109 ze zm.

²² Dz.U. z 2024 r. poz. 135 ze zm.

²³ Zob. też uchwała SN z 8.12.2005 r., III CZP 108/05, OSNC 2006/11, poz. 181.

dzeniu niejawnym (art. 47 § 3 i art. 367¹ § 2 k.p.c.). Natomiast w wypadku niecierpiącym zwłoki, w przypadku, gdy sąd rozpoznaje sprawę w składzie trzech sędziów, postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia może być wydane przez sąd w składzie jednego sędziego (art. 735 § 2 k.p.c.).

32. Zabezpieczenie może dotyczyć roszczeń majątkowych i niemajątkowych, pieniężnych i niepieniężnych, wymagalnych i niewymagalnych. Może też dotyczyć taki spraw, w których postanowienie będzie podlegało wykonaniu lub posiadało jedynie walor skuteczności. Jednak roszczenie podlegające zabezpieczeniu musi istnieć (por. teza 11).

W Kodeksie postępowania cywilnego występują jednak przypadki, gdy ustawodawca wyklucza możliwość udzielenia zabezpieczenia. Dotyczy to zabezpieczenia roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa (art. 749 k.p.c., z wyjątkiem w art. 753¹ § 2 zdanie trzecie k.p.c.) czy zabezpieczenia rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona (art. 750 k.p.c.).

Możliwość udzielenia zabezpieczenia jest ograniczona w przypadku rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu (art. 751 k.p.c.).

Ustawodawca w sposób szczególnie uregulował również zabezpieczenie w przypadku roszczeń związanych z ochroną dóbr osobistych, między innymi ograniczając czas obowiązywania zakazu publikacji (art. 755 § 2 k.p.c.).

33. Ochrona prawna w postępowaniu zabezpieczającym udzielana jest na różne sposoby, zależnie od tego, czy zabezpieczane są roszczenia pieniężne czy niepieniężne. W wypadku udzielenia zabezpieczenia obowiązany będzie musiał między innymi znosić odebranie mu określonych składników majątkowych i brak możliwości korzystania z nich lub nowe ukształtowanie określonego stosunku (np. kontaktów z dzieckiem).
34. W przypadku zabezpieczenia roszczeń pieniężnych prawodawca przewidział zamknięty katalog sposobów zabezpieczenia, a w przypadku zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych – katalog otwarty. Zob. szerzej komentarz do art. 747–757¹.
35. Można wyróżnić zabezpieczenie konserwacyjne (np. art. 747 k.p.c.), będące zasadą i które utrzymuje dotychczasowy stan faktyczny i prawny; zabezpieczenie nowacyjne (np. art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.), które w nowy, prowizoryczny sposób reguluje sytuację między stronami oraz zabezpieczenie antycypacyjne (np. art. 753 § 1, art. 754 k.p.c.), zmierzające do zaspokojenia roszczeń uprawnionego jeszcze przed wydaniem merytorycznego orzeczenia.
- Przykładowo w judykaturze:
- dopuszcza się w sprawie o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zabezpieczenie przez zawieszenie postępowania rejestrowego dotyczącego wpisu do KRS zmian na podstawie tej uchwały²⁴, jak też przez wstrzymanie wykonania zaskarżonej uchwały²⁵;
 - wyklucza się zabezpieczenie powództwa o rozwiązanie osoby prawnej przez zajęcie rachunków bankowych i ruchomości²⁶;
 - wyjątkowo dopuszcza się w sprawie o uchylenie obowiązku alimentacyjnego udzielenie zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego, jeśli roszczenie jest wysoce uprawdopodobnione²⁷.

²⁴ Uchwała SN z 21.07.2010 r., III CZP 49/10, OSNC 2011/1, poz. 7.

²⁵ Uchwała SN (7) z 18.09.2013 r., III CZP 13/13, OSNC 2014/3, poz. 23.

²⁶ Uchwała SN z 9.10.1991 r., III CZP 93/91, OSP 1992/10, poz. 213, z głosem krytyczną J. Frąckowiaka.

²⁷ Uchwała SN z 27.11.1980 r., III CZP 60/80, OSNC 1981/6, poz. 97, z głosem M. Iżykowskiego, OSPiKA 1982/3–4, poz. 26.

36. Co do zasady sąd udziela zabezpieczenia tymczasowo, tj. na czas trwania postępowania. Zarówno przy zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych, jak i w innych wypadkach zabezpieczenia, w braku przepisu szczególnego lub w braku innego rozstrzygnięcia sądu zabezpieczenie upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązane od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu (zob. art. 754¹, 757 k.p.c.). Wyjątkowo w sprawach o ochronę dóbr osobistych zabezpieczenie może być udzielana na określony czas, inny niż czas trwania postępowania (zob. art. 755 § 2 k.p.c.)²⁸.
37. Zasadą jest orzekanie w przedmiocie zabezpieczenia na posiedzeniu niejawnym (art. 737 i art. 148 § 3 k.p.c.). Nie oznacza to jednak, że sąd nie może wyznaczyć rozprawy w każdej sytuacji, w której uzna to zasadne (art. 148 § 2 k.p.c.; zob. komentarz do art. 737). Ponadto Kodeks postępowania cywilnego wskazuje przypadki, w których orzekanie w przedmiocie zabezpieczenia może nastąpić jedynie po przeprowadzeniu rozprawy (zob. art. 737 zdanie drugie k.p.c.; por. np. komentarz do art. 756¹).
38. Orzeczeniem, którym sąd rozstrzyga w przedmiocie zabezpieczenia, jest postanowienie (art. 354 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Ponadto Kodeks postępowania cywilnego umożliwia inicjowanie postępowania zabezpieczającego również na podstawie niektórych orzeczeń, niewydanych w postępowaniu zabezpieczającym.
- Przykład takiego orzeczenia stanowi nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym (z wyjątkiem dalej idących skutków w przypadku nakazu wydanego na podstawie weksla lub czeku; zob. komentarz do art. 492), który – poza tym, że jest orzeczeniem merytorycznym w sprawie – jest jednocześnie tytułem zabezpieczenia (art. 492 § 1 k.p.c.). Nakaz ten jest specyficznym tytułem zabezpieczenia, gdyż uprawnia do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych w każdy sposób, dopuszczalny zgodnie z art. 747 k.p.c.; w przypadku innych rzeczy zamiennych (art. 480¹ § 1 k.p.c.) – również na podstawie art. 755 k.p.c.
39. Tytułem zabezpieczenia – innym niż postanowienie sądu wydane w postępowaniu zabezpieczającym – jest również wyrok sądu pierwszej instancji wydany w postępowaniu w sprawach gospodarczych, który zasądza świadczenie w pieniądzu lub rzeczach zamiennych (art. 492 § 1 w zw. z art. 458¹³ k.p.c.). Także w przypadku tego orzeczenia uprawniony nie jest ograniczony sposobami zabezpieczenia i może domagać się wykonania zabezpieczenia w każdy, prawem przewidziany sposób²⁹.
- Podkreślenia wymaga, że ani tytuł zabezpieczenia z art. 492 § 1 k.p.c., ani tytuł zabezpieczenia z art. 458¹³ k.p.c. nie daje podstaw do prowadzenia postępowania egzekucyjnego³⁰.
40. Kolejnym wyjątkiem od zasady, że tytułem zabezpieczenia jest postanowienie sądu wydane w postępowaniu zabezpieczającym, są nieprawomocne postanowienia: o nadaniu klauzuli wykonalności orzeczeniu sądu państwa obcego (art. 1151² § 1 k.p.c.), o nadaniu klauzuli wykonalności ugodzie zawartej lub zatwierdzonej przed sądem lub innym organem państwa obcego (art. 1152 k.p.c.), o nadaniu klauzuli wykonalności rozstrzygnięciu innego organu państwa obcego (art. 1151⁴ k.p.c.), a także europejskie nakazy zabezpieczenia na rachunku bankowym wydane w państwach członkowskich Unii Europejskiej na podstawie rozporządzenia 655/2014 (art. 1153^{15a} k.p.c.).

²⁸ Zob. też wyrok TK z 9.11.2010 r., K 13/07, OTK-A 2010/9, poz. 98.

²⁹ Zob. też postanowienie SN z 22.05.2014 r., IV CSK 524/13, LEX nr 1488907.

³⁰ Postanowienie SN z 4.09.2009 r., III CZP 55/09, OSNC-ZD 2010/1, poz. 26.

41. Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie (zob. komentarz do art. 741).
42. Postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie zabezpieczenia nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, gdyż nie kończy ono postępowania w sprawie i rozstrzyga kwestię incydentalną³¹.
43. Za niedopuszczalną należy także uznać skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia wydanego w przedmiocie zabezpieczenia, gdyż orzeczenie to zamyka wypadkowe, pomocnicze postępowanie, nie jest zaś postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie³².
44. Z podobnych przyczyn, jak w przypadku dwóch pozostałych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, nie ma możliwości złożenia skargi o wznowienie postępowania zabezpieczającego³³. Jednocześnie zmiana lub uchylenie prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia jest możliwa na podstawie art. 742 k.p.c.
45. Nie jest dopuszczalna skarga na przewlekłość postępowania zabezpieczającego, gdyż jest to postępowanie incydentalne, wypadkowe, a nie postępowanie rozstrzygające sprawę co do istoty³⁴.
46. Wyegzekwowanie uprzednio zabezpieczonego roszczenia w całości lub w części wymaga od uprawnionego (powoda) cofnięcia pozwu w odpowiednim zakresie. W przeciwnym wypadku sąd oddali powództwo³⁵.
47. W zakresie nieuregulowanym w art. 730–757 k.p.c. do postępowania zabezpieczającego stosuje się odpowiednio przepisy o procesie (art. 13 § 2 k.p.c.).

W nauce prawa³⁶ za dyskusyjne uznaje się odpowiednie stosowanie w postępowaniu zabezpieczającym przepisów o zawieszeniu postępowania. Należy przyjąć, że nie można jednoznacznie wykluczyć ich stosowania, choć wydaje się, iż potrzeba wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania zabezpieczającego wystąpi dość rzadko.

Należy wykluczyć odpowiednie stosowanie do postępowania zabezpieczającego przepisów o wznowieniu postępowania z uwagi na fakt, że w razie zmiany okoliczności uprawniony może wystąpić z nowym wnioskiem o zabezpieczenie. Co więcej, postępowanie zabezpieczające nie jest postępowaniem w sprawie cywilnej, a jedynie postępowaniem pomocniczym.
48. W przypadku zbiegu zabezpieczeń sądowych dalsze postępowanie zabezpieczające (wykonawcze) prowadzi komornik właściwy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Natomiast jeżeli żaden z komorników nie jest właściwy według przepisów kodeksu lub właściwych jest kilku

³¹ Tak postanowienie SN z 17.04.2013 r., I CZ 1/13, LEX nr 1341652; postanowienie SN z 14.09.2006 r., IV CNP 72/06, LEX nr 1095841; postanowienie SN z 8.04.1997 r., I CZ 22/97, OSNC 1997/10, poz. 147.

³² Zob. postanowienie SN z 30.03.2006 r., V CNP 66/06, LEX nr 1103722; postanowienie SN z 20.11.2007 r., V CNP 163/07, LEX nr 861709.

³³ Postanowienie SO w Warszawie z 10.03.2016 r., XXII GWo 30/16, LEX nr 2140087.

³⁴ Tak postanowienie SN z 10.01.2017 r., III SPP 65/16, LEX nr 2203500; postanowienie SN z 16.06.2015 r., III SPP 12/15, LEX nr 2051078.

³⁵ Uchwała SN z 26.02.2014 r., III CZP 119/13, OSNC 2015/1, poz. 1; postanowienie SN z 18.09.2015 r., I CSK 789/14, LEX nr 1816550.

³⁶ Tak T. Ereciński [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV. *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, art. 730, nb 4; postanowienie SN z 20.09.1961 r., IV CZ 27/61, NP 1962/7–8, s. 1086, z glosą E. Wengerka; J. Jagiela [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV. *Komentarz. Art. 730–1095¹*, red. A. Marciniak, Warszawa 2020, tytuł I, cz. IV, nb 1.

komorników, komornik, który później wszczął postępowanie zabezpieczające, niezwłocznie przekazuje sprawę komornikowi, który pierwszy wszczął postępowanie zabezpieczające, o czym zawiadamia uprawnionego (art. 773¹ § 3¹ w zw. z art. 773¹ § 1 i 2 k.p.c.).

49. Jeżeli dojdzie do zbiegu zabezpieczenia sądowego i egzekucji sądowej, sprawę o zabezpieczenie przejmuje komornik, który prowadził dotąd egzekucję (art. 773¹ § 3² k.p.c.). Natomiast w przypadku zbiegu zabezpieczenia sądowego i egzekucji administracyjnej do tej samej rzeczy albo prawa majątkowego co do zasady sprawę o zabezpieczenie przejmuje organ, który prowadził dotąd egzekucję do tej rzeczy albo prawa majątkowego (art. 775 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.; zob. komentarz do tego przepisu).
50. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia (także o zmianę lub uchylenie) podlega opłacie sądowej, jeśli zgłaszany jest przed wszczęciem postępowania, w jego toku lub po jego zakończeniu.
51. Zasadą jest opłata w wysokości 100 zł (art. 68 pkt 1 u.k.s.c.). Jednak w przypadku wniosku o zabezpieczenie roszczenia pieniężnego, składanego przed wniesieniem pozwu, pobiera się czwartą część opłaty od pozwu (art. 69 ust. 1 u.k.s.c.). Uiszczoną opłatę zalicza się na poczet opłaty od pozwu, jeśli został złożony w wyznaczonym terminie (art. 69 ust. 2 u.k.s.c. i art. 733 k.p.c.).
52. Natomiast zwolniony z opłaty sądowej jest wniosek o udzielenie zabezpieczenia, składany wraz z pismem inicjującym postępowanie, najczęściej pozwem lub wnioskiem (art. 95 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c.).
53. Opłacie sądowej, w wysokości 30 zł, podlega również wniosek o uzasadnienie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia (art. 25b ust. 2 u.k.s.c.). Zalicza się ją na poczet opłaty od środka zaskarżenia. Od zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia co do zasady pobiera się piątą część opłaty z art. 68 u.k.s.c., jednak nie mniej niż 30 zł, czyli w praktyce zwykle opłata ta wynosi właśnie 30 zł (art. 19 ust. 3 pkt 2 i art. 20 ust. 1 u.k.s.c.)³⁷.
54. Analogicznej opłacie sądowej będzie również podlegać zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, wydane przez sąd z urzędu³⁸.
55. Warto zwrócić uwagę, że w różnych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, nie tylko w części drugiej, można znaleźć termin „zabezpieczenie”. Zwykle określań tych nie należy jednak identyfikować z postępowaniem zabezpieczającym z art. 730–757 k.p.c. Jako przykłady można wskazać między innymi:
 - zabezpieczenie kosztów postępowania w sytuacji tymczasowego dopuszczeniu w charakterze pełnomocnika osoby, która nie legitymuje się należytyum umocowaniem (art. 97 § 1 zdanie drugie k.p.c.);
 - zabezpieczenie dowodów (art. 310–315 k.p.c.);
 - zabezpieczenie przy wniosku o rygor natychmiastowej wykonalności (art. 334 k.p.c.);
 - zabezpieczenie przy zawieszeniu rygoru natychmiastowej wykonalności (art. 346 § 1 zdanie drugie k.p.c.);
 - zabezpieczenie przy wniosku o wstrzymanie wykonania orzeczenia sądu drugiej instancji (art. 388 k.p.c.);
 - zabezpieczenie w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania (art. 414 k.p.c.);

³⁷ Zob. uchwała SN z 16.03.2007 r., III CZP 4/07, OSNC 2008/2, poz. 18.

³⁸ Por. postanowienie SN z 23.01.2008 r., V CZ 132/07, LEX nr 795163 (wydane w zakresie oceny obowiązku pobierania opłat od środków zaskarżenia w postępowaniu nieprocesowym wszczętym z urzędu).

- zabezpieczenie środka dowodowego w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej (art. 479⁹⁶–479¹⁰⁵ k.p.c.);
- kaucja na zabezpieczenie roszczeń obowiązanych powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu środka dowodowego w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej (art. 479¹⁰⁴ k.p.c.);
- zabezpieczenie spadku (art. 633 i n. k.p.c.);
- kaucja na zabezpieczenie roszczeń obowiązanych powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu (art. 739 k.p.c.);
- zabezpieczenie w postępowaniu egzekucyjnym (art. 807 k.p.c.);
- środki zabezpieczające z rozporządzeń Unii Europejskiej (art. 820², art. 1153¹⁷ i 1153²² k.p.c.);
- zabezpieczenie przez dłużnika lub wierzyciela świadczeń lub kosztów w związku z wnioskiem o zawieszenie postępowania egzekucyjnego (art. 821 k.p.c.);
- zabezpieczenie budynku w przypadku uproszczonej egzekucji z nieruchomości (art. 1013³ k.p.c.);
- zobowiązanie dłużnika do zabezpieczenia szkody wierzyciela przy egzekucji obowiązku zaniechania czynności lub nieprzeszkadzania czynności wierzyciela (art. 1051 k.p.c.);
- kaucja aktoryczna – zabezpieczenie kosztów postępowania w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego (art. 1119–1128 k.p.c.);
- zabezpieczenie dowodów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego (art. 1137 k.p.c.);
- zabezpieczenie spadku po cudzoziemcu (art. 1139 k.p.c.);
- europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym (art. 1144³–1144¹³ k.p.c.);
- złożenie zabezpieczenia w przypadku orzekania o wstrzymaniu wykonania orzeczenia sądu polubownego (art. 1210 k.p.c.);
- złożenie zabezpieczenia w przypadku wniesienia skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego w sytuacji jednoczesnego złożenia wniosku o uznanie lub stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia sądu polubownego (art. 1216 k.p.c.).

Art. 730¹. [Legitymacja czynna]

§ 1. Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.

§ 1¹. W sprawach wymienionych w art. 479⁸⁹ sąd w ramach oceny, czy uprawdopodobniono roszczenie, bierze pod uwagę prawdopodobieństwo unieważnienia prawa wyłącznego w innym toczącym się postępowaniu. Okoliczność tę ustala się w oparciu o informacje pochodzące od stron, chyba że jest ona znana sądowi z urzędu.

§ 2. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.

§ 2¹. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia uważa się za uprawdopodobniony, gdy żądającym zabezpieczenia jest powód dochodzący należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, w przypadku gdy wartość tej transakcji nie przekracza siedemdziesięciu pięciu tysięcy złotych, a dochodzona należność nie została uregulowana i od dnia upływu terminu jej płatności upłynęły co najmniej trzy miesiące.

§ 3. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązane go nie obciążać ponad potrzebę.

1. Komentowany przepis został wprowadzony nowelizacją z 2.07.2004 r. z dniem 5.02.2005 r., Był dwukrotnie zmieniany. Na mocy nowelizacji z 19.07.2019 r., która weszła w życie 1.01.2020 r., do-

dano § 2¹. Zmiana wynikała z założenia ustawodawcy o konieczności uproszczenia postępowania zabezpieczającego, a tym samym zwiększenia ochrony wierzycieli – stron transakcji handlowych, których wartość nie przekracza 75 000 zł. Z kolei z dniem 1.07.2023 r. nowelizacją z 9.03.2023 r. został dodany § 1¹. Zmiana była związana z wprowadzeniem do Kodeksu postępowania cywilnego nowego postępowania odrębnego w sprawach z zakresu własności intelektualnej i ze specyfiką spraw rozpoznawanych w tym postępowaniu.

2. Przepis precyzuje podmioty uprawnione do złożenia wniosku o zabezpieczenie, podstawy udzielenia zabezpieczenia, definiuje interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia oraz wprowadza zasadę proporcjonalności.
3. Uprawnionymi do złożenia wniosku o zabezpieczenie są w procesie strony, a w postępowaniu nieprocesowym – uczestnicy postępowania. W tym przypadku ustawodawca nie rozróżnia powoda od pozwanego czy też wnioskodawcy od uczestników. Każda strona i każdy uczestnik mogą domagać się udzielenia zabezpieczenia.

W procesie uprawnionym będzie co do zasady powód. Pozwany będzie mógł domagać się zabezpieczenia przede wszystkim w ramach powództwa wzajemnego (art. 204 k.p.c.), w sprawach małżeńskich (art. 425–452 k.p.c.) albo w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 453–458 k.p.c.), w których obie strony procesu mogą domagać się zabezpieczenia, na czas trwania postępowania, między innymi miejsca pobytu małoletniego, kontaktów z małoletnim czy alimentów. Zwykle to również pozwany będzie składał wniosek restytucyjny w skardze o wznowienie postępowania (art. 415 k.p.c.) i będzie mógł domagać się zabezpieczenia roszczenia o zwrot spełnionego lub wygzekwowanego świadczenia lub o przywrócenie stanu poprzedniego (podobnie w przypadku wniosku restytucyjnego z art. 338 k.p.c.).

Uprawnionym może być także interwenient uboczny samoistny albo prokurator. Zob. komentarz do art. 730.

4. Prawodawca wprowadza dwie podstawy udzielenia zabezpieczenia (podstawy zasadności wniosku o zabezpieczenie), które co do zasady muszą wystąpić łącznie. Są nimi: 1) uprawdopodobnienie roszczenia oraz 2) uprawdopodobnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia. W każdej sprawie cywilnej konieczne jest co najmniej uprawdopodobnienie istnienia roszczenia.

Ustawodawca dopuszcza odstępstwa od tej zasady, wskazując choćby w art. 730¹ § 2¹ k.p.c., jaką sytuację uznaje za uprawdopodobnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia w sprawach dotyczących transakcji handlowych bliżej tam określonych. Egzemplifikacją spraw, w których ustawodawca rezygnuje z konieczności uprawdopodobnienia interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia, są sprawy o alimenty (art. 753 k.p.c.) lub sprawy wskazane w art. 753¹ § 1 pkt 1, 2 i 9 k.p.c. Także przy powództwie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, gdy zabezpieczenie ma nastąpić przez wpis ostrzeżenia do księgi wieczystej, wyłączną podstawą udzielenia zabezpieczenia jest uprawdopodobnienie roszczenia (art. 10 ust. 2 u.k.w.h.).

5. W związku z tym, że ustawodawca – w przypadku każdej z dwóch podstaw udzielenia zabezpieczenia – wymaga jedynie uprawdopodobnienia ich istnienia, nie jest konieczne zachowanie szczególnych przepisów o postępowaniu dowodowym (art. 243 k.p.c.).

6. Oznacza to, że uprawniony – dla sprostania obowiązкови uprawdopodobnienia – może przedstawiać dowody z dokumentów w rozumieniu art. 245 k.p.c., jak i z innych dokumentów (art. 308 k.p.c.), dowody z zeznań świadków (art. 259 i n. k.p.c.) lub własne wyjaśnienia na rozprawie³⁹.
7. Uprawdopodobnienie nie może opierać się jedynie na twierdzeniach uprawnionego bez przedstawiania stosownych dowodów, a jedynie z powoływaniem się na nie⁴⁰.
8. Roszczenie, którego dochodzi uprawniony lub którego ochrony się domaga, będzie uprawdopodobnione, gdy okoliczności faktyczne nie budzą większych wątpliwości. Oznacza to, że na moment orzekania w przedmiocie zabezpieczenia roszczenie musi istnieć, choć nie musi być wymagalne, oraz musi przysługiwać uprawnionemu.
9. Uprawdopodobnienie roszczenia jest obligatoryjną podstawą udzielenia zabezpieczenia i musi wystąpić w każdym przypadku, gdy uprawniony domaga się zabezpieczenia. Jedynie w przypadku domagania się zabezpieczenia roszczenia po powstaniu tytułu wykonawczego w zasadzie nie będzie konieczne uprawdopodobnienie roszczenia, gdyż jest ono już stwierdzone tytułem wykonawczym (art. 730 § 2 zdanie drugie k.p.c.)⁴¹.
10. Z uwagi na odformalizowany charakter uprawdopodobnienia, uprawniony powinien przedstawić wszelkie okoliczności faktyczne⁴², uwiarygodniające istnienie roszczenia, aby dać sądowi słuszną podstawę do udzielenia zabezpieczenia⁴³. Chodzi o wykazanie za pomocą wszelkich dostępnych środków możliwie najwyższego stopnia prawdopodobieństwa wskazującego na zasadność powództwa. Niezbędne jest więc uprawdopodobnienie tych okoliczności, które stanowią podstawę faktyczną powództwa⁴⁴.
11. Roszczenie będzie uprawdopodobnione, jeśli jest możliwe do wywnioskowania bez dokonywania głębszej analizy, gdy *prima facie* zachodzi znaczna szansa jego istnienia. Sąd w postępowaniu zabezpieczającym dokonuje bowiem jedynie pobieżnej (wstępnej) analizy dostarczonego przez wnioskodawcę materiału dowodowego⁴⁵.
12. Uprawdopodobniać roszczenie można na podstawie dokumentów w rozumieniu art. 245 k.p.c. (opinie prywatne, pisemne i podpisane oświadczenia osób trzecich), a także innych dokumentów niż wskazane w tym przepisie (jak wydruki wiadomości tekstowych, nagrania audio lub video)⁴⁶. Uprawniony może uprawdopodobnić roszczenie również oświadczeniami złożonymi w toku rozprawy.

³⁹ Orzeczenie SN z 19.06.1951 r., C 398/51, OSN(C) 1951/3, poz. 89; postanowienie SN z 12.10.2006 r., I BU 5/06, LEX nr 489023.

⁴⁰ Postanowienie SA w Katowicach z 4.02.2015 r., V ACz 66/15, LEX nr 1630514; postanowienie SO w Rzeszowie z 25.06.2014 r., V Cz 469/14, LEX nr 1868625; postanowienie SA we Wrocławiu z 31.12.2013 r., I ACz 2541/13, LEX nr 1425617.

⁴¹ Zob. też postanowienie SN z 9.01.1967 r., I PZ 59/66, LEX nr 6103.

⁴² Postanowienie SO w Szczecinie z 25.04.2013 r., II Cz 132/13, LEX nr 2253084.

⁴³ Zob. postanowienie SO we Wrocławiu z 28.01.2016 r., I C 1703/15, LEX nr 2201391; postanowienie SO w Bydgoszczy z 4.12.2013 r., VIII Gz 104/13, LEX nr 1719568.

⁴⁴ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 2.12.2022 r., XX Gz 203/22, LEX nr 3695855.

⁴⁵ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 7.05.2012 r., I ACz 782/12, LEX nr 1164918; postanowienie SA w Gdańsku z 11.10.2017 r., III APz 20/17, LEX nr 2425617.

⁴⁶ Zob. też postanowienie SO we Wrocławiu z 19.04.2013 r., I Co 172/13, LEX nr 1848956; postanowienie SA w Rzeszowie z 15.03.2013 r., I ACz 124/13, LEX nr 1314871.

13. Podkreślenia wymaga, że oceniając uprawdopodobnienie roszczenia, sąd nie dokonuje stanowczych ustaleń faktycznych w sprawie, ocenia zaś jedynie uprawdopodobnienie tych okoliczności na potrzeby udzielenia zabezpieczenia⁴⁷.
14. Prawodawca w art. 730¹ § 2 k.p.c. – jako jednym z niewielu przepisów w polskim systemie prawnym – zdecydował się na wprowadzenie definicji interesu prawnego, tu w udzieleniu zabezpieczenia. Interes ten występuje wówczas, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.
- Analogiczną definicję jak w art. 730¹ § 2 k.p.c. ustawodawca przewidział dla interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia środka dowodowego w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu własności intelektualnej (zob. komentarz do art. 479⁹⁸ § 2).
15. Podkreślenia wymaga, że nie chodzi jedynie o utrudnienie wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia lub utrudnienie w innym sposób osiągnięcia celu postępowania, lecz brak zabezpieczenia ma „poważnie” utrudniać te kwestie. Kwalifikowana postać utrudnienia podlega ocenie sądu.
16. Rozumienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia różni się w zależności od tego, czy orzeczenie co do *meritum* będzie podlegać wykonaniu w postępowaniu egzekucyjnym, czy też nie.
17. Ustawodawca przyjmuje, że celem postępowania w sprawie cywilnej, w której zgłoszone roszczenie nadaje się do postępowania egzekucyjnego, jest wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, polegający na tym, że brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia, będzie zatem musiał zostać uprawdopodobniony w tych sprawach, w których roszczenie może podlegać egzekucji. Będą to przede wszystkim sprawy o roszczenia pieniężne, lecz również podlegające egzekucji roszczenia niepieniężne, jak przykładowo wydanie rzeczy ruchomej (art. 1041 k.p.c.), wydanie nieruchomości (art. 1046 k.p.c.), wykonanie czynności zastępowalnej (art. 1049 k.p.c.) czy wykonanie czynności niezastępowalnej (art. 1050 k.p.c.).
18. Uprawdopodobnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia roszczenia pieniężnego sprowadza się do wskazania, że sytuacja faktyczna obowiązanego oraz dokonywanie przez niego czynności świadczą o tym, że uzyskanie w przyszłości tytułu egzekucyjnego nie doprowadzi do zaspokojenia uprawnionego, gdyż nie będzie stosownych składników w majątku obowiązanego, z których będzie możliwa egzekucja. Będzie tak w sytuacji, gdy obowiązanym wystawia na sprzedaż składniki swojego majątku (ogłoszenia na tablicach ogłoszeń czy w Internecie), informacje o obowiązanym, pozyskane z dostępnych rejestrów, świadczą będą o jego słabej kondycji finansowej, przeciwko obowiązanemu prowadzone są postępowania egzekucyjne, które pozostają bezskuteczne, uprawniony posiada informacje, z których wynika, że obowiązanym nie reguluje swoich bieżących zobowiązań lub zmienia miejsce pobytu.
19. W przypadku zabezpieczenia podlegających egzekucji roszczeń niepieniężnych, poważne utrudnienie wykonania zapadłego w sprawie orzeczenia może wystąpić między innymi wtedy, gdy obowiązanym lub osoba trzecia dokonuje zmian w strukturze rzeczy, zmienia ich właściwość, narusza

⁴⁷ Zob. postanowienie SA w Krakowie z 9.09.2010 r., I ACz 1014/10, LEX nr 1680245.

ich naturę, niszczy ich właściwości, ukrywa je, podejmuje działania zmierzające do zmiany miejsca pobytu, działania związane z naruszeniem dóbr osobistych, utrudnieniem korzystania z rzeczy.

20. Natomiast uniemożliwienie lub poważne utrudnienie osiągnięcia celu postępowania w sprawie będzie nośnikiem interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia w tych sprawach, w których orzeczenie nie będzie kwalifikowało się do postępowania egzekucyjnego. Będą to przykładowo powództwa opozycyjne, sprawy o ustalenie miejsca pobytu małoletniego, sprawy o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.
21. Sama obawa, że uprawniony nie będzie zaspokojony, nie wystarcza do udzielenia zabezpieczenia i nie uprawdopodabnia interesu prawnego w jego udzieleniu⁴⁸.
22. W judykaturze stwierdza się, że: „Przyczynami zagrażającymi w poważnym stopniu osiągnięciem celów postępowania w sprawie – jak to wynika z orzecznictwa i piśmiennictwa – jest zła kondycja finansowa dłużnika, która przejawia się w zaprzestaniu regulowania zobowiązań, wyzbywaniu się majątku, ograniczaniu zakresu działalności, zaciąganiu pożyczek lub kredytów zabezpieczonych majątkiem i zachwianiu możliwości ich spłaty”⁴⁹.
23. Słusznie judykatura precyzuje, że nie można uznawać interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia za uprawdopodobniony dopiero w momencie, gdy obowiązany podejmie działania, mające na celu wyzbycie się majątku, względnie gdy ogłosi upadłość. O takiej sytuacji uprawniony zwykle dowie się już po zrealizowaniu tych działań. Innymi słowy, istnienie poważnej obawy nie musi być spowodowane wykazaniem zamiarem obowiązanego wyzbycia się majątku. Wystarczy tu wykazanie, że na przykład jedyny składnik majątku, mogący służyć – w przypadku egzekucji – zaspokojeniu roszczenia, może zostać przez dłużnika zbyty. Wystarczające jest też wykazanie, że mienie dłużnika jest już zajmowane na poczet innych wierzytelności⁵⁰.
24. Do udzielenia zabezpieczenia nie jest konieczne udowodnienie obawy zbycia składnika majątkowego, a wystarczy jej uprawdopodobnienie. Jeśli obowiązany zbywa istotny składnik majątku na rzecz swojej najbliższej rodziny, to należy uznać, że istnieje poważne ryzyko, że przedmiot ten będzie podlegał dalszemu obrotowi⁵¹.
25. W przypadku gdy postanowieniem o udzieleniu zabezpieczenia sąd, zgodnie z wnioskiem zainteresowanej osoby, nakazał wpisanie ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu sądowym w księdze wieczystej, prowadzonej dla zabudowanej nieruchomości wspólnej, z której wprowadzie wyodrębniono część lokali mieszkalnych, lecz ostrzeżenie zostało skierowane tylko przeciw właścicielowi gruntu, podczas gdy właścicielom lokali przysługują co do tego gruntu udziały w prawie wieczystego użytkowania, to orzeczenie nie może być podstawą do wpisów analogicznych ostrzeżeń w księgach wieczystych nieruchomości lokalowych⁵².

⁴⁸ Postanowienie SA w Szczecinie z 17.09.2018 r., III APz 9/18, LEX nr 2584015.

⁴⁹ Tak postanowienie SA w Szczecinie z 17.09.2018 r., III APz 9/18, LEX nr 2584015.

⁵⁰ Postanowienie SA w Poznaniu z 1.02.2013 r., I ACz 165/13, LEX nr 1271931.

⁵¹ Postanowienie SA w Krakowie z 23.01.2013 r., I ACz 2170/12, LEX nr 1267320.

⁵² Por. uchwała SN z 22.04.1994 r., III CZP 47/94, OSNC 1994/11, poz. 211.

26. W judykaturze wskazuje się, że w procesie przeciwko syndykowi masy upadłości nie jest dopuszczalne zabezpieczenie powództwa przez zajęcie wierzytelności na rachunku bankowym upadłego⁵³.
27. W sprawach z zakresu własności intelektualnej, objętych postępowaniem z art. 479⁸⁹–479¹²⁹ k.p.c., ustawodawca wprowadził dodatkowy obowiązek dla sądu w zakresie badania podstaw uprawdopodobnienia roszczenia.
28. W sprawach tych, oceniając podstawę w postaci uprawdopodobnienia roszczenia, sąd bierze pod uwagę prawdopodobieństwo unieważnienia prawa wyłącznego w innym toczącym się postępowaniu. Jeżeli okoliczność ta nie jest znana sądowi z urzędu, ustala się ją w oparciu o informacje pochodzące od stron.
- Sprawami z zakresu własności intelektualnej są między innymi sprawy o ochronę praw autorskich i pokrewnych, o ochronę praw własności przemysłowej oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych (art. 479⁸⁹ § 1 k.p.c.), a także sprawy wymienione w art. 479⁸⁹ § 2 k.p.c.
- Okoliczność prawdopodobieństwa unieważnienia prawa wyłącznego w innym toczącym się postępowaniu może być sądowi znana z urzędu, tj. w związku z prowadzeniem tej sprawy w tym samym sądzie. W innym wypadku, przed wydaniem postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia, sąd powinien zobowiązać strony do wskazania, czy takie postępowanie się toczy, na jakim jest etapie i na ile występuje owo prawdopodobieństwo.
29. Natomiast w sprawach o zapłatę z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy z 8.03.2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych⁵⁴, o których mowa w art. 730¹ § 2¹ k.p.c., prawodawca wprowadził domniemanie uprawdopodobnienia interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia.
30. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia w tych sprawach uważa się za uprawdopodobniony, gdy: żądającym zabezpieczenia jest powód; powód dochodzi należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych; wartość transakcji handlowej nie przekracza 75 000 zł; dochodzona należność z transakcji handlowej nie została uregulowana; od dnia upływu terminu jej płatności upłynęły co najmniej trzy miesiące.
31. Należy zwrócić uwagę, że przepis wskazuje na wartość transakcji, nie na wartość przedmiotu sporu, bez względu na to, czy powód dochodzi całej kwoty z transakcji czy jedynie jej części.
32. Wprowadzenie wskazanego domniemanie oznacza, że sąd nie bada tej podstawy udzielenia zabezpieczenia, jeśli w danej sprawie spełnione są warunki opisane w art. 730¹ § 2¹ k.p.c. W takiej sytuacji powód musi jedynie uprawdopodobnić roszczenie.
33. W sprawach tych postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia może wydać referendarz sądowy (art. 735¹ § 1 k.p.c.), z wyjątkiem wskazanym w art. 735¹ § 1 zdanie drugie i § 2 k.p.c.
34. Z uwagi na art. 485 § 2¹ k.p.c. należy przyjąć, że uprawniony będzie korzystał z możliwości uproszczonej formuły postępowania zabezpieczającego z art. 730¹ § 2¹ k.p.c. wówczas, gdy nie będzie składał pozwu w postępowaniu nakazowym.

⁵³ Zob. uchwała SN z 23.01.2004 r., III PZP 18/03, OSNP 2004/10, poz. 166.

⁵⁴ Dz.U. z 2023 r. poz. 1790.

35. Norma, wynikająca z art. 730¹ § 3 k.p.c., jest nazywana zasadą minimalnej uciążliwości zabezpieczenia, zasadą proporcjonalności. Wprowadza ona zakaz nadzabezpieczenia, czyli zakaz obciążania obowiązane go ponad potrzebę.
36. Ustawodawca nakazuje sądowi taki wybór jednego lub wielu wskazanych przez uprawnionego sposobów zabezpieczenia, względnie taki dobór sposobu zabezpieczenia, gdy jest ono udzielane z urzędu, który uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takim zakresie, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązane go nie obciążać ponad potrzebę (podobnie w postępowaniu egzekucyjnym – zob. art. 799 § 1 k.p.c.). Innymi słowy, sąd powinien dbać o to, aby z jednej strony uprawniony uzyskał ochronę prawną, a z drugiej, aby udzielona ochrona prawna nie była dla obowiązane go zbyt uciążliwa. Zabezpieczenie nie powinno naruszać zasady równości stron lub uczestników postępowania. Ochronie podlega zarówno interes uprawnionego, jak i obowiązane go⁵⁵.
37. Ustawodawca, wprowadzając zasadę z § 3 komentowanego przepisu, stara się zapewnić współmierność sposobów zabezpieczenia do celów tego postępowania. Postępowanie zabezpieczające nie może bowiem zmierzać do nadużywania jego narzędzi przez uprawnionego i tym samym do szykanowania obowiązane go⁵⁶.
38. Zasada ta ma zastosowanie w szczególności wtedy, gdy uprawniony domaga się zabezpieczenia roszczenia, wskazując kilka sposobów zabezpieczenia. Rolą sądu jest w takiej sytuacji ocena, czy jest możliwe udzielenie zabezpieczenia z użyciem wszystkich tych sposobów czy jedynie niektórych. Po stronie uprawnionego istnieje obowiązek doprecyzowania sposobów zabezpieczenia. Przykładowo gdy uprawniony wskazuje kilka wierzytelności, których zajęcie mają stanowić sposób zabezpieczenia roszczenia, lecz nie precyzuje kwot tych wierzytelności, sąd nie ma możliwości dokonania weryfikacji wnioskowanych sposobów w świetle zasady proporcjonalności, co może prowadzić do oddalenia wniosku o zabezpieczenie⁵⁷.
39. Podobnie należy ocenić sytuację, gdy uprawniony wskazuje kilka sposobów zabezpieczenia w sposób ewentualny lub alternatywny. Sąd, udzielając zabezpieczenia, również powinien kierować się zasadą proporcjonalności⁵⁸.
40. Nadmierne zabezpieczenie, nazywane nadzabezpieczeniem, może wystąpić w sytuacji obciążenia kilku nieruchomości hipoteką łączną. Dopuszcza się jednak zabezpieczenie określonej wierzytelności w drodze tzw. repartycji, polegającej na obciążaniu wielu nieruchomości dłużnika, tak jednak, aby suma zabezpieczeń hipotecznych nie przewyższała sumy wierzytelności określonej zgodnie z art. 110¹ u.k.w.h. Oznacza to, że hipoteka przymusowa obciążająca każdą z nieruchomości dłużnika zabezpiecza inną część wierzytelności, a nie z osobna całość tej wierzytelności⁵⁹.

Art. 731. [Zakres zabezpieczenia]

Zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

⁵⁵ Zob. postanowienie SA w Poznaniu z 1.02.2013 r., I ACz 165/13, LEX nr 1271931.

⁵⁶ Por. postanowienie SN z 11.03.1969 r., II CZ 23/69, LEX nr 6470.

⁵⁷ Postanowienie SA w Rzeszowie z 14.02.2014 r., I ACz 10/14, LEX nr 1430745.

⁵⁸ Postanowienie SA we Wrocławiu z 9.02.2012 r., I ACz 196/12, LEX nr 1115411.

⁵⁹ Postanowienie SN z 4.04.2017 r., I CSK 514/16, LEX nr 2288111.

1. Przepis w obecnym brzmieniu obowiązuje od 5.02.2005 r., tj. od dnia wejścia w życie nowelizacji z 2.07.2004 r.

Zasada zakazu zmierzania zabezpieczenia do zaspokojenia roszczenia obowiązuje w Kodeksie postępowania cywilnego od jego wejścia w życie, tj. od 1.01.1965 r.

Zastrzeżenie, że Kodeks postępowania cywilnego może wprowadzać wyjątki od zasady, iż zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, dodano z dniem 1.10.1990 r. ustawą z 13.07.1990 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego⁶⁰.
2. Komentowany przepis wprowadza zakaz udzielania zabezpieczenia w taki sposób, aby było ono co do treści, formy i wysokości identyczne z żądaniem, z którym występuje uprawniony w sprawie cywilnej. Zasada ta ma zastosowanie do zabezpieczania tak roszczeń pieniężnych, jak i niepieniężnych⁶¹. Od tej zasady Kodeks postępowania cywilnego może wprowadzać wyjątki.
3. Celem tej regulacji jest unikanie sytuacji, w których uprawniony – najczęściej powód albo wnioskodawca w postępowaniu nieprocesowym – uzyskuje w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia tak co do rodzaju, jak i co do wysokości tożsamą ochronę, jakiej domaga się w pozwie albo we wniosku. Innymi słowy, udzielenie zabezpieczenia nie ma co do zasady zastępować orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Celem zabezpieczenia jest bowiem udzielenie tymczasowej ochrony prawnej, nie zaś ostateczne zaspokojenie uprawnionego.
4. Przepis wyznacza zakres dopuszczalnego zabezpieczenia, nie warunkując jednak możliwości jego udzielenia czy zainicjowania samego postępowania zabezpieczającego⁶².
5. Komentowany artykuł jest dopełnieniem regulacji z art. 730 i 730¹ k.p.c. Należy zatem wyklądać go z uwzględnieniem treści tych przepisów⁶³.
6. Zasada z art. 731 k.p.c. jest adresowana do sądu. To sąd, orzekając w przedmiocie zabezpieczenia, powinien zadbać o to, aby udzielone zabezpieczenie nie zmierzało do zaspokojenia roszczenia, a tym samym, aby nie wywołało nieodwracalnych lub trudnych do usunięcia skutków.
7. Co do zasady niedopuszczalne jest, aby zabezpieczenie zmierzało do zaspokojenia jakiegokolwiek ze zgłoszonych w pozwie roszczeń, nawet jeśli uprawniony – kumulując roszczenia w jednym pozwie – domaga się zabezpieczenia tylko niektórych z nich⁶⁴.
8. W świetle art. 731 k.p.c. za niedopuszczalne należy także uznać zabezpieczenie dalszych roszczeń powoda, niezgłoszonych w pozwie⁶⁵.
9. Przepis jasno wskazuje, że od wyrażonej w nim zasady ustawa może przewidywać wyjątki⁶⁶.
10. Do wyjątków – od zabezpieczenia konserwacyjnego – w przypadku zabezpieczenia roszczeń pieniężnych zalicza się zabezpieczenie udzielane na podstawie art. 753 i 753¹ k.p.c., tj. zabezpieczenie

⁶⁰ Dz.U. Nr 55, poz. 318.

⁶¹ Postanowienie SN z 17.02.1986 r., IV CZ 17/86, LEX nr 590557.

⁶² Por. K. Zawisła, *Przesłanki formalne postępowania zabezpieczającego w procedurze cywilnej*, PS 2002/3, s. 17.

⁶³ Wyrok SN z 28.10.2015 r., II CSK 784/14, LEX nr 1943215.

⁶⁴ Wyrok SA w Warszawie z 18.01.1995 r., I ACz 9/95, LEX nr 62548.

⁶⁵ Zob. postanowienie SN z 16.11.1962 r., I CZ 150/62, OSNC 1963/10, poz. 233.

⁶⁶ Postanowienie SA we Wrocławiu z 14.11.2012 r., I ACz 2081/12, LEX nr 1281184.

nowacyjne, które ma tymczasowo, na nowo uregulować sytuację między uprawnionym a obowiązującym. Odstępstwo od zasady z art. 731 k.p.c. stanowi także art. 754 k.p.c., przewidujący zabezpieczenie przyszłych roszczeń alimentacyjnych, tj. przed urodzeniem się dziecka, w związku procesem o ustalenie ojcostwa.

11. Stosowanie art. 731 k.p.c. jest wyłączone w innych przypadkach niż zabezpieczenie roszczeń pieniężnych, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków (art. 755 § 2¹ k.p.c. – przepis obowiązuje od 3.05.2012 r.).
12. Należy podkreślić, że w judykaturze⁶⁷ i doktrynie⁶⁸ od dawna się przyjmuje, iż w przypadku zabezpieczenia nowacyjnego co do roszczeń niepieniężnych wyłączone jest stosowanie art. 731 k.p.c.⁶⁹
13. Do odstępstwa od zasady z art. 731 k.p.c. należy także możliwość zaspokojenia uprawnionego z dochodów uzyskiwanych z zarządu przedsiębiorstwem, jeśli roszczenie zostało zabezpieczone w taki sposób (art. 752⁴ § 3 k.p.c.).
14. Judykatura od dość dawna przyjmuje, że w przypadku zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia może w swej treści odpowiadać ochronie prawnej, która ma zostać udzielona uprawnionemu w orzeczeniu kończącym sprawę co do istoty, zwłaszcza w przypadku unormowania praw i obowiązków na czas trwania postępowania⁷⁰. Takie rozwiązanie będzie szczególnie aktualne w przypadku roszczeń, które nie podlegają egzekucji. Również odstępstwo od zasady z art. 731 k.p.c. może być pożądane w sprawach o roszczenia niemajątkowe, a zwłaszcza w sprawach rodzinnych i opiekuńczych. Słusznie w doktrynie prawa⁷¹ postuluje się wzmożoną ostrożność sądów w udzielaniu zabezpieczenia w tego rodzaju sprawach z uwagi na zakres ingerencji w stosunki prawnomaterialne uprawnionego i obowiązującego.
15. Do wyjątków od zasady wyrażonej w komentowanym przepisie – poza Kodeksem postępowania cywilnego – należy zaliczyć art. 152 p.g.g.⁷²
16. W orzecznictwie przyjmuje się, że:
 - wyjątkiem od zasady z art. 731 k.p.c. jest zabezpieczenie o charakterze nowacyjnym⁷³;
 - dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o zakazanie produkowania, reklamowania i wprowadzania do obrotu produktu w określonych opakowaniach przez zakazanie obowiązującemu tych działań na czas trwania postępowania⁷⁴;

⁶⁷ Zob. wyrok SA w Katowicach z 3.10.2003 r., I ACz 1777/03, Biul. SAKa 2003/4, s. 30.

⁶⁸ Tak M. Uliasz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2008, art. 755, nb 6; M. Romańska [w:] M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Warszawa 2010, art. 731, nb 4; G. Julke, J. Studzińska [w:] *System Postępowania Cywilnego*, t. 8. *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, Warszawa 2021, s. 66–68.

⁶⁹ Orzeczenie SN z 31.08.1961 r., III CO 21/61, OSNC 1963/1, poz. 14; wyrok SA w Katowicach z 3.10.2003 r., I ACz 1777/03, Biul. SAKa 2003/4, s. 30; postanowienie SO w Gdańsku z 13.01.2013 r., III Cz 42/13, POSAG 2013/2, s. 112–119.

⁷⁰ Postanowienie SN z 9.12.2010 r., IV CSK 224/10, OSNC 2011/9, poz. 101.

⁷¹ Zob. D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV. *Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 731, nb 5; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II. *Komentarz do art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, Warszawa 2017, art. 731, nb 2.

⁷² Postanowienie SA w Poznaniu z 6.05.2013 r., I ACz 766/13, LEX nr 1313388.

⁷³ Postanowienie SA w Krakowie z 10.05.2016 r., I ACz 747/16, LEX nr 2044332; postanowienie SA w Poznaniu z 6.05.2013 r., I ACz 766/13, LEX nr 1313388.

⁷⁴ Postanowienie SA w Krakowie z 10.05.2016 r., I ACz 747/16.

- zabezpieczenie udzielane w sprawie o alimenty i polegające na comiesięcznym uiszczaniu na rzecz uprawnionego stosownych kwot stanowi odstępstwo od zasady z art. 731 k.p.c., gdyż zabezpieczenie ma zmierzać do zaspokajania bieżących potrzeb uprawnionego, nie zaś do wykonania orzeczenia, mającego dopiero zapaść w przyszłości⁷⁵;
- w sprawie o przywrócenie do pracy zabezpieczenie nie może polegać na nakazaniu pozwanemu pracodawcy zatrudniania pracownika w czasie trwania postępowania⁷⁶;
- co do zasady nie można domagać się zabezpieczenia roszczenia w sprawie o rozwód przez nakazanie obowiązanej opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania, jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że uprawnionemu przysługuje ochrona prawna poza procesem o rozwód⁷⁷;
- w sprawie o stwierdzenie nieważności uchwały i uchylenie uchwał zabezpieczenie udzielone przez wstrzymanie wykonania uchwał nie zmierza do zaspokojenia roszczenia⁷⁸;
- w sprawie o usunięcie oświadczeń ze strony internetowej dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia przez nakazanie obowiązanej usunięcia określonych oświadczeń ze strony internetowej⁷⁹;
- dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia roszczenia o zakazanie pozwanemu emisji określonych utworów przez zakazanie obowiązanej reemisji tych utworów na czas trwania postępowania⁸⁰;
- dopuszczalne jest zabezpieczenie roszczenia o uchylenie obowiązku płacenia renty lub obniżenie jej wysokości przez wstrzymanie wypłaty uprawnionemu tego świadczenia w całości lub w części⁸¹;
- można udzielić zabezpieczenia roszczenia o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez zawieszenie postępowania rejestrowego o wpis zmian do rejestru na podstawie tej uchwały⁸²;
- w sprawie o podział majątku wspólnego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia przez podział rzeczy będących we współwłasności *quad usum*, odpowiadający wnioskowi o podział majątku⁸³;
- można udzielić zabezpieczenia wniosku o ustanowienie drogi koniecznej przez nakazanie obowiązanej znoszenia korzystania przez uprawnionego z części nieruchomości obowiązanej, na której ma być ustanowiona droga konieczna⁸⁴;
- dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia roszczenia ze skargi pauliańskiej przez wpisanie do księgi wieczystej zakazu zbywania nieruchomości⁸⁵.

17. Komentowany przepis nie ma zastosowania do zabezpieczenia w postępowaniu karnym (art. 292 § 1 k.p.k.)⁸⁶.

⁷⁵ Wyrok SA w Gdańsku z 14.12.1995 r., I ACr 850/95, OSA 1996/3, poz. 14; postanowienie SA w Krakowie z 3.11.2016 r., I ACz 1849/16, LEX nr 2191602.

⁷⁶ Wyrok SO w Gliwicach z 12.03.2018 r., VIII Pz 13/18, LEX nr 2468469.

⁷⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 12.08.2015 r., I ACz 1309/15, LEX nr 1927551.

⁷⁸ Postanowienie SA w Poznaniu z 24.10.2012 r., I ACz 1742/12, LEX nr 1316350.

⁷⁹ Wyrok SN z 26.07.2016 r., II PK 193/15, LEX nr 2151422.

⁸⁰ Postanowienie SA w Katowicach z 27.09.2012 r., I ACz 894/12, LEX nr 1220481; postanowienie SA w Białymstoku z 6.04.2009 r., I ACz 190/09, OSAB 2009/1, s. 27–34.

⁸¹ Uchwała SN z 27.02.1975 r., III PZ 2/75, OSNC 1975/10–11, poz. 146. Odmiennie w przypadku roszczenia o obniżenie alimentów, choć niezasadnie, zob. postanowienie SO w Bydgoszczy z 23.10.2008 r., X Cz 168/08, POSAG 2009/1, poz. 20.

⁸² Postanowienie SA w Szczecinie z 28.01.2014 r., I ACz 62/14, LEX nr 1751619.

⁸³ Postanowienie SO w Gliwicach z 4.11.2014 r., III Cz 1346/14, LEX nr 1884783.

⁸⁴ Orzeczenie SN z 31.08.1961 r., III CO 21/61, OSNC 1963/1, poz. 14.

⁸⁵ Postanowienie SA w Krakowie z 3.09.2012 r., I ACz 1197/12, LEX nr 1216289.

⁸⁶ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 8.03.2017 r., II AKz 139/17, LEX nr 2333254.

Art. 732. [Zabezpieczenie na wniosek i z urzędu]

Zabezpieczenie udzielane jest na wniosek, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu – także z urzędu.

1. Przepis w obecnym brzmieniu obowiązuje od 5.02.2005 r., tj. od dnia wejścia w życie nowelizacji z 2.07.2004 r. Reguły wynikające z komentowanego przepisu nie uległy jednak zmianie od wejścia w życie Kodeksu postępowania cywilnego, tj. od 1.01.1965 r. Korekcie podlegała jedynie redakcja przepisu.
2. Przepis wprowadza zasadę udzielania zabezpieczenia na wniosek. Wymogi wniosku wskazane są w art. 736 k.p.c. (zob. komentarz do tego przepisu).

Co do zasady wniosek o zabezpieczenie, w sprawach, w których pozew lub wniosek podlegają opłacie sądowej, również podlega takiej opłacie. Opłata od wniosku o zabezpieczenie składanego w toku sprawy wynosi 100 zł (art. 68 u.k.s.c.), a opłata od wniosku o zabezpieczenie wnoszonego przed złożeniem pozwu lub wniosku w sprawie wynosi czwartą część opłaty od pozwu lub wniosku w tej sprawie (art. 69 ust. 1 u.k.s.c.). Wyjątek stanowi sytuacja, w której wniosek o zabezpieczenie składany jest razem z pozwem lub wnioskiem. Wówczas wniosek o zabezpieczenie jest objęty zwolnieniem przedmiotowym i nie podlega opłacie sądowej (art. 95 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c.). Od wniosku o uzasadnienie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia sąd pobiera opłatę w wysokości 30 zł, jeżeli sprawa nie jest zwolniona od opłat sądowych (art. 25b ust. 2 u.k.s.c.). Zob. też komentarz do art. 730.
3. Jedynie w tych sprawach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu, a zatem w niektórych sprawach w postępowaniu nieprocesowym, w których ustawa tak stanowi (art. 506 k.p.c.), zabezpieczenie może zostać udzielone również z urzędu.

Sprawami w postępowaniu nieprocesowym, które mogą być wszczęte z urzędu, są przede wszystkim sprawy prowadzone przez sąd opiekuńczy (art. 570 k.p.c.), choć z wyjątkami. Sprawą taką jest również sprawa o uchylenie ubezwłasnowolnienia (art. 559 § 1 k.p.c.) oraz sprawa o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon (art. 541 § 1 k.p.c.). Zabezpieczenie może być także udzielone z urzędu w sprawie o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia lub postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w związku z uchyleniem się spadkobiercy od skutków złożonego oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 690 § 2 k.p.c.).

Zabezpieczenie może zostać udzielone z urzędu także w postępowaniu karnym (art. 291 § 1 w zw. z art. 292 § 1 k.p.k.).

Nie jest sprawą, w której zabezpieczenie może być udzielone z urzędu, sprawa o zabezpieczenie spadku z art. 635 § 1 k.p.c. Zabezpieczenie spadku nie stanowi bowiem sprawowania wymiaru sprawiedliwości w rozumieniu art. 1 § 2 p.u.s.p., a jest wykonywaniem przez sąd innych zadań z zakresu ochrony prawnej (art. 1 § 3 p.u.s.p.). Na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia spadku nie przysługuje apelacja (art. 518 zdanie pierwsze k.p.c.), lecz zażalenie (art. 635 § 6 k.p.c.).

Sądy mogą także dokonywać zabezpieczenia dowodu (art. 310–314 k.p.c.) i również ta czynność nie jest sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, lecz czynnością pomocniczą w sprawie cywilnej. Nie stanowi ona zabezpieczenia w rozumieniu art. 730 i n. k.p.c.

4. Tytuł zabezpieczenia może również powstać z mocy przepisu ustawy. Tak jest w przypadku nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym (art. 492 § 1 k.p.c.) oraz wyroku sądu pierwszej instancji wy-

danego w postępowaniu w sprawach gospodarczych i zasądającego świadczenie w pieniądzu lub rzeczach zamiennych (art. 492 § 1 w zw. z art. 458¹³ k.p.c.).

5. Tytułem zabezpieczenia z mocy prawa jest także postanowienie sądu okręgowego o nadaniu klauzuli wykonalności: orzeczeniu sądu państwa obcego (art. 1151² § 1 k.p.c.); rozstrzygnięciu innego organu państwa obcego (art. 1151⁴ k.p.c.); ugodzie zawartej lub zatwierdzonej przed sądem lub innym organem państwa obcego (art. 1152 k.p.c.) oraz europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym, wydany w państwach członkowskich Unii Europejskiej na podstawie rozporządzenia 655/2014 (art. 1153^{15a} k.p.c.).
6. Sąd, niezależnie od tego, czy udziela zabezpieczenia na wniosek czy z urzędu, kieruje się tymi samymi zasadami i wytycznymi, obowiązującym w postępowaniu zabezpieczającym, tj. między innymi zasadą z art. 730¹ § 3 k.p.c. czy zasadą z art. 731 k.p.c.
7. Możliwość udzielenia zabezpieczenia przez sąd z urzędu w danej sprawie cywilnej nie wyklucza uprawnienia do złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia.
8. W sprawie, w której sąd może udzielić zabezpieczenia z urzędu, sąd ten nie jest związany wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia i może udzielić ochrony prawnej w inny sposób niż wskazany przez uprawnionego we wniosku lub w szerszym zakresie, niż wynika to z wniosku uprawnionego.

Art. 733. [Termin wniesienia pisma inicjującego]

§ 1. Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

§ 2. W przypadku zabezpieczenia w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania, o którym mowa w art. 753³ § 1, termin upadku zabezpieczenia wyznaczany przez sąd, o którym mowa w § 1, wynosi sześć miesięcy. Sąd na uzasadniony wniosek pełnomocnika może wskazać dłuższy termin, wynoszący nie więcej jednak niż rok.

1. Obecnie brzmienie przepisu zostało ukształtowane ustawą z 2.12.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw⁸⁷ i obowiązuje od 1.01.2022 r. Przed tą nowelizacją, art. 733 k.p.c. nie zawierał paragrafów, a jego treść ograniczała się jedynie do aktualnego § 1.
2. Komentowany przepis wprowadza dyrektywę w zakresie terminu, w którym ma być złożony pozew lub wniosek w sprawie cywilnej. Stosuje się ją jedynie w przypadku, gdy sąd udzielił zabezpieczenia. Wytyczne te mają zastosowanie dla sądu i uprawnionego, który złożył wniosek o zabezpieczenie przed wszczęciem procesu lub postępowania nieprocesowego.
3. Przepis z jednej strony obliguje sąd do sprecyzowania tego terminu, z drugiej zaś nakazuje uprawnionemu jego zachowanie, jeśli chce, aby zabezpieczenie nie upadło.
4. Artykuł 733 § 1 k.p.c. wprowadza termin sądowy, którego maksymalna długość jest wyznaczona w ustawie i co do zasady wynosi dwa tygodnie. Termin, którego długość ostatecznie precyzuje sąd jest wiążący dla uprawnionego, który złożył wniosek o zabezpieczenie przed wszczęciem procesu lub postępowania nieprocesowego.

⁸⁷ Dz.U. poz. 2328 ze zm.

5. Jeżeli sąd wskazał termin krótszy niż dwa tygodnie, uprawniony może wnioskować o jego wydłużenie, jednak nie więcej niż do dwóch tygodni (art. 166 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
6. Termin z art. 733 § 1 k.p.c. – jako termin sądowy do dokonania czynności w postaci złożenia pisma inicjującego postępowanie – może być przywrócony na zasadach z art. 168 i n. k.p.c. Nie oznacza to uchylenia skutku w postaci upadku zabezpieczenia, który następuje z mocy prawa po upływie terminu wskazanego w postanowieniu sądu.
7. Sąd określa termin na złożenie pozwu lub wniosku w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia, precyzując go najczęściej w osobnym punkcie sentencji.

Spełnienie wymogu złożenia pisma w terminie wskazanym w postanowieniu nastąpi przez złożenie pisma w biurze podawczym sądu lub oddanie go za pośrednictwem operatora świadczącego pocztowe usługi powszechne na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub Unii Europejskiej w rozumieniu art. 165 § 1 k.p.c.

Judykatura przyjmuje, że wytoczenie w wyznaczonym terminie powództwa przed sąd polubowny zagraniczny spełnia przesłanki z art. 733 k.p.c.⁸⁸ Podobnie w orzecznictwie wskazano, że wniesienie pisma wszczynającego postępowanie, w terminie określonym w postanowieniu stosownie do art. 733 k.p.c., do jakiegokolwiek sądu polubownego, niekoniecznie sądu właściwego, chroni przed upadkiem zabezpieczenia⁸⁹.

Spełnieniem wymogu złożenia pisma wszczynającego postępowanie w terminie z art. 733 k.p.c. i w rozumieniu tego przepisu jest również złożenie takiego pisma w sądzie niewłaściwym rzeczowo lub miejscowo⁹⁰.
8. Pismo inicjujące postępowanie, aby spełniało wymóg z art. 733 § 1 k.p.c., musi podmiotowo i przedmiotowo odpowiadać sprawie, w której uprawniony uzyskał zabezpieczenie (art. 744 k.p.c.; zob. komentarz do tego przepisu). Regulację z art. 733 k.p.c. należy zatem rozpatrywać łącznie z art. 744 k.p.c.

W sytuacji gdy uprawniony nie wytoczył powództwa o całość roszczenia z uwagi na to, że obowiązany spełnił część świadczenia po udzieleniu zabezpieczenia, a przed złożeniem pisma inicjującego postępowanie, zabezpieczenie nie upada w całości z tej przyczyny, że powód nie wystąpił o całość roszczenia⁹¹. Dla oceny zakresu, w jakim zabezpieczenie upada, istotne są zatem okoliczności danej sprawy.
9. Złożenie pisma wszczynającego postępowanie z brakami skutkuje zainicjowaniem postępowania naprawczego z art. 130 i n. k.p.c. W takim wypadku zabezpieczenie upadnie, lecz dopiero po nieuzupełnieniu braków w wyznaczonym terminie i uprawomocnieniu się zarządzenia o zwrocie pisma (art. 744 § 1 k.p.c.).
10. W postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia sąd wskazuje ponadto skutek niezachowania terminu w postaci upadku zabezpieczenia (rygor).

Należy przyjąć, że niewskazanie przez sąd terminu w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia wydanym przed wszczęciem postępowania lub wskazanie terminu niezgodnie z art. 733 § 1 k.p.c., tj. terminu dłuższego niż dwa tygodnie, będzie skutkować możliwością złożenia przez uprawnionego pisma inicjującego postępowanie w terminie nie dłuższym niż dwa tygodnie. Ana-

⁸⁸ Postanowienie SN z 18.02.1993 r., I CRN 6/93, OSNC 1993/11, poz. 204.

⁸⁹ Postanowienie SA w Krakowie z 18.12.2013 r., I ACz 2287/13, LEX nr 1500801.

⁹⁰ Postanowienie SA w Łodzi z 22.02.1995 r., I ACz 76/95, OSA 1995/6, poz. 41.

⁹¹ Postanowienie SA w Łodzi z 7.05.2015 r., I ACz 672/15, OSA 2016/1, poz. 3.

logicznie należy przyjąć, że we wskazanych okolicznościach z upływem dwutygodniowego terminu dojdzie do upadku zabezpieczenia.

11. Upadek zabezpieczenia oznacza, że ochrona prawna udzielona w postanowieniu przestaje obowiązywać. Do upadku zabezpieczenia dochodzi *ex lege*, tj. z momentem zaistnienia zdarzenia, z którym ustawa wiąże upadek zabezpieczenia (por. komentarz do art. 744).
12. Obowiązany może złożyć wniosek o stwierdzenie, że zabezpieczenie upadło w całości lub w części, a sąd jest wówczas zobligowany do wydania postanowienia w tym przedmiocie (art. 742 § 1 zdanie drugie, art. 743¹ § 4 zdanie ostatnie, art. 744 § 3, art. 754¹ § 3, art. 757 zdanie drugie k.p.c.). Zwykle obowiązany będzie składał taki wniosek, aby doprowadzić do wykreślenia wpisu hipoteki w księdze wieczystej⁹² lub uzyskać zwolnienie rzeczy z zajęcia, dokonanego przez komornika. W sytuacji bowiem, w której jest podstawa prawna dla uzyskania postanowienia o upadku zabezpieczenia, wyłączone jest przesłankowe ustalanie, że doszło do takiego upadku⁹³.
13. Funkcją terminu z art. 733 k.p.c. jest zachowanie zasady równości uprawnionego i obowiązanego, a także zmobilizowanie uprawnionego do złożenia pisma, bezpośrednio zmierzającego do ochrony jego praw i umożliwiającego merytoryczne orzekanie o tej ochronie. Ustawodawca chce wykluczyć sytuacje, w których, uprawniony – uzyskawszy zabezpieczenie – przez długi czas nie występuje z pozwem lub wnioskiem w sprawie cywilnej. Utrzymywanie się takiego stanu rzeczy mogłoby doprowadzić do nadmiernego obciążenia obowiązanego, a także do nadużyć ze strony uprawnionego.
14. Termin na złożenie pisma inicjującego postępowanie należy liczyć od dnia doręczenia postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym, a w wypadku gdy postanowienie zostało wydane po przeprowadzeniu rozprawy – od dnia jego ogłoszenia. Liczenie terminu odbywa się na zasadach wskazanych w Kodeksie cywilnym (art. 112 k.c. w zw. z art. 165 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
15. W razie oddalenia wniosku o zabezpieczenie, uprawniony nie jest związany terminem z art. 733 k.p.c. i może nie składać pozwu albo wniosku⁹⁴. W takim przypadku sąd orzeka o kosztach postępowania zabezpieczającego w postanowieniu o oddaleniu wniosku o udzielenie zabezpieczenia⁹⁵.
16. Wniosek o zabezpieczenie roszczenia pieniężnego złożony przed wszczęciem postępowania w sprawie, w której nie zostało przyznane zwolnienie od kosztów sądowych z ustawy lub na podstawie postanowienia sądu, podlega opłacie sądowej wynoszącej czwartą część opłaty od pozwu (art. 69 ust. 1 u.k.s.c.), nie mniej niż 30 zł (art. 14 ust. 3 u.k.s.c.) i co do zasady nie więcej niż 50 000 zł (art. 13 ust. 2 u.k.s.c.). Opłatę tę zalicza się na poczet opłaty od pozwu, jeśli pozew został złożony w terminie wskazanym w art. 733 k.p.c. W razie oddalenia wniosku o zabezpieczenie, opłatę tę zalicza się na poczet opłaty od pozwu, jeśli został on złożony w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia postanowienia wydanego na posiedzeniu niejawnym albo od dnia jego ogłoszenia, jeśli zostało wydane na posiedzeniu jawnym.
17. W przypadku wniosku o zabezpieczenie roszczenia innego niż pieniężne opłata sądowa od wniosku złożonego przed wszczęciem postępowania w sprawie, w której nie zostało przyznane zwolnie-

⁹² Postanowienie SN z 20.05.2016 r., II CSK 561/15, LEX nr 2051028.

⁹³ Postanowienie SO w Łodzi z 1.09.2015 r., III Ca 986/15, LEX nr 2131813.

⁹⁴ Postanowienie SN z 19.03.2010 r., III CZ 8/10, LEX nr 852566.

⁹⁵ Postanowienie SN z 20.07.2012 r., II CZ 57/12, LEX nr 1228784.

nie od kosztów sądowych z ustawy lub na podstawie postanowienia sądu, wynosi 100 zł (art. 68 pkt 1 u.k.s.c.).

18. Brak złożenia pisma inicjującego postępowanie w terminie z art. 733 k.p.c. otwiera obowiązemu drogę do złożenia wniosku o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego (art. 745 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.). Nie dotyczy to sytuacji, w której niewytoczenie powództwa lub niezłożenie wniosku przez uprawnionego jest wynikiem spełnienia świadczenia przez obowiązane. Wówczas prawo do wystąpienia z wnioskiem o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego ma uprawniony (art. 745 § 2 zdanie drugie k.p.c.).
19. Niewniesienie przez uprawnionego pisma inicjującego postępowanie po uzyskaniu zabezpieczenia prowadzi do powstania po stronie obowiązane roszczenia o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia (art. 746 § 1 k.p.c.; por. komentarz do tego przepisu).
20. Przepisem szczególnym względem art. 733 § 1 k.p.c. jest art. 754 k.p.c. Przepis ten wskazuje, że termin na wytoczenie powództwa o alimenty związane z ustaleniem ojcostwa, w sytuacji udzielenia zabezpieczenia na podstawie art. 754 k.p.c., wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia się dziecka. Jest to termin ustawowy, a ustawodawca nie przewidział możliwości jego przedłużenia.
21. W sprawach z art. 753³ § 1 k.p.c., tj. o roszczenia oparte na art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 k.c. w związku ze szkodą poniesioną wskutek czynów niedozwolonych wskazanych w tym przepisie, gdy sposobem zabezpieczenia ma być miesięczne świadczenie na zapewnienie środków utrzymania, termin na złożenie pisma inicjującego postępowanie wynosi sześć miesięcy. Należy uznać, że jest to termin ustawowy, gdyż prawodawca nie dał sądowi swobody w oznaczaniu jego długości. Termin ten może być przywrócony na zasadach wskazanych w art. 168 i n. k.p.c.
22. Termin ustawowy wskazany w art. 733 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. może być wydłużony na wniosek, jednak nie więcej niż do roku. W tym przypadku ustawodawca umożliwił sądowi samodzielne oznaczenie terminu dłuższego niż sześć miesięcy i nie dłuższego niż rok. Jest to zatem termin sądowy, który może być skrócony lub wydłużony na wniosek (art. 166 k.p.c.), a także może podlegać przywróceniu według zasad ogólnych (art. 168 i n. k.p.c.).
23. Przedłużenie sześciomiesięcznego terminu następuje na wniosek, który może złożyć jedynie pełnomocnik.
24. Należy przyjąć, że pełnomocnikiem w rozumieniu art. 733 § 2 zdanie drugie k.p.c. jest z pewnością pełnomocnik (radca prawny albo adwokat) ustanowiony przez sąd na skutek wniosku prokuratora, złożonego na podstawie art. 117 § 5¹ oraz art. 117 § 5² k.p.c., do którego art. 117 § 5¹ k.p.c. stosuje się odpowiednio. Pełnomocnik ten jest umocowany wyłącznie do złożenia wniosku o zabezpieczenie na podstawie art. 753³ § 1 k.p.c. oraz uczestnictwa w postępowaniach zainicjowanych żądaniem udzielenia zabezpieczenia i powództwem (art. 117 § 5⁴ k.p.c.).
25. Połączenie możliwości wydłużenia terminu na złożenie pisma inicjującego postępowanie z wymogiem złożenia wniosku w tym przedmiocie przez pełnomocnika wydaje się nie uwzględniać sytuacji, w której uprawniony nie będzie działał przez zawodowego pełnomocnika, a jednocześnie nie będą zachodzić przesłanki z art. 117 § 5¹ k.p.c. W takim wypadku może dojść do nieuzasadnionej nierówności osób uprawnionych do ochrony tych samych roszczeń. Treść art. 117 § 5¹ k.p.c. przeczy założeniu, że intencją ustawodawcy było zobligowanie prokuratora do składania w każdym

przypadku wniosku o ustanowienie adwokata albo radcy prawnego dla osób wskazanych w tym przepisie. Przepis precyzuje, jakimi właściwościami ma charakteryzować się osoba, na rzecz której prokurator ma obowiązek złożyć ów wniosek. Oznacza to, że prawodawca zakłada wystąpienie przypadków, w których nie zająd przesłanki z art. 117 § 5¹ k.p.c. i prokurator nie będzie musiał składać wniosku wskazanego w tym przepisie.

26. W świetle tez 24–25 należy uznać, że pełnomocnikiem w rozumieniu art. 733 § 2 zdanie drugie k.p.c. jest każdy pełnomocnik, któremu uprawniony mógł udzielić pełnomocnictwa w postępowaniu cywilnym i który reprezentuje uprawnionego, nie zaś jedynie pełnomocnik z art. 117 § 5¹–5⁴ k.p.c.
27. Wniosku z art. 733 § 2 zdanie drugie k.p.c. – wobec jednoznacznego brzmienia przepisu – nie może złożyć sama strona. Należy postulować zmianę tej regulacji i umocowanie do składania wniosku o przedłużenie terminu samego uprawnionego, gdyż dana osoba może działać w postępowaniu cywilnym tak osobiście, jak i przez pełnomocnika (art. 86 k.p.c.). Obecna redakcja tego przepisu pozbawia uprawnionego tego prawa. Umożliwienie składania tego wniosku przez uprawnionego będzie w konsekwencji uprawniać do jego złożenia także pełnomocnika uprawnionego, działającego w jego imieniu.
28. Ustawodawca wskazał dodatkowo, że przedłużenie terminu nastąpi na „uzasadniony wniosek” pełnomocnika. Należy przyjąć, że oznacza to konieczność wskazania we wniosku okoliczności, które w sposób szczególnie usprawiedliwiają przedłużenie terminu, przykładowo stan psychiczny uprawnionego, potwierdzony stosowną dokumentacją, i związana z tym trudność w uzyskaniu potrzebnych dowodów.

Art. 734. [Właściwość sądu]

Do udzielenia zabezpieczenia właściwy jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a z braku tej podstawy lub w przypadku, w którym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia miałyby być wykonane w okręgach różnych sądów – sąd rejonowy dla m.st. Warszawy. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w toku postępowania rozpoznaje sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy. Wtedy o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji.

1. Przepis w obecnym brzmieniu został ukształtowany nowelizacją z 5.12.2008 r. i obowiązuje od 1.07.2009 r.
2. Przedmiotem regulacji art. 734 k.p.c. jest właściwość sądu w postępowaniu zabezpieczającym.
3. Celem uregulowania jest unikanie pozytywnych i negatywnych konfliktów kompetencyjnych sądów, a także wprowadzenie zasad w zakresie oddzielenia właściwości funkcjonalnej sądów orzekających w sprawach cywilnych.
4. W razie złożenia wniosku do sądu niewłaściwego, sąd ten przekaze sprawę sądowi właściwemu, a czynności przed sądem niewłaściwym będą skuteczne (art. 200 § 1⁴ i 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
5. W przypadku spraw o rozwód i separację właściwość sądu w postępowaniu zabezpieczającym została uregulowana w sposób szczególny. Zgodnie z art. 445 § 1 k.p.c. w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny

i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację, a wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekaze sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym (zob. komentarz do art. 445).

6. Złożenie wniosku o zabezpieczenie przed wszczęciem postępowania do kilku sądów właściwych przemiennie (judykatura negatywnie ocenia taką praktykę⁹⁶) w danej sprawie nie prowadzi do odrzucenia wniosku, gdyż w postępowaniu zabezpieczającym nie zachodzi stan zawisłości sprawy w rozumieniu art. 192 i art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.⁹⁷ Oznacza to, że obowiązany – gdy dowie się, że w tej samej sprawie zabezpieczenia zostały udzielone przez kilka sądów – będzie mógł kwestionować kolejne postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w zażaleniu, składanym zgodnie z art. 741 k.p.c.
7. Dokonanie przez uprawnionego wyboru sądu przemiennie właściwego dla złożenia wniosku o zabezpieczenie przed wszczęciem postępowania nie prowadzi do utrwalenia właściwości tego sądu i niemożności złożenia pisma inicjującego postępowanie do innego sądu właściwego przemiennie.
8. W pierwszej kolejności sądem właściwym do udzielenia zabezpieczenia jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. W procesie co do zasady będzie to sąd rejonowy lub okręgowy (art. 16–17 k.p.c.) ogólnej właściwości pozwanego (art. 27–30 k.p.c.).
Następnie, jeśli nie można ustalić sądu na podstawie tej reguły, do udzielenia zabezpieczenia właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Ta podstawa dotyczy zatem jedynie tych spraw, w których postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia nadaje się do wykonania (zob. komentarz do art. 743).
W dalszej kolejności sądem właściwym do udzielenia zabezpieczenia jest Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie. Sąd ten będzie właściwy wówczas, gdy nie można ustalić sądu właściwego zgodnie z wcześniej wskazanymi zasadami lub gdy wykonanie zabezpieczenia ma nastąpić w okręgu różnych sądów. Podkreślenia wymaga, że Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy będzie właściwy również dla rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia w sprawie, dla której właściwy rzeczowo w pierwszej instancji jest sąd okręgowy.
9. Omawiana regulacja stanowi *lex specialis* względem art. 45 k.p.c. (proces) i art. 508 § 1 k.p.c. (postępowanie nieprocesowe).
10. Jeżeli zabezpieczenie ma być udzielone w toku sprawy, sądem właściwym jest sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie.
Zasada ta nie dotyczy Sądu Najwyższego. Jeśli zabezpieczenie miałoby być udzielane w toku sprawy przed Sądem Najwyższym, o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji właściwy (rzeczowo i miejscowo) dla tej sprawy. Komentowany przepis wyłącza zatem możliwość orzekania w przedmiocie zabezpieczenia przez Sąd Najwyższy.
11. Przez sąd, który rozpoznaje sprawę w danej instancji, należy rozumieć sąd orzekający merytorycznie co do powództwa lub wniosku w sądzie pierwszej lub drugiej instancji. Sądem tym nie jest sąd,

⁹⁶ Zob. postanowienie SA w Katowicach z 19.07.2018 r., V AGz 480/18, LEX nr 2530620.

⁹⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 2.12.2014 r., I ACz 2198/14, LEX nr 1623874; postanowienie SA w Białymstoku z 27.01.2011 r., I ACz 75/11, LEX nr 1642099.

który rozpoznaje jedynie zażalenie na postanowienie incydentalne. Jednak wydanie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia przez ten sąd nie ma wpływu na skuteczność tego postanowienia⁹⁸.

12. W sytuacji gdy uprawniony składa wniosek o zabezpieczenie w pozwie, wniosku lub innym piśmie inicjującym postępowanie, wówczas sądem rzeczowo i miejscowo właściwym dla udzielenia zabezpieczenia jest sąd rzeczowo i miejscowo właściwy dla rozpoznania sprawy cywilnej w pierwszej instancji.

Art. 735. [Tryb rozpoznania wniosku]

§ 1. (uchylony)

§ 2. W sprawie, którą rozpoznaje sąd w składzie trzech sędziów, w przypadku niecierpiącym zwłoki postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia może być wydane przez sąd w składzie jednego sędziego.

1. Obecna treść przepisu została ukształtowana nowelizacją z 4.07.2019 r., która weszła w życie 7.11.2019 r.
2. Przepis umożliwia wydanie postanowienia w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia w sprawie, która rozpoznawana jest przez skład trzech sędziów, w przypadku niecierpiącym zwłoki także przez sąd w składzie jednego sędziego.
3. Przypadek niecierpiący zwłoki uzasadnia wydanie przez skład jednego sędziego – w miejsce składu trzech sędziów – jedynie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Sąd nie może zatem oddalić wniosku o zabezpieczenie w składzie jednego sędziego w miejsce składu trzech sędziów.
4. Celem przepisu jest umożliwienie jak najsprawniejszego objęcia uprawnionej ochroną prawną bez konieczności oczekiwania na zebranie się składu trzech sędziów.
5. W związku z nowelizacją na mocy ustawy z 7.07.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁹⁹, która weszła w życie 28.09.2023 r. i co do zasady wprowadziła skład jednego sędziego w postępowaniu drugoinstancyjnym, przepis ten dotyczy w zasadzie jedynie spraw, które prezes sądu w pierwszej lub drugiej instancji przekazał do rozpoznania składowi trzech sędziów (art. 47 § 4, art. 367¹ § 3 k.p.c.), spraw w postępowaniu apelacyjnym, rozpoznawanych w składzie trzech sędziów (art. 367¹ § 1 k.p.c.) lub spraw rozpoznawanych w postępowaniu grupowym (art. 3 ust. 2 ustawy z 17.12.2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym¹⁰⁰).
6. Możliwość wydania postanowienia w składzie jednego sędziego w miejsce składu trzech sędziów w wypadku niecierpiącym zwłoki dotyczy zarówno postanowienia wydawanego na posiedzeniu niejawnym, jak i na rozprawie. Należy zatem przyjąć, że art. 735 § 2 k.p.c. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 47 § 3 i art. 367¹ § 2 k.p.c.

⁹⁸ Zob. postanowienie SA w Poznaniu z 18.04.2013 r., I ACz 586/13, LEX nr 1313543; postanowienie SN z 20.07.1972 r., II CZ 129/72, OSNC 1973/5, poz. 77.

⁹⁹ Dz.U. poz. 1860.

¹⁰⁰ Dz.U. z 2024 r. poz. 1485.

7. Natomiast w sprawie, do rozpoznania której prawidłowym składem jest skład jednego sędziego i dwóch ławników (art. 47 § 2 i art. 509 k.p.c.), postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, jeśli ma być wydane na posiedzeniu niejawnym, może być wydane w składzie jednego sędziego (art. 47 § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
8. Za przypadek niecierpiący zwłoki należy uznać taką sytuację, w której opóźnienie w udzieleniu zabezpieczenia mogłoby doprowadzić do niepowetowanej szkody dla uprawnionego lub do skutków w sferze prawnej bądź faktycznej, których zmiana byłaby połączona z nadmiernymi czynnościami lub kosztami¹⁰¹.
9. Judykatura wskazuje, że za wypadek niecierpiący zwłoki należy uznać sytuację, w której konieczne jest niemalże natychmiastowe udzielenie zabezpieczenia, a w danym sądzie w danym dniu nie ma już możliwości utworzenia składu kolegiального¹⁰².
10. W przypadku gdy sąd rozstrzyga o wniosku o zabezpieczenie, to uprawniony powinien przedstawić okoliczności wskazujące na zaistnienie wypadku niecierpiącego zwłoki. Jeżeli zaś sąd udziela zabezpieczenia z urzędu, samodzielnie ocenia, w jakim zakresie w sprawie zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki.
11. Ustawodawca nie ograniczył przedmiotowo dopuszczalności orzekania o udzieleniu zabezpieczenia przez skład jednego sędziego w miejsce trzech sędziów. Sąd w składzie jednego sędziego może zatem w każdej sprawie cywilnej uznać – z urzędu lub na podstawie okoliczności przedstawionych przez uprawnionego – że zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki i należy wydać postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia.
12. Sąd, wydając postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia w składzie jednego sędziego w miejsce składu trzech sędziów z uwagi na wystąpienie wypadku niecierpiącego zwłoki, powinien wskazać w uzasadnieniu postanowienia okoliczności sprawy, które ocenił jako „wypadek niecierpiący zwłoki”.
13. Wydanie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia przez skład sprzeczny z przepisami ustawy, tj. inny skład niż wyznaczony dla danej sprawy przez Kodeks postępowania cywilnego, skutkuje nieważnością postępowania z art. 379 pkt 4 k.p.c. W postępowaniu cywilnym nie ma bowiem składów sądu lepszych lub gorszych, a są jedynie składy zgodne lub sprzeczne z przepisami prawa¹⁰³.
14. Do nieważności postępowania dojdzie również w wypadku, gdy sąd wydał postanowienie w składzie jednego sędziego, gdyż błędnie uznał, że w sprawie zachodził wypadek niecierpiący zwłoki¹⁰⁴.
15. W razie uchylenia przez sąd drugiej instancji postanowienia wydanego w przedmiocie zabezpieczenia i przekazania sprawy do sądu pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, nie jest konieczna zmiana składu sądu pierwszej instancji dla rozpoznania wniosku o zabezpieczenie¹⁰⁵.
16. Istnienie w okolicznościach danej sprawy wypadku niecierpiącego zwłoki umożliwia wydanie postanowienia o zabezpieczeniu na posiedzeniu niejawnym, mimo istnienia obowiązku przeprowa-

¹⁰¹ Zob. postanowienie SA w Łodzi z 28.01.2011 r., I ACz 46/11, OSAŁ 2011/2, poz. 15.

¹⁰² Zob. postanowienie SA w Gdańsku z 14.02.2011 r., I ACz 167/10, POSAG 2011/2, s. 39–44.

¹⁰³ Zob. uchwała SN z 18.12.1968 r., III CZP 119/68, OSNPG 1969/4, poz. 23.

¹⁰⁴ Zob. postanowienie SA w Łodzi z 28.01.2011 r., I ACz 46/11.

¹⁰⁵ Uchwała SN z 15.01.1992 r., III CZP 144/91, OSNC 1992/7–8, poz. 131.

dzenia rozprawy, gdy wniosek o zabezpieczenie dotyczy pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów (art. 756¹ k.p.c.). Również w tym przepisie ustawodawca umożliwia wydanie orzeczenia pozytywnego dla uprawnionego, jeżeli zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki. Natomiast nie jest możliwe oddalenie wniosku o zabezpieczenie na posiedzeniu niejawnym.

Art. 735¹. [Wydawanie postanowień w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia roszczeń pieniężnych na wniosek powoda dochodzącego należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej]

§ 1. W sprawach o udzielenie zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, w których żądającym zabezpieczenia jest powód dochodzący należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, o których mowa w art. 730¹ § 2¹, postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia może wydać także referendarz sądowy. Referendarz sądowy nie może podejmować czynności zastrzeżonych dla sądu, o których mowa w art. 751.

§ 2. Przepisu § 1 zdanie pierwsze nie stosuje się do zabezpieczenia, o którym mowa w art. 747 pkt 6.

§ 3. Do skargi na postanowienie referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepis art. 767^{3a}. Skarga podlega rozpoznaniu w terminie tygodnia od dnia jej wpływu do sądu.

1. Przepis został dodany nowelizacją z 19.07.2019 r. z dniem 1.01.2020 r.
2. Komentowany artykuł – w zakresie przyznania referendarzowi sądowemu określonych uprawnień – jest przepisem szczególnym w rozumieniu art. 47¹ k.p.c.
3. Przepis wprowadza kompetencję referendarza sądowego do wydawania postanowienia w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia w sprawach o zabezpieczenie roszczeń pieniężnych, w których żądającym zabezpieczenia jest powód dochodzący należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy z 8.03.2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych¹⁰⁶, w przypadku których Kodeks postępowania cywilnego przewiduje domniemanie uprawdopodobnienia interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia, o którym mowa w art. 730¹ § 2¹ k.p.c.
4. Ustawodawca uznał, że umożliwienie wydawania referendarzom sądowym w tych sprawach postanowień o zabezpieczeniu przyczyni się do przyspieszenia i usprawnienia postępowania, gdyż referendarze, o ile mogą wydawać nakazy zapłaty w postępowaniu upominawczym, o tyle nie mogą wydawać postanowień o zabezpieczeniu w tych sprawach, a chodzi o wydawanie postanowień w „stosunkowo prostych sprawach o zapłatę”¹⁰⁷.
5. Chodzi zatem o sprawy, w których łącznie spełnione są następujące przesłanki: żądającym zabezpieczenia jest powód; powód dochodzi należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej w rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (zob. art. 4 pkt 1); wartość transakcji handlowej nie przekracza 75 000 zł; dochodzona należność z transakcji handlowej nie została uregulowana; od dnia upływu terminu jej płatności upłynęły co najmniej trzy miesiące; wskazanym we wniosku sposobem zabezpieczenia nie jest ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązującego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązującego

¹⁰⁶ Dz.U. z 2023 r. poz. 1790.

¹⁰⁷ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia zatorów płatniczych, druk sejm. nr 3475, Sejm VIII kadencji, s. 6.

zanego; sposobem zabezpieczenia nie jest zajęcie i sprzedaż rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu, o których mowa w art. 751 k.p.c.

6. Z uwagi na brzmienie przepisu („postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia”) należy przyjąć, że chodzi jedynie o uprawnienie referendarza sądowego do wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia lub oddalenia takiego wniosku. W każdym innym wypadku o zabezpieczeniu powinien orzec sąd. W szczególności referendarz nie może orzekać w przedmiocie wniosku o zmianę lub uchylenie zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.), jak też w przedmiocie wniosku o stwierdzenie upadku zabezpieczenia (m.in. art. 754¹, 757 k.p.c.). Przepis kompetencyjny dla referendarza sądowego należy bowiem wyklądać ściśle¹⁰⁸.
7. Kompetencja referendarza sądowego jest jednak wyłączona w zakresie rozstrzygania w przedmiocie zabezpieczenia, jeżeli sposobem zabezpieczenia miałyby być ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązany albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązany (art. 747 pkt 6 k.p.c.).
8. Referendarz sądowy nie może również podejmować czynności zastrzeżonych dla sądu w związku z zabezpieczeniem na rzeczach ulegających szybkiemu zepsuciu (art. 751 k.p.c.).
9. Na postanowienie referendarza sądowego o udzieleniu zabezpieczenia przysługuje skarga. Do skargi tej stosuje się odpowiednio art. 767^{3a} k.p.c. Oznacza to, że: wniesienie skargi nie powoduje utraty mocy zaskarżonego postanowienia; sąd rozpoznaje skargę w składzie jednego sędziego jako sąd drugiej instancji; po rozpoznaniu skargi sąd utrzymuje w mocy lub zmienia zaskarżone postanowienie, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu; postanowienie wydane przez sąd działający jako sąd drugiej instancji na skutek rozpoznania skargi nie podlega zaskarżeniu zażaleniem¹⁰⁹; na postanowienie sądu działającego jako sąd drugiej instancji o odrzuceniu skargi na orzeczenie referendarza sądowego zażalenie nie przysługuje¹¹⁰; nie ma możliwości kontroli na podstawie art. 380 k.p.c. orzeczenia wydanego przez sąd na skutek rozpoznania skargi¹¹¹; skarżący może cofnąć skargę, gdyż nie prowadzi ona do utraty mocy zaskarżonego orzeczenia referendarza sądowego¹¹².
Odpowiednie stosowanie przepisów o zażaleniu dotyczy rozpoznawania skargi, nie samego środka zaskarżenia. Oznacza to między innymi, że sąd rozpoznaje skargę na posiedzeniu niejawnym. Również znajdują tu zastosowanie chociażby reguły dotyczące uzasadnienia postanowienia po rozpoznaniu zażalenia (art. 397 § 2 k.p.c.).
10. Skarga powinna spełniać wymagania jak dla pisma procesowego (art. 126 i n. k.p.c.). W sprawach, w których skarga podlega opłacie sądowej (art. 3 ust. 2 pkt 8 lit. c u.k.s.c.), opłata ta jest równa opłacie od wniosku o wydanie orzeczenia, od którego złożono skargę, lecz nie więcej niż 100 zł (art. 25 ust. 2 u.k.s.c.).
11. Sąd powinien rozpoznać skargę w ciągu tygodnia od jej wpływu. Jest to termin instrukcyjny, adresowany do sądu. Jego przekroczenie co do zasady nie jest połączone z żadnymi negatywnymi kon-

¹⁰⁸ Zob. uchwała SN z 26.06.2014 r., III CZP 30/14, OSNC 2015/4, poz. 41.

¹⁰⁹ Uchwała SN z 22.02.2018 r., II PZ 34/17, LEX nr 2488665.

¹¹⁰ Uchwała SN z 3.12.2015 r., III CZP 81/15, OSNC 2016/12, poz. 143.

¹¹¹ Uchwała SN z 10.10.2013 r., III CZP 62/13, OSNC 2014/6, poz. 59.

¹¹² Postanowienie SN z 18.02.2011 r., I CZ 10/11, OSNC-ZD 2012/1, poz. 9.

sekwencjami. Należy przyjąć, że przez wpływ skargi do sądu rozumie się zarejestrowanie pisma przez biuro podawcze, czyli opatrzenie go prezentatą sądu (§ 14 ust. 1 z.o.z.d.s.).

12. Sąd odrzuci skargę spóźnioną, skargę, której braków nie uzupełniono w terminie, skargę nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną (art. 373 § 1 w zw. z art. 397 § 3 w zw. z art. 767^{3a} § 3 k.p.c. i art. 397 § 1¹ w zw. z art. 767^{3a} § 3 k.p.c.).

Art. 736. [Treść wniosku o udzielenie zabezpieczenia roszczeń w sprawach cywilnych]

§ 1. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego, a nadto zawierać:

- 1) wskazanie sposobu zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie sumy zabezpieczenia;
- 2) uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek.

§ 2. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono przed wszczęciem postępowania, należy nadto zwięźle przedstawić przedmiot sprawy.

§ 3. Wskazana w § 1 suma zabezpieczenia nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz z kosztami wykonania zabezpieczenia. Suma ta może obejmować także przewidywane koszty postępowania.

§ 4. Jeżeli w ramach zabezpieczenia obowiązany składa sumę zabezpieczenia, sumę tę umieszcza na rachunku depozytowym Ministra Finansów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 5. W sprawach wymienionych w art. 479⁸⁹ wniosek powinien zawierać ponadto informację, czy toczy lub toczyło się postępowanie w przedmiocie unieważnienia prawa wyłącznego albo oświadczenie strony lub uczestnika postępowania o braku wiedzy o takim postępowaniu.

1. Zasadnicza treść przepisu, tj. cztery pierwsze jego paragrafy, obowiązuje od 5.02.2005 r., tj. od wejścia w życie nowelizacji z 2.07.2004 r. Ustawą z 26.09.2014 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw¹¹³ z dniem 1.01.2015 r. w § 4 skreślono zdanie drugie oraz dokonano zmiany w zakresie obowiązku umieszczenia sumy zabezpieczenia – zamiast na rachunku depozytowym sądu – na rachunku depozytowym Ministra Finansów, a nowelizacją z 9.03.2023 r. z dniem 1.07.2023 r. dodano § 5.
2. Przepis precyzuje wymogi formalne wniosku o zabezpieczenie. Jego praktyczne znaczenie jest doniosłe, gdyż prawidłowe spełnienie wskazanych w nim wymagań zwiększa szansę uprawnionego na uwzględnienie wniosku o zabezpieczenie.
3. Wniosek o zabezpieczenie może być złożony jako osobne pismo procesowe lub jako element innego pisma procesowego, przykładowo pozwu lub wniosku w postępowaniu nieprocesowym. Może być złożony przed wszczęciem postępowania, w jego toku, a także w pewnych sytuacjach po uzyskaniu tytułu wykonawczego (art. 730 § 2 k.p.c.).
4. Ustawodawca przede wszystkim zakłada, że wniosek o zabezpieczenie – jako pismo procesowe – powinien odpowiadać wymogom formalnym przewidzianym dla pism procesowych w art. 126–126² k.p.c. Należy przy tym przyjąć, że wniosek o zabezpieczenie powinien spełniać wymogi jak dla pierwszego pisma procesowego, tj. wymogi z art. 126 § 2 k.p.c.

Jedynie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych wniosek o zabezpieczenie może być złożony ustanie do protokołu (art. 466 k.p.c.). Wydaje się, że w pozostałych sprawach cywilnych taka forma wniosku o zabezpieczenie nie jest możliwa z uwagi na zakwalifikowanie wniosku jako pisma procesowego i związaną z tym konieczność oceny zachowania jego wymogów

¹¹³ Dz.U. poz. 1626.

formalnych i fiskalnych, a nadto ze względu na fakt, że wyjątków nie należy interpretować rozszerzająco (zob. też art. 132 § 1¹ k.p.c., wyłączający doręczenie wniosku o zabezpieczenie złożonego w toku sprawy bezpośrednio pełnomocnikowi obowiązemu).

5. Ponadto art. 736 § 1 k.p.c. wymienia wymogi kwalifikowane wniosku w postaci wskazania sposobu zabezpieczenia oraz uprawdopodobnienia okoliczności uzasadniających wniosek, czyli uprawdopodobnienia roszczenia oraz interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia (art. 730¹ § 1 k.p.c.; zob. komentarz do tego przepisu).
6. Wskazanie sposobu zabezpieczenia oznacza sprecyzowanie jednego z dopuszczalnych sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, opisanych w zamkniętym katalogu z art. 747 k.p.c. (albo w wypadkach szczególnych wskazanych w art. 753, art. 753¹ i art. 754 k.p.c.), a w przypadku zabezpieczenia innych roszczeń niż pieniężne – sposobu zabezpieczenia zgodnie z art. 755 k.p.c. (katalog otwarty), czyli takiego, jaki w danej sprawie będzie odpowiedni i prawnie dopuszczalny. Szerzej por. komentarz do art. 738.
7. Uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek sprowadza się do rzeczowego przedstawienia faktów uzasadniających udzielenie zabezpieczenia i okoliczności uprawdopodobniających ich istnienie¹¹⁴.
8. Dla wypełnienia wymogu z art. 736 § 1 pkt 2 k.p.c. wystarczy wskazanie stosownych twierdzeń o okolicznościach. Zasadność tych twierdzeń jest już kwestią oceny merytorycznej wniosku, a nie spełniania przez wniosek wymogów formalnych¹¹⁵.
9. Szczególny wymóg został przewidziany w przypadku wniosku o zabezpieczenie, składanego przed wszczęciem postępowania w sprawie cywilnej. Wniosek taki powinien zwięźle przedstawić przedmiot sprawy. Należy przez to rozumieć, że we wniosku uprawniony powinien konkretnie i nierozwlekle wskazać okoliczności faktyczne, uzasadniające roszczenie, którego zabezpieczenia się domaga.
10. Również dla wniosku o zabezpieczenie, złożonego w sprawach z zakresu własności intelektualnej, o których mowa w art. 479⁸⁹ k.p.c., prawodawca przewidział dodatkowy wymóg, tj. wskazanie informacji, czy toczy się lub toczyło się postępowanie w przedmiocie unieważnienia prawa wyłącznego albo oświadczenia strony lub uczestnika postępowania o braku wiedzy o takim postępowaniu. Wymóg ten związany jest z oceną interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia na podstawie art. 730¹ § 1¹ k.p.c.
11. Z kolei wyłącznie w sprawach o roszczenia pieniężne kwalifikowanym wymogiem wniosku jest także wskazanie sumy zabezpieczenia. Nie może być ona wyższa niż suma: kwoty dochodzonego roszczenia; odsetek do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia; kosztów wykonania zabezpieczenia; przewidywanych kosztów postępowania w sprawie. O składnikach sumy zabezpieczenia ostatecznie decyduje uprawniony.

Uprawniony powinien wskazać we wniosku sposób obliczenia sumy zabezpieczenia i wyszczególnić składające się na nią kwoty oraz z jakiego tytułu się ich domaga.

Jednocześnie sąd, uwzględniając wniosek o zabezpieczenie, powinien w sentencji postanowienia oznaczyć sumę zabezpieczenia, aby organ egzekucyjny wiedział, jaką kwotę ma zabezpieczyć

¹¹⁴ Wyrok SA w Lublinie z 15.10.2013 r., I ACa 408/13, LEX nr 1402936.

¹¹⁵ Postanowienie SA w Rzeszowie z 24.08.2012 r., I ACz 549/12, LEX nr 1237592.

oraz w jakiej wysokości pobrać opłatę, a obowiązany miał wiedzę, jaką kwotę musi wpłacić na rachunek depozytowy Ministra Finansów, aby zabezpieczenie upadło.

Brak wskazania sumy zabezpieczenia w sentencji postanowienia, w sytuacji gdy sposobem zabezpieczenia jest zajęcie rachunków bankowych, czyni takie postanowienie niewykonalnym¹¹⁶.

12. W przypadku wniosku o zabezpieczenie kilku roszczeń pieniężnych należy wskazać sumę zabezpieczenia każdego z nich, gdyż są oddzielnymi roszczeniami, podlegającymi oddzielnemu zabezpieczeniu. Wyodrębnienie tych sum zabezpieczenia umożliwi ocenę, które roszczenie zostało ostatecznie zabezpieczone i ewentualnie, które zabezpieczenie upadło w razie złożenia przez obowiązującego sumy zabezpieczenia.
13. Przez dochodzone roszczenie należy rozumieć kwotę, której zapłaty w sprawie cywilnej uprawniony domaga się od obowiązującego.
14. Odsetki wyliczone „do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia” to odsetki wyliczone na dzień przypadający w terminie tygodnia od dnia złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia lub miesiąca od dnia złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia, jeśli o zabezpieczeniu sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy. W minimalnym zakresie uprawniony może wyliczyć odsetki na dzień złożenia wniosku.
15. Przepis nie precyzuje, o jakie odsetki chodzi. Mogą to być zatem odsetki za opóźnienie (ustawowe lub umowne), odsetki za opóźnienie w transakcjach handlowych (ustawowe lub umowne) czy odsetki z art. 359 k.c. (tzw. odsetki kapitałowe).
16. Na koszty wykonania zabezpieczenia składają się przede wszystkim koszty w postępowaniu prowadzonym przez komornika, czyli opłata z art. 31 u.k.k. (opłata stała od wniosku – 300 zł oraz opłata stosunkowa w razie wykonania zabezpieczenia – co do zasady 10% wartości mienia objętego zabezpieczeniem), jak również – w zależności od sposobu zabezpieczenia – opłata za wpis w księdze wieczystej (art. 42 i n. u.k.s.c.), koszty postępowania związanego z wpisem hipoteki morskiej lub kwota opłaty w przypadku zabezpieczenia na podstawie art. 747 pkt 6 k.p.c. (art. 73 u.k.s.c.).
17. Natomiast przewidywane koszty postępowania w sprawie będą obejmować zwykle koszty sądowe co najmniej za postępowanie przed sądem pierwszej instancji (czyli przede wszystkim opłata od pisma inicjującego postępowanie w sprawie cywilnej), a w przypadku, gdy uprawniony reprezentowany jest przez zawodowego pełnomocnika – również koszty zastępstwa procesowego.
Judykatura przyjmuje, że przewidywane koszty postępowania mogą obejmować koszty przed sądem pierwszej i drugiej instancji¹¹⁷.
18. We wniosku o zabezpieczenie uprawniony może wnioskować o zastosowanie przez sąd innego czasu trwania zabezpieczenia niż wynika z art. 754¹ lub 757 k.p.c.
19. Ponadto uprawniony może we wniosku zawrzeć oświadczenie o gotowości złożenia kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązującego (art. 739 k.p.c.).

¹¹⁶ Postanowienie SA we Wrocławiu z 26.01.2012 r., I ACz 96/12, LEX nr 1113047.

¹¹⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 4.09.2012 r., I ACz 1227/12, LEX nr 1216298.

20. Wniosek o zabezpieczenie co do zasady podlega opłacie sądowej (art. 68–69 u.k.s.c.; zob. komentarz do art. 730). Wyjątek stanowi sytuacja, w której uprawniony zwolniony jest z kosztów sądowych lub opłaty na podstawie ustawy lub postanowienia sądu. Ponadto nie podlega opłacie wniosek o zabezpieczenie złożony w piśmie inicjującym postępowanie w sprawie (art. 95 ust. 1 pkt 1 u.k.s.c.).
21. Ewentualne braki formalne lub fiskalne wniosku o zabezpieczenie będą podlegać postępowaniu naprawczemu z art. 130 i n. k.p.c.
22. Na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia przysługuje zażalenie¹¹⁸.
23. Niewskazanie we wniosku o zabezpieczenie w ramach sumy zabezpieczenia kwoty odsetek oraz kosztów nie powinno prowadzić do wezwania do usunięcia braków wniosku¹¹⁹.
24. Artykuł 736 § 4 k.p.c. wyjaśnia, gdzie należy umieścić środki pieniężne, które obowiązany składa jako sumę zabezpieczenia. Kwotę tę co do zasady umieszcza się na rachunku depozytowym Ministra Finansów (zob. art. 83a ust. 1 u.f.p.).
25. Przepis szczególny może przewidywać inne zasady postępowania z sumą zabezpieczenia złożoną przez obowiązane. Chodzi tu w szczególności o zabezpieczenia nowacyjne, które zmierzają do przekazania sumy zabezpieczenia uprawnionemu.
26. Podjęcie środków z rachunku depozytowego Ministra Finansów jest możliwe dopiero w postępowaniu egzekucyjnym.

Art. 737. [Termin rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia roszczeń w sprawach cywilnych]

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku.

1. Przepis w obecnym brzmieniu obowiązuje od 5.02.2005 r., tj. od wejścia w życie nowelizacji z 2.07.2004 r.
2. Celem art. 737 k.p.c. jest zmobilizowanie sądów do możliwie najszybszego orzekania w przedmiocie zabezpieczenia. Terminy wskazane w tym przepisie dotyczą rozpoznawania wniosku złożonego na każdym etapie postępowania, także przed jego wszczęciem i po uzyskaniu tytułu wykonawczego.
3. Zasadą jest, że – jeżeli nie jest konieczne wyznaczenie rozprawy – sąd rozpoznaje wniosek o zabezpieczenie na posiedzeniu niejawnym bezzwłocznie. Bezzwłoczność oznacza, że postanowienie powinno zostać wydane możliwie szybko, aby skutecznie zapewnić uprawnionemu ochronę prawną

¹¹⁸ Uchwała SN z 28.08.2008 r., III CZP 65/08, OSNC 2009/7–8, poz. 112.

¹¹⁹ Postanowienie SA w Katowicach z 21.08.2012 r., I ACz 786/12, LEX nr 1213888.

oraz zapewnić wykonalność orzeczenia co do istoty sprawy i przyczynić się do osiągnięcia celów postępowania cywilnego¹²⁰.

4. Komentowany przepis nie dotyczy: wniosku o zmianę zabezpieczenia lub o jego uchylenie (art. 742 k.p.c.), wniosku o wydanie postanowienia stwierdzającego upadek zabezpieczenia (m.in. art. 754¹ i 757 k.p.c.), wniosku o kaucję (art. 739 k.p.c.) lub wniosku z art. 755¹ k.p.c.
5. Wnioski o udzielenie zabezpieczenia są kwalifikowane jako sprawy pilne (§ 2 pkt 5 lit. b r.u.s.p.). Oznacza to, że są one kierowane do przydziału danemu sędziemu niezwłocznie (§ 49 ust. 4 r.u.s.p.). Ponadto sprawy te kierowane są na termin rozprawy lub posiedzenia poza kolejnością wpływu (§ 79 ust. 2 r.u.s.p.). Przewodniczący wydziału może przydzielić rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie zastępcy, gdy sędzia referent jest nieobecny, a termin na rozpoznanie wniosku przypada przed powrotem sędziego (§ 71 ust. 1 zdanie ostatnie r.u.s.p.).
6. Przepis wskazuje, że wniosek powinien być rozpoznany na posiedzeniu niejawnym co do zasady nie później niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu.
7. W sytuacji gdy Kodeks postępowania cywilnego przewiduje wydanie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy, termin na jej wyznaczenie wynosi miesiąc.
Kodeks postępowania cywilnego przewiduje obligatoryjną rozprawę dla wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia roszczeń wskazanych w art. 753¹ § 1 k.p.c., z wyjątkiem roszczeń dotyczących przyznania państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, w części na pokrycie niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu (art. 753¹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c.), postanowienia o zabezpieczeniu przyszłych roszczeń alimentacyjnych związanych z ustaleniem ojcostwa (art. 754 k.p.c.) oraz postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi i kontaktów z dzieckiem w wypadkach niecierpiących zwłoki (art. 756¹ k.p.c.).
Ponadto sąd może również uznać, że konieczne jest wyznaczenie rozprawy w innych wypadkach (art. 148 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Postuluje się w nauce prawa¹²¹, aby – z uwagi na cel postępowania zabezpieczającego, tymczasowy charakter udzielanej w nim ochrony prawnej i ze względu na sprawność tego postępowania – takie sytuacje należały do możliwie rzadkich.
8. Termin tygodniowy lub miesięczny liczy się od dnia wpływu wniosku do sądu. Za dzień wpływu wniosku do sądu należy uznać dzień, w którym pismo zostało zarejestrowane przez biuro podawcze sądu, czyli opatrzone przez pracownika biura prezentatą sądu (§ 14 ust. 1 z.o.z.d.s.).
9. Judykatura przyjmuje, że termin z art. 737 k.p.c. nie może rozpocząć biegu, jeśli wniosek o zabezpieczenie lub pismo inicjujące postępowanie, w którym złożono również wniosek o zabezpieczenie, dotknięte są brakami. Dopiero usunięcie braków tych pism otwiera bieg terminu tygodniowego lub miesięcznego¹²².

¹²⁰ Zob. wyrok SN z 17.04.1975 r., II CR 92/75, LEX nr 7688.

¹²¹ Zob. I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Legalis 2025, art. 737, nb 1; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II. Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 735, nb 1; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, art. 735, nb 1. Również judykatura wskazuje na konieczność możliwie jak najszybszego wydania postanowienia o zabezpieczeniu, aby postępowanie zabezpieczające mogło spełniać swoje cele. Zob. wyrok SN z 17.04.1975 r., II CR 92/75, LEX nr 7688.

¹²² Postanowienie SA w Białymstoku z 17.04.2012 r., I AS 3/12, OSAB 2012/2–3, s. 43–45; postanowienie SO w Poznaniu z 8.08.2014 r., II S 78/14, LEX nr 1569132.

10. Termin tygodniowy lub miesięczny są terminami instrukcyjnymi, adresowanymi do sądu. Ich przekroczenie co do zasady nie pociąga za sobą negatywnych skutków dla sądu.
11. Nie można jednak wykluczyć, że przekroczenie tych terminów będzie w konkretnym przypadku podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej danego sędziego (zob. art. 107 § 1 p.u.s.p.)¹²³.
12. W judykaturze rozważano ewentualną odpowiedzialność Skarbu Państwa w związku z orzekaniem w przedmiocie zabezpieczenia z przekroczeniem terminu instrukcyjnego z art. 737 k.p.c. O ile uznano, że w takiej sytuacji co do zasady dochodzi do wydania orzeczenia niezgodnie z prawem, o tyle dla przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa konieczne jest również wykazanie szkody¹²⁴.
13. Obecnie brak w Kodeksie postępowania cywilnego przepisu, który przewidywałby inny maksymalny termin na rozpoznanie wniosku o zabezpieczenie na posiedzeniu niejawnym niż termin tygodniowy z art. 737 zdanie pierwsze k.p.c.

Art. 738. [Granice rozpoznania]

Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, biorąc za podstawę orzeczenia materiał zebrany w sprawie.

1. Obecne brzmienie przepisu zostało ukształtowane nowelizacją z 16.09.2011 r., która weszła w życie 3.05.2012 r.
2. Przepis wprowadza oznaczenie zakresu rozpoznania wniosku o zabezpieczenie oraz wskazuje materiał dowodowy, na podstawie którego sąd wydane orzeczenie.
3. Wskazanie, że sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach oznacza, iż sąd jest związany wskazanym we wniosku roszczeniem (przedmiot zabezpieczenia), które ma być zabezpieczone, okolicznościami uprawdopodobniającymi roszczenie i co do zasady interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, sposobem zabezpieczenia i czasem jego trwania, a w przypadku zabezpieczenia roszczeń pieniężnych – podaną sumą zabezpieczenia.
4. Innymi słowy, w sprawach cywilnych, które nie mogą być wszczęte z urzędu, sąd nie może wyjść poza granice wniosku, czyli nie może udzielić zabezpieczenia w inny sposób niż określony we wniosku. Sąd może natomiast wybrać jeden z kilku wskazanych we wniosku sposób zabezpieczenia. Sąd nie może udzielić zabezpieczenia co do wyższej sumy niż podana we wniosku, zabezpieczyć więcej roszczeń niż obejmuje wniosek lub określić dłuższego terminu trwania zabezpieczenia niż wskazany we wniosku.
5. Judykatura przyjmuje, że w przypadku wniosku o zabezpieczenia roszczenia pieniężnego sąd jest związany sposobem zabezpieczenia podanym we wniosku. W razie uznania, że wskazany przez uprawnionego sposób obciąża obowiązkanego ponad miarę, sąd oddala wniosek¹²⁵.

¹²³ Wyrok SN z 21.01.2003 r., SNO 57/02, LEX nr 470261.

¹²⁴ Zob. wyrok SN z 7.05.2008 r., II CSK 660/07, LEX nr 447677; wyrok SN z 17.10.2007 r., II CSK 246/07, LEX nr 490420.

¹²⁵ Postanowienie SA w Krakowie z 24.01.2013 r., I ACz 2179/12, LEX nr 1267324.

6. Wskazanie we wniosku jednego tylko sposobu zabezpieczenia, który jednak nie jest dopuszczalny w danej sprawie, uniemożliwia sądowi badanie innych sposobów zabezpieczenia¹²⁶. Uprawniony może uchronić się przed oddaleniem wniosku, podając inne sposoby zabezpieczenia¹²⁷.
7. Uprawniony może we wniosku wskazać alternatywne lub ewentualne sposoby zabezpieczenia roszczenia. Sąd dokonuje wówczas wyboru sposobu zabezpieczenia, stosując art. 730¹ § 3 k.p.c.¹²⁸
8. Dokładne określenie sposobu zabezpieczenia, jego skonkretyzowanie odpowiada celom wymogu dokładnego określenia żądania w pozwie¹²⁹.
9. Związanie wskazanym we wniosku sposobem zabezpieczenia dotyczy sposobów przewidzianych przepisami prawa. Jeśli uprawniony wskaże we wniosku niedopuszczalny sposób zabezpieczenia roszczenia, wniosek podlega oddaleniu¹³⁰.
10. Sposób zabezpieczenia wskazany we wniosku powinien być odpowiedni do roszczenia, którego zabezpieczenia domaga się uprawniony i ten wybór obciąża uprawnionego¹³¹. Sposób zabezpieczenia ma – w razie uwzględnienia roszczeń uprawnionego – umożliwiać realizację orzeczenia w przyszłości, czyli zaspokojenie roszczenia¹³².

Przykładowo judykatura wyklucza zabezpieczenie roszczenia pieniężnego przez zajęcie wierzytelności, które *de facto* miałyby doprowadzić do „zawieszenia” postępowania egzekucyjnego, wszczętego na podstawie orzeczenia wydanego w innej sprawie cywilnej¹³³.

Nie jest dopuszczalny sposób zabezpieczenia roszczenia, który ingeruje w prawa osób trzecich¹³⁴.

Nie można udzielić zabezpieczenia roszczeniu ze skargi o wznowienie postępowania przez wstrzymanie prawomocności orzeczenia wydanego w sprawie, w której wnoszona jest skarga¹³⁵.

Nie jest dopuszczalne zabezpieczenie roszczenia o zapłatę przez zakaz zbywania i obciążania nieruchomości, które mają założone księgi wieczyste¹³⁶.

Zabezpieczenie roszczenia przez zajęcie wierzytelności przysługującej obowiązanemu od uprawnionego nie jest dopuszczalnym sposobem zabezpieczenia, gdyż uprawniony – w razie uwzględnienia jego żądania w sprawie cywilnej – nie mógłby skutecznie prowadzić egzekucji przeciwko sobie¹³⁷.

Nie jest możliwe zabezpieczenie roszczenia o wydanie dokumentu przez nakazanie cofnięcia wypłaty, zakazania przyjęcia wypłaty lub nakazanie złożenia pieniędzy do depozytu sądowego, gdyż inne będą skutki uwzględnienia powództwa w sprawie o wydanie¹³⁸.

Nie jest sposobem zabezpieczenia roszczenia o zapłatę wpis ostrzeżenia do księgi wieczystej o toczącym się postępowaniu¹³⁹.

¹²⁶ Postanowienie SO w Łodzi z 8.07.2020 r., III Ca 215/19, LEX nr 3157521.

¹²⁷ Postanowienie SA w Krakowie z 24.01.2013 r., I ACz 2179/12, LEX nr 1267324.

¹²⁸ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 15.04.2020 r., III C 1078/18, LEX nr 3008901.

¹²⁹ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 10.07.2015 r., XVI GC 562/15, LEX nr 2785814; wyrok SA w Lublinie z 15.10.2013 r., I ACa 408/13, LEX nr 1402936.

¹³⁰ Postanowienie SA we Wrocławiu z 19.04.2012 r., I ACz 685/12, LEX nr 1171390.

¹³¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 28.09.2012 r., I ACz 1747/12, LEX nr 1238579.

¹³² Orzeczenie SN z 28.11.1961 r., II CZ 167/61, OSNC 1963/6, poz. 119.

¹³³ Orzeczenie SN z 3.07.1957 r., IV CZ 132/57, LEX nr 1632775.

¹³⁴ Postanowienie SO w Szczecinie z 28.06.2017 r., VIII Gz 103/17, LEX nr 2320193.

¹³⁵ Postanowienie SO w Warszawie z 17.12.2014 r., XVI GCo 332/14, LEX nr 2089079.

¹³⁶ Postanowienie SO w Szczecinie z 3.04.2014 r., II Cz 475/14, LEX nr 1860766.

¹³⁷ Postanowienie SA w Poznaniu z 20.12.2012 r., I ACz 2088/12, LEX nr 1237397.

¹³⁸ Postanowienie SA w Rzeszowie z 9.11.2012 r., I ACz 750/12, LEX nr 1237605.

¹³⁹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 28.09.2012 r., I ACz 1747/12, LEX nr 1238579.

W sprawie o określenie sposobu korzystania z nieruchomości stanowiącej przedmiot współwłasności nie jest dopuszczalne zabezpieczenie wniosku przez wstrzymanie wykonania wyroku nakazującego przywrócenie posiadania jednego ze współwłaścicieli naruszonego przez drugiego współwłaściciela¹⁴⁰.

11. W sytuacji gdy wskazany przez uprawnionego we wniosku sposób zabezpieczenia nie przystaje do dochodzonego i podlegającego zabezpieczeniu roszczenia, wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega oddaleniu¹⁴¹.
12. Sąd, rozpatrując zaproponowane przez uprawnionego środki zabezpieczenia uprawdopodobnionego roszczenia, dokonuje oceny ich dopuszczalności w świetle przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, a także ocenia je przez pryzmat art. 730¹ § 3 k.p.c.¹⁴²
13. Z kolei w sprawach, które mogą zostać wszczęte z urzędu, sąd może udzielić zabezpieczenia w taki sposób i w takim zakresie, jaki uzna za stosowny i jest dopuszczalny zgodnie z Kodeksem postępowania cywilnego.
14. Sąd, orzekając w przedmiocie zabezpieczenia, kieruje się materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, czyli istniejącym w aktach sprawy. Dowody lub inne środki, które będą uprawdopodobniać wniosek, ma obowiązek zaoferować uprawniony. Natomiast w sprawie, która została wszczęta z urzędu lub może być wszczęta z urzędu, w aktach sprawy mogą dodatkowo znajdować się dokumenty stanowiące wynik ustaleń poczynionych przez sąd z urzędu.
Oznacza to, że sąd nie może uczynić podstawą orzeczenia w przedmiocie zabezpieczenia twierdzeń lub dowodów, które nie znajdują potwierdzenia w materiale zgromadzonym w aktach sprawy, a pojawiają się w nich jedynie przez powoływanie się na nie przez uprawnionego.
Sąd ma przy tym obowiązek uwzględniać zarówno te okoliczności, które uprawdopodobniają zasadność wniosku, jak i te, które podają w wątpliwość spełnienie podstaw zabezpieczenia z art. 730¹ § 1 k.p.c.¹⁴³
15. Zakres materiału, który będzie w dyspozycji sądu, co do zasady będzie zależny od etapu, na którym składny jest wniosek o zabezpieczenie. Zasadniczo najuboższym materiałem sąd dysponuje w przypadku wniosku składanego przed wszczęciem postępowania w sprawie, a zwykle najszerszym – w przypadku wniosku o zabezpieczenie składanego po uzyskaniu tytułu wykonawczego.
16. Przepis wykazuje podobieństwo do art. 321 § 1 k.p.c. (zakaz orzekania ponad i poza żądanie) oraz art. 378 § 1 k.p.c. (granice apelacji).

Art. 739. [Kaucja na zabezpieczenie]

§ 1. Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd może uzależnić od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązane lub, stosownie do okoliczności, innych osób, powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu. Z kaucji tej będzie przysługiwa-

¹⁴⁰ Uchwała SN z 14.04.1978 r., III CZP 22/78, OSNC 1978/12, poz. 221.

¹⁴¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 10.05.2012 r., I ACz 705/12, LEX nr 1171391.

¹⁴² Postanowienie SA we Wrocławiu z 27.02.2012 r., I ACz 360/12, LEX nr 1129365.

¹⁴³ Zob. orzeczenie SN z 9.09.1961 r., IV CZ 54/61, OSNC 1963/6, poz. 114.

to obowiązkanemu lub, stosownie do okoliczności, innym osobom dotkniętym wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu pierwszeństwo zaspokojenia przed innymi należnościami zaraz po kosztach egzekucyjnych.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy uprawnionym jest Skarb Państwa oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, o rentę, a także należności pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, w części nieprzekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika.

1. Zasadnicza treść przepisu została sformułowana nowelizacją z 2.07.2004 r., która weszła w życie 5.02.2005 r. Z kolei nowelizacja z 5.07.2018 r. dodała do tego przepisu z dniem 4.09.2018 r. uregulowania dotyczące uprawnień osób trzecich związanych z kaucją.
2. Przepis stanowi odpowiedź na zapewnienie w postępowaniu zabezpieczającym należytej ochrony także obowiązkanemu¹⁴⁴. Regulacja ta jest także wyrazem zasady równości stron (podmiotów) postępowania cywilnego.
3. Kaucja jest sumą pieniężną, która jest wpłacana przez uprawnionego i ma służyć zaspokojeniu ewentualnych, mogących powstać w przyszłości roszczeń obowiązkanego lub innych osób, które muszą znosić zabezpieczenie. Przede wszystkim chodzi o zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych, o których mowa w art. 746 k.p.c.
4. Kaucja ma charakter fakultatywny¹⁴⁵ i pobranie jej od uprawnionego jest zależne od swobodnej decyzji sądu.
5. Oznacza to, że sąd może z urzędu zobowiązać uprawnionego do złożenia kaucji¹⁴⁶.
6. Nie wyklucza to wniosku w tym przedmiocie, pochodzącego od obowiązkanego lub innej osoby, która będzie znosić wykonanie zabezpieczenia. Wniosek taki powinien zawierać uzasadnienie żądania złożenia kaucji z wyjaśnieniem stanu zagrożenia i prawdopodobieństwa wystąpienia szkody, ze wskazaniem jej rodzaju i wysokości, a także przedstawiać trudności w wyegzekwowaniu ewentualnego odszkodowania od uprawnionego¹⁴⁷.
7. Wniosek o złożenie kaucji obowiązkanemu może także złożyć w zażaleniu na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia (art. 741 k.p.c.) oraz we wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.).
8. Kaucja nie jest warunkiem udzielenia zabezpieczenia, lecz jego wykonania. Jest pobierana tylko wówczas, gdy sąd udziela zabezpieczenia.
9. Pobranie kaucji jest możliwe wyłącznie w przypadku udzielenia zabezpieczenia, które podlega wykonaniu.
10. Pobranie kaucji od uprawnionego nie może naruszać zasady z art. 730¹ § 3 k.p.c. i prowadzić do niewspółmierności poziomów ochrony uprawnionego i obowiązkanego¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Zob. postanowienie SO w Szczecinie z 2.03.2016 r., VIII Gz 10/16, LEX nr 2244697.

¹⁴⁵ Postanowienie SR Szczecin-Centrum w Szczecinie z 8.06.2021 r., III Cz 10/21, LEX nr 3198702.

¹⁴⁶ Postanowienie SA w Katowicach z 8.01.2016 r., V ACz 1350/15, LEX nr 1960688.

¹⁴⁷ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 2.11.2015 r., XXII GWo 66/15, LEX nr 2088056; postanowienie SA we Wrocławiu z 31.01.2013 r., I ACz 129/13, LEX nr 1369465.

¹⁴⁸ Postanowienie SO w Bydgoszczy z 27.11.2014 r., II Cz 816/14, LEX nr 1855952.

11. Przesłanką zobowiązania uprawnionego do złożenia kaucji jest stwierdzenie przez sąd, że wykonanie określonego postanowienia o zabezpieczeniu przez uprawnionego stwarza niebezpieczeństwo doznania szkody przez obowiązwanego lub inne osoby¹⁴⁹. Obawa wyrządzenia szkody przez wykonanie zabezpieczenia powinna być realna, a nie tylko potencjalna¹⁵⁰.
12. Do ustanowienia kaucji powinno zatem dojść przed wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu.
13. Kwota kaucji nie jest sprecyzowana ustawowo i zależy od oceny sądu, uwzględniającej okoliczności sprawy, w tym potencjalny zakres szkody obowiązwanego, rodzaj zabezpieczanego roszczenia i sposób zabezpieczenia. Wysokość kaucji nie może uprzywilejowywać obowiązwanego. Sąd powinien wskazać w uzasadnieniu postanowienia, na jakiej podstawie i z jakich przyczyn ustalił kaucję w określonej wysokości¹⁵¹.
14. Judykatura wskazuje, że sąd – oceniając potrzebę zobowiązania uprawnionego do złożenia kaucji – powinien rozważyć istnienie przesłanki przewidzianej dla udzielenia zabezpieczenia, w postaci groźby uniemożliwienia lub poważnego utrudnienia wykonania wyroku zasądzającego odszkodowanie na rzecz obowiązwanego¹⁵². Utrudnienia te mogą być uzasadnione sytuacją majątkową uprawnionego¹⁵³.
15. Wydaje się, że kaucja powinna być złożona na rachunek depozytowy Ministra Finansów, wyodrębniony dla sądu (mikrorachunek), który zobowiązał uprawnionego do złożenia kaucji (zob. art. 83a u.f.p., § 17 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.12.2012 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia gospodarki finansowej i działalności inwestycyjnej sądów powszechnych¹⁵⁴, art. 808 § 1 k.p.c. *per analogiam*).
16. Zobowiązanie uprawnionego do złożenia kaucji skutkuje odroczeniem w czasie nadania z urzędu klauzuli wykonalności postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia. Sąd może bowiem nadać tę klauzulę dopiero po złożeniu kaucji (art. 743 § 3 k.p.c.). W celu uniknięcia wątpliwości, sąd powinien w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia określić termin, w jakim uprawniony powinien wpłacić kaucję, względnie doręczając postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, zobowiązać uprawnionego do złożenia kaucji we wskazanym terminie pod rygorem odmowy nadania postanowieniu klauzuli wykonalności. Wydaje się, że w sytuacji, gdy wniosek o nadanie klauzuli wykonalności postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia składa uprawniony, który został uprzednio zobowiązany do złożenia kaucji, do wniosku powinien załączyć dowód wpłaty kaucji.
17. Sąd, jeżeli nie uwzględni wniosku obowiązwanego o zobowiązanie uprawnionego do złożenia kaucji, powinien dać temu wyraz w osobnym punkcie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, wskazując, że ów wniosek oddala¹⁵⁵.

¹⁴⁹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 28.09.2012 r., I ACz 1682/12, LEX nr 1238571.

¹⁵⁰ Postanowienie SO w Bydgoszczy z 13.04.2015 r., VIII Gz 25/15, LEX nr 1842116; postanowienie SO w Warszawie z 21.09.2012 r., XX GCo 113/12, LEX nr 1899981.

¹⁵¹ Zob. postanowienie SO w Warszawie z 20.12.2019 r., XXV C 1215/18, LEX nr 2765036.

¹⁵² Postanowienie SO w Bydgoszczy z 18.01.2016 r., VIII Gz 164/15, LEX nr 1980834.

¹⁵³ Postanowienie SO w Warszawie z 24.04.2015 r., XVI GCo 71/15, LEX nr 2088843.

¹⁵⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 1575

¹⁵⁵ Zob. np. postanowienie SO w Warszawie z 17.04.2015 r., XVI GCo 70/15, LEX nr 2088796; postanowienie SO w Warszawie z 24.04.2015 r., XVI GCo 71/15, LEX nr 2088843; postanowienie SA we Wrocławiu z 31.01.2013 r., I ACz 8/13, LEX nr 1369472.

18. Na postanowienie w przedmiocie wniosku o uzależnienie wykonania zabezpieczenia od złożenia kaucji przysługuje zażalenie (art. 741 k.p.c.).
19. Ze złożonej kaucji pierwszeństwo zaspokojenia ma obowiązany lub inne osoby, które musiały znośić zabezpieczenie. Pierwszeństwo zaspokojenia dotyczy innych należności niż koszty egzekucyjne (art. 1025 k.p.c.), które podlegają zaspokojeniu ze złożonej kaucji. Zaspokojenie z kaucji może nastąpić na podstawie tytułu wykonawczego, którym dysponuje obowiązany.
20. Sąd zwraca kaucję uprawnionemu, jeśli obowiązany nie wytoczył powództwa o odszkodowanie w terminie wskazanym w art. 746 § 3 k.p.c.
21. Pobranie kaucji nie jest możliwe w sprawach, w których uprawnionym jest Skarb Państwa (ograniczenie podmiotowe z uwagi na osobę uprawnionego). Zakazowi temu towarzyszy założenie, że Skarb Państwa jest zawsze wypłacalny i zdolny do regulowania zobowiązań.
22. Sąd nie może pobierać kaucji od uprawnionego w sprawach (wyłączenia podmiotowo-przedmiotowe): o alimenty; o rentę; o należności pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, w części nieprzekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika. Uzasadnienie zakazu pobierania kaucji w tych sprawach wynika z ich specyfiki, gdyż zmierzają one do zaspokojenia podstawowych potrzeb uprawnionych.

Art. 740. [Wykonanie i doręczenie postanowień]

§ 1. Wydane na posiedzeniu niejawnym postanowienie o odmowie udzielenia zabezpieczenia, jak również postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny, oraz dalsze postanowienia dotyczące tego zabezpieczenia sąd doręcza tylko uprawnionemu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczenia obowiązany postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny dokonuje ten organ równocześnie z przystąpieniem do wykonania tego postanowienia.

§ 2. W wypadkach objętych § 1 obowiązany nie doręcza się również zażalenia uprawnionego ani postanowienia sądu drugiej instancji rozstrzygającego o tym zażaleniu.

§ 3. Jeżeli ustanowiono jako zabezpieczenie zarząd nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązany albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązany, doręczenia obowiązany postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia dokonuje zarządca ustanowiony przez sąd. Jeżeli obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia albo gdy zarządca jest wprowadzony w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik.

§ 4. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do postanowień w przedmiocie zabezpieczenia przez obciążenie nieruchomości hipoteką przymusową. Doręczenia obowiązany postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia dokonuje sąd prowadzący księgę wieczystą równocześnie z doręczeniem orzeczenia w przedmiocie wniosku o wpis hipoteki.

1. Przepis w obecnym brzmieniu obowiązuje od 7.11.2019 r. Na mocy nowelizacji z 4.07.2019 r. zmieniono treść § 1 oraz dodano § 4.
2. Wcześniej zasadniczą treść przepisu ukształtowała nowelizacja z 2.07.2004 r., która weszła w życie 5.02.2005 r.
3. Komentowany przepis stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 357 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

4. Artykuł 740 k.p.c. reguluje zasady doręczania niektórych postanowień wydanych w przedmiocie zabezpieczenia, jeśli przepis szczególny nie stanowi inaczej. Tryb doręczenia postanowienia jest zależny od podmiotu, któremu ma ono zostać doręczone, od treści samego postanowienia, sposobu zabezpieczenia, a także forum, na jakim wydane zostało orzeczenie.
5. Przepis precyzuje przypadki szczególne doręczania postanowień w przedmiocie zabezpieczenia. Sformułowanie przez ustawodawcę zasad doręczania postanowień wskazanych w tych postępowaniach ma przede wszystkim służyć zapobieganiu udaremnienia wykonania postanowienia przez obowiązane¹⁵⁶.
6. W konsekwencji należy przyjąć, że we wszystkich innych przypadkach niż wskazane w komentowanym przepisie, jeśli przepis szczególny nie stanowi inaczej, postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza zarówno uprawnionemu, jak i obowiązane-
mu w tym samym czasie (art. 357 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
Z tego względu judykatura uznaje, że art. 740 § 1 k.p.c. nie ma zastosowania do doręczenia postanowienia zabezpieczającego roszczenie niepieniężne o wydanie nieruchomości, polegającego na wpisie ostrzeżenia w dziale III księgi wieczystej¹⁵⁷.
Tryb doręczeń przewidziany w art. 740 § 1 k.p.c. nie ma zastosowania do postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego, gdyż ten sposób zabezpieczenia nie wymaga podjęcia żadnej czynności egzekucyjnej w rozumieniu art. 740 § 1 k.p.c.¹⁵⁸
7. Co do zasady sąd doręcza wyłącznie uprawnionemu: postanowienie o odmowie udzielenia zabezpieczenia (o oddaleniu wniosku, o odrzuceniu wniosku albo o umorzeniu postępowania, jeżeli umorzenie nastąpiło zanim obowiązany wziął udział w postępowaniu); postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny; dalsze postanowienia dotyczące zabezpieczenia, podlegające wykonaniu przez organ egzekucyjny (np. wydane na skutek wniosku uprawnionego o zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia); postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia przez ustanowienie hipoteki przymusowej (art. 747 pkt 2, art. 755 k.p.c.); postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie zażalenia uprawnionego na postanowienie o odmowie udzielenia zabezpieczenia i na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny. W takich wypadkach obowiązane nie doręcza się także odpisu zażalenia uprawnionego.
8. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, podlegające wykonaniu przez organ egzekucyjny, to przypadek, w którym dopiero podjęcie czynności egzekucyjnej powoduje powstanie zabezpieczenia, na przykład dokonanie zajęcia ruchomości czy wynagrodzenia za pracę¹⁵⁹.
9. Sąd, doręczając uprawnionemu tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, dołącza również odpis tego postanowienia z uzasadnieniem, o ile zostało sporządzone, w celu przekazania go organowi egzekucyjnemu dla doręczenia obowiązane (§ 220 ust. 1 r.u.s.p.). Z kolei w sprawach, w których wydanie postanowienia następuje z urzędu, odpis postanowienia z uzasadnieniem przeznaczonym dla obowiązane, o ile zostało sporządzone, sąd przesyła bezpośrednio organowi egzekucyjnemu (§ 220 ust. 2 r.u.s.p.).

¹⁵⁶ Postanowienie SO w Bydgoszczy z 9.07.2018 r., VIII Gz 145/18, LEX nr 2527488.

¹⁵⁷ Postanowienie SN z 4.04.2012 r., I CZ 25/12, LEX nr 1214536.

¹⁵⁸ Postanowienie SO w Bydgoszczy z 12.03.2015 r., II Cz 156/15, LEX nr 1828910.

¹⁵⁹ Postanowienie SO w Bydgoszczy z 12.03.2015 r., II Cz 156/15.

10. Doręczenia obowiązanemu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia dokonuje: organ egzekucyjny (sąd rejonowy albo komornik – art. 758 k.p.c.) równocześnie z przystąpieniem do wykonania tego postanowienia, jeśli sąd udzielił zabezpieczenia, które podlega wykonaniu przez organ egzekucyjny; sąd wieczystoksięgowy równocześnie z doręczeniem orzeczenia w przedmiocie wniosku o wpis hipoteki, jeżeli sąd udzielił zabezpieczenia przez obciążenie nieruchomości hipoteką przymusową; zarządca ustanowiony przez sąd, jeśli sąd udzielił zabezpieczenia w sposób wskazany w art. 747 pkt 6 k.p.c. (również w zw. z art. 755 k.p.c.).
11. W sytuacji gdy sposobem zabezpieczenia jest zarząd przymusowy z art. 747 pkt 6 k.p.c., a obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia albo gdy zarządca jest wprowadzony w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik.
12. Doręczenie przez sąd obowiązanemu odpisu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w sposób wskazany w art. 747 pkt 6 k.p.c. i z pominięciem doręczenia go zarządcy narusza art. 740 § 3 k.p.c., jednak zwykle nie będzie miało wpływu na treść orzeczenia¹⁶⁰.
13. Zasady doręczania wskazane w art. 740 k.p.c. wykluczają zasadność wniosku obowiązanego o doręczenie przez sąd odpisu postanowienia z uzasadnieniem w sytuacji, gdy postanowienie to podlega doręczeniu na podstawie komentowanego przepisu¹⁶¹. Taki wniosek obowiązanego podlega oddaleniu.
14. Wydaje się, że w sytuacji gdy sąd miałby w sprawie udzielić zabezpieczenia w różny sposób, a treść postanowienia w rozumieniu art. 740 § 1 k.p.c. zakładałaby konieczność odmiennych trybów doręczenia tego postanowienia, sąd powinien wydać osobne postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, tak aby treść każdego z nich implikowała ten sam rodzaj doręczenia.
15. Przepis szczególny, o którym mowa w art. 740 § 1 k.p.c., to między innymi art. 753 § 2 k.p.c. (sprawy o alimenty), art. 753¹ § 1 k.p.c. w zw. z art. 753 § 2 k.p.c. (m.in. sprawy o rentę i wynagrodzenie za pracę) oraz art. 755 § 3 zdanie pierwsze k.p.c. (dotyczący sposobu zabezpieczenia polegającego na nakazaniu obowiązanemu wykonania lub zaniechania czynności albo nieprzeszkadzania czynnościom uprawnionego). We wszystkich tych przypadkach ustawodawca nakazuje sądowi doręczenie z urzędu postanowień o udzieleniu zabezpieczenia także obowiązanemu. Zyskuje on zatem możliwość dobrowolnego wykonania zabezpieczenia, zanim organ egzekucyjny przystąpi do jego wykonania.

Art. 741. [Zażalenie]

§ 1. Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie. Zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji o udzieleniu zabezpieczenia, z wyjątkiem postanowienia wydanego w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.

§ 2. Zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji rozpoznaje sąd drugiej instancji. Na postanowienie sądu drugiej instancji przysługuje zażalenie do innego składu tego sądu.

§ 3. Sąd może uchylić zaskarżone postanowienie tylko gdy zachodzi nieważność postępowania.

1. Obecna treść komentowanego przepisu została ukształtowana nowelizacją z 4.07.2019 r. i obowiązuje od 1.07.2023 r.

¹⁶⁰ Postanowienie SA w Białymstoku z 11.10.2017 r., I ACz 1224/17, LEX nr 2669444.

¹⁶¹ Uchwała SN z 30.05.1996 r., III CZP 53/96, OSNC 1996/10, poz. 129.

2. Przepis reguluje zasady zaskarżania postanowień w przedmiocie zabezpieczenia.
3. Postanowieniem w przedmiocie zabezpieczenia w rozumieniu komentowanego przepisu jest w szczególności postanowienie: o udzieleniu zabezpieczenia; o oddaleniu wniosku o zabezpieczenie, o odrzuceniu wniosku o zabezpieczenie, o umorzeniu postępowania zabezpieczającego, o zmianie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, o uchyleniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, o ograniczeniu zabezpieczenia, o zobowiązaniu uprawnionego do złożenia kaucji na wykonanie zabezpieczenia, o oddaleniu wniosku obowiązującego o zobowiązanie uprawnionego do złożenia kaucji na wykonanie zabezpieczenia, o stwierdzeniu upadku zabezpieczenia.
4. Nie można wykluczyć innych postanowień wydawanych przez sąd pierwszej instancji (sąd rejonowy lub sąd okręgowy) w przedmiocie zabezpieczenia, jak chociażby postanowień o zmianie wysokości kaucji czy o zwrocie kaucji.
5. Środkiem zaskarżenia postanowień w przedmiocie zabezpieczenia jest zażalenie.
6. Przedmiotem zaskarżenia zażaleniem jest postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia wydane po raz pierwszy przez sąd pierwszej oraz postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane przez drugiej instancji, z wyjątkiem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wydanego przez sąd drugiej instancji po rozstrzygnięciu zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia wydane przez sąd pierwszej instancji.
7. Zażalenie na postanowienie wydane przez sąd pierwszej instancji przysługuje do sądu drugiej instancji (zażalenie dewolutywne). Sąd drugiej instancji rozpoznaje zażalenie w składzie jednego sędziego (art. 397 § 1 k.p.c.).
8. Zażalenie na postanowienie wydane przez sąd drugiej instancji przysługuje do innego równorzędnego składu sądu drugiej instancji (zażalenie poziome). Sąd rozpoznaje zażalenie w składzie trzech sędziów (art. 394² § 1³ k.p.c. *per analogiam*)¹⁶².
9. Ustawodawca umożliwił uchylenie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia tylko na jednej podstawie, tj. w sytuacji, w której zachodzi nieważność postępowania. Regulacja ta ma realizować postulat szybkości i sprawności postępowania zabezpieczającego. Oznacza to, że sąd drugiej instancji, rozpoznając zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, ma co do zasady orzekać reformatoryjnie, tj. zmieniać zaskarżone postanowienie, względnie oddalać zażalenie. Uchylenie zaskarżonego postanowienia jest możliwe wyłącznie z jednej przyczyny, tj. z uwagi na wystąpienie nieważności postępowania. Ograniczono zatem możliwość kasatoryjnego orzekania przez sąd w postępowaniu zażaleniowym.

Jeżeli uprawniony wniósł zażalenie na postanowienie o odmowie udzielenia zabezpieczenia, to prawidłowym wnioskiem środka zaskarżenia jest wniosek o zmianę postanowienia sądu pierwszej instancji i udzielenie zabezpieczenia zgodnie z wnioskiem¹⁶³.
10. Taki sposób ukształtowania rozstrzygnięć sądu *ad quem* implikuje wnioski środka zaskarżenia. Skarżący powinien zatem przede wszystkim wnioskować o zmianę postanowienia w przedmiocie

¹⁶² Uchwała SN z 30.04.2024 r., III CZP 60/23, LEX nr 3710114.

¹⁶³ Zob. postanowienie SA w Krakowie z 21.01.2013 r., I ACz 2134/12, LEX nr 1267317.

zabezpieczenia. Wniosek o uchylenie tego postanowienia może być skutecznie formułowany jedynie w przypadku twierdzenia o zaistnieniu przesłanki nieważności postępowania.

11. Od zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia co do zasady pobiera się piątą część opłaty z art. 68 i 69 u.k.s.c., jednak nie mniej niż 30 zł, czyli w praktyce zwykle opłata ta wynosi właśnie 30 zł (art. 19 ust. 3 pkt 2 i art. 20 ust. 1 u.k.s.c.)¹⁶⁴. Wyższa opłata od zażalenia może zostać pobrana w przypadku zażalenia składanego na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, wydane przed wszczęciem postępowania (art. 69 ust. 1 u.k.s.c.). Zażalenie na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, wydane na skutek wniosku złożonego w pozwie, podlega opłacie na podstawie art. 19 ust. 3 pkt 2 i art. 20 ust. 1 w zw. z art. 68 pkt 1 u.k.s.c.¹⁶⁵
12. W pozostałym zakresie, do spraw nieuregulowanych w komentowanym przepisie, stosuje się odpowiednio przepisy o zażaleniu (art. 394–397 k.p.c.).
13. Zażalenie powinno zatem odpowiadać wymogom formalnym pisma procesowego oraz wymogom konstrukcyjnym z art. 394 § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.
14. Termin na wniesienie zażalenia wynosi tydzień. Co do zasady liczy się go od doręczenia skarżącemu odpisu postanowienia z uzasadnieniem (art. 394 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Wyjątek stanowi art. 357 § 6 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. (odstąpienie przez sąd od uzasadnienia postanowienia) oraz sytuacja wskazana w art. 331 § 4 w zw. z art. 361 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., tj. niemożność sporządzenia uzasadnienia.
15. Sąd sporządza uzasadnienie postanowienia tylko wtedy, gdy podlega ono zaskarżeniu oraz tylko na wniosek złożony w terminie tygodnia od dnia doręczenia odpisu postanowienia (art. 357 § 1 i 2¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
16. Wniosek o uzasadnienie postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia podlega opłacie sądowej, która wynosi 30 zł (art. 25b ust. 2 u.k.s.c.). Zalicza się ją na poczet opłaty od środka zaskarżenia.
17. Co do zasady zażalenie nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego postanowienia. Sąd może jednak wstrzymać jego wykonanie (art. 396 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
18. Na wydane na podstawie art. 396 k.p.c. postanowienie o wstrzymaniu wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które ze względu na sposób zabezpieczenia nie podlega wykonaniu jako tytuł zabezpieczający, zażalenie nie przysługuje¹⁶⁶.
19. W judykaturze wskazano, że należy umorzyć postępowanie zażaleniowe, jeśli po wpływie zażalenia na postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia zabezpieczenie upadło¹⁶⁷.
20. Na postanowienie sądu opiekuńczego zawierające zarządzenie, o którym mowa w art. 569 § 2 k.p.c., wydane w sprawie „na czas toczącego się postępowania”, przysługuje zażalenie na podstawie art. 741 k.p.c.¹⁶⁸

¹⁶⁴ Zob. uchwała SN z 16.03.2007 r., III CZP 4/07, OSNC 2008/2, poz. 18.

¹⁶⁵ Zob. uchwała SN z 19.04.2007 r., III CZP 14/07, OSNC 2008/6, poz. 57.

¹⁶⁶ Postanowienie SN z 4.09.2009 r., I CZ 83/09, OSNC 2010/5, poz. 78.

¹⁶⁷ Postanowienie SA we Wrocławiu z 21.05.2012 r., I ACz 906/12, LEX nr 1171337.

¹⁶⁸ Uchwała SN z 7.10.2008 r., III CZP 83/08, OSNC 2009/9, poz. 120.

21. Na zarządzenie przewodniczącego w sądzie pierwszej instancji o zwrocie wniosku o udzielenie zabezpieczenia przysługuje zażalenie¹⁶⁹.
22. Ponadto zażalenie może przysługiwać na inne postanowienia wydane w toku postępowania zabezpieczającego, niebędące postanowieniami w przedmiocie zabezpieczenia. Będą to te postanowienia, do których art. 394–394² k.p.c. będzie można stosować odpowiednio. Przykładowo zażalenie przysługuje na postanowienie w przedmiocie kosztów postępowania zabezpieczającego (art. 394 § 1 pkt 6 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)¹⁷⁰ oraz na postanowienie o przekazaniu wniosku sądowi równorzędnemu lub niższego rzędu (art. 394 § 1 pkt 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Należy również przyjąć, że zażalenie będzie przysługiwać na postanowienie o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych lub o odmowie ustanowienia przez sąd pełnomocnika z urzędu (art. 394^{1a} § 1 pkt 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) oraz na postanowienie o oddaleniu wniosku o wyłączenie sędziego (art. 394^{1a} § 1 pkt 10 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
23. Postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie zabezpieczenia nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną. Nie można również od tego postanowienia złożyć zażalenia do Sądu Najwyższego¹⁷¹.

Art. 742. [Uchylenie lub zmiana postanowienia]

§ 1. Obowiązany może w każdym czasie żądać uchylenia lub zmiany prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumę zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie upada. Przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Przed wydaniem postanowienia w przedmiocie uchylenia lub ograniczenia zabezpieczenia sąd wysłucha uprawnionego.

§ 3. Wniesienie zażalenia na postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wstrzymuje wykonanie postanowienia.

§ 4. Przepisów § 2 i § 3 nie stosuje się, gdy uchylenie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nastąpiło na skutek złożenia przez obowiązanego na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumy wystarczającej do zabezpieczenia.

§ 5. (uchylony)

1. Aktualna treść przepisu jest wynikiem nowelizacji z 4.07.2019 r., która weszła w życie 7.11.2019 r. r. Zmiana dotyczyła § 2 i obejmowała rezygnację z obligatoryjnej rozprawy w przedmiocie wniosku o zmianę lub uchylenie prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.
2. Przepis reguluje dopuszczalność zmiany lub uchylenia prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Nie wprowadza zakazu składania kolejnych wniosków o zmianę lub uchylenie prawomocnego postanowienia.
3. Celem zmiany prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia jest modyfikacja treści postanowienia, nieprowadząca jednak do wyeliminowania tego postanowienia z obrotu prawnego. Natomiast wniosek o uchylenie prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia zmierzający do usunięcia tego postanowienia i unicestwienia zabezpieczenia.

¹⁶⁹ Uchwała SN z 28.08.2008 r., III CZP 65/08, OSNC 2009/7–8, poz. 112.

¹⁷⁰ Postanowienie SN z 4.09.2009 r., I CZ 83/09; uchwała SN z 28.08.2008 r., III CZP 65/08.

¹⁷¹ Zob. postanowienia SN: z 22.07.2010 r., I CZ 56/10, LEX nr 1375319; z 21.07.1999 r., II CKN 523/99, LEX nr 607248; z 8.04.1997 r., I CZ 22/97, OSNC 1997/10, poz. 147.

4. Zmiana prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia może w szczególności dotyczyć: zmiany sposobu zabezpieczenia, zmiany sumy zabezpieczenia, zmiany czasu trwania zabezpieczenia, ograniczenia zabezpieczenia, nałożenia na uprawnionego obowiązku złożenia kaucji.
5. Legitymację do złożenia wniosku o uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia ma obowiązany. Legitymację do złożenia wniosku będzie miał również prokurator oraz co do zasady podmioty działające w postępowaniu cywilnym na analogicznych zasadach jak prokurator.
6. Legitymacja do złożenia wniosku z art. 742 k.p.c. nie przysługuje uprawnionemu. Domaganie się przez uprawnionego szerszego zabezpieczenia stanowi w istocie wniosek o dokonanie dalszego, dodatkowego zabezpieczenia, który podlega rozpoznaniu na takich samych zasadach jak wniosek o udzielenie zabezpieczenia¹⁷².
7. Obowiązany może złożyć wniosek o uchylenie lub zmianę prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w każdym czasie. Nie stanowi przeszkody dla złożenia tego wniosku również to, że postępowanie w sprawie cywilnej jest zawieszone¹⁷³. Natomiast co do zasady należy wykluczyć możliwość złożenia wniosku po upadku zabezpieczenia¹⁷⁴.
8. Przesłanką zmiany lub uchylenia prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia jest zmiana przyczyny zabezpieczenia lub odpadnięcie przyczyny zabezpieczenia. Chodzi zatem o pojawienie się nowych okoliczności (zwykle faktycznych, a nie prawnych), nieznanych sądowi w momencie wydawania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które następnie się uprawomocniło. Przesłanki zmiany lub uchylenia prawomocnego postanowienia nie może stanowić odmienna ocena okoliczności istniejących w dacie wydawania tego orzeczenia¹⁷⁵.
9. Innymi słowy, komentowany przepis nie służy autokontroli ani ponownej ocenie przesłanek istniejących w chwili wydania orzeczenia o zabezpieczeniu, lecz uwzględnieniu okoliczności, które zaszły pomiędzy wydaniem pierwotnego orzeczenia o zabezpieczeniu a wydaniem postanowienia o jego zmianie bądź uchyleniu¹⁷⁶.
10. Zmiana przyczyny zabezpieczenia może przykładowo wystąpić, gdy uprawniony został częściowo zaspokojony i zmniejsza się w związku z tym suma zabezpieczenia albo gdy dotychczas stosowny sposób zabezpieczenia jest nieskuteczny. W razie zmiany przyczyny zabezpieczenia, właściwym wnioskiem jest co do zasady wniosek o zmianę postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Zmiana ta może dotyczyć w szczególności zmiany sposobu zabezpieczenia lub zmiany wysokości sumy zabezpieczenia.
11. Odpadnięcie przyczyny zabezpieczenia następuje, gdy doszło do wykonania zabezpieczenia lub gdy uprawnionemu w inny sposób została udzielona ochrona prawna w sprawie. Jeżeli odpadnie przy-

¹⁷² Postanowienie SA w Rzeszowie z 7.06.2013 r., I ACz 343/13, LEX nr 1327680; orzeczenie SN z 29.07.1954 r., II C 757/53, OSNCK 1955/2, poz. 36.

¹⁷³ Uchwała SN z 16.10.1972 r., III CZP 67/72, OSP 1973/5, poz. 87.

¹⁷⁴ Postanowienie SA we Wrocławiu z 21.05.2012 r., I ACz 906/12, LEX nr 1171337.

¹⁷⁵ Postanowienie SN z 23.08.1989 r., II CZ 135/89, LEX nr 8982; postanowienie SA w Katowicach z 17.07.2013 r., V ACz 653/13, LEX nr 1339436.

¹⁷⁶ Postanowienie SA w Krakowie z 2.07.2013 r., I ACz 1085/13, LEX nr 1441394.

czyna zabezpieczenia, uprawniony lub obowiązany (choć częściej będzie to dotyczyć obowiązane-go) może złożyć wniosek o uchylenie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

12. W judykaturze sprecyzowano, że odpadnięcie podstawy zabezpieczenia występuje w razie odpadnięcia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia, na przykład gdy wobec zmiany okoliczności faktycznych (uzyskanie przez uprawnionego zabezpieczenia materialnoprawnego, polepszenie się kondycji finansowej obowiązane-go) nie istnieje już problem zapewnienia wykonalności orzeczenia. Z kolei do zmiany przyczyny zabezpieczenia dochodzi, gdy dotychczasowy sposób zabezpieczenia stał się nadmiernie uciążliwy dla dłużnika, a inny sposób zapewnia wierzycielowi należyłą ochronę¹⁷⁷.
13. Wniosek o zmianę lub uchylenie prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia powinien odpowiadać wymogom pisma procesowego oraz wskazywać podstawy zasadności wniosku. Wniosek ten podlega opłacie sądowej w wysokości 100 zł (art. 68 pkt 1 u.k.s.c.).
14. Zanim sąd wyda postanowienie o zmianie postanowienia o udzielaniu zabezpieczenia lub o jego uchyleniu, wysłuchuje uprawnionego. Może to nastąpić w formie pisemnej lub ustnej na posiedzeniu.
15. Uprawniony lub obowiązany może złożyć zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji o uchyleniu lub zmianie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, gdyż są one postanowieniami w przedmiocie zabezpieczenia w rozumieniu art. 741 k.p.c.
16. Złożenie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia o zmianie lub uchyleniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Judykatura przyjmuje, że w okresie pomiędzy wydaniem postanowienia o uchyleniu zabezpieczenia a wniesieniem zażalenia obowiązany nie musi stosować się do wcześniej wydanego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Wstrzymanie wykonania postanowienia o uchyleniu postanowienia następuje bowiem dopiero z chwilą wniesienia zażalenia. Do tego momentu do orzeczenia o uchyleniu prawomocnego postanowienia zastosowanie ma art. 360 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.¹⁷⁸
17. Wysłuchanie uprawnionego nie jest konieczne, a wniesienie zażalenia nie wstrzyma wykonania postanowienia o uchyleniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, jeśli podstawą wydania postanowienia uchylającego było złożenie przez obowiązane-go na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumy wystarczającej do zabezpieczenia.
18. Pojęcie „suma wystarczająca do zabezpieczenia” różni się od pojęcia „suma zabezpieczenia żądana przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia”¹⁷⁹. Pierwsze określenie zwykle oznacza kwotę stanowiącą równowartość dochodzonego roszczenia. Z kolei suma, której uprawniony domagał się we wniosku o zabezpieczenie, może obejmować również odsetki lub koszty, o których mowa w art. 736 § 3 k.p.c., a tym samym przekraczać wartość przedmiotu sporu.
19. Skutek w postaci upadku zabezpieczenia nastąpi jedynie wówczas, gdy obowiązany złoży na rachunek depozytowy Ministra Finansów kwotę odpowiadającą kwocie, której domagał się uprawniony we wniosku o zabezpieczenie. Suma wystarczająca do zabezpieczenia może być i zwykle będzie

¹⁷⁷ Postanowienie SO w Warszawie z 14.01.2021 r., XXII GWz 40/20, LEX nr 3594236.

¹⁷⁸ Postanowienie SA w Gdańsku z 8.10.2014 r., V ACa 484/14, LEX nr 1587186.

¹⁷⁹ Postanowienie SO w Świdnicy z 6.05.2014 r., II Cz 397/14, LEX nr 1861016.

kwotą niższą niż ta, której uprawniony domagał się we wniosku. Z tej przyczyny w takim przypadku sąd ocenia, w jakim zakresie postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega uchyleniu. W takiej sytuacji sąd jest zwolniony z obowiązku wysłuchania uprawnionego, a złożony przez uprawnionego środek zaskarżenia nie doprowadzi do wstrzymania wykonania postanowienia o uchyleniu.

20. Artykuł 742 k.p.c. wprowadza – poza wymienionymi w art. 744 k.p.c. (zob. komentarz do tego przepisu) – dodatkową podstawę upadku zabezpieczenia, wskazując, że do upadku tego dojdzie, gdy obowiązany złoży na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumę zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia. W takim przypadku obowiązany może złożyć wniosek o wydanie postanowienia stwierdzającego, że zabezpieczenie upadło, a sąd ma obowiązek wydać takie postanowienie. Oznacza to, że sąd nie wydaje w tym zakresie postanowienia o uchyleniu zabezpieczenia.
21. Orzecznictwo wypowiadało się w zakresie możliwości stosowania art. 742 k.p.c. do nakazów zapłaty wydanych w postępowaniu nakazowym. Wskazuje się, że konsekwencją wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym jest powstanie z mocy ustawy tytułu zabezpieczenia (art. 492 § 1 k.p.c.). Obowiązany nie ma możliwości kwestionowania powstania tego tytułu zabezpieczającego przez zaskarżenie nakazu zażaleniem na podstawie art. 741 k.p.c. Może jednak złożyć wniosek o uchylenie nakazu zapłaty jako tytułu zabezpieczającego w związku z odesłaniem w art. 492 § 2 k.p.c. do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu zabezpieczającym, tj. także art. 742 k.p.c.¹⁸⁰

Art. 743. [Nadanie klauzuli wykonalności z urzędu]

§ 1. Jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, z tym jednak, że sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia klauzulę wykonalności z urzędu. W razie zbiegu zabezpieczenia udzielonego przez sąd i organ administracyjny przepisy art. 773 i art. 774 nie mają zastosowania, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

§ 2. Jeżeli z uwagi na swą treść postanowienie podlega wykonaniu w inny sposób, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące tego sposobu. Podstawą przeprowadzenia postępowania jest wtedy postanowienie zaopatrzone z urzędu przez przewodniczącego we wzmiankę o wykonalności.

§ 3. Jeżeli wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu zostało uzależnione od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązanego, powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu, sąd nadaje mu klauzulę wykonalności albo przewodniczący zaopatrza je we wzmiankę o wykonalności, po złożeniu kaucji.

1. Komentowany artykuł ostatni raz został zmieniony nowelizacją z 16.09.2011 r. z dniem 3.05.2012 r.
2. Przepis wyjaśnia, jaki dokument stanowi podstawę prowadzenia postępowania zabezpieczającego w fazie wykonawczej, jakie należy stosować przepisy, gdy postanowienie o zabezpieczeniu podlega wykonaniu w drodze egzekucji oraz nakłada na sąd obowiązek dokonania określonych czynności z urzędu.
3. Komentowany artykuł wyróżnia dwie sytuacje, tj. gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji i gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w inny sposób. Należy przyjąć, że istnieje jeszcze trzecia grupa postanowień, które nie

¹⁸⁰ Zob. postanowienie SA we Wrocławiu z 12.03.2013 r., I ACz 296/13, LEX nr 1324870.

nadają się do wykonania (przykładowo postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego).

4. Podstawę wykonania postanowienia w drodze egzekucji co do zasady stanowi tytuł wykonawczy (art. 776 k.p.c.). Tytułem tym jest zaopatrzony w klauzulę wykonalności tytuł egzekucyjny (art. 777 § 1 pkt 1 k.p.c.). Z kolei tytułem egzekucyjnym jest tytuł zabezpieczenia.
5. Tytułem zabezpieczenia jest przede wszystkim postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane w postępowaniu zabezpieczającym (art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).
6. Tytułami zabezpieczenia są również: 1) nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym (art. 492 § 1 k.p.c.), wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności; 2) wyrok sądu pierwszej instancji wydany w postępowaniu w sprawach gospodarczych i zasądzający świadczenie w pieniądzu lub rzeczach zamiennych (art. 458¹³ k.p.c.), wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności; 3) nieprawomocne postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności orzeczeniu sądu państwa obcego (art. 1151² § 1 k.p.c.); 4) nieprawomocne postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności ugodzie zawartej lub zatwierdzonej przed sądem lub innym organem państwa obcego (art. 1152 k.p.c.); 5) nieprawomocne postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności rozstrzygnięciu innego organu państwa obcego (art. 1151⁴ k.p.c.); 6) europejski nakaz zabezpieczenia na rachunku bankowym wydany w państwach członkowskich Unii Europejskiej na podstawie rozporządzenia 655/2014 (art. 1153^{15a} k.p.c.).

Na podstawie tytułu zabezpieczenia z pkt 1–5 można prowadzić postępowanie zabezpieczające w każdy, przewidziany prawem sposób. Sąd może przykładowo udzielić zabezpieczenia poprzez zobowiązanie obowiązanego do wykonywania postanowień umowy i postanowienie o tej treści podlegające wykonaniu w drodze egzekucji (art. 1050 § 1 k.p.c.)¹⁸¹. W przypadku tytułów z pkt 3–5 również sąd w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności może wskazać sposób zabezpieczenia. Tytuł zabezpieczenia z pkt 6 dotyczy wyłącznie rachunku bankowego.

7. W przypadku gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, odpowiednie zastosowanie znajdą przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. Przede wszystkim oznacza to, że organem wykonującym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia jest sąd albo komornik, przy czym sąd będzie tym organem, gdy przepis szczególnie tak stanowi (art. 759 § 1 w zw. z art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Takim przepisem szczególnym jest między innymi art. 598⁶ k.p.c.

Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia w drodze egzekucji co do zasady inicjowane jest na wniosek uprawnionego (art. 796 w zw. z art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Wniosek powinien spełniać wymogi wskazane w art. 126 i n. oraz art. 797 k.p.c. W sprawach, w których egzekucja może być wszczęta z urzędu, z żądaniem takim może wystąpić sąd pierwszej instancji (np. art. 796 § 2, art. 1085 w zw. z art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Wniosek będzie podlegać opłacie, zależnie od organu egzekucyjnego, który będzie wykonywał zabezpieczenie – na podstawie art. 31 u.k.k. albo właściwych przepisów ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Do postępowania zabezpieczającego znajdą odpowiednie zastosowanie przepisy dotyczące ograniczenia egzekucji (art. 829–839 w zw. z art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Oznacza to, że wskazane w nich przedmioty, prawa lub wierzytelności nie będą podlegać zabezpieczeniu lub będą mu podlegać na określonych tam warunkach.

¹⁸¹ Postanowienie SO w Warszawie z 23.05.2017 r., XXVII Cz 884/17, LEX nr 2362090.

Do wykonania zabezpieczenia, polegającego na zajęciu ruchomości, odpowiednie zastosowanie mają art. 844 i n. w zw. z art. 741 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Ewentualne zastrzeżenia do działań komornika w tym zakresie będą mogły być kwestionowane w skardze na czynności komornika¹⁸².

Komornik może jedynie ustalić koszty postępowania zabezpieczającego, nie może orzec, kto ma je ponosić, gdyż jest to wyłączna kompetencja sądu (art. 745 k.p.c.)¹⁸³. Ta sama zasada obowiązuje, gdy podstawą postępowania zabezpieczającego był nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym¹⁸⁴.

W sytuacji gdy w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia jako sposób zabezpieczenia podano zajęcie oznaczonych ruchomości, będących we władaniu wskazanej w nim osoby trzeciej (art. 739, art. 747 pkt 1 k.p.c.), komornik – zajmując je mimo sprzeciwu tej osoby i zaprzeczenia przez nią własności dłużnika (art. 743, 845 k.p.c.) – nie narusza przepisów prawa. W konsekwencji osoba trzecia może złożyć powództwo o zwolnienie zajętych przedmiotów od egzekucji (art. 841 k.p.c.)¹⁸⁵.

Dopuszczalny jest wniosek uprawnionego o wydanie dalszego tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, jeśli zostaną spełnione przesłanki z art. 793 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c.¹⁸⁶

8. W takim wypadku postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia, które jest natychmiast wykonalne i skuteczne z chwilą ogłoszenia lub podpisania sentencji (art. 360 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu (art. 776 k.p.c.). Artykuł 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. stanowi *lex specialis* względem art. 782 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.
9. W drodze egzekucji wykonywane jest w szczególności postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia w sposób wskazany w art. 747 pkt 1, 6, art. 753–753¹, 754 i 756 k.p.c.
10. Komentowany przepis stanowi, że w przypadku wykonywania zabezpieczenia w drodze egzekucji, co do zasady zbieg zabezpieczenia udzielonego przez sąd i przez organ administracji nie jest rozstrzygany na podstawie art. 773 i 774 k.p.c.
11. Natomiast art. 773 i 774 k.p.c. znajdują zastosowanie w przypadku uregulowanym w art. 751 k.p.c., tj. w sytuacji gdy wyjątkowo przedmiotem zabezpieczenia mają być rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu, gdy można je niezwłocznie sprzedać. Oznacza to między innymi, że w takim wypadku wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu skierowanego do tej rzeczy albo prawa majątkowego prowadzi łącznie ten sądowy albo administracyjny organ egzekucyjny, który jako pierwszy dokonał zajęcia, a w razie niemożności ustalenia tego pierwszeństwa – organ egzekucyjny, który dokonał zajęcia na poczet należności w wyższej kwocie (art. 773 § 1 k.p.c.). Jeżeli zaś sądowy organ egzekucyjny przejął prowadzenie łącznie postępowania zabezpieczającego sądowego i administracyjnego, ustali w trybie dla niego właściwym również o kosztach powstałych w związku z zabezpieczeniem, którego dotyczył zbieg (art. 774 § 1 k.p.c.).
12. Z kolei w sytuacji, gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w inny sposób niż w drodze egzekucji, podstawą dokonania określonych czynności jest postanowienie za-

¹⁸² Orzeczenie SN z 23.01.1958 r., IV CZ 5/58, OSNCK 1958/4, poz. 118.

¹⁸³ Postanowienie SN z 15.04.2011 r., III CZP 13/11, LEX nr 960510; wyrok SN z 26.01.2001 r., II CKN 366/00, „Prawo Bankowe” 2001/4, s. 20.

¹⁸⁴ Postanowienie SN z 5.04.2013 r., III CZP 12/13, OSNC 2013/12, poz. 142.

¹⁸⁵ Zob. uchwała SN z 13.02.1981 r., III CZP 71/80, OSNC 1981/8, poz. 143.

¹⁸⁶ Postanowienie SO w Warszawie z 8.05.2015 r., XVI GCo 70/15, LEX nr 1916418.

opatrzone z urzędu przez przewodniczącego we wzmiankę o wykonalności. Do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o tym innym sposobie wykonania.

13. Przykładem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, które nie jest wykonywane w drodze egzekucji, a w inny sposób, jest postanowienie o zabezpieczeniu przez obciążenie nieruchomości hipoteką przymusową. Wykonanie tego zabezpieczenia następuje przez złożenie wniosku o wpis hipoteki przymusowej do księgi wieczystej. Załącznikiem do tego wniosku jest postanowienie sądu o udzieleniu zabezpieczenia, zaopatrzone we wzmiankę o wykonalności. Brak wzmianki o wykonalności postanowienia o zabezpieczeniu, które ma stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej, nie jest brakiem formalnym podlegającym usunięciu w trybie art. 130 § 1 k.p.c., ale brakiem o charakterze merytorycznym¹⁸⁷.

Komentowany przepis znajdzie odpowiednie zastosowanie także do tego rodzaju zabezpieczenia ustanowionego postanowieniem prokuratora¹⁸⁸.

14. Do innych przykładów postanowień podlegających wykonaniu w inny sposób niż w drodze egzekucji można w szczególności zaliczyć postanowienie o zabezpieczeniu przez: ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu (art. 747 pkt 3 k.p.c.); ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu (art. 747 pkt 5 k.p.c.); postanowienie o wstrzymaniu wykonania planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 755 § 1 w zw. z art. 1028 § 4 k.p.c.); wstrzymanie wykonania uchwał organów osób prawnych (art. 755 § 1 k.p.c.)¹⁸⁹; zawieszenie obowiązku płatności na rzecz obowiązanego miesięcznych rat (art. 755 § 1 k.p.c.)¹⁹⁰; wpis wzmianki w dziale III księgi wieczystej o zakazie zbywania i obciążania nieruchomości (art. 755 § 1 k.p.c.)¹⁹¹; ustalenie miejsca pobytu dziecka przy jednym z rodziców (art. 755 § 1 pkt 4, art. 756¹ k.p.c.); ustalenie kontaktów rodzica z dzieckiem (art. 755 § 1 pkt 4, art. 756 k.p.c.)¹⁹².
15. Nie jest jednolita praktyka sądów w zakresie wyboru podmiotu nadającego postanowieniu wzmiankę o wykonalności. Można spotkać sytuacje, gdy: wzmiankę nadaje przewodniczący wydziału¹⁹³; stwierdza się wykonalność postanowienia jako osobny punkt sentencji¹⁹⁴; wydaje się zarządzenie o doręczeniu postanowienia ze wzmianką o wykonalności, którą to wzmianką opatruje postanowienie pracownik sekretariatu¹⁹⁵.
16. Wydaje się, że z uwagi na fakt, iż ustawodawca wskazał w art. 743 § 2 k.p.c., że przewodniczący opatruje „postanowienie” wzmianką o wykonalności, wzmianka nie stanowi osobnego punktu sentencji. Ponadto w przepisie tym mowa o przewodniczącym, a nie o sędzie. Należy przyjąć, że praktyką najbardziej odpowiadającą treści przepisu, jest wydawanie zarządzenia, w którym wskazuje się, że postanowienie ma być doręczone ze wzmianką o wykonalności, a „przewodniczącym” jest sędzia wydający postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a nie przewodniczący wydziału.

¹⁸⁷ Postanowienie SN z 24.09.2015 r., V CSK 690/14, OSNC-ZD 2017/3, poz. 38.

¹⁸⁸ Postanowienie SN z 12.02.2014 r., IV CSK 275/13, LEX nr 1441195.

¹⁸⁹ Postanowienie SO w Warszawie z 24.06.2021 r., XXVI GCo 130/21, LEX nr 3248923.

¹⁹⁰ Postanowienie SO w Warszawie z 5.11.2020 r., XX GCo 246/20, LEX nr 3116082.

¹⁹¹ Postanowienie SR Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 20.08.2020 r., I C 928/20, LEX nr 3615545.

¹⁹² Postanowienie SO w Poznaniu z 7.03.2014 r., XV Cz 266/14, LEX nr 1893067.

¹⁹³ Postanowienie SO w Szczecinie z 13.09.2013 r., II Ca 1021/13, LEX nr 1853317.

¹⁹⁴ Postanowienie SO w Warszawie z 5.11.2020 r., XX GCo 246/20, LEX nr 3116082; postanowienie SR Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie z 20.08.2020 r., I C 928/20; postanowienie SO w Warszawie z 20.03.2020 r., I C 569/20, LEX nr 3207505.

¹⁹⁵ Postanowienie SR w Zwoleń z 16.01.2023 r., I C 142/22, LEX nr 3703921.

Trzeba jednak postulować zmianę § 2 zdanie drugie komentowanego przepisu przez zobligowanie sądu do umieszczania wzmianki o wykonalności w treści postanowienia. Pozwoli to uniknąć, występujących w praktyce i doktrynie, trudności z określeniem charakteru niektórych postanowień udzielających zabezpieczenia oraz z pewnością przyczyni się do usprawnienia postępowania zabezpieczającego.

17. Nadanie klauzuli wykonalności lub wzmianki o wykonalności postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia nie nastąpi przed złożeniem kaucji przez uprawnionego, jeśli został on zobowiązany do jej złożenia. W takiej sytuacji sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu lub przewodniczący zaopatrza postanowienie we wzmiankę o wykonalności dopiero po złożeniu kaucji. Regulacja ta stanowi uzupełnienie art. 739 k.p.c. i zapewnia realizację celu kaucji pobieranej dla zabezpieczenia roszczeń związanych z wykonaniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.

Art. 743¹. [Osoba pozostająca w związku małżeńskim]

§ 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do podjęcia czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego.

§ 2. W terminie tygodnia od dnia dokonania pierwszej czynności związanej z wykonaniem zabezpieczenia małżonek obowiązany może sprzeciwić się wykonaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, o czym organ wykonujący zabezpieczenie niezwłocznie zawiadamia uprawnionego.

§ 3. Sprzeciw małżonka obowiązany, o którym mowa w § 2, nie wstrzymuje wykonania zabezpieczenia. Jeżeli jednak zabezpieczenie prowadzi do zaspokojenia uprawnionego, wstrzymuje się wypłatę pieniędzy uzyskanych w postępowaniu zabezpieczającym.

§ 4. W razie sprzeciwu, o którym mowa w § 2, uprawniony może w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia, pod rygorem upadku zabezpieczenia w zakresie wykonania na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, wystąpić do sądu o nadanie temu postanowieniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi obowiązany. Przepisy art. 787 stosuje się odpowiednio. Upadek, o którym mowa w zdaniu pierwszym, następuje również w razie oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności. Przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio.

1. Komentowany przepis został dodany nowelizacją z 2.07.2004 r. z dniem 5.02.2005 r. Z kolei z dniem 3.05.2012 r. na mocy nowelizacji z 16.09.2011 r. do § 4 dodano ostatnie zdanie.
2. Przepis reguluje sposób dokonywania czynności w postępowaniu zabezpieczającym na majątku wspólnym obowiązany i jego małżonka, a także wskazuje środki obrony małżonka obowiązany.
3. Komentowany artykuł co do zasady umożliwia dokonywanie czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na majątku wspólnym bez konieczności uzyskania klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi obowiązany. Jednocześnie ustawodawca przyznaje małżonkowi obowiązany możliwość obrony przed działaniami organu wykonującego zabezpieczenie.
4. Artykuł 743¹ § 1 k.p.c. przesądza, że możliwe jest podjęcie czynności związanych z wykonaniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego (art. 31 § 2 k.r.o.), jeśli obowiązany pozostaje w związku małżeńskim. Możliwość dokonywania czynności związanych z wykonaniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nie dotyczy majątku osobistego małżonka obowiązany (art. 33 k.r.o.).
5. Obowiązany powinien pozostawać w związku małżeńskim w chwili wydawania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz w chwili dokonywania czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia.

6. Czynnością związaną z wykonaniem postanowienia jest wpis hipoteki przymusowej na nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Dopuszczalne jest zatem wpisanie hipoteki przymusowej do księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego obowiązanego i jego małżonka¹⁹⁶.
7. Artykuł 743¹ § 2 k.p.c. daje małżonkowi obowiązanego prawo do złożenia sprzeciwu wobec czynności stanowiących wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, a przeprowadzanych na majątku wspólnym. W związku z odpowiednim stosowaniem przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, w sytuacji gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, należy przyjąć, że sprzeciw nie może dotyczyć składników majątku wspólnego wskazanych w art. 776¹ § 1 i 2 k.p.c. (tj. m.in. pobranego przez obowiązanego wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych z prowadzenia przez niego innej działalności zarobkowej) oraz czynności z art. 891¹ § 1 k.p.c., tj. zajęcia wspólnego rachunku bankowego.
Małżonek obowiązanego może również w toku wykonywania zabezpieczenia złożyć powództwo przeciwegzekucyjne (art. 841 i art. 891² § 2 k.p.c.¹⁹⁷).
Małżonek może również składać skargę na czynność komornika, podjętą w postępowaniu mającym na celu wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 767 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c.).
8. Ustawodawca nie wymaga, aby sprzeciw spełniał szczególne wymogi konstrukcyjne. Wydaje się zatem, że powinien odpowiadać ogólnym wymogom dla pism procesowych (art. 126 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Z uwagi na art. 760 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. można dopuścić ustne wniesienie sprzeciwu przez małżonka obowiązanego, przykładowo do protokołu zajęcia ruchomości. W treści sprzeciwu małżonek obowiązanego powinien dać jasny wyraz temu, że nie zgadza się na dokonywanie czynności na majątku wspólnym oraz wskazać, jakie przedmioty, spośród tych, na których zostały dokonane czynności zmierzające do wykonania zabezpieczenia, wchodzi w jego skład. Sprzeciw nie podlega opłacie.
9. Sprzeciw może być złożony w ciągu tygodnia od dnia dokonania pierwszej czynności na majątku wspólnym. Wydaje się, że termin ten zacznie biec od dowiedzenia się przez małżonka o dokonaniu pierwszej czynności na majątku wspólnym, tj. przykładowo od dnia doręczenia zawiadomienia o wpisie hipoteki przymusowej do księgi wieczystej lub od dnia doręczenia zawiadomienia o zajęciu ruchomości, względnie – jeśli był obecny przy dokonywaniu pierwszej czynności – od dnia tej czynności.
10. Sprzeciw składany jest organowi wykonującemu zabezpieczenie (komornik lub sąd rejonowy).
11. O złożeniu sprzeciwu zawiadamia się uprawnionego. Zawiadomienia dokonuje niezwłocznie, a zatem możliwie szybko, organ wykonujący zabezpieczenie. Nie powinno ono budzić wątpliwości, w szczególności zaś w zakresie daty, w której nastąpiło. Od tego dnia bowiem uprawnionemu liczy się dwutygodniowy termin na dokonanie czynności potrzebnych do utrzymania zabezpieczenia na majątku wspólnym obowiązanego i jego małżonka.
12. Co do zasady sprzeciw małżonka nie wstrzymuje wykonania zabezpieczenia.

¹⁹⁶ Postanowienie SN z 17.04.2013 r., I CSK 433/12, OSNC-ZD 2014/1, poz. 20; postanowienie SN z 24.10.2013 r., IV CSK 7/13, LEX nr 1413157; postanowienie SN z 7.11.2013 r., V CSK 547/12; LEX nr 1418734; postanowienie SN z 19.05.2016 r., IV CSK 544/15, LEX nr 2057634.

¹⁹⁷ Wyrok SN z 11.05.2017 r., II CSK 590/16, LEX nr 2319660.

13. W sytuacji jednak, gdyby wykonanie zabezpieczenia miało prowadzić do zaspokojenia uprawnionego, organ egzekucyjny wstrzymuje wypłatę uprawnionemu pieniędzy uzyskanych w postępowaniu zabezpieczającym.
14. Uprawniony, którego zawiadomiono o sprzeciwie małżonka, ma dwa tygodnie od dnia zawiadomienia na złożenie do sądu wniosku o nadanie klauzuli wykonalności postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia także przeciwko małżonkowi (art. 787 k.p.c.), aby wykonanie zabezpieczenia mogło nastąpić na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego.
15. Do nadania klauzuli wykonalności postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia także przeciwko małżonkowi obowiązane, aby możliwe było wykonanie zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, stosuje się odpowiednio art. 787 k.p.c. Oznacza to, że klauzula ta zostanie nadana, jeśli uprawniony dysponuje dokumentem urzędowym lub prywatnym, potwierdzającym, że zabezpieczona wierzytelność powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka obowiązane.
16. Niewystąpienie przez uprawnionego z wnioskiem w terminie dwutygodniowym lub oddalenie wniosku o nadanie klauzuli wykonalności także przeciwko małżonkowi obowiązane prowadzi do upadku zabezpieczenia w zakresie jego wykonania na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego. Artykuł 743¹ § 4 k.p.c. stanowi uzupełnienie podstaw upadku zabezpieczenia wskazanych w art. 744 k.p.c. (zob. komentarz do tego przepisu).
17. W razie upadku zabezpieczenia, obowiązany lub jego małżonek może wystąpić do sądu z wnioskiem o wydanie postanowienia o stwierdzeniu upadku zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, a sąd ma obowiązek wydać takie postanowienie (art. 754¹ § 3 w zw. z art. 743¹ § 4 zdanie ostatnie k.p.c.).

Art. 744. [Upadek zabezpieczenia]

§ 1. W razie prawomocnego zwrotu albo odrzucenia pozwu lub wniosku, oddalenia powództwa lub wniosku albo umorzenia postępowania, zabezpieczenie upada.

§ 2. Zabezpieczenie upada również, gdy zostało udzielone przed wszczęciem postępowania, jeżeli uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia lub też wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone.

§ 3. W sprawach wymienionych w § 1 i § 2 przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio.

1. Aktualne brzmienie przepisu zostało nadane nowelizacją z 2.07.2004 r. i obowiązuje od 5.02.2005 r.
2. Przepis reguluje sytuacje, których wystąpienie prowadzi do upadku zabezpieczenia. Upadek zabezpieczenia oznacza, że z chwilą, gdy on nastąpi, przestaje obowiązywać ochrona prawna zapewniona postanowieniem o udzieleniu zabezpieczenia. Tą chwilą jest określona data, w której doszło do zdarzenia, z którego zaistnieniem Kodeks postępowania cywilnego łączy skutek upadku zabezpieczenia.
3. Upadek zabezpieczenia może być wynikiem zaniedbań uprawnionego, działań obowiązane albo osób trzecich lub orzeczeń sądu albo zarządzeń przewodniczącego. Skutek w postaci upadku zabezpieczenia następuje *ex lege*.

4. Do upadku zabezpieczenia dochodzi, gdy: uprawomocniło się zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu lub wniosku; uprawomocniło się postanowienie sądu o odrzuceniu pozwu lub wniosku; uprawomocnił się wyrok lub postanowienie co do istoty sprawy o oddaleniu powództwa lub wniosku; uprawomocniło się postanowienie o umorzeniu postępowania; zabezpieczenie zostało udzielone przed wszczęciem postępowania, a uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia; zabezpieczenie zostało udzielone przed wszczęciem postępowania, a uprawniony wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone.
5. Poza wypadkami wskazanymi w komentowanym przepisie, zabezpieczenie upada również: gdy udzielono go przed wszczęciem postępowania, a uprawniony nie złożył pisma inicjującego postępowanie w sprawie w terminie wskazanym w art. 733 k.p.c.; jeżeli obowiązany złożył na rachunek depozytowy Ministra Finansów sumę, której uprawniony domagał się we wniosku o zabezpieczenie (art. 742 § 1 zdanie drugie k.p.c.); w stosunku do majątku wspólnego obowiązanej i jej małżonka w sytuacji wskazanej w art. 743¹ § 4 k.p.c.; z upływem dwóch miesięcy lub innego terminu wskazanego przez sąd w sytuacji z art. 754¹ § 1 k.p.c. (zabezpieczenie roszczeń pieniężnych); z upływem miesiąca w przypadku z art. 754¹ § 2 k.p.c. (zabezpieczenie roszczeń pieniężnych); z upływem dwóch miesięcy w sytuacji wskazanej w art. 757 zdanie pierwsze k.p.c. (inne wypadki zabezpieczenia).

Podkreślenia wymaga, że złożenie pisma wszczynającego postępowania w sprawie w terminie z art. 733 k.p.c. w sądzie niewłaściwym rzeczowo lub miejscowo chroni przed upadkiem zabezpieczenia¹⁹⁸.

Judykatura uznaje podobnie, tj. że nie powoduje upadku zabezpieczenia¹⁹⁹ złożenie pisma wszczynającego postępowanie, w terminie zakreślonym w postanowieniu z art. 733 k.p.c., do jakiegokolwiek sądu polubownego, niekoniecznie sądu właściwego, lub do zagranicznego sądu polubownego²⁰⁰.
6. W judykaturze słusznie się wskazuje, że sąd powinien, kierując się względami celowościowymi udzielenia zabezpieczenia, odpowiednio interpretować pojęcie „całość roszczenia” użyte w komentowanym przepisie. Ochrona uprawnionego nie powinna mieć iluzorycznego charakteru, a sąd uprawniony do wydania postanowienia o stwierdzeniu upadku zabezpieczenia powinien dokonywać oceny *in casu*, analizując konkretny stan faktyczny, w jakim znalazł się uprawniony. Nie jest bowiem możliwe stworzenie jednej zasady, właściwej dla wszystkich sytuacji faktycznych, jeśli w dyspozycji przepisu art. 744 § 2 k.p.c. ustawodawca posługuje się określeniem „całość roszczenia”. Poza logiką pozostawałaby bowiem konstrukcja, w której uprawniony – w celu uniknięcia upadku zabezpieczenia – byłby zmuszany do wytaczania powództwa także o częściowo wygasłe już roszczenie²⁰¹.
7. Innymi słowy, sąd powinien badać przyczynę, dla której uprawniony nie wystąpił o całość roszczenia. Jeśli jest nią fakt, że uzyskał częściowe zaspokojenie lub z innych przyczyn roszczenie wygasło, co do zasady taka sytuacja nie powinna prowadzić do upadku zabezpieczenia w całości, a jedynie w tej części, w której uprawniony nie dochodzi już roszczeń od obowiązanej.
8. Podobnie należy zakwalifikować sytuację, w której w toku sprawy uprawniony (powód lub wnioskodawca) cofa pozew lub wniosek w jakiejś części z przyczyn leżących po stronie obowiązanej

¹⁹⁸ Postanowienie SA w Łodzi z 22.02.1995 r., I ACz 76/95, OSA 1995/6, poz. 41.

¹⁹⁹ Postanowienie SA w Krakowie z 18.12.2013 r., I ACz 2287/13, LEX nr 1500801.

²⁰⁰ Postanowienie SN z 18.02.1993 r., I CRN 6/93, OSNC 1993/11, poz. 204.

²⁰¹ Postanowienie SA w Łodzi z 7.05.2015 r., I ACz 672/15, OSAŁ 2016/1, poz. 3. Odmiennie zob. postanowienie SA w Poznaniu z 27.04.2011 r., I ACz 535/11, LEX nr 898679.

(pozwanego lub uczestnika). Wówczas nie dojdzie do upadku *ex lege*, a konieczny będzie stosowny wniosek obowiązanego z art. 742 § 1 k.p.c.

9. Komentowany przepis uprawnia obowiązanego do wystąpienia z wnioskiem o stwierdzenie przez sąd, że doszło do upadku zabezpieczenia. Jeżeli obowiązanym złożony taki wniosek i doszło do upadku zabezpieczenia, sąd jest zobligowany do stwierdzenia tego upadku w postanowieniu. Postanowienie ma charakter deklaratoryjny²⁰². Doręcza się je obowiązanemu.
10. Postanowienie z art. 754¹ § 3 k.p.c. stanowi konieczną i jednocześnie wystarczającą podstawę do wykreślenia hipoteki przymusowej z księgi wieczystej²⁰³.
11. Zabezpieczenie nie upada *ex lege* w związku z wydaniem postanowienia o zawieszeniu postępowania (art. 173 i n. k.p.c.). Nie można jednak wykluczyć, że w konkretnych okolicznościach podstawa do zawieszenia postępowania będzie jednocześnie przesłanką do zmiany lub uchylenia postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 742 k.p.c.).
12. W związku z upadkiem zabezpieczenia nie dochodzi również do umorzenia z mocy prawa postępowania w przedmiocie wykonania zabezpieczenia prowadzonego przez organ egzekucyjny. Konieczne jest w tym zakresie postanowienie organu, które wydawane jest z urzędu (art. 824 § 1 pkt 5 w zw. z art. 743 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Zwykle organ egzekucyjny dowie się o upadku zabezpieczenia od obowiązanego, który powinien przedłożyć mu postanowienia z art. 754¹ § 3 k.p.c.²⁰⁴
13. Podobnie należy ocenić skuteczność dokonanych czynności w postępowaniu zabezpieczającym przed upadkiem zabezpieczenia²⁰⁵.
14. W razie upadku zabezpieczenia w związku z niezłożeniem pisma inicjującego postępowanie w sprawie z innej przyczyny niż zaspokojenie uprawnionego, obowiązanym uzyskuje prawo do złożenia wniosku o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego. Termin na złożenie wniosku wynosi dwa tygodnie od dnia upływu terminu na złożenie przez uprawnionego pisma wszczynającego postępowanie (art. 745 § 2 zdanie pierwsze k.p.c.).
15. Jeżeli do upadku zabezpieczenia doszło w związku z: niezłożeniem pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie; cofnięciem pozwu lub wniosku; prawomocnym zarządzeniem o zwrocie pozwu lub wniosku; prawomocnym postanowieniem o odrzuceniu pozwu lub wniosku; prawomocnym postanowieniem o umorzeniu postępowania; prawomocnym wyrokiem o oddaleniu powództwa; prawomocnym postanowieniem co do istoty sprawy o oddaleniu wniosku; prawomocnym postanowieniem o umorzeniu postępowania; niewystąpieniem przez uprawnionego we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia; wystąpieniem przez uprawnionego o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone, po stronie obowiązanego aktualizuje się roszczenie o naprawienie szkody wywołanej wykonaniem zabezpieczenia (art. 746 § 1 k.p.c.).

²⁰² Postanowienie SO w Świdnicy z 6.05.2014 r., II Cz 443/14, LEX nr 1861037; postanowienie SO w Szczecinie z 28.06.2013 r., II Ca 246/13, LEX nr 1853573.

²⁰³ Postanowienie SN z 30.05.2017 r., IV CSK 390/16, LEX nr 2349414.

²⁰⁴ Zob. postanowienie SN z 14.12.1987 r., IV PZ 102/87, LEX nr 8853; postanowienie SR dla m.st. Warszawy w Warszawie z 2.05.2022 r., I Co 3180/20, LEX nr 3416258.

²⁰⁵ Zob. wyrok SO w Łodzi z 23.10.2019 r., III Ca 523/19, LEX nr 3036362.

Art. 745. [Koszty postępowania zabezpieczającego w sprawach cywilnych]

§ 1. O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, a o kosztach postępowania zabezpieczającego później powstałych rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia.

§ 2. Jeżeli postanowienie, w którym udzielono zabezpieczenia, zostało wydane przed wszczęciem postępowania w sprawie, a uprawniony nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wszczęcia, obowiązany może w terminie dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. W tym terminie wniosek taki może zgłosić uprawniony, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że obowiązany zaspokoił jego roszczenie.

1. Obecne brzmienie komentowanego przepisu jest wynikiem zmian wprowadzonych nowelizacją z 2.07.2004 r., z dniem 5.02.2005 r.
2. Przepis odnosi się do zagadnienia kosztów postępowania zabezpieczającego, wskazując, kto jest uprawniony do orzekania o nich, w jakim orzeczeniu ma to nastąpić oraz kto i w jakich okolicznościach może domagać się ich zasądzenia.
3. Zasadą jest, że o kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu merytorycznym lub formalnym kończącym postępowanie w sprawie cywilnej. O kosztach sąd rozstrzyga z urzędu lub na wniosek (art. 109 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
4. Przyjęcie, że to sąd rozpoznający sprawę co do *meritum* orzeka także o kosztach postępowania zabezpieczającego związane jest z ostatecznym rozdziałem kosztów zgodnie z zasadą unifikacji i koncentracji kosztów procesu²⁰⁶.
5. W przypadku gdy koszty postępowania zabezpieczającego powstaną już po wydaniu orzeczenia kończącego w sprawie, przykładowo po wydaniu nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, wówczas sąd, który udzielił zabezpieczenia (wydał nakaz zapłaty), rozstrzyga o tych kosztach na wniosek strony.
6. Sąd musi orzec o wszystkich kosztach postępowania zabezpieczającego, nie zaś tylko o kosztach ustalonych przez organ egzekucyjny, tj. kosztach wykonania zabezpieczenia, na które składają się opłaty i wydatki²⁰⁷.
7. Na koszty postępowania zabezpieczającego składają się: koszty sądowe, koszty wykonania zabezpieczenia, koszty związane z działaniem pełnomocnika i koszty związane z działaniem strony. Sąd, na wniosek uprawnionego lub obowiązane, złożony po wydaniu orzeczenia kończącego w sprawie, musi orzec o wszystkich kosztach postępowania zabezpieczającego, a nie tylko o kosztach ustalonych przez organ egzekucyjny – kosztach wykonania zabezpieczenia, tj. opłatach i wydatkach²⁰⁸.

Do kosztów sądowych w postępowaniu zabezpieczającym zalicza się przede wszystkim opłatę sądową od wniosku o zabezpieczenie (art. 68–69 u.k.s.c.).

Koszty wykonania zabezpieczenia stanowią opłaty i wydatki organu egzekucyjnego (m.in. art. 31 i 38 u.k.k., przepisy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych). Sąd może dokonać

²⁰⁶ Postanowienie SN z 24.11.2010 r., II CZ 126/10, LEX nr 1391190.

²⁰⁷ Postanowienie SN z 5.04.2013 r., III CZP 12/13, OSNC 2013/12, poz. 142.

²⁰⁸ Postanowienie SN z 5.04.2013 r., III CZP 12/13, OSNC 2013/12, poz. 142 i powołane tam orzecznictwo; postanowienie SN z 15.04.2011 r., III CZP 13/11, LEX nr 960510.

zmiany wysokości opłat ustalonych przez komornika w sytuacji, gdy zostały one oznaczone nieprawidłowo²⁰⁹.

Przez „koszty działania pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym” należy rozumieć – w związku z brakiem stosownej regulacji w rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości dotyczących opłat za czynności adwokackie i radców prawnych – koszty ustalone zgodnie z zasadą z § 20 r.o.c.a. i § 20 r.o.c.r.p., według której wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w rozporządzeniu ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju. Najbardziej zbliżony rodzaj spraw do postępowania zabezpieczającego stanowią sprawy egzekucyjne. Oznacza to, że koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu zabezpieczającym należy co do zasady wyliczyć na podstawie § 8 ust. 1 pkt 7 r.o.c.a. i § 8 ust. 1 pkt 7 r.o.c.r.p. Stawka wynosi 25% stawki minimalnej opłat za czynności adwokackie lub czynności radców prawnych, należnej w danej sprawie cywilnej, zgodnie z § 2 r.o.c.a. i § 2 r.o.c.r.p.²¹⁰

Stronie (uczestnikowi) należy się zwrot kosztów zastępstwa procesowego osobno w związku z udziałem pełnomocnika w postępowaniu rozpoznawczym i osobno w związku z działaniem pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym. Innymi słowy, koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu rozpoznawczym nie obejmują kosztów działania pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym²¹¹.

8. W sytuacji gdy sąd miałby orzec o kosztach postępowania zabezpieczającego, powstałych po wydaniu orzeczenia kończącego w sprawie, konieczny jest do tego wniosek strony. Przyjmuje się, uwzględniając dyrektywę z § 2 komentowanego przepisu, że wniosek o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego powinien być złożony w terminie dwóch tygodni od ustalenia wysokości kosztów wykonania zabezpieczenia przez organ wykonujący zabezpieczenie. Najczęściej organem tym jest komornik, który w postanowieniu określa koszty prowadzonego przez niego postępowania zabezpieczającego. Oznacza to, że wniosek o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego strona powinna złożyć w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się postanowienia komornika o ustaleniu tych kosztów. Sytuacja taka jest możliwa w szczególności w przypadku tytułów zabezpieczenia w postaci nakazów zapłaty wydanych w postępowaniu nakazowym albo wyroków sądów pierwszej instancji wydanych w postępowaniu w sprawach gospodarczych zasądających świadczenie w pieniądzu lub rzeczach ruchomych²¹².

Prawomocność postanowienia komornika o ustaleniu kosztów postępowania zabezpieczającego ma charakter prejudycjalny dla sądu. Dopiero z chwilą uprawomocnienia się tego postanowienia, sąd może wydać postanowienie rozstrzygające o zasadach ponoszenia tych kosztów²¹³.

Złożenie wniosku o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego przed uprawomocnieniem się postanowienia komornika nie prowadzi do oddalenia wniosku. Sąd powinien wstrzymać się z orzekaniem w przedmiocie wniosku. Ewentualne zaskarżenie postanowienia komornika może prowadzić do zawieszenia postępowania w przedmiocie wniosku o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego²¹⁴.

Judykatura słusznie wskazuje, że brak wzmianki o prawomocności w przedkładanym przez uprawnionego postanowieniu komornika o ustaleniu kosztów postępowania zabezpieczające-

²⁰⁹ Uchwała SN z 19.04.2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008/6, poz. 58; uchwała SN z 26.10.2016 r., III CZP 63/16, OSNC 2017/7–8, poz. 77.

²¹⁰ Postanowienie SA w Katowicach z 4.03.2016 r., I ACz 198/16, LEX nr 2008310; postanowienie SO w Gliwicach z 28.06.2016 r., III Ca 2103/15, LEX nr 2070822.

²¹¹ Postanowienie SA we Wrocławiu z 5.09.2013 r., I ACz 1653/13, LEX nr 1455678.

²¹² Zob. uchwała SN z 14.11.2012 r., III CZP 70/12, OSNC 2013/4, poz. 46.

²¹³ Postanowienie SA w Rzeszowie z 24.05.2013 r., I ACz 292/13, LEX nr 1316380.

²¹⁴ Uchwała SN z 14.11.2012 r., III CZP 70/12; postanowienie SA w Krakowie z 25.01.2017 r., I ACz 2493/16, LEX nr 2257058.

go nie jest brakiem formalnym i nie obliguje sądu do zainicjowania postępowania naprawczego z art. 130 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wykazanie daty prawomocności postanowienia komornika jest obowiązkiem uprawnionego i wynika z obciążającego go ciężaru dowodu (art. 6 k.c.)²¹⁵.

W razie niezgłoszenia wniosku o przyznanie kosztów postępowania zabezpieczającego, zakończonego po wydaniu orzeczenia w sprawie, w terminie dwóch tygodni, roszczenie wygasa i nie może być dochodzone w innym postępowaniu. Artykuł 745 § 2 zdanie pierwsze k.p.c., stosowany w tym wypadku *per analogiam*, jest przepisem szczególnym względem art. 109 § 1 k.p.c.²¹⁶

9. Koszty postępowania zabezpieczającego powstałe później niż orzeczenie kończące w sprawie to koszty, które ustalono po wydaniu orzeczenia co do istoty sprawy, choćby zostały poniesione w postępowaniu prowadzonym przez organ egzekucyjny przed jego wydaniem.
10. Nieco inaczej niż wynika to z § 1 komentowanego przepisu ustawodawca uregulował orzekanie o kosztach postępowania zabezpieczającego, gdy postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia zostało wydane przed wszczęciem postępowania w sprawie cywilnej, a sama sprawa cywilna nie została zainicjowana.
11. Rozróżnia się dwie sytuacje, tj. brak zainicjowania sprawy cywilnej przez uprawnionego we wskazanym przez sąd terminie z art. 733 k.p.c. – z uwagi na spełnienie świadczenia przez obowiązanego i z innej przyczyny niż spełnienie świadczenia przez obowiązanego.
12. W pierwszej sytuacji uprawniony ma prawo domagać się przyznania mu kosztów postępowania zabezpieczającego. Wniosek taki musi zgłosić w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym upływał mu termin na złożenie pisma inicjujące postępowanie w sprawie.
13. W drugiej sytuacji to obowiązany ma prawo wystąpić z wnioskiem o przyznanie mu kosztów postępowania zabezpieczającego. Może to uczynić w tym samym terminie co uprawniony, tj. w terminie dwóch tygodni.
14. W każdym przypadku ustawodawca zakłada, że termin dwutygodniowy rozpoczyna bieg od upływu terminu, który sąd wyznaczył uprawnionemu w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia na złożenie pozwu lub wniosku. Termin na złożenie pozwu lub wniosku co do zasady rozpoczyna bieg z dniem doręczenia uprawnionemu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Nie może być on dłuższy niż dwa tygodnie (art. 733 § 1 k.p.c.).
15. Należy jednak przyjąć, że w przypadku obowiązanego termin dwutygodniowy rozpocznie bieg z chwilą, w której dowiedział się on o udzieleniu zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania, gdyż wiele z tych orzeczeń wydawanych jest na posiedzeniu niejawnym i informacja o ich istnieniu może stać się obowiązkanemu znana już po złożeniu pozwu lub wniosku w sprawie cywilnej.
16. Nie jest orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie postanowienie sądu drugiej instancji rozstrzygające w przedmiocie zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia²¹⁷. Oznacza to, że sąd rozstrzygający w przedmiocie zabezpieczenia pozostawia są-

²¹⁵ Zob. postanowienie SO w Rzeszowie z 13.08.2018 r., VI Gz 268/18, LEX nr 2546222.

²¹⁶ Zob. wyrok SN z 9.05.2002 r., II CKN 639/00, LEX nr 55247.

²¹⁷ Postanowienie SA w Szczecinie z 17.09.2018 r., III APz 9/18, LEX nr 2584015.

dowi pierwszej lub drugiej instancji, który będzie rozstrzygał sprawę co do istoty, wydanie postanowienia co do kosztów postępowania zabezpieczającego (art. 108 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²¹⁸.

17. Jeżeli sąd drugiej instancji zmienił postanowienie sądu pierwszej instancji i oddalił wniosek o zabezpieczenie złożony przed wszczęciem postępowania, a uprawniony z terminie z art. 733 § 1 k.p.c. wniósł pismo inicjujące postępowanie, o kosztach postępowania zabezpieczającego rozstrzyga nie sąd drugiej instancji, który oddalił wniosek, lecz sąd rozpoznających sprawę co do istoty w orzeczeniu kończącym postępowanie²¹⁹.
18. Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie kosztów postępowania zabezpieczającego przysługuje zażalenie (art. 394 § 1 pkt 6 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)²²⁰.
19. Na postanowienie sądu drugiej instancji w przedmiocie kosztów postępowania zabezpieczającego, wydane na skutek rozpoznania zażalenia środek zaskarżenia nie przysługuje (art. 394² § 1¹ *in fine* k.p.c.)²²¹.

Art. 746. [Roszczenie o naprawienie szkody]

§ 1. Jeżeli uprawniony nie wniósł pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie albo cofnął pozew lub wniosek, jak również gdy pozew lub wniosek zwrócono albo odrzucono albo powództwo bądź wniosek oddalono lub postępowanie umorzono, a także w przypadkach wskazanych w art. 744 § 2, obowiązany przysługuje przeciwko uprawnionemu roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie wygasa, jeżeli nie będzie dochodzone w ciągu roku od dnia jego powstania.

§ 1¹. W przypadku wniesienia skargi kasacyjnej termin, o którym mowa w § 1, rozpoczyna bieg w dniu prawomocnego zakończenia postępowania wywołanego jej wniesieniem.

§ 2. Uprawnieni, którzy łącznie uzyskali zabezpieczenie, ponoszą solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę.

§ 3. Jeżeli w terminie miesiąca od rozpoczęcia biegu terminu, o którym mowa w § 1 lub 1¹, obowiązany nie wytoczył powództwa, sąd zwraca uprawnionemu, na jego wniosek, kaucję złożoną na zabezpieczenie roszczenia.

1. Komentowany przepis był dwukrotnie zmieniany – nowelizacją z 2.07.2004 r. z dniem 5.02.2005 r. oraz nowelizacją z 16.09.2011 r. z dniem 3.05.2012 r.
2. Przepis precyzuje zagadnienie roszczenia obowiązanego o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie to przysługuje obowiązanemu względem uprawnionego w wypadkach określonych w komentowanym artykule. Przepis ma charakter prawnomaterialny²²².
3. Legitymację procesową mają w tej sprawie wyłącznie strony (uczestnicy) postępowania, w którym udzielono zabezpieczenia, a którego wykonanie wyrządziło szkodę²²³.

²¹⁸ Postanowienie SN z 13.10.2011 r., V CZ 77/11, OSNC-ZD 2012/4, poz. 87.

²¹⁹ Postanowienie SN z 17.04.2013 r., V CZ 105/12, LEX nr 1341714.

²²⁰ Postanowienie SN z 4.09.2009 r., I CZ 83/09, OSNC 2010/5, poz. 78; uchwała SN z 28.08.2008 r., III CZP 65/08, OSNC 2009/7–8, poz. 112.

²²¹ Zob. też postanowienie SA w Krakowie z 13.04.2015 r., I ACz 27/15, LEX nr 1711404.

²²² Zob. postanowienie SA w Krakowie z 10.05.2016 r., I ACz 747/16, LEX nr 2044332.

²²³ Wyrok SN z 24.03.1969 r., III CRN 419/68, OSNC 1969/12, poz. 231.

Legitymowanym biernie w sprawie o odszkodowanie z art. 746 § 1 k.p.c. może być małoletni, który był powodem w sprawie o ustalenie ojcostwa²²⁴.

4. Roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia przysługuje obowiązkanemu w razie, gdy: a) uprawniony nie wniósł pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie z art. 733 k.p.c. (również art. 754 k.p.c.); b) uprawniony cofnął pozew lub wniosek; c) uprawomocniło się zarządzenie o zwrocie pozwu lub wniosku; d) uprawomocniło się postanowienie o odrzuceniu pozwu lub wniosku; e) uprawomocniło się orzeczenie, oddalające powództwo bądź wniosek; f) uprawomocniło się postanowienie o umorzeniu postępowania; g) zabezpieczenie udzielono przed wszczęciem postępowania, a uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie cywilnej o całość roszczenia; h) zabezpieczenie udzielono przed wszczęciem postępowania, a uprawniony wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone.
5. Uzyskanie ochrony prawnej przez obowiązkanego jest możliwe przez wytoczenie powództwa o odszkodowanie. Obowiązany (powód) w zainicjowanym procesie o roszczenie z art. 746 § 1 k.p.c. musi wykazać przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej i zachować termin do wystąpienia z roszczeniem.
6. Przedmiotem roszczenia jest odszkodowanie. Roszczenie kierowane jest przez obowiązkanego (powód) do uprawnionego (pozwany). Na obowiązkanym spoczywa ciężar dowodu (art. 6 k.c.) w zakresie istnienia szkody, jej zakresu (wysokości) oraz związku przyczynowego między szkodą a wykonaniem zabezpieczenia. Obowiązany nie musi wykazywać winy uprawnionego, gdyż odpowiedzialność z art. 746 § 1 k.p.c. jest niezależna od winy²²⁵ i jest oparta na zasadzie ryzyka²²⁶.
7. W sprawach o odszkodowanie z powództwa uprawnionego zastosowanie może znaleźć art. 322 k.p.c. W sprawach tych, z uwagi na specyfikę postępowania zabezpieczającego, sposób wyrządzenia szkody wywołany jego wykonaniem, sama postać szkody, jak i sposób jej naprawienia mogą cechować pewne różnice w porównaniu z ogólnymi regułami odpowiedzialności odszkodowawczej²²⁷.
8. Szkodą wywołaną wykonaniem zabezpieczenia może być niemożność korzystania z majątku w związku z dwukrotnym zajęciem rachunków bankowych na poczet tego samego długu, tj. na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu i wyroku w sprawie o alimenty²²⁸.
9. Natomiast w sprawach o rozwód lub o separację orzeczenie o obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny na czas trwania postępowania jest niezależne od orzeczenia kończącego w sprawie. Kontrola postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia odbywa się jedynie na podstawie art. 741 k.p.c., nie zaś w wyroku. Kwoty wpłacone na poczet tych świadczeń nie podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 k.c.²²⁹
10. Roszczenie wygasa, jeżeli nie będzie dochodzone w ciągu roku od dnia jego powstania. Termin wskazany w art. 746 § 1 zdanie drugie k.p.c. jest terminem zawitym prawa materialnego, jednym

²²⁴ Uchwała SN z 3.10.1972 r., III CZP 53/72, OSNC 1973/10, poz. 164; wyrok SN z 24.03.1969 r., III CRN 419/68.

²²⁵ Wyrok SN z 25.02.2010 r., V CSK 293/09, OSNC 2010/11, poz. 148.

²²⁶ Wyrok SA w Szczecinie z 19.11.2015 r., I ACa 624/15, LEX nr 2022494.

²²⁷ Wyrok SN z 10.01.2008 r., IV CSK 339/07, LEX nr 492178.

²²⁸ Zob. wyrok SN z 21.06.1977 r., III CZP 46/77, OSP 1978/6, poz. 107.

²²⁹ Uchwała SN z 20.10.2010 r., III CZP 59/10, OSNC 2011/5, poz. 52.

z kilku, które występują w Kodeksie postępowania cywilnego. (zob. także art. 479¹¹³ § 4, art. 841 § 3, art. 842 § 2 k.p.c.). Oznacza to, że po upływie tego terminu powód (obowiązany) nie może skutecznie uzyskać ochrony prawnej. W konsekwencji złożenie pozwu po upływie tego terminu będzie prowadzić do oddalenia powództwa o naprawienie szkody.

11. Termin zaczyna biec w przypadkach wymienionych w tezie 4 lit. c, d, e, f, tj. uprawomocnienia się zarządzenia o zwrocie pozwu lub wniosku; uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu pozwu lub wniosku; uprawomocnienia się orzeczenia oddalającego powództwo bądź wniosek; uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania – w chwilą uprawomocnienia się zarządzenia, postanowienia lub wyroku; z kolei w przypadku wskazanym w tezie 4 lit. a, tj. w sytuacji gdy uprawniony nie wniósł pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie zgodnie z art. 733 k.p.c. (również art. 754 k.p.c.) – z upływem terminu do złożenia pisma inicjującego postępowanie (co do zasady maksymalnie dwa tygodnie – art. 733 § 1 k.p.c.); natomiast w przypadkach wskazanych w tezie 4 lit. b, g i h, tj. gdy uprawniony cofnął pozew lub wniosek; zabezpieczenia udzielono przed wszczęciem postępowania, a uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie cywilnej o całość roszczenia; zabezpieczenia udzielono przed wszczęciem postępowania, a uprawniony wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone – z chwilą dokonania tej czynności.
12. Początek biegu rocznego terminu przesuwa się w sytuacji, w której w sprawie złożono skargę kasacyjną. Wówczas termin dla dochodzenia przez obowiązane roszczenia o naprawienie szkody rozpoczyna bieg w dniu prawomocnego zakończenia postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej. Może to nastąpić w razie wydania: 1) przez Sąd Najwyższy postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; 2) przez Sąd Najwyższy wyroku lub postanowienia co do istoty sprawy; 3) przez Sąd Najwyższy postanowienia o umorzeniu postępowania; 4) przez sąd drugiej instancji lub Sąd Najwyższy postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej.
13. Roszczenie o naprawienie szkody w rozumieniu art. 746 § 1 k.p.c. nie powstanie, jeśli niezłożenie pisma inicjującego postępowanie wynikało z zaspokojenia uprawnionego. Roszczenie to również nie zaktualizuje się, jeśli zabezpieczenie upadło w związku z działaniami obowiązanych, skutkującymi zaspokojeniem uprawnionego (art. 742 § 1 k.p.c.).
14. Złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej nie przerywa biegu terminu z art. 746 § 1 k.p.c. Termin do wytoczenia powództwa przez obowiązanych jest bowiem terminem zawitym, a obowiązani powinni zachować – w jego najlepiej pojętym interesie – należyłą staranność w wyborze sposobu skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego²³⁰.
15. Komentowany przepis przesądza, że w razie uzyskania zabezpieczenia przez kilku uprawnionych, ich odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wykonaniem zabezpieczenia jest solidarna.
16. Przepis rozstrzyga także kwestię zwrotu kaucji złożonej przez uprawnionego. Sąd zwraca uprawnionemu kaucję złożoną przy zabezpieczeniu, jeżeli obowiązany nie złożył pozwu o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia w terminie miesiąca od rozpoczęcia biegu rocznego terminu do dochodzenia tego roszczenia. W konsekwencji zwrotu kaucji uprawnionemu, obowiązany traci możliwość zaspokojenia się zaraz po kosztach egzekucji z kaucji złożonej przez uprawnionego.

²³⁰ Uchwała SN z 21.07.2016 r., II CSK 575/15, OSNC 2017/4, poz. 49.

17. Wydaje się, że należy przyjąć, iż termin miesięczny nie jest terminem procesowym. Trudno bowiem uznać racjonalność rozwiązania zakładającego, że po zwrocie kaucji uprawnionemu, sąd przywróci termin obowiązującemu i nakaze ponowne wpłacenie kaucji uprawnionemu. Stanowiłoby to nadmierne uprzywilejowanie obowiązującego (art. 730¹ § 3 k.p.c.) i niepewność co do sytuacji uprawnionego.
18. Z uwagi na sposób sformułowania przepisu „sąd zwraca” należy przyjąć, że sąd dokonuje tego z urzędu. Nie jest także wykluczone złożenie wniosku w tym zakresie.
19. Komentowany przepis uzupełnia system ochrony obowiązującego w przypadku, gdy uprawniony nie uzyskał ochrony prawnej w sprawie cywilnej, w której zostało udzielone zabezpieczenie. Oznacza to, że uprawniony – w razie upadku zabezpieczenia i braku orzeczenia uwzględniającego roszczenie powoda w sprawie cywilnej – ma obowiązek zwrócić obowiązującemu wyegzekwowane świadczenie (art. 410 k.c.) oraz naprawić ewentualną szkodę wywołaną wykonaniem zabezpieczenia (art. 746 § 1 k.p.c.)²³¹.

W postępowaniu zabezpieczającym nie stosuje się *per analogiam* wniosku restytucyjnego z art. 338 k.p.c.²³²

Tytuł II. Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych

Wiesław Grajdura

Art. 747. [Sposoby zabezpieczenia]

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez:

- 1) zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego;
- 2) obciążenie nieruchomości obowiązującego hipoteką przymusową;
- 3) ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu;
- 4) obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską;
- 5) ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu;
- 6) ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązującego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązującego.

1. Przepis art. 736 § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na osobę składającą wniosek o udzielenie zabezpieczenia obowiązek wskazania sposobu zabezpieczenia. W przypadku gdy przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie pieniężne, zabezpieczenie może być udzielone tylko w jeden ze sposobów wymienionych enumeratywnie w komentowanym przepisie. Artykuł 747 k.p.c. zawiera zatem zamknięty katalog sposobów zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, przy czym dotyczy to tylko zabezpieczenia o charakterze konserwacyjnym. Poza tym artykułem znalazły się więc sposoby zabezpieczenia roszczeń pieniężnych o charakterze nowacyjnym, przewidziane w art. 753, 753¹ i 754 k.p.c.
2. W doktrynie występuje rozbieżność co do tego, jak powinien postąpić sąd w sytuacji, gdy uprawniony wskazał sposób zabezpieczenia, który nie mieści się w katalogu ustawowym. Za trafne należy uznać to stanowisko, które opowiada się w takim wypadku za oddaleniem wniosku, a nie jego odrzuceniem. Sam wniosek o zabezpieczenie jest w takiej sytuacji wszak dopuszczalny, a tylko

²³¹ Zob. też uchwała SN z 3.10.1972 r., III CZP 53/72, OSNC 1973/10, poz. 164.

²³² Wyrok SN z 10.06.2005 r., II CK 712/04, LEX nr 180865.

wskazany w nim sposób zabezpieczenia wychodzi poza ramy narzucone przez ustawę. Jest to zatem negatywna przesłanka merytoryczna, stojąca na przeszkodzie w uwzględnieniu wniosku, a nie negatywna przesłanka o charakterze formalnym, która czyniłaby orzekanie niedopuszczalnym.

3. Dopuszczalne jest natomiast, by we wniosku o udzielenie zabezpieczenia został wskazany więcej niż jeden sposób zabezpieczenia spośród wymienionych w art. 747 k.p.c. W takiej sytuacji do sądu będzie należeć ocena, czy uzasadnione jest zabezpieczenie przy zastosowaniu wszystkich wnioskowanych sposobów czy tylko jednego lub niektórych z nich. Dokonując tej oceny, sąd będzie miał na uwadze w szczególności wskazówkę zawartą w art. 730¹ § 3 k.p.c. Niezastosowanie przez sąd wszystkich żądanych sposobów zabezpieczenia wymaga orzeczenia o oddaleniu wniosku w części.
4. Od powyższego należy odróżnić sytuację, gdy poszczególne sposoby zabezpieczenia oznaczone są w formie ewentualnej bądź alternatywnej. W pierwszym przypadku sąd udzieli zabezpieczenia przy zastosowaniu środka wskazanego jako ewentualny tylko po oddaleniu wniosku w zakresie sposobu wnioskowanego w pierwszej kolejności. W drugim do sądu będzie należeć wybór właściwego środka zabezpieczenia, przy czym zastosowanie jednego czy dwóch z kilku wskazanych środków nie spowoduje konieczności oddalenia wniosku o zabezpieczenie w jakiegokolwiek części.
5. Spośród wymienionych w komentowanym przepisie sposobów zabezpieczenia tylko te wskazane w pkt 1 i 6 mogą być wykonywane w drodze egzekucji (odpowiednio przez komornika albo przez sąd rejonowy). Pozostałe albo podlegają wykonaniu w inny sposób, tj. przez wszczęcie właściwego postępowania o wpis hipoteki (pkt 2 i 4), albo w ogóle nie są wykonywane, a istotne są skutki, jakie wywołują w sferze prawnej określonych podmiotów (pkt 3 i 5). To rozróżnienie jest o tyle istotne, że – w zależności od zastosowanego środka zabezpieczenia – determinuje sposób doręczenia postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 740 k.p.c.) oraz konieczność zaopatrzenia go z urzędu w klauzulę wykonalności albo we wzmiankę o wykonalności (art. 743 § 1 i 2 k.p.c.).
6. Wskazane w art. 747 pkt 1 k.p.c. sposoby zabezpieczenia charakteryzują się tym, że właściwy efekt zabezpieczający roszczenie uzyskuje się dopiero na etapie wykonania przez organ egzekucyjny – komornika sądowego tytułu zabezpieczenia. Niezależnie więc od tego, że sam przepis opisuje sposób zabezpieczenia przez użycie określenia „zajęcie”, samo postanowienie sądu nie stwarza oczywiście stanu zajęcia. Ten materializuje się dopiero w następstwie podjęcia przez komornika właściwej czynności egzekucyjnej na etapie wykonania tytułu zabezpieczającego. Posłużenie się przez ustawodawcę w tym wypadku określeniem „zajęcie” nie jest jednak przypadkowe i ma swoje znaczenie. Mamy tu przecież do czynienia z takimi sposobami zabezpieczenia, które swój właściwy walor, z punktu widzenia celu postępowania zabezpieczającego, ujawniają dopiero w fazie wykonania. Jak wiadomo, do wykonania postanowienia, w którym zastosowano jeden ze środków zabezpieczających wskazanych w art. 747 pkt 1 k.p.c., odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o postępowaniu egzekucyjnym (art. 743 § 1 k.p.c.). Z uwagi jednak na użycie przez ustawodawcę dla nazwania sposobu zabezpieczenia właśnie pojęcia „zajęcie”, nie ulega wątpliwości, że co do zasady wykonanie zabezpieczenia przez komornika, także ze względu na treść postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez zastosowanie któregoś z analizowanych sposobów, powinno ograniczyć się tylko do dokonania zajęcia ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego czy też innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego. Zajęcie tych właśnie składników majątkowych obowiązane oznacza tym samym zakończenie fazy wykonawczej postępowania zabezpieczającego.
7. Jak wyżej już zaznaczono, zgodnie z dyspozycją art. 743 § 1 k.p.c. do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu przez zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku

bankowego czy też innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego należy stosować odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym. W przypadku zatem ruchomości będą to przepisy art. 844 i n. k.p.c.; wynagrodzenia za pracę – 880 i n. k.p.c.; wierzytelności z rachunku bankowego – art. 889 i n. k.p.c.; innych wierzytelności – art. 895 i n. k.p.c.; innych praw majątkowych – art. 909 i n. k.p.c. Od razu należy jednak zauważyć, że w dalszych przepisach o postępowaniu zabezpieczającym (art. 751–752² k.p.c.) wprowadzono pewne uregulowania szczególne, które modyfikują rozwiązania w zakresie niektórych sposobów zabezpieczenia na etapie wykonania tytułu zabezpieczającego w stosunku do tego, co jest właściwe dla klasycznej egzekucji.

8. Udzielając zabezpieczenia w jeden ze sposobów określonych w art. 747 pkt 1 k.p.c., sąd powinien dokładnie oznaczyć w sentencji postanowienia przedmiot zajęcia. Wskazuje się, że w przypadku ruchomości możliwe jest poprzestanie na określeniu miejsca ich znajdowania się, na przykład miejsca zamieszkania obowiązanego, miejsca prowadzenia działalności gospodarczej²³³. W takim jednak wypadku może powstać wątpliwość, jeżeli postanowienie nie będzie wprost o tym stanowić, czy o zakresie zajęcia decydować ma miejsce położenia rzeczy w dacie wykonania zabezpieczenia czy też w chwili orzekania o jego udzieleniu. Choćby więc z tego względu pożądane byłoby jednak bardziej dokładne oznaczenie ruchomości jako sposobu zabezpieczenia, co stanowi w pierwszym rzędzie wymóg stawiany uprawnionemu (art. 736 § 1 pkt 1 k.p.c.).
9. Podnoszony jest niekiedy argument, że brak zindywidualizowania w postanowieniu o zabezpieczeniu rzeczy ruchomych, które mają zostać zajęte, może rodzić wątpliwości w aspekcie tzw. nadzabezpieczenia. Jednakże nawet dokładne oznaczenie rzeczy nie rozwiązuje tego problemu, na etapie orzekania o zabezpieczeniu nie jest bowiem badana wartość rynkowa rzeczy. W praktyce więc to komornik winien dokonać, na etapie wykonania, zajęcia należących do obowiązanego ruchomości o takiej łącznej wartości, która nie będzie przekraczać sumy zabezpieczenia.
10. Nie budzi wątpliwości, że w przypadku innych sposobów zabezpieczenia wymagana jest odpowiednia dokładność przy opisie wnioskowanego do zajęcia prawa. Oznaczenie wynagrodzenia za pracę powinno więc polegać na wskazaniu pracodawcy, a innych wierzytelności i innych praw majątkowych – na podaniu rodzaju wierzytelności, tytułu prawnego, z którego wierzytelność wynika, jak też danych dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa. Bez tego praktycznie nie będzie możliwe wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, skoro komornik musi o zajęciu zawiadomić dłużnika zajętej wierzytelności lub prawa. Nie jest wobec tego wystarczające wskazanie jako sposobu zabezpieczenia zajęcia „wszelkich” wierzytelności oraz wynagrodzenia za pracę należnego obowiązanemu od „każdorazowego” pracodawcy²³⁴.
11. Komentowany przepis przesądza, że zabezpieczenie roszczenia pieniężnego na nieruchomości obowiązanego nie jest możliwe przez jej zajęcie. Zabezpieczenie to może być zatem dokonane tylko na dwa sposoby – albo przez obciążenie nieruchomości hipoteką przymusową (art. 747 pkt 2 k.p.c.), albo przez ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości (art. 747 pkt 3 k.p.c.). Oba te sposoby są rozłączne, a zastosowanie któregoś z nich zależy od tego, czy nieruchomość ma urządzoną księgę wieczystą. Jeżeli tak właśnie jest, to jedynym sposobem zabezpieczenia roszczenia jest hipoteka przymusowa. Nie jest więc w takim wypadku możliwe ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości. To bowiem zastrzeżone jest jedynie dla przypadku, gdy nieruchomość nie ma księgi wieczystej albo taka księga została wprowadziona, ale następnie zaginęła lub

²³³ Por. postanowienie SA we Wrocławiu z 12.10.2012 r., I ACz 1779/12, LEX nr 1223510, Legalis.

²³⁴ Por. orzeczenie SN z 10.02.1957 r., IV CZ 12/57, RPEiS 1958/1, s. 318.

uległa zniszczeniu²³⁵. Wynika to z faktu, że do powstania hipoteki niezbędny jest wpis w księdze wieczystej (art. 67 u.k.w.h.). Jeśli zatem taka księga fizycznie nie istnieje, to zabezpieczenie w drodze hipoteki przymusowej nie jest możliwe, a w grę wchodzi tylko opisany wyżej zakaz, przy czym możliwe jest równocześnie ustanowienie zakazu zbywania, jak i obciążania nieruchomości, co zazwyczaj będzie regułą.

12. Przewidziana przepisem art. 747 pkt 2 k.p.c. możliwość zabezpieczenia roszczenia pieniężnego przez ustanowienie hipoteki przymusowej została niejako potwierdzona w art. 110 pkt 1 u.k.w.h., który stanowi, że hipotekę taką można uzyskać także na podstawie postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia. Hipoteka jest jednym z ograniczonych praw rzeczowych (art. 244 § 1 k.c.). Należy pamiętać, że elementem konstrukcyjnym hipoteki jest oznaczenie sumy pieniężnej, do jakiej wierzytelność jest zabezpieczona (art. 68 ust. 2 u.k.w.h.). Z art. 110¹ u.k.w.h. wynika, że zabezpieczenie nie może być nieograniczone i wymaga określenia sumy hipoteki, przy czym wymóg ten znajduje zastosowanie także do postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia²³⁶. W postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia konieczne jest więc nie tylko dokładne oznaczenie nieruchomości, która ma być hipoteką obciążona, w szczególności przez podanie numeru księgi wieczystej, ale także wskazanie sumy, do jakiej hipoteka będzie zabezpieczała roszczenie. Ponieważ jednak w postanowieniu tym powinna być wymieniona suma zabezpieczenia, o jakiej mowa w art. 736 § 1 i 3 k.p.c., nie wydaje się konieczne dodatkowe oznaczanie sumy hipoteki, jako że właśnie suma zabezpieczenia spełni w tym wypadku funkcję wynikającą z powołanych wyżej przepisów ustawy o księgach wieczystych i hipotece.
13. Hipoteka morska to nic innego jak zastaw na statku wpisanym do rejestru okrętowego. Prawo to zostało szczegółowo uregulowane w przepisach Kodeksu morskiego (art. 76 i n.). Posiłkowo stosuje się do niego odpowiednio przepisy prawa cywilnego o hipotece.
14. Zakaz zbywania spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego odnosi się wyłącznie do prawa typu własnościowego, które jest jednym z ograniczonych praw rzeczowych (art. 244 § 1 k.c.). Tym samym przewidziane w ustawie z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego nie może być przedmiotem zabezpieczenia. Jest to bowiem prawo niezbywalne i niepodlegające egzekucji (art. 9 ust. 3 u.s.m.). Wyłączenie to wynika więc także z art. 750 k.p.c.
15. W doktrynie wyrażane są przeciwstawne poglądy co do tego, czy spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego może być również przedmiotem zabezpieczenia przez obciążenie tego prawa hipoteką przymusową. Bez wątpienia tego rodzaju prawo spółdzielcze do lokalu może stanowić przedmiot hipoteki (art. 65 ust. 2 pkt 2 u.k.w.h.). Czy sama ta okoliczność jest jednak wystarczająca, aby dopuścić możliwość skorzystania w przypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego z zabezpieczenia w postaci hipoteki przymusowej? Wydaje się, że na tak postawione pytanie należy udzielić odpowiedzi negatywnej. Komentowany przepis ma charakter katalogu zamkniętego i wymaga w związku z tym wykładni restryktywnej. Hipoteka przymusowa, jako sposób zabezpieczenia, została przewidziana w art. 747 pkt 2 k.p.c. tylko dla nieruchomości. Z kolei w przypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego ustawodawca w art. 747 pkt 5 k.p.c. wskazał tylko zakaz zbywania. Z faktu, że także inne prawa niż nieruchomości mogą być obciążone hipoteką, nie wynika jeszcze, iż taki sposób zabezpieczenia jest dopuszczalny

²³⁵ Por. wyrok SN z 22.12.1970 r., II CR 517/70, LEX nr 6841.

²³⁶ Por. postanowienie SN z 5.06.2019 r., V CSK 145/18, OSNC-ZD 2020/4, poz. 61, Legalis.

dla tych praw. Rozumując w ten sposób, równie dobrze można by twierdzić, że skoro nieruchomości może być przedmiotem zajęcia, to i zabezpieczenie w takiej właśnie formie na nieruchomości jest możliwe, choć wprost nie przewiduje tego art. 747 pkt 1 k.p.c.

16. Z tym sposobem zabezpieczenia łączy się jeszcze jedna wątpliwość. Z bliżej nieznanых powodów ustawodawca dopuścił w ramach zabezpieczenia tylko zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, ale już nie przewidział możliwości wprowadzenia zakazu obciążania tego prawa. Można sobie zatem wyobrazić sytuację, gdzie dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego prowadzona jest księga wieczysta i obowiązuje, mimo zakazu zbywania, obciąży własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu hipoteką, co może w przyszłości znacznie utrudnić osiągnięcie celu zabezpieczenia. Wydaje się więc, że wykładnia celowościowa, jak również reguła wnioskowania *a maiori ad minus* pozwalałyby zastosować w przypadku spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego także zakaz jego zbywania.
17. W katalogu art. 747 k.p.c. szczególny charakter ma sposób zabezpieczenia polegający na ustanowieniu zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego. Z jednej strony to tzw. egzekucyjny sposób zabezpieczenia (art. 1064¹ i n. k.p.c.). Z drugiej jednak szczególna regulacja art. 752⁴ powoduje, że ten sposób zabezpieczenia realizowany jest nieco inaczej niż klasyczna egzekucja. Ustanowienie zarządu przymusowego powoduje, że obowiązuje zostaje pozbawiony prawa do korzystania ze składników przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego i podejmowania czynności władczych odnoszących się do tego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa (w takim zakresie, jaki obejmuje tytuł zabezpieczenia), a funkcje te przejmuje zarządca. Zarządca ma obowiązek wykonywać czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym, a także ma prawo pobierać zamiast obowiązanego wszelkie pożytki przynoszone przez przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się potrzebne. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zarządca może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku – za zezwoleniem sądu. Zarząd ten wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, chyba że sąd za zgodą uprawnionego i obowiązanego zezwoli na inny sposób wykonywania zarządu. Jeżeli sąd nie określi innego sposobu wykonywania zarządu, zastosowanie do wykonywania tego sposobu zabezpieczenia znajdują przepisy art. 931–941 k.p.c.

Art. 748. (uchylony)

Art. 749. [Skarb Państwa]

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne.

1. Przepis wprowadza ograniczenie podmiotowe zabezpieczenia roszczeń pieniężnych, wyłączając wprost taką możliwość w stosunku do Skarbu Państwa. Rozwiązanie to wydaje się dość oczywiste wobec faktu, że przy zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych chodzi przede wszystkim o zapewnienie przyszłej wykonalności tytułu wykonawczego uzyskanego przeciwko dłużnikowi. Tymczasem nie zachodzi obawa o wypłacalność Skarbu Państwa jako domniemanego dłużnika. Jak się wydaje, nawet przy braku regulacji takiej jak w art. 749 k.p.c. możliwość uzyskania zabezpieczenia roszczenia pieniężnego przeciwko Skarbowi Państwa byłaby praktycznie wyłączona. Trudno bowiem zakła-

dać, aby w przypadku dochodzenia roszczenia pieniężnego od tego podmiotu mogła być spełniona ogólna przesłanka niezbędna do udzielenia zabezpieczenia w postaci interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia, w rozumieniu art. 730¹ § 2 k.p.c.

2. Pojęcie „Skarb Państwa” należy rozumieć w taki sposób, w jaki zostało to określone w prawie cywilnym (art. 33–34 k.c.). Trzeba zatem pamiętać, że Skarb Państwa jest specyficzną osobą prawną – nie posiada siedziby czy klasycznych organów. Wynika to z pierwotnej (publicznoprawnej) roli państwa, do której dostosowana jest cała jego organizacja i „infrastruktura”. Wchodząc w określone relacje ze sfery stosunków cywilnoprawnych, Skarb Państwa działa przez państwowe jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej (tzw. *stationes fisci*).
3. Przepis został tak sformułowany, jak gdyby statuowane w nim wyłączenie nie doznawało żadnego wyjątku, podczas gdy tak nie jest. W rzeczywistości bowiem niektóre roszczenia pieniężne przeciwko Skarbowi Państwa mogą zostać zabezpieczone. Wynika to z art. 753¹ § 2 k.p.c., który przewiduje wyłączenie stosowania art. 749 k.p.c. Możliwe jest więc żądanie zabezpieczenia także przeciwko Skarbowi Państwa w przypadku takich roszczeń, jak w szczególności: renta, wynagrodzenie za pracę, należności z tytułu kary umownej (co do pełnego katalogu roszczeń zob. komentarz do art. 753¹).
4. „Niedopuszczalność” zabezpieczenia oznacza brak możliwości uzyskania przeciwko Skarbowi Państwa tymczasowej ochrony prawnej dla istniejącego roszczenia pieniężnego. Sporne jest jednak w doktrynie to, czy w przypadku złożenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia przeciwko temu właśnie podmiotowi sąd powinien wniosek odrzucić czy też oddalić. Samo użycie zwrotu o niedopuszczalności zabezpieczenia wskazuje niejako naturalnie na odrzucenie wniosku, niedopuszczalność bowiem określonych środków prowadzi zwykle do ich odrzucenia. Wymaga jednak podkreślenia, że przepisy stanowią wówczas wyrażnie, iż pismo wszczynające postępowanie, środek zaskarżenia czy wniosek, jako niedopuszczalne, podlegają odrzuceniu (zob. odpowiednio art. 199 k.p.c. przy odrzuceniu pozwu, art. 373 § 1 k.p.c. przy odrzuceniu apelacji i art. 395 § 1 k.p.c. przy odrzuceniu zażalenia oraz art. 171 k.p.c. przy odrzuceniu wniosku o przywrócenie terminu). We wszystkich tych przypadkach chodzi o niedopuszczalność określonego środka, która nie jest związana z kryterium podmiotowym odnoszącym się do konkretnej osoby. W komentowanym przepisie mowa jest natomiast o niedopuszczalności zabezpieczenia roszczenia przeciwko Skarbowi Państwa, a nie o niedopuszczalności wniosku o udzielenie takiego zabezpieczenia. „Niedopuszczalność” w tym wypadku nie tyle odnosi się więc do możliwości złożenia wniosku jako środka procesowego służącego uzyskaniu zabezpieczenia, ile do możliwości jego uwzględnienia. Jest to zatem sytuacja zdecydowanie bliższa tej, gdy z przyczyn podmiotowych (brak legitymacji czynnej lub biernej) roszczenie „zasługuje” na negatywną reakcję sądu, która przybiera postać orzeczenia oddalającego.

Art. 750. [Wyłączenie zabezpieczenia]

Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona.

1. Komentowany przepis wprowadza generalny zakaz zabezpieczenia roszczenia pieniężnego na tych rzeczach, wierzytelnościach i prawach, z których egzekucja jest wyłączona. Jest to rozwiązanie logiczne i spójne z tym, co stanowi istotę zabezpieczenia tego rodzaju roszczenia. Ma ono wszak ułatwić przyszłą realizację tytułu wykonawczego opiewającego na świadczenie pieniężne, która zmaterializuje się w toku egzekucji. Jaki byłby bowiem sens ustawowego przyzwolenia na zabezpie-

czenie przez zajęcie tych składników majątku obowiązanego, z których późniejsza egzekucja byłaby niedopuszczalna? Niekiedy wyrażany jest pogląd, że przepis art. 750 k.p.c. jest pewnym *superfluum* ustawowym wobec regulacji art. 743 § 1 k.p.c., która odsyła do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Z tym stwierdzeniem nie można się do końca zgodzić. W komentowanym przepisie została bowiem wyrażona norma prawna, która wyłącza określone rzeczy czy prawa spod zabezpieczenia już na etapie orzekania o nim przez sąd, a nawet jeszcze wcześniej – na etapie sporządzania wniosku przez uprawnionego. Tymczasem poprzestanie tylko na tym, co wynika z art. 743 § 1 k.p.c., oznaczałoby zawężenie przedmiotowego zakazu tylko do fazy wykonawczej zabezpieczenia.

2. Adresatem zakodowanej w art. 750 k.p.c. normy prawnej jest zarówno uprawniony, jak i sąd orzekający o udzieleniu zabezpieczenia, a także komornik wykonujący tytuł zabezpieczenia. Uprawniony nie powinien zatem we wniosku o udzielenie zabezpieczenia wskazywać rzeczy, wierzytelności bądź prawa, które nie mogą być przedmiotem egzekucji. Gdyby jednak to uczynił, sąd powinien oddalić wniosek w zakresie dotyczącym tych sposobów zabezpieczenia.
3. Przepis jest adresowany do komornika w tym znaczeniu, że i organ egzekucyjny, jako podmiot wykonujący tytuł zabezpieczenia, nie może dokonać zajęcia rzeczy, wierzytelności lub prawa, które wyłącza spod zabezpieczenia art. 750 k.p.c. Gdyby zatem wniosek o wykonanie zabezpieczenia wskazywał na tego rodzaju składnik majątku obowiązanego, komornik powinien odmówić dokonania zajęcia na podstawie art. 800¹ § 1 pkt 3 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c. Taki obowiązek spoczywa ma komorniku nawet wówczas, gdyby z jakichś względów (np. pomyłka) w postanowieniu sądu jako sposób zabezpieczenia wskazano rzecz, wierzytelność lub prawo, z których egzekucja jest wyłączona.
4. O tym, jakie wierzytelności, rzeczy i prawa nie podlegają egzekucji rozstrzygają przepisy ogólne o egzekucji. W tym kontekście należy wskazać przede wszystkim na art. 829–839 k.p.c. Spośród tych regulacji na szczególną uwagę zasługuje w pierwszym rzędzie art. 829 k.p.c., który formułuje dość obszerny katalog rzeczy wyłączonych spod egzekucji. Następnie trzeba wymienić art. 829¹–829³ k.p.c., które przewidują liczne wyłączenia w sytuacji, gdy dłużnikiem jest rolnik prowadzący gospodarstwo rolne. Wreszcie należy wskazać art. 831–833 k.p.c., które określają liczną grupę wierzytelności i praw, z których egzekucja jest w ogóle niedopuszczalna (np. stypendia, prawa niezbywalne, świadczenia alimentacyjne, świadczenia z pomocy społecznej) albo podlega pewnym ograniczeniom (np. wynagrodzenie za pracę, renty, emerytury). Niekiedy również przepisy szczególne wprowadzają wyłączenia bądź ograniczenia prowadzenia egzekucji (np. art. 54 i 54a pr. bank.).

Art. 751. [Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu]

§ 1. Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, gdy obowiązanemu nie ma innego mienia, które mogłoby zabezpieczyć roszczenia uprawnionego, istnieje zaś możliwość sprzedaży tych rzeczy niezwłocznie.

§ 2. Sprzedaż rzeczy wymienionych w § 1 powinna nastąpić niezwłocznie, według przepisów o sprzedaży w trybie egzekucji z ruchomości.

§ 3. Na wniosek obowiązanego sąd rejonowy może po wysłuchaniu uprawnionego polecić komornikowi sprzedaż każdej zajętej ruchomości, wierzytelności lub prawa.

§ 4. Cenę uzyskaną ze sprzedaży składa się na rachunek depozytowy Ministra Finansów na zabezpieczenie roszczeń uprawnionego.

1. Artykuł 751 § 1 k.p.c. wprowadza ograniczenie co do możliwości uzyskania zabezpieczenia z rzeczy, które wprawdzie nie zostały wyłączone spod egzekucji na podstawie art. 750 k.p.c., a więc co do zasady możliwe jest ich zajęcie na potrzeby zabezpieczenia roszczenia pieniężnego (art. 747

pkt 1 k.p.c.), jednakże z uwagi na pewne cechy własne, jakie te rzeczy posiadają, zabezpieczenie nie będzie jednak dopuszczalne. Regulacja ta adresowana właściwie przede wszystkim do podmiotu wykonującego zabezpieczenie, a więc do komornika sądowego, aczkolwiek nie można wykluczyć sytuacji, gdzie również na etapie orzekania o udzieleniu zabezpieczenia powstanie kwestia oceny, czy wskazane we wniosku uprawnionego ruchomości mogą być przedmiotem zabezpieczenia z uwagi na ograniczenie, o jakim tu mowa. To bowiem, czy coś może „stanowić przedmiot zabezpieczenia”, to zarówno obiekt „troski orzeczniczej” sądu, jak i prawidłowości wykonania tytułu zabezpieczenia, o jaką powinien dbać komornik. Gdyby sąd doszedł do przekonania na etapie rozpoznawania wniosku o udzielenie zabezpieczenia, że warunki określone w art. 751 § 1 k.p.c. nie zostały spełnione, powinien oddalić wniosek, co będzie podlegać kontroli w ramach zażalenia. Jeśli natomiast już w fazie wykonawczej komornik z tego samego powodu odmówi zajęcia określonych rzeczy, uprawnionemu służyć będzie skarga na czynność komornika.

2. Przepis posługuje się określeniem „rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu”, bliżej go w żaden sposób nie definiując. Powszechnie wyrażany jest trafny pogląd, że chodzi tu o takie przedmioty, rzeczy ruchome, które w krótkim czasie (licząc od daty wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia bądź od daty dokonania zajęcia) stają się niezdadne do normalnego użytku (tracą swoje walory, właściwości, przydatność). W szczególności mogą to być produkty spożywcze, środki chemiczne lub leki o krótkim terminie przydatności do użycia. Gdyby w normalnym toku zabezpieczenia dopuścić do ich zajęcia, to zważywszy na zazwyczaj znaczą odległość w czasie tej czynności od przyszłej egzekucji (po potwierdzeniu roszczenia w tytule wykonawczym), rzeczy te okazałyby się w ogóle niezdadne do sprzedaży, a więc nie przyniosłyby wierzycielowi żadnego pożytku. Należy przy tym zauważyć, że w art. 864 § 2 pkt 1 k.p.c. ustawodawca posługuje się zbliżonym znaczeniowo pojęciem „ruchomości ulegające łatwo zepsuciu”. Wydaje się, że mimo nieco innego słownictwa oba te oznaczenia wskazują na tę samą sytuację faktyczną.
3. Udzielenie zabezpieczenia czy też jego wykonanie na rzeczach ulegających szybkiemu zepsuciu wyjątkowo jest jednak możliwe. Aby to się stało, muszą być spełnione kumulatywnie dwie przesłanki. Po pierwsze obowiązany nie może mieć innego mienia, które mogłoby zabezpieczyć roszczenie uprawnionego, a po wtóre musi zachodzić możliwość niezwłocznej sprzedaży rzeczy zajętych przez komornika. Zaistnienie obu tych okoliczności powinien co najmniej uprawdopodobnić uprawniony. Wykazanie braku innego mienia dotyczy tzw. faktu negatywnego, a więc w zasadzie ogranicza się do oświadczenia uprawnionego. Nie ma on jednak innej możliwości dowiedzenia czegoś, co nie występuje. Należy przyjąć, że brak innego mienia, które mogłoby zabezpieczać roszczenie uprawnionego, nie ogranicza się tylko do składników, o których stanowi art. 747 pkt 1 k.p.c. W grę wchodzi tu więc także środki zabezpieczenia, o jakich mowa w art. 747 pkt 2–6 k.p.c. Z kolei wykazanie możliwości niezwłocznej sprzedaży rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu musi mieć charakter konkretny, a nie tylko deklaracyjny. Może nastąpić na przykład przez przedłożenie oferty nabycia tych rzeczy lub też wskazanie trybu sprzedaży, który daje pewność niezwłocznego zbycia rzeczy (np. zbycie za pośrednictwem giełdy towarowej).
4. Jak stanowi art. 751 § 2 k.p.c., sprzedaż rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu, zajętych na etapie wykonania przez komornika tytułu zabezpieczenia, powinna nastąpić niezwłocznie, przy czym dokonuje się jej w trybie egzekucji z ruchomości. Należy mieć tu zatem na względzie przepisy art. 864–879¹¹ k.p.c. Sprzedaż może być dokonana w drodze licytacji, w tym licytacji elektronicznej, jak też z wolnej ręki. Istotne jest w tym wypadku to, że komornik dokonuje sprzedaży rzeczy od razu po zajęciu. Tym samym nie wchodzi w grę ograniczenie przewidziane w art. 864 § 1 k.p.c., które dopuszcza możliwość sprzedaży dopiero po upływie dwóch tygodni od uprawnomocnienia się zajęcia.

5. O ile w art. 751 § 2 k.p.c. przewidziano możliwość, a nawet obowiązek niezwłocznej sprzedaży rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu, o tyle w § 3 uregulowano sytuację, kiedy będzie możliwe dokonanie sprzedaży każdej zajętej w ramach zabezpieczenia ruchomości, wierzytelności lub prawa. W takim wypadku konieczne jest najpierw złożenie przez obowiązowanego wniosku do sądu rejonowego o wydanie komornikowi stosownego polecenia. Już tu powstaje problem, jaki sąd jest właściwy miejscowo do orzekania w tym przedmiocie. Wydaje się, że powinien być to sąd sprawujący nadzór judykacyjny nad komornikiem prowadzącym postępowanie zabezpieczające i to niezależnie do tego, czy dokonano wyboru komornika w trybie art. 10 u.k.s., czy też czynności wykonawcze podejmuje komornik właściwy według Kodeksu postępowania cywilnego. Dalsza wątpliwość łączy się z tym, że w świetle mających zastosowanie przy wykonywaniu zabezpieczenia przepisów o egzekucji nie jest wykluczone na przykład zajęcie w warunkach art. 845 k.p.c. ruchomości, które nie są własnością obowiązowanego. Zbycie takich rzeczy tylko dlatego, że obowiązany złożył w tym przedmiocie wniosek, stanowiłoby poważne naruszenie praw osób, które są ich właścicielami. Dlatego też ważne jest, aby przy rozpoznawaniu wniosku, który nie jest przecież dla sądu wiążący, i to nawet wówczas, gdy uprawniony się z nim zgodzi, dokonać wysłuchania stron postępowania między innymi co do okoliczności dotyczącej stanu własności przedmiotu zajętego w ramach zabezpieczenia. Stwierdzenie przez sąd, że osoba trzecia kwestionuje dokonane zajęcie, w szczególności z powołaniem się na własność rzeczy, powinno przemawiać za oddaleniem wniosku obowiązowanego. Należy przy tym zauważyć, że ustawa nie reguluje żadnych przesłanek, które determinowałyby kierunek rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie wniosku o polecenie komornikowi sprzedaży ruchomości, praw lub wierzytelności. Sąd dysponuje tu więc dużym zakresem swobody decyzyjnej. Rozpoznając wniosek, sąd powinien, jak się wydaje, rozważyć w szczególności to, czy sprzedaż zajętego przedmiotu przyczyni się do realizacji celów postępowania zabezpieczającego.
6. Kwoty uzyskane ze sprzedaży, którą zarządził sąd na podstawie art. 751 § 3 k.p.c., podobnie jak sumy uzyskane ze sprzedaży rzeczy ulegających szybkiemu zepsuciu, komornik przekazuje na rachunek depozytowy Ministra Finansów, ponieważ nie podlegają one wydaniu uprawnionemu.

Art. 752. [Postępowanie z przedmiotem zabezpieczenia]

§ 1. Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór uprawnionemu. Zajęte pieniądze składa się na rachunek depozytowy Ministra Finansów, a zajęte papiery wartościowe sąd składa w banku.
§ 2–3. (uchylone)

1. Artykuł 752 § 1 k.p.c. wprowadza szczególne unormowanie w stosunku do regulacji zawartych w przepisach o egzekucji, które mają odpowiednie zastosowanie do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (art. 743 § 1 k.p.c.). Dotyczy to pewnych kategorii przedmiotów, które w ramach realizacji przez komornika tytułu zabezpieczenia podlegają zajęciu.
2. Komentowany przepis w pierwszej kolejności odnosi się do ruchomości, wprowadzając modyfikację rozwiązania dotyczącego sposobu postępowania z zajętymi ruchomościami. Z art. 855 § 1 k.p.c. wynika, że po dokonaniu zajęcia ruchomości komornik pozostawia je co do zasady u tej osoby, u której je zajął, a więc u osoby sprawującej faktyczne władztwo nad rzeczą. Osobą tą jest zazwyczaj dłużnik. Podmiot taki uzyskuje status procesowy dozorczy zajętej ruchomości. Artykuł 855 § 1 k.p.c. przewiduje, że z ważnych przyczyn komornik może jednak oddać zajęte ruchomości pod dozór innej osobie, nie wyłączając również wierzyciela. Artykuł 752 § 1 k.p.c. wprowadza na tym polu pewne ograniczenie, eliminując z grona potencjalnych dozorców zajętej rzeczy uprawnionego. Jest to rozwiązanie zrozumiałe, jeśli uwzględni się fakt, że uprawnionym jest osoba, która pozostaje

w sporze z obowiązującym co do tego, czy przysługuje jej względem niego wierzytelność pieniężna, czy też nie. W sytuacji istnienia tego rodzaju konfliktu, który nie został jeszcze procesowo rozwiązany, wyłączenie uprawnionego z grona osób, które mogą sprawować dozór nad ruchomościami obowiązującego, wydaje się zabiegiem słusznym.

3. Należy zauważyć, że o ile art. 855 § 1 k.p.c. reguluje przypadek ustanowienia dozorczy na etapie zajęcia ruchomości, o tyle w art. 861 k.p.c. została unormowana sytuacja, gdzie może dojść do zmiany dozorczy już w toku wykonywanego dozoru nad rzeczą. Z powodu ograniczenia przewidzianego w art. 752 § 1 k.p.c. również i w tym wypadku nie będzie jednak możliwe powierzenie dozoru uprawnionemu. Trzeba przy tym podkreślić, że obowiązek wydania stosownych zarządzeń w celu zapewnienia właściwego dozoru nad zajęętym mieniem spoczywa na organie dokonującym zajęcia. Realizacja tego obowiązku następuje z urzędu i nie jest zależna od wniosków stron²³⁷.
4. Poza wyjątkiem statuowanym w art. 752 § 1 k.p.c. do dozorczy znajdują odpowiednie zastosowanie, na mocy art. 743 § 1 k.p.c., przepisy o dozorcze w toku egzekucji z ruchomości, tj. art. 856–858 k.p.c.
5. Komentowany przepis wprowadza też szczególną regulację dla przypadku, gdy w toku wykonywania tytułu zabezpieczenia dojdzie do zajęcia pieniędzy, które zasadniczo mają status ruchomości. Pieniądze te komornik odbiera obowiązującemu i umieszcza je na specjalnym rachunku bankowym prowadzonym przez Ministra Finansów. Jest to czynność techniczno-prawna, w związku z czym dla jej dokonania nie jest wymagane, co postulują niektórzy komentatorzy, wydanie przez komornika postanowienia.
6. Zgodnie z art. 83a ust. 1 u.f.p. Minister Finansów otwiera w Banku Gospodarstwa Krajowego rachunki bankowe, na których są przechowywane środki pieniężne przyjęte do depozytu sądowego lub składane na tych rachunkach na podstawie odrębnych przepisów. Jednym z celów, dla których tego rodzaju rachunki są prowadzone, jest przechowywanie na nich tych kwot pieniężnych, które zostały złożone w sądowym postępowaniu egzekucyjnym, a które nie podlegają natychmiastowemu wydaniu osobie uprawnionej (art. 808 § 1 k.p.c.), albo też zajętych w toku wykonywania tytułu zabezpieczenia, co przewiduje komentowany przepis, bądź wreszcie wpłaconych przez samego obowiązującego (art. 742 § 4 k.p.c.).
7. Przepis art. 752 § 1 k.p.c. wymaga, aby zajęte papiery wartościowe zostały złożone w banku. Od razu nasuwa się uwaga, że określenie to jest nieprecyzyjne, dlatego że nie mamy do czynienia z „zajęciem papieru wartościowego”, ale prawa lub wierzytelności, którą dany papier wartościowy ucieleśnia.
8. Użyte w komentowanym przepisie określenie „papiery wartościowe” w zasadzie nie zostało nigdzie normatywnie zdefiniowane. Dla uzyskania orientacji, o jakie prawo tu chodzi, należy z pewnością sięgnąć do przepisów art. 921⁶–921¹⁶ k.c. Wprawdzie nie zawierają one definicji papieru wartościowego, jednak pozwalają odtworzyć elementy jego konstrukcji prawnej. Innym ważnym w tym kontekście aktem prawnym jest ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi. Ustawa ta jako jeden z rodzajów instrumentów finansowych wskazuje właśnie papiery wartościowe, określając zarazem w art. 3 pkt 1, co mieści się w tym pojęciu.
9. Papiery wartościowe nie tworzą jednolitej kategorii. Można zatem dokonywać różnej ich kwalifikacji, w zależności od przyjętego kryterium podziału. Ze względu na rodzaj inkorporowanego

²³⁷ Por. postanowienie SN z 13.08.1976 r., IV PZ 32/76, OSNCP 1977/3, poz. 57.

w nich prawa wyróżnia się papiery wartościowe ucieleśniające: wierzytelności (np. weksel, czek), prawa udziałowe (np. akcja) oraz prawa do rozporządzania towarem (np. konosament). Z kolei gdy weźmie się pod uwagę sposób przenoszenia praw inkorporowanych w papierach wartościowych, wyróżnia się papiery wartościowe: imienne, na zlecenie oraz na okaziciela. Należy podkreślić, że aktualnie papier wartościowy nie jest już tylko dokumentem. Może mieć w szczególności postać zapisu elektronicznego na rachunku. W tym znaczeniu mówi się o papierach wartościowych zdematerializowanych. Dematerializacja oznacza pozbawienie papieru wartościowego postaci fizycznej dokumentu i zamianę go na zapis na rachunku.

10. Skoro w art. 752 § 1 k.p.c. uregulowano sposób postępowania w przypadku zajęcia prawa „zapisanego” w papierze wartościowym, wskazując na konieczność złożenia takiego papieru w banku, to niewątpliwie chodzi o zajęcie prawa inkorporowanego w dokumencie. Dokument taki musi więc zostać odebrany osobie, w posiadaniu której się znajdował w chwili zajęcia, a następnie podlega złożeniu w banku. W taki właśnie sposób unormowana jest w art. 901 k.p.c. konstrukcja zajęcia wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu.
11. Jak wiadomo, czynności zajęcia prawa i odebrania dokumentu (papieru wartościowego) dokonać ma komornik. Złożenie takiego dokumentu w banku ma być już jednak dokonane przez sąd. Rodzą się w związku z tym pewne wątpliwości. Po pierwsze przepis nie reguluje, jaki sąd jest właściwy do podjęcia decyzji w tym zakresie. Nie wiadomo nawet, czy ma to być sąd rejonowy (jak w art. 751 § 3 k.p.c.), czy może sąd, który udzielił zabezpieczenia (w grę wchodzi więc także sąd okręgowy, a nawet apelacyjny). Uwzględniając fakt, że mamy do czynienia z fazą wykonania zabezpieczenia, do której stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji, wykładnia funkcjonalna skłania do wniosku, że właściwy będzie tu sąd rejonowy, przy którym działa komornik dokonujący czynności. Po drugie pojawia się pytanie, jak ma się zachować komornik po dokonaniu zajęcia i odebraniu dokumentu inkorporującego objęte zabezpieczeniem prawo. Wydaje się, że nie przekazuje on papieru wartościowego sądowi, a tylko zawiadamia go o dokonanych zajęciach, oczekując na decyzję sądu co do wskazania właściwego banku. Sąd wydaje w tym przedmiocie postanowienie, które w myśl art. 741 § 1 k.p.c. będzie podlegało zaskarżeniu. Po uprawomocnieniu się postanowienia komornik składa „fizycznie” dokument w wyznaczonym przez sąd banku. Należy przyjąć, że sąd zachowuje daleko idącą swobodę w wyborze banku, do którego mają być przekazane papiery wartościowe.

Art. 752¹. [Zajęcie praw z instrumentów finansowych]

§ 1. W razie udzielenia zabezpieczenia przez zajęcie praw z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku w rozumieniu przepisów o obrocie instrumentami finansowymi obowiązany w terminie trzech miesięcy od dnia zajęcia może zlecić ich sprzedaż. Sumę uzyskaną ze sprzedaży umieszcza się na rachunku depozytowym Ministra Finansów. Obowiązany może także zlecić, by znajdujące się na rachunku sumy pieniężne zostały wpłacone na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do rachunku zbiorczego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 722).

1. O ile w art. 752 k.p.c. został unormowany sposób postępowania w przypadku zajęcia prawa inkorporowanego w papierach wartościowych mających postać dokumentu, o tyle w art. 752¹ § 1 k.p.c. zawarta jest regulacja odnosząca się do przypadku zajęcia w ramach wykonywania tytułu zabezpieczenia praw ucieleśnionych w instrumentach finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku. Definicję legalną instrumentów finansowych zawiera art. 2 ust. 1 u.o.i.f. Są nimi w pierwszym rzędzie tzw. zdematerializowane papiery wartościowe, które

zostały określone w art. 3 pkt 1 u.o.i.f. Oprócz tego ustawa zalicza do instrumentów finansowych instrumenty objęte obszerną listą zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 2.

2. Rachunkami papierów wartościowych są rachunki, na których zapisywane są zdematerializowane papiery wartościowe. Rachunki te prowadzone są przez ściśle określone podmioty, takie jak: domy maklerskie i banki prowadzące działalność maklerską, banki powiernicze, zagraniczne firmy inwestycyjne i zagraniczne osoby prawne prowadzące działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w formie oddziału, Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych S.A. bądź spółkę, której Krajowy Depozyt przekazał wykonywanie niektórych czynności oraz NBP, jak też inne podmioty będące uczestnikami depozytu papierów wartościowych lub systemu rejestracji papierów wartościowych prowadzonego przez NBP, pośredniczące w zbywaniu papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub NBP.
3. Zajęcia instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku dokonuje komornik według zasad określonych w art. 911⁸ k.p.c., który na podstawie odeśłania zawartego w art. 743 § 1 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie do wykonania tytułu zabezpieczenia. Zajęcie to co do zasady rodzi skutek w postaci braku możliwości rozporządzania instrumentami finansowymi (zlecenia ich sprzedaży), jak też wypłaty przez obowiązowanego sum znajdujących się na rachunku. Komentowany przepis wprowadza wyjątek od powyższej reguły. Mianowicie obowiązany może, w terminie trzech miesięcy od daty zajęcia, zlecić sprzedaż instrumentów finansowych. W doktrynie występują rozbieżności co do charakteru tego terminu. Jest on bowiem postrzegany albo jako termin prekluzyjny, zakreślający czasowe granice uprawnienia o charakterze materialnoprawnym, albo jako termin procesowy, możliwy do przywrócenia na zasadach określonych w art. 168 i n. k.p.c. (stanowisko przeważające). Niewątpliwie samo umiejscowienie przepisu, zgodnie z powszechnie przyjętym zapatrywaniem, nie przesądza jeszcze o charakterze normy prawnej w nim zakodowanej. W Kodeksie postępowania cywilnego znajdują się wszak normy materialnoprawne, a w Kodeksie cywilnym – normy o charakterze procesowym. Analizowany termin bez wątpienia odnosi się do czynności z zakresu prawa materialnego i rodzi bezpośredni skutek w obszarze tego właśnie prawa. Oddziałuje jednak również pośrednio na sferę prawa formalnego, bo zlecenie sprzedaży może (jeżeli okaże się skuteczne) uszczuplić to, co zostało objęte zabezpieczeniem, choć nie do końca tak się stanie, bo przecież środki uzyskane ze zbycia prawa zostaną przekazane na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Wydaje się więc, że więcej argumentów przemawia za materialnoprawną kwalifikacją wskazanego w art. 752¹ § 1 k.p.c. terminu.
4. W zakresie decyzji o sprzedaży ustawa nie wprowadza żadnych ograniczeń. Obowiązany może więc zbyć wszystkie instrumenty finansowe bądź też tylko wybraną przez siebie ich część²³⁸. Sfera motywacji obowiązowanego także nie została objęta ustawową regulacją. Decyzja o sprzedaży może być podyktowana na przykład potrzebą zapłaty sumy zabezpieczenia w celu doprowadzenia do upadku zabezpieczenia (art. 742 § 1 k.p.c.), a może też wynikać jedynie z chęci zapobieżenia spadkowi wartości instrumentów finansowych w czasie trwania zabezpieczenia. Sam tryb sprzedaży regulują przepisy ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz umowa o prowadzenie rachunku papierów wartościowych.
5. W razie zlecenia przez obowiązowanego sprzedaży instrumentów finansowych i skutecznej jego realizacji, środki pieniężne uzyskane z takiej transakcji muszą być przekazane na rachunek depozytowy Ministra Finansów, co jest obowiązkiem podmiotu prowadzącego działalność maklerską.

²³⁸ Por. wyrok SA w Warszawie z 7.08.2013 r., VI ACa 689/13, LEX nr 1378919.

W związku z tym już w wezwaniu kierowanym przez komornika do takiego podmiotu w ramach zajęcia należy wyraźnie nałożyć obowiązek przelania sum uzyskanych ze sprzedaży instrumentów finansowych na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

6. Niezależnie od samej możliwości sprzedaży instrumentów finansowych, obowiązany może też polecić, aby znajdujące się na zajętych rachunkach sumy pieniężne zostały wpłacone na rachunek depozytowy Ministra Finansów. Możliwość złożenia tego wniosku nie jest ograniczona żadnym terminem. Rozwiązanie to jest jednym z argumentów wspierających tezę, że choć zajęcie jest w tym wypadku dokonywane na podstawie art. 911⁸ k.p.c., to z uwagi na fakt, że przepis ten stosuje się do wykonania zabezpieczenia tylko odpowiednio (art. 743 § 1 k.p.c.), komornik nie może w ramach zajęcia zobowiązać podmiotu prowadzącego działalność maklerską do przekazania mu bądź złożenia na rachunek depozytowy Ministra Finansów środków zgromadzonych na rachunku, co jest właściwe tylko dla egzekucji (art. 911⁸ § 1 pkt 2 k.p.c.). Realizacja żądania posiadacza rachunku nie jest uzależniona od zgody sądu czy komornika. Prawo to zastrzega wszak wprost dla obowiązującego tego rodzaju uprawnienie, pozostawiając je poza sferą decyzyjną jakiegokolwiek innego podmiotu.
7. W 2012 r. została wprowadzona do ustawy o obrocie instrumentami finansowymi instytucja rachunku zbiorczego (ustawa z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw²³⁹). W następstwie tej zmiany dodano § 2 do art. 752¹ k.p.c., który przewiduje, że uregulowanie zawarte w § 1 nie ma zastosowania właśnie do rachunku zbiorczego. Wynika to głównie z faktu, że podmiot, dla którego prowadzony jest taki rachunek, w związku z czym ustawa uznaje go za posiadacza rachunku zbiorczego, nie jest uważany za uprawnionego z zapisanych na tym rachunku zdematerializowanych papierów wartościowych.

Art. 752². [Zajęcie rachunku bankowego]

§ 1. W razie zajęcia na zabezpieczenie rachunku bankowego przedsiębiorcy lub właściciela gospodarstwa rolnego sąd na wniosek obowiązującego złożony w terminie tygodniowym od dnia doręczenia mu postanowienia o zabezpieczeniu określa, jakie kwoty można pobierać na bieżące wypłaty wynagrodzeń za pracę wraz z podatkiem od wynagrodzenia i innymi ustawowymi ciężarami, a także na bieżące koszty prowadzonej działalności gospodarczej.

§ 2. Udzielając zabezpieczenia, sąd może określić korzystanie z zajętego rachunku bankowego w inny sposób.

§ 3. Sumę uzyskaną z zajętego rachunku bankowego umieszcza się na rachunku depozytowym Ministra Finansów, chyba że zabezpieczenie polega na zobowiązaniu obowiązującego do zapłaty uprawnionemu określonej sumy pieniężnej.

§ 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio, gdy w ramach zabezpieczenia zajęto inne wierzytelności i prawa majątkowe.

1. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że art. 752² k.p.c. niemal w każdym aspekcie został sformułowany niezbyt prawidłowo. Nie jest na przykład jasne, czy regulacje zawarte w § 2–4 odnoszą się tylko do przypadku zajęcia rachunku bankowego przedsiębiorcy lub właściciela gospodarstwa rolnego, jak to czyni wprost § 1, czy też nie mają tego ograniczenia podmiotowego. Nie zostało też jednoznacznie określone, jaki sąd jest właściwy do podejmowania decyzji w sytuacjach unormowanych w art. 752² k.p.c. – czy jest to sąd udzielający zabezpieczenia, jak wynikałoby z wykładni literalnej § 2, czy sąd rejonowy, przy którym działa komornik wykonujący tytuł zabezpieczenia. Powszechnie zgłoszono także zastrzeżenia do formuły wyznaczenia terminu, o jakim mowa w § 1. Pojęcie „właściciel gospodarstwa rolnego” również jest nieprecyzyjne, jeśli zważy się, że gospodar-

²³⁹ Dz.U. Nr 234, poz. 1391.

stwo rolne to nie rzecz, ale pewna zorganizowana całość, stanowiąca zespół składników majątkowych i niemajątkowych wzajemnie ze sobą powiązanych (art. 55³ k.c.).

2. Nie ulega wątpliwości, że komentowany przepis wprowadza szczególne rozwiązanie dla przypadku, gdy przedmiotem zabezpieczenia jest nie tyle rachunek bankowy, jak to niezbyt precyzyjnie w nim określono, ile wierzytelność wynikająca z umowy rachunku bankowego. Przy braku tej regulacji na etapie wykonania tytułu zabezpieczenia odpowiednie zastosowanie znalazłyby wyłącznie przepisy art. 889 i n. k.p.c. (art. 743 § 1 k.p.c.).
3. Wprowadzone w art. 752² § 1 k.p.c. unormowanie zostało wyraźnie ograniczone podmiotowo do przedsiębiorcy i właściciela gospodarstwa rolnego. Definicję przedsiębiorcy zawiera art. 43¹ k.c. Jest nim osoba fizyczna, osoba prawna i tzw. ułomna osoba prawna, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową. Za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 55³ k.c.). Odrzucając wynik wykładni literalnej na rzecz tego, co wynika z wykładni celowościowej, zwłaszcza wobec niejasnej kwalifikacji podmiotowej z wykorzystaniem pojęcia „właściciel gospodarstwa rolnego”, w doktrynie powszechnie (i trafnie) przyjęto, że chodzi tu nie tyle o właściciela, ile o osobę prowadzącą gospodarstwo rolne (w tym także wykonującą działalność rolniczą jako użytkownik czy dzierżawca).
4. Celem przyjętego w komentowanym przepisie rozwiązania jest swoiste zabezpieczenie interesów przedsiębiorcy czy właściciela gospodarstwa rolnego, dla którego zajęcie rachunku bankowego mogłoby oznaczać wręcz pozbawienie możliwości zarobkowania, co w konsekwencji mogłoby stanowić jeszcze większe zagrożenie dla przyszłej wykonalności orzeczenia obejmującego zabezpieczone roszczenie niż brak jakiegokolwiek zabezpieczenia. Aby takiej niepożądaney sytuacji uniknąć, ustawodawca umożliwił, by na wniosek obowiązanego sąd określił kwoty, jakie będzie mógł on pobierać z zajętego rachunku na bieżące wypłaty wynagrodzeń za pracę wraz z podatkiem od wynagrodzenia i innymi ustawowymi ciężarami, a także na bieżące koszty prowadzonej działalności gospodarczej. Niezrozumiałe jest jednak, dlaczego przepis przewiduje złożenie przez obowiązanego wniosku w tym przedmiocie tylko raz i to w krótkim terminie tygodniowym od daty doręczenia mu postanowienia o zabezpieczeniu. Trafnie rozwiązanie to zostało powszechnie skrytykowane w doktrynie jako mało operatywne. Nie uwzględnia ono z jednej strony dynamiki prowadzenia działalności gospodarczej czy rolniczej, a z drugiej strony długotrwałości postępowań sądowych, co przekłada się na czas trwania zabezpieczenia. Choć sam przepis nie wskazuje, co poza wnioskiem obowiązanego sąd bierze pod uwagę przy rozstrzyganiu o zawartym w nim żądaniu, nie ulega wątpliwości, że niezbędne wydaje się przedłożenie stosownych dokumentów, które pozwolą zobrazować, jakie są bieżące wydatki z tytułu wypłaty wynagrodzeń za pracę wraz z podatkiem od wynagrodzenia i innymi ustawowymi ciężarami, a także jakie kwoty ponosi przedsiębiorca regularnie w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.
5. Termin do złożenia wniosku przez obowiązanego ma charakter procesowy, a jego przekroczenie powinno skutkować oddaleniem wniosku. Możliwe będzie przywrócenie terminu na podstawie art. 168 i n. k.p.c. Prezentowane niekiedy w doktrynie poglądy w kierunku takiej interpretacji przepisu, aby pozbawić wyznaczenie przez ustawę terminu do złożenia wniosku jakiegokolwiek znaczenia normatywnego, nie zasługują na akceptację. W szczególności analizowany termin nie może być uznany za porządkowy czy instrukcyjny, bo przecież nie został wyznaczony dla organu procesowego, lecz dla strony postępowania. Jedynym możliwym do zaakceptowania rozwiązaniem,

jakie się tu nasuwa, jest sięgnięcie do art. 742 § 1 k.p.c. i uregulowanej tam instytucji zmiany zabezpieczenia. Słabością tej koncepcji jest oczywiście to, że konieczne będzie wykazanie, iż zmieniły się okoliczności w stosunku do tych, jakie istniały w dacie orzekania o udzieleniu zabezpieczenia, co nie powinno być jednak nadmiernie trudne przy wskazanej wyżej dynamice prowadzenia działalności gospodarczej.

6. Poza przypadkiem opisanym w § 1 komentowanego przepisu, ustawodawca przewidział także możliwość, by sąd określił inne reguły korzystania z zajętego dla potrzeb zabezpieczenia rachunku bankowego. Nie wskazał przy tym, nawet przykładowo, jakiego rodzaju decyzje co do sposobu korzystania z rachunku i uwarunkowane jakimi okolicznościami mogą być wydawane. Nie wiadomo także, czy następuje to na wniosek, czy z urzędu. Inny problemem, jaki powstaje na gruncie § 2, jest oznaczenie czasu podejmowania rozstrzygnięcia w tym przedmiocie. Wykładnia literalna skłania do wniosku, że może to nastąpić wyłącznie na etapie udzielania zabezpieczenia (*verba legis* „udzielając zabezpieczenia”). Gdyby tak było, to przy obecnym kształcie postępowania zabezpieczającego, kiedy to sąd udziela zabezpieczenia z reguły na posiedzeniu niejawnym, a obowiązany nie jest informowany ani o złożeniu wniosku o zabezpieczenie, ani nawet o wydanym postanowieniu (art. 740 k.p.c.), przepis ten stałby się zupełnie niefunkcjonalny. Wszak trudno założyć, aby sąd, bez uzyskania stanowiska obowiązanego i bez jakiegokolwiek wiedzy o występujących po jego stronie uwarunkowaniach łączących się z korzystaniem z rachunku bankowego, podejmował decyzję co do określonego sposobu dysponowania środkami zgromadzonymi na tym rachunku. Niezależnie od tego należy wskazać, że potrzeba umożliwienia obowiązanej określonego skorzystania ze środków na rachunku bankowym często może powstać dopiero w toku wykonywania zabezpieczenia, na przykład w związku z jakimś zdarzeniem losowym. Niestety, ustawa nie przewiduje żadnej możliwości działania sądu już na etapie po wydaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Zgłoszone w tym przedmiocie propozycje, jakie można spotkać w literaturze, mają raczej charakter postulatów *de lege ferenda*. Jedynym potencjalnie możliwym do zastosowania, przy odpowiednio poprowadzonej wykładni, jawi się znowu art. 742 § 1 k.p.c. i przewidziana w nim instytucja żądania zmiany postanowienia o zabezpieczeniu.
7. Należy pamiętać, że wierzytelność z rachunku bankowego zajęta w ramach zabezpieczenia, podobnie zresztą jak każdy inny składnik majątku obowiązanej, może być przedmiotem uruchomionej w dowolnym czasie egzekucji. W takim przypadku dojdzie do swoistego zbiegu zajęć. Oczywiście nie wstrzymuje to egzekucji, a interes prawny uprawnionego chroniony jest w postępowaniu o podział sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1030 i 1034 k.p.c.). Gdyby jednak w ramach zabezpieczenia sąd orzekł w jakikolwiek sposób o korzystaniu z zajętego rachunku, to przyznane obowiązanej tą drogą uprawnienia ustają z mocy prawa z dniem dokonania zajęcia w postępowaniu egzekucyjnym (art. 890¹ k.p.c.). W takiej sytuacji dysponowanie środkami zgromadzonymi na rachunku bankowym może odbywać się już tylko na zasadach określonych w przepisach o egzekucji (art. 890 § 2 i 2¹ k.p.c.).
8. Dość istotny problem, jaki ujawnia się na gruncie art. 752² k.p.c., wiąże się z odpowiedzią na pytanie, który sąd jest właściwy do orzekania w przedmiocie określenia sposobu korzystania przez obowiązanej z zajętego rachunku bankowego. Odpowiedź na to pytanie wydaje się prosta, gdy chodzi o regulację zawartą w § 2. Skoro bowiem rozstrzygnięcie w tym przedmiocie wydawane jest przy udzieleniu zabezpieczenia, w grę wchodzi wyłącznie sąd, który rozpoznaje wniosek o zabezpieczenie. Inaczej rzecz się przedstawia w przypadku rozpoznania wniosku, o jakim mowa w § 1. W doktrynie przeważa pogląd, że właściwy jest sąd, który udzielił zabezpieczenia i trudno się z tym nie zgodzić. Z przyczyn funkcjonalnych w grę mógłby wchodzić jeszcze sąd rejonowy, przy któ-

rym działa komornik dokonujący zajęcia rachunku bankowego. Wymagałoby to jednak wyraźnej regulacji, podobnej do tej, jaka występuje w art. 751 § 3 k.p.c. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie albo do sądu drugiej instancji (jeśli będzie to orzeczenie sądu pierwszej instancji), albo do innego składu sądu drugiej instancji, jeżeli ten sąd będzie orzekał w przedmiocie wyżej wymienionych wniosków (art. 741 § 1 i 2 k.p.c.). W tym drugim przypadku sąd będzie orzekał w składzie trzyosobowym²⁴⁰.

9. Dwa ostatnie paragrafy komentowanego przepisu poświęcone są już nieco innej kwestii. Do 25.03.2024 r., a więc do wejścia w życie nowelizacji (II) z 9.03.2023 r., brzmienie art. 752² § 3 k.p.c., wedle którego zajęcie rachunku bankowego nie pozbawiało obowiązane go prawa polecenia przekazania zajętych kwot na rachunek depozytowy Ministra Finansów w celu wypłacenia sumy zabezpieczenia, było między innymi argumentem na rzecz tezy, że zajęcie dokonane w ramach zabezpieczenia ogranicza się tylko do blokady środków pieniężnych na rachunku i nie daje podstawy, aby wezwać bank, jak w przypadku egzekucji, do przekazania tych środków komornikowi. Aktualnie przepis jest w tej materii jednoznaczny – nakazuje, aby sumę uzyskaną z zajętego rachunku bankowego umieścić na rachunku depozytowym Ministra Finansów, chyba że zabezpieczenie polega na zobowiązaniu obowiązane go do zapłaty uprawnionemu określonej sumy pieniężnej (tzw. zabezpieczenie nowacyjne). W obecnym stanie prawnym bank, wykonując zajęcie także w oparciu o tytuł pochodzący z zabezpieczenia, musi zatem postąpić zgodnie z art. 889² k.p.c., natomiast komornik zobowiązany jest przelać uzyskaną tą drogą kwotę na rachunek depozytowy Ministra Finansów.
10. Wskazane wyżej nowe rozwiązanie ma znacznie szerszy wymiar niż tylko zabezpieczenie na rachunku bankowym obowiązane go. W świetle bowiem art. 752² § 4 k.p.c. znajduje ono odpowiednie zastosowanie także do przypadków, gdy w ramach zabezpieczenia zajęto inne wierzytelności i prawa majątkowe.
11. Nowa treść art. 752² § 3 k.p.c. i jego kategoryczne brzmienie każe postawić pytanie o sens normatywny § 1 i 2. Występująca na tym polu potencjalna kolizja powinna być rozwiązana w taki sposób, że bank będzie zobowiązany przekazać komornikowi tylko taką kwotę, jaka pozostanie na zajęтым rachunku po wykonaniu dyspozycji zgodnych z orzeczeniem sądu, wydanym czy to w warunkach § 1, czy § 2. Tylko bowiem te środki będą mogły być uznane za „uzyskane z zajętego rachunku bankowego” w rozumieniu § 3.

Art. 752³. [Zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu]

§ 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ustanawiające zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stanowi podstawę wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania tego prawa.

§ 2. Sąd, który wydał postanowienie, o którym mowa w § 1, przekazuje to postanowienie sądowi dokonującemu wpisu ostrzeżenia w księdze wieczystej. Wpisu dokonuje się z urzędu.

§ 3. Sąd, który dokonał wpisu ostrzeżenia w księdze wieczystej, doręcza postanowienie, o którym mowa w § 1, obowiązane mu i spółdzielni mieszkaniowej.

§ 4. Spółdzielnia mieszkaniowa ponosi odpowiedzialność za szkodę spowodowaną czynnościami zmierzającymi do zbycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mimo ustanowionego zakazu.

1. Postanowienie ustanawiające zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stanowi jeden ze sposobów zabezpieczenia roszczenia pieniężnego (art. 747 pkt 5 k.p.c.). Zastosowanie

²⁴⁰ Por. uchwała SN z 30.04.2024 r., III CZP 60/23, OSNC 2024/10, poz. 98.

tego zabezpieczenia podlega ujawnieniu w księdze wieczystej przez wpisanie stosownego ostrzeżenia, co jest swoistym sposobem wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Wpisu tego dokonuje oczywiście sąd wieczystoksięgowy.

2. Dokonując zabezpieczenia, sąd nie musi ustalać, czy lokal spółdzielczy, którego dotyczy orzeczenie, ma urządzoną księgę wieczystą. Zobowiązany jest natomiast przesłać do sądu wieczystoksięgowego odpis postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Postanowienie takie powinno być zaopatrzone z urzędu we wzmiankę o wykonalności (art. 743 § 2 k.p.c.).
3. Sąd prowadzący księgę wieczystą dla spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu dokonuje z urzędu wpisu w jej dziale III ostrzeżenia o zakazie zbywania tego ograniczonego prawa rzeczowego. Wpis ten jest o tyle istotny, że przewidziana w art. 752^{3a} § 2 k.p.c. sankcja nieważności czynności prawnej prowadzącej do zbycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu staje się aktualna tylko wtedy, gdy przedmiotowy wpis został dokonany.
4. Powszechnie przyjmuje się, ze wskazaniem na treść art. 626⁸ § 10 k.p.c., że w sytuacji, gdy spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu nie ma jeszcze urzędzonej księgi wieczystej, powinna być ona założona z urzędu, aby możliwe było dokonanie w niej wpisu ostrzeżenia. Taką wykładnię powołanego przepisu należy poprzec. Na gruncie art. 626⁸ k.p.c. jest ona wyprowadzana przede wszystkim z faktu, że skoro wnioskodawca składa wniosek o dokonanie wpisu, *implicite* formułuje także żądanie założenia księgi wieczystej. W tym wypadku nie mamy wprawdzie do czynienia z wnioskiem o wpis, albowiem ustawodawca nakłada na sąd wieczystoksięgowy wyraźny obowiązek dokonania wpisu z urzędu. Wykonanie tego będzie jednak możliwe tylko wtedy, gdy zostanie założona księga wieczysta, co w związku z tym również należy uczynić z urzędu.
5. Jak wynika z § 3 komentowanego przepisu, sąd wieczystoksięgowy ma „do wykonania” nie tylko właściwą dla niego czynność procesową w postaci wpisu ostrzeżenia do księgi wieczystej, ale nałożono nań obowiązek z poprzedniego postępowania – tego, w którym powstał tytuł zabezpieczenia. Wraz z doręczeniem zawiadomienia o wpisie sąd ten został bowiem zobligowany do doręczenia zarówno obowiązanemu, jak i spółdzielni mieszkaniowej odpisu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Jest to zatem uregulowanie szczególnie w stosunku do art. 740 § 1 k.p.c., a przy tym analogiczne do tego, co przewiduje art. 740 § 4 k.p.c. Aby możliwe było zrealizowanie przez sąd wieczystoksięgowy tego obowiązku doręczeniowego z poprzedniego postępowania, sąd udzielający zabezpieczenia powinien przekazać wraz z postanowieniem o zabezpieczeniu zaopatrzonym we wzmiankę o wykonalności dwa odpisy tego orzeczenia.
6. Regulacja zawarta w § 4 komentowanego przepisu ma charakter materialnoprawny. Statuuje ona odpowiedzialność spółdzielni za szkodę spowodowaną „czynnościami umożliwiającymi zbycie” spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, co do którego sąd orzekł zakaz zbywania. W literaturze zasadnie podniesiono, że sformułowanie o czynnościach umożliwiających zbycie prawa jest niejasne i rodzi wątpliwości, w jakich sytuacjach przepis ten może mieć zastosowanie, zwłaszcza gdy już wiele lat temu, na skutek wyroku TK z 30.03.2004 r., K 32/03²⁴¹, utracił moc art. 17² ust. 2 u.s.m., który uzależniał zbycie własnościowego prawa do lokalu od przyjęcia nabywcą w poczet członków spółdzielni. Jeszcze większa wątpliwość dotyczy tego, czy po wprowadzeniu do Kodeksu postępowania cywilnego regulacji zawartej w art. 752^{3a} § 2 jakakolwiek szkoda w ogóle jest możliwa, skoro czynność prawna dokonana wbrew zakazowi wynikającemu z zabezpieczenia praktycznie zawsze

²⁴¹ OTK-A 2004/3, poz. 22.

będzie nieważna. Trudno natomiast założyć, że samo tylko podjęcie jakichś bliżej nieokreślonych czynności „zmierzających do zbycia prawa”, które i tak nie będzie możliwe, może stanowić źródło jakiegokolwiek szkody majątkowej.

Art. 752^{3a}. [Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]

§ 1. Czynność prawna obowiązanej dokonana wbrew zakazowi zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urządzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu, jest nieważna.

§ 2. Czynność prawna dokonana wbrew zakazowi zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu jest nieważna, jeżeli dokonano wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania tego prawa.

1. Komentowany przepis, wprowadzony z dniem 1.06.2017 r. ustawą z 7.04.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ułatwienia dochodzenia wierzytelności²⁴², przeciął spory, jakie toczyły się przed jego wejściem w życie odnośnie do skutków prawnych niezastosowania się do nałożonego w ramach zabezpieczenia roszczenia zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości czy też zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. Wcześniej część doktryny przyjmowała, że naruszenie tego rodzaju zakazu prowadzi jedynie do bezskuteczności czynności prawnej, podczas gdy inna grupa przedstawicieli nauki prawa opowiadała się za dalej idącym skutkiem w postaci nieważności.
2. W art. 752^{3a} § 1 k.p.c. ustawodawca przewidział sankcję naruszenia zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, dla której nie założono księgi wieczystej lub której księga zaginęła albo uległa zniszczeniu. Jak wiadomo, tylko w przypadku takich nieruchomości ten sposób zabezpieczenia roszczenia pieniężnego jest w ogóle możliwy (art. 747 pkt 3 k.p.c.). Należy jednak zauważyć, że w przypadku gdy możliwe jest zastosowanie tego rodzaju zabezpieczenia także w stosunku do nieruchomości mających urządzone księgę wieczystą, co wchodzi w grę przy zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych, naruszenie zakazu zbycia bądź obciążenia nieruchomości również skutkuje nieważnością czynności prawnej (art. 756⁴ § 2 k.p.c.).
3. W przypadku zabezpieczenia roszczenia pieniężnego przez ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, czynność prawna dokonana wbrew temu zakazowi będzie również nieważna, co jednak wystąpi tylko wtedy, gdy ostrzeżenie o zakazie zostało wpisane w księdze wieczystej. W praktyce będzie to dotyczyć każdego przypadku zabezpieczenia, skoro przewidziano wpis ostrzeżenia o zakazie zbywania z urzędu, a na straży realizacji tego stoi i sąd udzielający zabezpieczenia, i sąd wieczystoksięgowy (art. 753³ k.p.c.). Oczywiście, nie można wykluczyć sytuacji, gdy z jakichś względów nie dojdzie jednak do ujawnienia w księdze wieczystej zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W takim wypadku, co wynika z wykładni *a contrario* art. 752^{3a} § 2 k.p.c., zbycie tego prawa nie będzie dotknięte sankcją nieważności.
4. Niekiedy w doktrynie wskazuje się, że nawet brak wpisu ostrzeżenia do księgi wieczystej nie rozwiązuje problemu skutecznego bądź nieskutecznego nabycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w sytuacji, gdy nabywca działał w złej wierze w rozumieniu art. 6 u.k.w.h., tzn. wiedział albo z łatwością mógł się dowiedzieć, że został ustanowiony zakaz zbywania prawa, choć nie ujawniono go w księdze wieczystej. W takim jednak przypadku w grę może wchodzić już tylko bezskuteczność

²⁴² Dz.U. poz. 933 ze zm.

nabycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, a nie nieważność czynności prawnej, skoro warunki zaistnienia tej ostatniej zostały przez ustawodawcę wprost zadekretowane. Należy w tej mierze zaaprobować stanowisko wyrażone w orzecznictwie, wedle którego zbycie prawa spółdzielczego wbrew zakazowi, o którym nabywca wiedział albo z łatwością mógł się dowiedzieć, choć ważne, to pozostaje jednak bezskuteczne w stosunku do osoby, która uzyskała zabezpieczenie swojego roszczenia pieniężnego przez ustanowienie takiego zakazu²⁴³. Tym samym uprawniony (przyszły wierzyciel) będzie mógł prowadzić egzekucję ze spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu w poszukiwaniu zaspokojenia roszczenia, które zostało zabezpieczone zakazem jego zbywania, niezależnie od tego, że nie należy ono już do majątku obowiązanej (przyszłego dłużnika).

5. Rozwiązanie przewidziane w komentowanym przepisie jest zsynchronizowane z regulacją art. 747 k.p.c., który jako jeden ze sposobów zabezpieczenia roszczenia pieniężnego wprowadza tylko zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, ale już nie zakaz obciążania tego prawa, jak jest w przypadku nieruchomości. Z tego też względu w art. 752^{3a} § 2 k.p.c. mowa jest wyłącznie o sankcji zbycia ograniczonego prawa rzeczowego, mimo istniejącego w tym zakresie zakazu.

Art. 752⁴. [Zarząd przymusowy]

§ 1. Zarząd przymusowy ustanowiony nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązującego lub nad zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo nad częścią gospodarstwa rolnego wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

§ 1¹. Zarządcę ustanawia sąd wydający postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia. Postanowienie o ustanowieniu zarządcy jest jednocześnie podstawą do wprowadzenia go w zarząd bez potrzeby nadania mu klauzuli wykonalności. Zarządcą nie może być obowiązany.

§ 2. W toku sprawowania zarządu sąd może, za zgodą uprawnionego i obowiązanej, zezwolić na wykonywanie zarządu w inny sposób.

§ 3. Za zgodą obowiązanej sąd postanowi, że dochód uzyskiwany z zarządu przeznaczony będzie na zaspokojenie uprawnionego. Zgoda taka nie jest potrzebna w sprawach wymienionych w art. 753, art. 753¹ i art. 754. Wydając postanowienie o przekazywaniu dochodu na zaspokojenie uprawnionego, sąd określi wysokość kwoty, do której wierzyciel winien być zaspokojony, jeżeli kwota ta nie została określona w postanowieniu o zabezpieczeniu.

§ 4. W razie wyrażenia zgody na zaspokojenie uprawnionego z dochodu uzyskanego przez zarząd, przepisy art. 753² stosuje się odpowiednio.

§ 5. W sprawach, o których mowa w § 2–4, orzeka sąd wydający postanowienie o zabezpieczeniu.

1. Zastosowanie sposobu zabezpieczenia uregulowanego w tym przepisie ma rację bytu praktycznie tylko wtedy, gdy przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne obowiązanej przynosi dochód. Środkami tymi można bowiem w określony sposób zarządzać, przeznaczając je w szczególności na zaspokojenie zabezpieczonego roszczenia uprawnionego. Może się to odbywać już w toku wykonywania zabezpieczenia, za zgodą obowiązanej, albo w przyszłości, kiedy to w ramach prowadzonej egzekucji środki zgromadzone uprzednio (w ramach zabezpieczenia) na rachunku depozytowym Ministra Finansów będą przeznaczone na realizację tytułu wykonawczego. Ustanowienie zabezpieczenia wedle tego sposobu nie powinno natomiast następować tylko po to, by w swoisty sposób dozorować przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne, które nie przynosi jednak żadnego dochodu. Wniosek taki jest w pełni uprawniony choćby w świetle treści art. 1064¹ § 1 k.p.c., gdzie wyraźnie stwierdzono, że w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym chodzi o sięgnięcie do dochodów dłużnika i to one właśnie tak naprawdę są przedmiotem egzekucji służącym zaspokojeniu wierzyciela.

²⁴³ Wyrok SA w Katowicach z 5.09.2014 r., I ACa 455/14, LEX nr 1526990.

2. Zastosowanie środka zabezpieczającego uregulowanego w komentowanym przepisie prowadzi do powstania takiego stanu, w którym obowiązany traci możliwość sprawowania zarządu swoim przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym na rzecz zarządcy ustanowionego przez sąd. Obowiązany traci zatem prawo do korzystania i podejmowania czynności władczych w odniesieniu do składników swojego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa, natomiast uprawnienia te przejmuje z mocy zabezpieczenia zarządca. Charakter tej sytuacji faktycznej i prawnej dobrze oddaje w szczególności art. 752⁵ k.p.c., który stanowi, że czynności prawne obowiązanego dotyczące majątku objętego zarządem przymusowym, podjęte po ustanowieniu zarządu, są nieważne.
3. Dokonanie przez sąd zabezpieczenia roszczenia pieniężnego przez ustanowienie nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego lub nad zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo nad częścią gospodarstwa rolnego zarządu przymusowego jest przykładem zastosowania środka zabezpieczenia, którego wdrożenie wymaga podjęcia czynności wykonawczych w drodze egzekucji. Do wykonania takiego tytułu zabezpieczenia znajdują zatem odpowiednie zastosowanie przepisy o postępowaniu egzekucyjnym (art. 743 § 1 k.p.c.), a więc w tym wypadku m.in. art. 1064¹ i n. k.p.c. Jednocześnie z art. 752⁴ § 1 k.p.c. wynika wprost, że zarząd przymusowy ustanowiony w tym trybie wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości. Nie jest to jednak sytuacja wyłączenia przez art. 752⁴ § 1 k.p.c. działania art. 743 § 1 k.p.c., a w konsekwencji także przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy, co niekiedy podnoszone jest w literaturze, albowiem zakresy obu tych regulacji się nie pokrywają. Dlatego też przy wykonywaniu *stricte* samego zarządu przymusowego (*verba legis* „zarząd przymusowy [...] wykonuje się”) należy oczywiście sięgnąć wprost do przepisów art. 931 i n. k.p.c. Nie oznacza to jednak, że do wykonywania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nie znajdują odpowiedniego zastosowania, poprzez odesłanie zawarte w art. 743 § 1 k.p.c., przepisy art. 1064¹ i n. k.p.c.
4. Przy wykonywaniu analizowanego tu sposobu zabezpieczenia kluczową postacią jest oczywiście zarządca. Nie dziwi więc, że ustawodawca w art. 752⁴ § 1¹ k.p.c. zawarł aż trzy uregulowania, które odnoszą się do różnych kwestii związanych z osobą zarządcy. Jasno zostało wskazane, że zarządcę ustanawia sąd. Jest to rozwiązanie analogiczne do przewidzianego w art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c. W przypadku zabezpieczenia do powołania zarządcy właściwy jest sąd udzielający zabezpieczenia, przy czym będzie to następować zazwyczaj już na etapie wydawania postanowienia o zabezpieczeniu. Nie jest jednak wykluczone, że powołanie zarządcy nastąpi później.
5. Z uwagi na zupełnie kluczową rolę zarządcy przy tym sposobie zabezpieczenia, nie ulega wątpliwości, że musi być to osoba (fizyczna lub prawna), która dysponuje odpowiednią wiedzą, umiejętnościami oraz doświadczeniem w prowadzeniu określonego rodzaju działalności gospodarczej (właściwej dla specyfiki przedsiębiorstwa obowiązanego) lub rolnej. Jest to tym bardziej pożądane, jeśli się zważy, że przecież głównym zadaniem zarządcy jest takie prowadzenie spraw przedsiębiorstwa lub gospodarstwa obowiązanego, aby przynosiło ono jak największy dochód, co leży w interesie tak uprawnionego, jak i obowiązanego. Jednocześnie skutkiem nieprawidłowego sprawowania zarządu, mającego swe źródło na przykład w braku wymaganych kwalifikacji czy doświadczenia zarządcy, może być wyrządzenie niepowetowanej szkody majątkowej obowiązанemu, a nawet konieczność likwidacji jego przedsiębiorstwa, co oczywiście także byłoby niepożądane przez obie zainteresowane strony.
6. Z woli ustawodawcy, w zakresie wyboru podmiotu, któremu zostanie powierzony zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego (ich częściami), sąd dysponuje szeroką władzą o charakterze dyskrecyjnym. Ustawodawca przesądził jedynie, że zarząd-

cą nie może być sam obowiązany. Jest to więc rozwiązanie inne niż przy egzekucji z nieruchomości, gdzie regułą jest, że zarząd zajętej rzeczą obejmuje dłużnik (art. 931 § 1 k.p.c.).

7. W literaturze dość często wyrażany jest pogląd, że przy wyborze zarządcy nie musi być spełnione kryterium, o jakim mowa w art. 1064¹⁰ k.p.c., co by oznaczało, iż osoba ta nie musi posiadać licencji doradcy restrukturyzacyjnego. Ze stanowiskiem tym nie można się zgodzić. Prawdą jest, że w świetle treści komentowanego przepisu zarząd przymusowy wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości. Ustanowienie zarządcy nie jest jednak jeszcze tą fazą postępowania. Wykonywanie zarządu to dalszy etap zabezpieczenia – faza jego wykonania. Najpierw należy powołać zarządcę, a więc wyznaczyć podmiot, który będzie zarząd wykonywał – jak wiadomo, wedle reguł określonych w art. 931 i n. k.p.c. Jeżeli w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia sąd nie powołał zarządcy, to orzeczenie o tym na późniejszym etapie powinno być uznane za wykonywanie tego postanowienia, a więc w świetle art. 743 § 1 k.p.c. znajdzie tu zastosowanie wprost art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c. Jeśli do powołania zarządcy dochodzi już w orzeczeniu o udzieleniu zabezpieczenia, to oczywiście nie można poprzez art. 743 § 1 k.p.c. sięgnąć wprost do art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c., bo nie jest to faza wykonania zabezpieczenia. Jednakże z uwagi na brak w tej sytuacji właściwej regulacji prawnej (luka prawna), uzasadnione będzie odwołanie się do art. 1064¹⁰ § 1 k.p.c., tym razem w drodze analogii.
8. Co do zasady zarządca sam obejmuje zarząd przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, podejmując niezbędne do tego czynności faktyczne. Jedynie w razie stawianych mu przeszkód zarządca wprowadzany jest w zarząd przez komornika. Rozwiązanie takie zawarte jest w art. 933 k.p.c., przy czym przewidziano tam konieczność uprzedniego uzyskania orzeczenia sądu. W przypadku zabezpieczenia wprowadzono mechanizm bardziej operatywny. Mianowicie ustawodawca zdecydował, że postanowienie o ustanowieniu zarządcy jest jednocześnie podstawą do wprowadzenia go w zarząd przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności. Jeśli więc pojawi się jakakolwiek przeszkoda w objęciu zarządu przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, przy czym bez znaczenia jest to, kto by ją stwarzał, w grę wchodzi specjalne działanie z udziałem komornika.
9. To, co jednak jest tu interesujące, zawiera się w pytaniu, czym takie działanie właściwie jest i czy nie jest to jakiś rodzaj egzekucji. Na gruncie art. 933 k.p.c. przeważa w doktrynie zapatrywanie, zgodnie z którym realizacja polecenia przymusowego wprowadzenia zarządcy w zarząd nieruchomości, o jakim mowa w tym przepisie, nie stanowi egzekucji, a jest jedynie nakazaniem podjęcia koniecznych czynności zmierzających do prawidłowej realizacji zarządu w toku egzekucji z nieruchomości. W wypowiedziach na poparcie tego stanowiska używa się w szczególności argumentu, że postanowienie sądu wydane na podstawie art. 933 k.p.c. nie jest tytułem egzekucyjnym. Argument ten w wypadku zarządu sprawowanego w ramach zabezpieczenia nie do końca się sprawdza, skoro z art. 752⁴ § 1¹ zdanie drugie k.p.c. wprost wynika, że postanowienie sądu o ustanowieniu zarządcy jest podstawą do działania komornika bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności. Wydaje się więc, że wprowadzając zarządcę w zarząd przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego, komornik usuwa stawiane temu zarządcy przeszkody w drodze określonych, dostosowanych do konkretnej sytuacji czynności egzekucyjnych.
10. Skoro w art. 752⁴ § 1 k.p.c. wprost postanowiono, że zarząd w ramach zabezpieczenia wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, to oznacza to ni mniej, ni więcej tylko bezpośrednie odesłanie do przepisów art. 934–941 k.p.c. Jest to zresztą rozwiązanie podobne to zastosowanego w egzekucji przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub go-

spodarstwem rolnym (art. 1064¹ § 2 k.p.c.). Warte podkreślenia jest to, że dochód, jaki przynosi przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne, po pokryciu wydatków, o jakich mowa w art. 940 k.p.c., składany jest przez zarządcę na rachunek depozytowy Ministra Finansów.

11. Zarządca zostaje podstawiony w prawa obowiązane w zakresie prowadzonego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. Ma prawo pobierać wszelkie pożytki, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu zarządu okażą się potrzebne. Zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, jakie są gospodarczo uzasadnione i mogą być zaspokojone z dochodów z przedsiębiorstwa lub gospodarstwa. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zarządca może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku – za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha uprawnionego, obowiązane i zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą. Co najmniej raz w roku oraz po ukończeniu zarządu zarządca obowiązany jest złożyć sądowi sprawozdanie ze swych czynności oraz udokumentowane sprawozdania rachunkowe, które tenże sąd bada i zatwierdza albo odmawia ich zatwierdzenia.
12. Stosownie do art. 752⁴ § 2 k.p.c. w toku sprawowania zarządu sąd może, za zgodą uprawnionego i obowiązane, zezwolić na wykonywanie zarządu w inny sposób. Ustawodawca nie precyzuje jednak, nawet w formie katalogu przykładowego, na czym miałyby to polegać. Nie ulega wszelako wątpliwości, że chodzi tu o takie wykonywanie zarządu, które odbiega od reguł ustanowionych dla zarządu nieruchomością zajętą w toku egzekucji. W ramach zabezpieczenia została zatem dopuszczona pewna elastyczność w tym obszarze, co wydaje się w pełni uzasadnione. Zarządzanie przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym to jednak nie to samo co zarządzanie nieruchomością. W szczególności wcale nierzadko może występować sytuacja, gdzie określona specyfika działalności gospodarczej, do której prowadzenia wykorzystywane jest przedsiębiorstwo obowiązane, wymusza działania odbiegające od standardu ustawowego przewidzianego dla zarządu nieruchomością. Aby to się jednak stało, w pierwszej kolejności musi być osiągnięty konsensus między uprawnionym i obowiązanim, albowiem jego uzyskanie stanowi warunek konieczny orzeczenia sądu. Sąd powinien nakłaniać obie strony do takiej zgody, zwłaszcza wtedy, gdy dostrzeże, że dla osiągnięcia optymalnego efektu gospodarczego, na którym powinno zależeć i obowiązane, i uprawnione, konieczne jest wyjście poza kodeksowy standard zarządu.
13. W art. 752⁴ § 3 k.p.c. przewidziano specjalny sposób postępowania z dochodem uzyskiwanym przez przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne objęte zarządem zabezpieczającym. Środki z tego tytułu nie zostaną bowiem ulokowane na rachunku depozytowym Ministra Finansów, co jest regułą postępowania, ale trafią do uprawnionego na zaspokojenie jego roszczenia wobec obowiązane. Aby to jednak nastąpiło, konieczne jest uprzednie wydanie przez sąd postanowienia o przekazywaniu dochodu generowanego przez przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne na zaspokojenie uprawnionego. Wydanie takiego orzeczenia, gdy zostaną spełnione przesłanki ustawowe, jest obligatoryjne.
14. Postanowienie o przekazywaniu dochodu na zaspokojenie zabezpieczonego roszczenia uprawnionego może zapadć w dwóch różnych sytuacjach. Pierwsza dotyczy każdego roszczenia pieniężnego, przy czym warunkiem uruchomienia tej procedury jest zawsze uprzednia zgoda obowiązane na takie orzeczenie sądu. Przypadek drugi to sytuacja, gdzie udzielono zabezpieczenia dla ochrony roszczeń, o jakich mowa w art. 753, 753¹ i 754 k.p.c. Wówczas sąd wydaje stosowne zezwolenie na zadysponowanie dochodem wygenerowanym przez przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne bez zgody obowiązane. Jest to zrozumiałe wobec faktu, że roszczenia wymienione w powołanych

ostatnio przepisach są szczególnie chronione do tego stopnia, iż ustawodawca dopuszcza ich zaspokojenie nawet w ramach zabezpieczenia (tzw. zabezpieczenie nowacyjne).

15. Należy podkreślić, że postanowienie sądu nie może ograniczyć się tylko do swoistego zezwolenia na przekazywanie dochodu na zaspokojenie roszczenia uprawnionego. Sąd zobowiązany jest bowiem równocześnie oznaczyć wysokość kwoty, do której uprawniony ma być w ten sposób zaspokojony. Obowiązek ten nie występuje tylko wówczas, gdy kwota ta została określona w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia. Wydaje się, że owo zaspokojenie, o jakim mowa w tym przepisie, odnosi się nie tylko do należności głównej i odsetek, ale także do powstałych już kosztów zabezpieczenia i kosztów postępowania rozpoznawczego. W praktyce w każdym przypadku powinny być one ujęte w ramach sumy zabezpieczenia, o jakiej mowa w art. 736 k.p.c.
16. Trafnie dostrzeżono w literaturze, że przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, jak też uregulowania odnoszące się do zabezpieczenia, nie normują sytuacji, w której prawo do zaspokojenia z dochodu przysługuje równocześnie kilku uprawnionym. Rodzi się w związku z tym pytanie, czy w takim przypadku należy w drodze analogii zastosować przepis art. 1064¹³ k.p.c., a przy jego aplikacji także reguły podziału określone w art. 1025 k.p.c. Wydaje się, że w niektórych stanach faktycznych będzie to w pełni uzasadnione. W szczególności tam, gdzie sąd nie określa, w trybie art. 752⁴ § 3 k.p.c., kwoty, do której uprawniony ma być zaspokojony, bo na przykład została ona oznaczona już w postanowieniu o zabezpieczeniu.
17. Niezbyt czytelne rozwiązanie ustawodawca wprowadził w art. 752⁴ § 4 k.p.c., co zrodziło spory w doktrynie. Zostało ono przewidziane dla przypadku, gdy obowiązany wyraził zgodę na zaspokojenie uprawnionego z dochodu z przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, co w świetle wcześniejszych uwag, poczynionych na gruncie § 3, musi doprowadzić do wydania przez sąd postanowienia o przekazywaniu środków uzyskiwanych w ramach tego dochodu uprawnionemu na poczet należnego mu roszczenia. W takiej sytuacji w grę wchodzi odpowiednie zastosowanie art. 753² k.p.c. Możliwość ta każe postawić więc pytanie o dopuszczalność wydania przez sąd wyroku uwzględniającego powództwo i to na posiedzeniu niejawnym, a dodatkowo także o zakres orzekania *in merito*. Powołany ostatnio przepis dopuszcza wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym w sprawach wymienionych w art. 753 i 753¹ k.p.c., gdy po udzieleniu zabezpieczenia obowiązany uzna roszczenie. Odpowiednie zastosowanie art. 753² k.p.c. po pierwsze będzie oznaczać uprawnienie sądu do wyrokowania na posiedzeniu niejawnym, a po drugie będzie ono dotyczyć tylko tej części roszczenia, które na datę orzekania nie zostało zaspokojone w sposób opisany w § 3 komentowanego artykułu. Powstaje jednak pytanie, co sąd powinien „zrobić” z tą częścią roszczenia, które zostało zaspokojone we wskazany wyżej sposób, zwłaszcza jeśli powód (uprawniony) nie cofnie pozwu w tym zakresie. Część doktryny opowiada się za wydaniem w takiej sytuacji postanowienia o umorzeniu postępowania na podstawie art. 355 k.p.c., co może budzić wątpliwości (szerzej zob. komentarz do art. 753²).
18. Na mocy regulacji zawartej w art. 752⁴ § 5 k.p.c. sądem właściwym do wydania postanowienia w kwestiach wskazanych w § 2–4 jest sąd, który wydał postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia przez zarząd przymusowy. Jest to unormowanie pod wieloma względami nieprecyzyjne i niefunkcjonalne, gdyby chcieć stosować go w pełnym zakresie w formule wynikającej wyłącznie z wykładni literalnej przepisu. Po pierwsze objęcie rzeczonym wskazaniem § 4 jest bezprzedmiotowe, bo nie przewidziano tam żadnego orzeczenia sądu wydawanego w postępowaniu zabezpieczającym. Po drugie trudno założyć, by przy wydaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez sąd właściwy przemiennie również ten sąd miał kompetencję do dalszych decyzji na etapie wykonywania

zabezpieczenia w sytuacji, gdy postępowanie rozpoznawcze mające za przedmiot zabezpieczone roszczenie toczy się przed innym sądem właściwym przemienne. Podobnie rzecz się przedstawia, gdy o udzieleniu zabezpieczenia będzie orzekał sąd drugiej instancji, rozpoznając zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji oddalające wniosek o zabezpieczenie. Wobec tego rodzaju zastrzeżeń rozwiązaniem najbardziej racjonalnym wydaje się takie, które przekazuje kompetencje orzecznicze sądowi rozpoznającemu sprawę o roszczenie objęte zabezpieczeniem, co pozostaje w zgodzie z regułą wyznaczoną przez art. 734 zdanie pierwsze k.p.c.

Art. 752⁵. [Nieważność czynności prawnych]

Czynności prawne obowiązane dotyczące majątku objętego zarządem przymusowym podjęte po ustanowieniu zarządu są nieważne. Dla określenia czasu powstania skutków ustanowienia zarządu przepisy art. 910 stosuje się odpowiednio.

1. Komentowany przepis wprowadza sankcję bezwzględnej nieważności dla czynności prawnych dokonanych przez obowiązane w odniesieniu do majątku objętego zarządem przymusowym. Ustawodawca podkreśla przy tym wyraźnie, że dotyczy to czynności podjętych po ustanowieniu zarządu, co stanowi przykład nadregulacji. Skoro wskazana sankcja odnosi się do czynności dotyczących majątku objętego zarządem przymusowym, jest oczywiste, że staje się ona aktualna wobec działań podjętych już po ustanowieniu tego zarządu. Rozwiązanie to jest prostą i oczywistą oraz w pełni usprawiedliwioną konsekwencją faktu ustanowienia zarządu przymusowego zabezpieczającego, w następstwie czego obowiązany traci możliwość sprawowania zarządu swoim przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym na rzecz zarządcy ustanowionego przez sąd.
2. Nieważność czynności prawnych dokonywanych przez obowiązane dotyczy – wedle reguły *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* – wszelkich czynności prawnych mających za przedmiot mienie objęte zarządem, w szczególności czynności prowadzących do zbycia czy obciążenia składników tego mienia. Chodzi przy tym zarówno o czynności mające za przedmiot całe przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne bądź zakład wchodzący w skład przedsiębiorstwa albo ich części, jak też poszczególne składniki majątkowe włączone przedmiotowo do tychże *universitatis rerum* wedle specyfikacji ustawowej wyznaczonej przez art. 55¹ i 55³ k.c.
3. Komentowany przepis precyzuje jednocześnie, od jakiego momentu powstają skutki ustanowienia zarządu przymusowego, skoro ma to kluczowe znaczenie dla wdrożenia sankcji nieważności. Zabieg ten jest tyleż konieczny, co zrozumiały w świetle tego, że zastosowanie zabezpieczenia przez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym jest czynnością wielowymiarową i złożoną.
4. Dla określenia tego, kiedy powstają skutki ustanowienia zarządu przymusowego, ustawodawca odсылa do art. 910 k.p.c., dotyczącego zajęcia praw majątkowych w postępowaniu egzekucyjnym, który każe stosować odpowiednio. Przyjęcie tego rozwiązania oznacza, że skutki ustanowienia zarządu w stosunku do obowiązane powstają od momentu doręczenia mu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez ustanowienie zarządu (art. 910 § 2 zdanie drugie w zw. z art. 752⁵ zdanie drugie k.p.c.). Należy pamiętać, że doręczenia tego, stosownie do art. 740 § 3 k.p.c., dokonuje co do zasady zarządca. Jedynie w przypadku gdy obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia albo gdy zarządca jest wprowadzony w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik.

5. Gdyby jednak obowiązany powziął wiadomość o ustanowieniu zarządu przymusowego, co następuje z chwilą wydania przez sąd postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, jeszcze przed doręceniem mu odpisu tego orzeczenia, skutek w postaci nieważności czynności prawnej dotyczącej majątku objętego zarządem przymusowym będzie miał zastosowanie do czynności obowiązanego dokonanej po uzyskaniu takiej wiedzy (art. 910 § 4 w zw. z art. 752⁵ zdanie drugie k.p.c.).

Art. 752⁶. [Zbieg z postępowaniem egzekucyjnym]

§ 1. W razie skierowania egzekucji do składników mienia objętego zarządem przymusowym dalsze postępowanie prowadzone będzie według przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy. Przepisy art. 1064⁴ i art. 1064¹⁰ stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli do przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego objętego zarządem ustanowionym w postępowaniu zabezpieczającym skierowano egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, przepis art. 1064¹⁴ stosuje się odpowiednio.

1. Komentowany przepis wprowadza rozwiązanie dla sytuacji zaistnienia zbiegu zabezpieczenia w postaci zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym bądź zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa albo częścią gospodarstwa rolnego i egzekucji skierowanej do dowolnego składnika mienia takiego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa. Jest bowiem oczywiste, że ustanowiony w ramach zabezpieczenia zarząd przymusowy nie stoi na przeszkodzie, aby w ramach egzekucji świadczeń pieniężnych dokonać zajęcia rzeczy lub prawa wchodzących w skład przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego. W takim jednak wypadku konieczne jest rozwiązanie swoistej kolizji, jaka powstaje w związku z nałożeniem się na siebie obu postępowań, z których to drugie (egzekucyjne) „niekorzystnie” wpływa na realizację tego pierwszego (zabezpieczającego), skoro w efekcie mogłoby prowadzić do uszczuplenia masy majątkowej objętej zarządem. Ustawodawca daje w takiej sytuacji pierwszeństwo postępowaniu egzekucyjnemu, statuując w art. 752⁶ § 1 k.p.c. *sui generis* „przekształcenie się” dotychczasowego postępowania zabezpieczającego w postępowanie egzekucyjne przez zarząd przymusowy. Analogiczne uregulowanie zawiera art. 1064⁷ k.p.c., przewidując rozwiązanie zbiegu zabezpieczenia realizowanego przez zarząd przymusowy z egzekucją przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym na rzecz postępowania egzekucyjnego.
2. Komentowany przepis, ani też żadna inna regulacja Kodeksu postępowania cywilnego, nie przewiduje rozwiązania dla zbiegu zabezpieczenia i egzekucji w odwrotnej konfiguracji, tzn. prowadzenia egzekucji skierowanej do składnika mienia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego i następczego w stosunku do postępowania egzekucyjnego ustanowienia zabezpieczenia przez zarząd przymusowy. W doktrynie wyrażono pogląd, że w takim wypadku zabezpieczenie nie jest w ogóle możliwe²⁴⁴. Trudno byłoby się z tym jednak zgodzić wobec braku jakiegokolwiek regulacji prawnej wyłączającej w takiej sytuacji udzielenie zabezpieczenia przez zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym.
3. W przypadku udzielenia zabezpieczenia przez zarząd przymusowy, po tym jak została już skierowana egzekucja do składników majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, odpowiednie zastosowanie winien znaleźć przepis art. 1064⁴ w zw. z art. 743 § 1 k.p.c. Oznacza to, że po zaistnieniu tego rodzaju zbiegu powinno być prowadzone jedno postępowanie – postępowanie egzekucyjne przez zarząd przymusowy. Uprzednio wszczęte postępowanie egzekucyj-

²⁴⁴ Zob. J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, art. 752⁶, nb 1.

ne będzie podlegać umorzeniu, a wierzyciel z tego postępowania wstępuje z mocy prawa do egzekucji prowadzonej przez zarząd przymusowy (art. 1064⁶ § 2 k.p.c.). W ten sposób zostanie także zapewniona pełna jednolitość, gdy chodzi o rozwiązanie zbiegu egzekucji skierowanej do składników majątkowych wchodzących w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego i zabezpieczenia przez zarząd przymusowy, niezależnie od tego, które z tych postępowań zostało wszczęte jako pierwsze.

4. Egzekucja przez zarząd przymusowy, jak to wynika wprost z art. 752⁶ § 1 k.p.c., stanowi „dalsze postępowanie” w stosunku do wszczętego wcześniej (przed zaistnieniem zbiegu) postępowania o zabezpieczenie przez zarząd przymusowy; jest więc jego swoistą kontynuacją. Wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy wymaga jednak wydania przez sąd postanowienia (art. 1064³ k.p.c.). W doktrynie rozważa się, kto powinien złożyć wniosek o wydanie tego postanowienia. Wydaje się jednak, że w tej specyficznej sytuacji postanowienie wydawane jest z urzędu. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o egzekucji przewidują bowiem, jako wyjątek od zasady ogólnej, możliwość wszczęcia postępowania egzekucyjnego z urzędu. Wniosek taki byłby uprawniony już nawet na gruncie wykładni literalnej art. 752⁶ § 1 k.p.c., gdzie przepis stanowi, że „dalsze postępowanie prowadzone będzie”. Oznacza to ustawową konieczność „przekształcenia” postępowania zabezpieczającego w egzekucyjne, niezależnie od tego, czy ktokolwiek będzie o to wnioskował.
5. Na mocy wyraźnej regulacji art. 752⁶ § 1 zdanie drugie k.p.c., odsyłającego wprost do art. 1064⁴ k.p.c., sądem właściwym do prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy będzie sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa lub w którego okręgu jest położone gospodarstwo rolne. W następstwie zbiegu egzekucji i zabezpieczenia może więc dojść także do zmiany właściwości sądu prowadzącego dalsze czynności egzekucyjne w stosunku do sądu wyznaczonego wedle regulacji art. 752⁴ § 1¹ i 5 k.p.c., choć najczęściej będzie to ten sam sąd.
6. Wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy nie wymaga ustanowienia przez sąd nowego zarządcy przymusowego, gdyż funkcję tę sprawuje w dalszym ciągu zarządca ustanowiony w trybie zabezpieczenia. Gdyby jednak był to podmiot nieposiadający kwalifikacji określonych w art. 1064¹⁰ k.p.c., zajdzie konieczność wydania przez sąd postanowienia o zmianie zarządcy.
7. W toku prowadzonej egzekucji przez zarząd przymusowy ochrona interesu prawnego uprawnionego, który uzyskał uprzednio zabezpieczenie, następuje w sposób określony w art. 1064¹¹ § 3 k.p.c. Oznacza to, że nadwyżkę dochodów uzyskanych ze składników mienia wchodzących w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego zarządca dzieli między wierzyciela (wierzycieli) i uprawnionego, z zachowaniem stosowanych odpowiednio przepisów ogólnych o podziale sumy uzyskanej z egzekucji oraz przepisów o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości. W tym celu zarządca sporządza plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przez zarząd przymusowy, a po uprawnieniu się tego planu przystępuje do jego wykonania, przy czym kwoty przypadające uprawnionemu zarządca przekazuje na rachunek depozytowy Ministra Finansów, chyba że uprzednio w ramach zabezpieczenia sąd wydał postanowienie w trybie art. 752⁴ § 3 k.p.c.
8. W art. 752⁶ § 2 k.p.c. uregulowano przypadek, gdy w toku wykonywania w ramach zabezpieczenia zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym została wszczęta egzekucja przez sprzedaż tego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. Regulacja ta jest bardzo uboga, bo ogranicza się jedynie do odesłania do odpowiedniego stosowania art. 1064¹⁴ k.p.c. Nie budzi jednak wątpliwości, że w takiej sytuacji nie może być już kontynuowane postępowanie zabezpieczające, choćby z tego względu, że w świetle art. 1064¹⁵ § 1 k.p.c. sąd, wydając postanowienie o wszczęciu egzekucji, ustanawia zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem

rolnym podlegającym sprzedaży. W przepisach brak jednoznacznej regulacji co do „dalszych losów” postępowania zabezpieczającego, takiej choćby jak ta, którą zawiera art. 752⁶ § 1 k.p.c. Nie może być tu mowy o swoistym „przekształceniu się” postępowania zabezpieczającego w egzekucyjne, skoro takie zostało już wszczęte. W doktrynie powszechnie wskazuje się, że uprawniony z postępowania zabezpieczającego uczestniczy w podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży przedsiębiorstwa albo gospodarstwa rolnego w ramach egzekucji, co jest oczywiste w świetle art. 1064²³ w zw. z art. 1036 k.p.c. Powstaje jednak pytanie, czy uczestnictwo to wymaga zgłoszenia się we właściwym czasie, czy też zarządca dokonujący podziału sumy uzyskanej z egzekucji uwzględnia uprawnionego w tym podziale z urzędu, a jeśli tak, to na jakiej podstawie. Należy opowiedzieć się za tym drugim rozwiązaniem, co jednak wymaga uprzedniego wdrożenia do realizacji przepisu art. 1064¹⁶ § 2 w zw. z art. 743 § 1 k.p.c. Po uprawomocnieniu się zatem postanowienia o wszczęciu egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego sąd udzielający zabezpieczenia umorzy z urzędu postępowanie zabezpieczające, a uprawniony z mocy prawa przystąpi do postępowania egzekucyjnego i w nim uzyska zabezpieczenie swojego roszczenia w ramach planu podziału.

Art. 753. [Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych]

§ 1. W sprawach o alimenty zabezpieczenie może polegać na zobowiązaniu obowiązanego do zapłaty uprawnionemu jednorazowo albo okresowo określonej sumy pieniężnej. W sprawach tych podstawą zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia.

§ 2. W wypadkach wymienionych w § 1 sąd z urzędu doręcza stronom odpis postanowienia o zabezpieczeniu.

1. Zabezpieczenie alimentów, będących przecież co do zasady świadczeniem pieniężnym, może nastąpić wedle któregoś ze sposobów wskazanych w art. 747 k.p.c. Wówczas będzie to typowe tzw. zabezpieczenie konserwacyjne, a więc zmierzające do utrzymania stanu majątkowego obowiązanego w celu zapewnienia wierzycielowi skutecznego wykonania w przyszłości tytułu wykonawczego.
2. W komentowanym przepisie unormowano natomiast szczególny rodzaj zabezpieczenia, określane go mianem tzw. zabezpieczenia nowacyjnego (antycypacyjnego), którego istota polega na stworzeniu na czas trwania procesu, albo jeszcze przed jego wszczęciem, nowej (prowizorycznej) sytuacji, w której obowiązanym zobligowany jest do zapłaty jednorazowo albo okresowo pewnej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego. Jest to zatem zabezpieczenie, którego celem nie jest zapewnienie egzekucyjnego wykonania przyszłego orzeczenia zasądzającego świadczenie, lecz natychmiastowe dostarczanie uprawnionemu środków utrzymania. W tym aspekcie zabezpieczenie prowadzi w istocie do zaspokojenia uprawnionego, dlatego analizowana regulacja stanowi wyjątek od zakazu statuowanego w art. 731 k.p.c. Oczywiście, w jednej sprawie możliwe jest zabezpieczenie roszczenia alimentacyjnego zarówno w sposób konserwacyjny (z wykorzystaniem sposobów zabezpieczenia określonych w art. 747 k.p.c.), jak i nowacyjny. Decyzja w tym zakresie należy w pierwszej kolejności do uprawnionego, który, chcąc korzystać z obu form zabezpieczenia, powinien odpowiednio sformułować wniosek o udzielenie zabezpieczenia.
3. Postanowienie o zabezpieczeniu roszczeń alimentacyjnych w formule antycypacyjnej cechuje się samoistością i ostatecznością. Postanowienie to „odrywa się” od kończącego sprawę wyroku, stanowiąc samoistną podstawę świadczeń²⁴⁵. Ujawnia się to szczególnie wyraźnie w sprawach o rozwód

²⁴⁵ Por. uzasadnienie postanowienia SN z 11.01.2024 r., I NSP 266/23, LEX nr 3656600; uzasadnienie uchwały SN z 28.11.2012 r., III CZP 77/12, OSNC 2013/5, poz. 62.

czy o separację. Jak wynika z art. 445 § 1 k.p.c., w czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekazuje sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. Z kolei zgodnie z art. 445 § 2 k.p.c. postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację, ulega z urzędu zawieszeniu z chwilą wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód lub o separację postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wykonania obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub o alimenty wstrzymuje się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku tych świadczeń, wydanych przez sąd opiekuńczy w uprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. W orzecznictwie na tym tle wyrażono trafny pogląd, że świadczenie uiszczone na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, zobowiązującego do łożenia na rzecz małżonka kosztów utrzymania rodziny (art. 27 k.r.o.), w razie prawomocnego oddalenia w wyroku rozwodowym jego żądania o zasądzenie alimentów na podstawie art. 60 k.r.o. nie podlega zwrotowi jako świadczenie nienależne²⁴⁶. Niepodważalność i niezależność od wyniku przyszłego wyroku orzeczeń zabezpieczających w tych sprawach powoduje, że ich moc zrównuje się z mocą orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie²⁴⁷.

4. W związku z opisaną wyżej specyfiką postanowienia o udzieleniu tzw. zabezpieczenia nowacyjnego rodzi się pytanie o wpływ zaspokojenia (w następstwie dobrowolnego świadczenia obowiązującego albo w wyniku egzekucji) roszczenia alimentacyjnego zindywidualizowanego takim orzeczeniem w toku sprawy o alimenty na sposób rozstrzygnięcia sądu o tym roszczeniu w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie. Jak wynika z uchwały SN z 21.06.1977 r., III CZP 46/77²⁴⁸, w sprawie o ustalenie ojcostwa i alimenty sąd, zasądzając wyrokiem alimenty od dnia wytoczenia powództwa, nie ma obowiązku zaznaczania w nim, że wierzyciel, mając postanowienie o zabezpieczeniu powództwa zasądzającego alimenty na czas trwania procesu, zaspokoił się lub może uzyskać realizację należnego mu świadczenia na podstawie tego zabezpieczenia. Jednakże w razie wykazania w toku sporu, że dłużnik zaspokoił roszczenia wierzyciela, sąd powinien uwzględnić tę okoliczność w wyroku. Sąd Najwyższy nie określił jednak bliżej, na czym owo „uwzględnienie” powinno polegać. Z kolei w orzecznictwie sądów powszechnych można spotkać praktykę, która sprowadza się do tego, że w tego typu sprawach w sentencji wyroku zostaje zawarte zastrzeżenie o prawie zaliczenia dotychczas wpłaconych uprawnionemu przez obowiązującego kwot na poczet świadczenia objętego wyrokiem²⁴⁹. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w uzasadnieniu wyroku z 13.12.2019 r., I ACa 428/18, nie przybliżył jednak, jaki byłby skutek wskazanego „zastrzeżenia” i w jaki sposób miałyby być ono zrealizowane, a także, jakie miałyby ono znaczenie na przykład w toczącym się postępowaniu egzekucyjnym należności objętej wyrokiem. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wskazał, że uiszczenie należności w trybie zabezpieczenia „materialnie prowadzi do spełnienia roszczenia dochodzonego w pozwie” i „po uwzględnieniu powództwa, winno zostać zaliczone na jego poczet w części, w jakiej pozwany je spełnił na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu”.
5. Problem, jaki opisano wyżej, dotyczy w zasadzie tylko przypadku, gdy zostało udzielone zabezpieczenie roszczenia alimentacyjnego w sposób nowacyjny za okres, o którym orzeka następnie sąd

²⁴⁶ Por. uchwała SN z 20.10.2010 r., III CZP 59/10, OSNC 2011/5, poz. 52, z glosą M. Iżykowskiego, PPC 2012/2, s. 335.

²⁴⁷ Por. J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2007, s. 239.

²⁴⁸ OSNC 1978/1, poz. 6.

²⁴⁹ Por. wyrok SA w Szczecinie z 13.12.2019 r., I ACa 428/18, LEX nr 3480450 (wydany w sprawie o rentę).

w wyroku, tworząc w ten sposób niejako „drugi” tytuł egzekucyjny dla tego samego świadczenia („pierwszym” jest postanowienie zabezpieczające). Nie ujawni się on więc w sprawach o rozwód czy o separację, gdzie orzeczone w wyroku alimenty dotyczą okresu już po uprawomocnieniu się wyroku. W tych sprawach zatem, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód albo o separację do czasu prawomocnego zakończenia postępowania jedyną podstawą spełniania świadczenia alimentacyjnego pochodzącą od sądu, a w razie potrzeby także egzekucji, będzie postanowienie zabezpieczające.

6. Wydaje się, że w sprawach o alimenty, w których wydano uprzednio (w toku postępowania lub przed jego wszczęciem) postanowienie o zasądzeniu alimentów w ramach zabezpieczenia za okres, który następnie zostaje objęty wyrokiem zasądającym świadczenie, owo „uwzględnienie” przez sąd w wyroku faktu spełnienia świadczenia przez zobowiązanego do alimentów (pozwanego) na podstawie postanowienia zabezpieczającego, o jakim mowa w powołanej wyżej uchwale SN z 21.06.1977 r., III CZP 46/77, powinno polegać w każdym przypadku na zaznaczeniu w wyroku – co jest charakterystyczne i powszechnie stosowane w sprawach o alimenty, gdzie tworzony jest kolejny tytuł egzekucyjny (wyrok) obejmujący świadczenie za ten sam okres czasu – że zasądzenie świadczenia następuje w miejsce świadczenia, o jakim orzeczono w tymże postanowieniu o zabezpieczeniu. Tylko taka formuła należyście zabezpieczy interes dłużnika, likwidując w szczególności możliwość inicjowania przez wierzyciela egzekucji alimentów za ten sam okres na podstawie dwóch dostępnych mu tytułów wykonawczych. Wyeleminuje też konieczność wszczynania ewentualnego powództwa przeciwegzekucyjnego, które przy braku wyżej wymienionego zastrzeżenia w wyroku alimentacyjnym jest w zasadzie jedynym skutecznym środkiem ochrony dłużnika, gdyby wierzyciel chciał wdrożyć do egzekucji wyrok opiewający na świadczenia, które zostały już spełnione w oparciu o postanowienie zabezpieczające.
7. W aspekcie przedmiotowym komentowany przepis odnosi się jedynie do spraw o alimenty. Dla właściwej identyfikacji tego pojęcia należy odwołać się przede wszystkim do przepisów prawa materialnego, w szczególności zaś do regulacji art. 128 i n. k.r.o. W orzecnictwie stwierdzono przy tym, że przez pojęcie „sprawy o alimenty” należy rozumieć sprawy, w których przedmiotem żądania pozwu jest zasądzenie alimentów²⁵⁰, w tym także w formule przewidzianej w art. 138 k.r.o. (podwyższenie alimentów). Nie są natomiast nimi sprawy o uchylenie lub obniżenie obowiązku alimentacyjnego²⁵¹ oraz sprawy o zwrot spełnionych świadczeń alimentacyjnych na podstawie art. 140 k.r.o. Definiując należność alimentacyjną na potrzeby analizowanego przepisu, należy stwierdzić, że z roszczeniem o alimenty mamy do czynienia wówczas, gdy źródłem powstania zobowiązania, z którego ono wypływa, jest stosunek prawnorodzinny (pokrewieństwo, powinowactwo), a treścią obowiązku wypływającego z tego stosunku jest dostarczanie środków utrzymania osobie uprawnionej. Przy takim podejściu zabezpieczeniu w sposób opisany w tym przepisie będą podlegać również te należności, których Kodeks rodzinny i opiekuńczy nie kwalifikuje wprost jako roszczenia o alimenty (np. zobowiązanie do zaspokajania potrzeb rodziny z art. 27 k.r.o.).
8. Komentowany przepis wprowadza dość istotny wyjątek, jeśli chodzi o podstawy zabezpieczenia. Jak wiadomo, zgodnie z art. 730¹ § 1 k.p.c. podstawami tymi są uprawdopodobnienie istnienia samego roszczenia, jak też uprawdopodobnienie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. W sprawach o alimenty ustawodawca rezygnuje z tej drugiej podstawy, co wydaje się oczywiste w sytuacji, gdy zabezpieczenie nowacyjne ma zupełnie inny cel niż „klasyczne” zabezpieczenie konserwacyjne. W szczególności nie służy ono zabezpieczeniu wykonania w przyszłości zapadłego w sprawie

²⁵⁰ Por. uzasadnienie uchwały SN z 23.02.1982 r., III CZP 3/82, OSNC 1982/7, poz. 100.

²⁵¹ Por. uzasadnienie uchwały SN z 27.11.1980 r., III CZP 60/80, OSNC 1981/6, poz. 97.

orzeczenia, do czego sprowadza się interes prawny przy zabezpieczeniu roszczenia podlegającego następnie wykonaniu (art. 730¹ § 2 k.p.c.).

9. W art. 753 § 2 k.p.c. uregulowano w sposób szczególny kwestię doręczenia stronom odpisu postanowienia, przy czym odnosi się to tylko do przypadku, gdy sąd udzielił zabezpieczenia, zasądając określoną sumę na rzecz uprawnionego. Wedle reguły ogólnej (art. 740 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) postanowienie takie podlegałoby doręczeniu tylko uprawnionemu. Tymczasem komentowany przepis nakazuje jego doręczenie obu stronom postępowania. Jest to także regulacja szczególna w stosunku do zawartej w art. 357 § 1 zdanie drugie k.p.c. w takim sensie, że nawet gdyby postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia zostało wydane na posiedzeniu jawnym (w szczególności na rozprawie), również będzie podlegać doręczeniu stronom postępowania z urzędu. Komentowany przepis odnosi się bowiem ogólnie do postanowienia zabezpieczającego, bez rozróżnienia, czy udzielona przez to orzeczenie ochrona została zrealizowana na posiedzeniu niejawnym czy też na posiedzeniu jawnym. W przypadku oddalenia wniosku o udzielenie zabezpieczenia alimentów, doręczeń dokonuje się zgodnie z zasadą ogólną wynikającą z art. 740 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., a więc orzeczenie o takiej treści doręcza się wyłącznie uprawnionemu.

Art. 753¹. [Odpowiednie stosowanie]

§ 1. Przepis art. 753 stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia roszczeń o:

- 1) rentę, sumę potrzebną na koszty leczenia, z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub utratę życia żywiciela albo rozstrój zdrowia oraz o zmianę uprawnień objętych treścią dożywocia na dożywotnią rentę;
- 2) wynagrodzenie za pracę;
- 3) należności z tytułu rękojmi lub gwarancji jakości albo kary umownej, jak również należności z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową sprzedaży konsumenckiej, przeciwko przedsiębiorcy do wysokości dwudziestu tysięcy złotych;
- 4) należności z tytułu najmu lub dzierżawy, a także należności z tytułu opłat obciążających najemcę lub dzierżawcę oraz opłat z tytułu korzystania z lokalu mieszkalnego lub użytkowego – do wysokości, o której mowa w pkt 3;
- 5) naprawienie szkody wynikającej z naruszenia przepisów o ochronie środowiska;
- 6–7) (uchylone)
- 8) wynagrodzenie przysługujące twórcy projektu wynalazczego;
- 9) przyznanie państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, w części na pokrycie niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu.

§ 2. W sprawach wymienionych w § 1, z wyjątkiem spraw, o których mowa w pkt 9, sąd udziela zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy. Oddalenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia może nastąpić na posiedzeniu niejawnym. Przepisu art. 749 nie stosuje się.

§ 3. W sprawach wymienionych w § 1 w pkt 1, 2 i 9 do udzielenia zabezpieczenia nie jest wymagane uprawdopodobnienie interesu prawnego.

1. W komentowanym przepisie rozszerzono zastosowanie zabezpieczenia nowacyjnego przewidzianego w art. 753 k.p.c. na inne roszczenia niż alimentacyjne. Wobec wyraźnego odesłania do odpowiedniego stosowania art. 753 k.p.c. siłą rzeczy uwagi dotyczące nowacyjnego zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, zwłaszcza odnoszące się do specyfiki tego zabezpieczenia, będącego nie tyle ochroną na przyszłość w aspekcie realizacji tytułu egzekucyjnego, ile ochroną udzielaną „tu i teraz” w celu uzyskania zaspokojenia na czas trwania postępowania rozpoznawczego, pozostają *mutatis mutandis* aktualne również w przypadku zabezpieczenia roszczeń wymienionych w art. 753¹ § 1 k.p.c.
2. Nie budzi wątpliwości, że wyliczenie roszczeń zawarte w art. 753¹ § 1 k.p.c. ma charakter enumeratywny. Wobec tego zestawienie przedmiotowych roszczeń musi być uznawane za wyczerpujące;

wskazana jest przy tym wykładnia restryktywna przepisu. Jest on wszak regulacją wyjątkową w stosunku do reguły ogólnej, opisanej w art. 731 k.p.c. (*exceptiones non sunt extendendae*).

3. Nie jest do końca jasne, jakie kryteria zadecydowały o zaliczeniu roszczeń wymienionych w komentowanym przepisie do kategorii szczególnie uprzywilejowanych w postępowaniu zabezpieczającym. Należy jednak zauważyć, że przynajmniej niektóre z tych roszczeń wykazują podobieństwo do alimentów, bo również mogą służyć dostarczaniu środków utrzymania czy zaspakajaniu podstawowych potrzeb życiowych w określonych sytuacjach (np. roszczenie o rentę czy sumę potrzebną na koszty leczenia, roszczenie o wynagrodzenie za pracę). Co do części roszczeń (np. należności z tytułu rękopisów lub gwarancji jakości albo kary umownej, należności z tytułu najmu lub dzierżawy) ustawodawca uznał za zasadne umożliwić uprawnionemu w gruncie rzeczy ich dochodzenie w sposób uproszczony, jednak tylko do określonej w przepisie wysokości (20 000 zł), z zapewnieniem jednocześnie możliwości ich natychmiastowej egzekucji, co w sposób szczególny chroni te kategorie roszczeń.
4. Podjęcie przez sąd decyzji pozytywnej w przedmiocie zabezpieczenia, a więc udzielenie tego rodzaju ochrony prawnej w warunkach art. 753¹ k.p.c., wymaga przeprowadzenia rozprawy, co nie występuje przy zabezpieczeniu alimentów. Natomiast oddalenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia może nastąpić na posiedzeniu niejawnym. Taka konstrukcja przepisu wskazuje, że rozprawa nie służy ocenie wystąpienia jedynej przesłanki udzielenia zabezpieczenia, jaką jest w tym wypadku uprawdopodobnienie istnienia roszczenia. Ta może być więc rozważona na posiedzeniu niejawnym i w przypadku stwierdzenia jej braku sąd oddali wniosek o zabezpieczenie. Wydaje się zatem, że rozprawa ma służyć sądowi do wnikliwego zapoznania się ze stanowiskiem obydwu stron, w tym obowiązanego, głównie dla potrzeb określenia w sposób prawidłowy wysokości sumy, jaka ma być przyznana uprawnionemu w ramach zabezpieczenia. Należy pamiętać, że rozprawa powinna być wyznaczona w ciągu miesiąca od wpływu wniosku o zabezpieczenie (art. 737 zdanie drugie k.p.c.). Od obowiązku przeprowadzenia rozprawy odstąpiono jednak w przypadku zabezpieczenia roszczeń o przyznanie państwowej kompensaty przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych, w części na pokrycie niezbędnych kosztów leczenia, rehabilitacji lub pogrzebu.
5. Przez wyłączenie zastosowania art. 749 k.p.c. komentowany przepis wyraźnie dopuszcza zabezpieczenie roszczeń pieniężnych w nim wymienionych także przeciwko Skarbowi Państwa. W ten sposób raz jeszcze objawia się szczególna natura tego rodzaju zabezpieczenia, w którym nie chodzi o zapewnienie pewności i skuteczności przyszłego wykonania orzeczenia, co przecież przy dłużniku, jakim jest Skarb Państwa, nie byłoby w żaden sposób zagrożone, ale o niezwłoczne dostarczenie uprawnionemu świadczenia.
6. Gdyby poprzestać na ogólnej formule odesłania do art. 753 k.p.c., jaka została zawarta w art. 753¹ § 1 k.p.c., można by zakładać, że również i w przypadku roszczeń wskazanych w tym ostatnim przepisie podstawą zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie roszczenia. Takiego założenia nie można jednak uczynić wobec treści art. 753¹ § 3 k.p.c. Przewiduje on wyłączenie przesłanki zabezpieczenia w postaci uprawdopodobnienia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia tylko co do niektórych roszczeń, tj. tych, które zostały wymienione w art. 753¹ § 1 pkt 1, 2 i 9 § 1 k.p.c. To zaś oznacza, *a contrario*, że w przypadku pozostałych roszczeń wskazanych w komentowanym przepisie konieczne jest uprawdopodobnienie obu podstaw zabezpieczenia, o jakich stanowi art. 730¹ § 1 k.p.c.

Art. 753². [Uznanie roszczenia]

W sprawach, o których mowa w art. 753 i art. 753¹, jeżeli osoba obowiązana do świadczeń uzna roszczenie, wyrok zasądający świadczenie w zakresie niezaspokojonym może być wydany na posiedzeniu niejawnym.

1. W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz o roszczenia wymienione w art. 753¹ § 1 k.p.c. przewidziano możliwość wydania wyroku bez wyznaczania rozprawy, co stanowi wyjątek od reguły ogólnej, określonej w art. 148 § 1 k.p.c. Jest to także uregulowanie szczególne w stosunku do art. 148¹ k.p.c. Rozstrzygnięcie co do tych należności na posiedzeniu niejawnym uzależnione jest jednak od tego, by obowiązany uznał zabezpieczone roszczenie. W przepisie mowa jest także o wydaniu wyroku zasądającego świadczenie „w zakresie niezaspokojonym”.
2. Brzmienie art. 753² k.p.c. jest w wielu aspektach niejednoznaczne, co zrodziło poważne rozbieżności interpretacyjne na różnych polach. Pierwsza z nich odnosi się do tego, czy „uznanie roszczenia”, o jakim stanowi przepis, jest w gruncie rzeczy uznaniem powództwa, o jakim mowa choćby w art. 213 § 2 k.p.c., czy też jest to materialnoprawna czynność uznania roszczenia (tzw. uznanie właściwe), które można odnaleźć na przykład w regulacji art. 123 § 1 pkt 2 k.c. Kolejna kontrowersja dotyczy tego, czy po spełnieniu przez obowiązane świadczenia w oparciu o tytuł zabezpieczający, należy co do tej części roszczenia wydać wyrok, czy też sąd powinien w tym zakresie postępowanie umorzyć, albowiem wyrokowanie stało się zbędne w rozumieniu art. 355 k.p.c.
3. Odnosząc się do problemu wyrokowania na posiedzeniu niejawnym, należy zwrócić uwagę, że w komentowanym przepisie przewidziano wyraźnie wydanie wyroku w takiej właśnie formule tylko co do tej części roszczenia, która nie została jeszcze zaspokojona w postępowaniu zabezpieczającym. Z takiej regulacji można wyprowadzić dwa rozwiązania co do sposobu „załatwienia” przez sąd roszczenia uznanego przez pozwanego i zarazem już zaspokojonego w oparciu o zabezpieczenie. Pierwsze oznaczałoby konieczność wydania wyroku na ogólnych zasadach, skoro wyjątek statutowany w art. 753² k.p.c. dotyczy *expressis verbis* tylko roszczenia „niezaspokojonego”. Nadal jednak byłaby możliwość wyrokowania na posiedzeniu niejawnym (art. 148 k.p.c.). Natomiast drugie rozwiązanie zakłada brak w ogóle potrzeby wyrokowania co do tej części roszczenia, która została już zaspokojona w ramach zabezpieczenia (zbędność wyrokowania). W tym zakresie postępowanie powinno być zatem umorzone.
4. Jak się wydaje, więcej argumentów przemawia za wyborem drugiej z przedstawionych wyżej propozycji zakończenia postępowania w zakresie żądania zapłaty kwoty, która została już w międzyczasie zaspokojona w oparciu o tytuł zabezpieczający roszczenie. Stanowisko, że wyrok sądu (wydany bez przeprowadzania rozprawy) powinien zasądzać także spełnione już świadczenie, nie tylko jest sprzeczne z wyraźnym brzmieniem art. 753² k.p.c., ale ponadto nie daje się pogodzić z art. 316 § 1 k.p.c., z którego wynika, że wydając wyrok, sąd bierze za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili orzekania, a zatem może uwzględnić tylko roszczenie, które nie zostało jeszcze zaspokojone²⁵². Należy przy tym podkreślić, że „zaspokojenie”, o jakim stanowi komentowany przepis, oznacza, *lege non distinguente*, zarówno dobrowolne spełnienie świadczenia przez dłużnika, jak i zaspokojenie wierzyciela przy zastosowaniu przymusu państwowego, a więc w drodze egzekucji prowadzonej na podstawie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. W tym wypadku założeniem zabezpieczenia jest wprost zaspokojenie roszczenia nim objętego, dlatego art. 753 i 753¹ k.p.c. stanowią ure-

²⁵² Zob. uchwała SN z 21.06.1977 r., III CZP 46/77, OSNC 1978/1, poz. 6.

gulowany w ustawie przypadek, dopuszczony na zasadzie wyjątku w art. 731 k.p.c., gdzie właśnie chodzi o zaspokojenie roszczenia. Nie ma przy tym niebezpieczeństwa, że umorzenie postępowania objętego żądaniem pozwu w części, w jakiej roszczenie zostało zaspokojone w ramach zabezpieczenia, doprowadzi do upadku zabezpieczenia na podstawie art. 744 § 1 k.p.c. Powołany przepis dotyczy zabezpieczenia konserwacyjnego. Zabezpieczenie, w ramach którego uprawniony został zaspokojony, *ex natura* i tak już zostało zrealizowane w sposób nieodwracalny. Jego upadek może mieć co najwyżej znaczenie dla świadczeń, jakie nie zostały zaspokojone. Te jednak powinny być objęte wyrokiem uwzględniającym powództwo.

5. Jeśli natomiast chodzi o to, jak zakwalifikować „uznanie roszczenia”, o jakim mowa w komentowanym przepisie, to w literaturze przedmiotu można spotkać dwa przeciwstawne poglądy. Pierwszy głosi, że przepis normuje materialnoprawną czynność uznania roszczenia (uznanie właściwe), a nie uznanie jako czynność procesową. Drugi z kolei zalicza tę czynność do czynności *stricto* procesowych, co w konsekwencji oznacza konieczność jej oceny przez sąd przy zastosowaniu art. 213 § 2 k.p.c. Trafny wydaje się ten drugi pogląd. Należy założyć, że ustawodawca świadomie nie użył określenia „uznanie powództwa”, o jakim konsekwentnie mowa w wielu przepisach Kodeksu postępowania cywilnego (np. art. 91 pkt 4, art. 213 § 2, 148¹ § 1), tylko dlatego, że przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie (procesowe), a nie powództwo. Nie ma właściwie istotnych racji jurydycznych, aby zakładać, że z jakichś bliżej nieokreślonych względów w komentowanym przepisie miałoby chodzić o uznanie w znaczeniu prawa materialnego.
6. Wobec treści art. 327 § 3 k.p.c., który stanowi, że sąd z urzędu doręcza stronom wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym, ujawniony w przeszłości w doktrynie spór co do tej kwestii na gruncie art. 753² k.p.c. należy obecnie postrzegać wyłącznie w wymiarze historycznym.

Art. 753³. [Udzielenie zabezpieczenia w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania]

§ 1. W przypadku żądania zabezpieczenia roszczeń opartych na podstawie art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 Kodeksu cywilnego, w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania, w związku ze szkodą poniesioną wskutek czynu niedozwolonego wyczerpującego znamiona:

- 1) jednego z przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w ruchu lądowym, o których mowa w rozdziale XXI Kodeksu karnego, lub
- 2) zabójstwa z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym, lub
- 3) umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym – sąd udziela tego zabezpieczenia na rzecz każdego uprawnionego w wysokości nie niższej niż kwota najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1251, 1429 i 1672 oraz z 2024 r. poz. 834, 858 i 1243), chyba że uzyskanie świadczeń rentowych z innych źródeł przemawia za udzieleniem zabezpieczenia w wysokości kwoty niższej.

§ 2. Łączna kwota zabezpieczenia na rzecz wszystkich uprawnionych w formie miesięcznego świadczenia na zapewnienie środków utrzymania na podstawie art. 444 § 2 oraz art. 446 § 2 Kodeksu cywilnego nie może przekraczać wysokości uzyskiwanego przez poszkodowanego miesięcznego wynagrodzenia netto lub dochodu w okresie poprzedzającym zdarzenie i pięciokrotnej wysokości kwoty najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

1. Komentowany przepis został dodany z dniem 1.01.2022 r. na mocy ustawy z 2.12.2021 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw²⁵³. Celem ustawodawcy było wprowadzenie procedury usprawniającej otrzymywanie renty od sprawców drogowych prze-

²⁵³ Dz.U. poz. 2328 ze zm.

stępstw umyślnych, których następstwem jest śmierć pokrzywdzonego, przez osoby, względem których ciążył na pokrzywdzonym ustawowy obowiązek alimentacyjny.

2. Zabezpieczenie przewidziane w art. 753³ k.p.c. dotyczy ściśle określonej kategorii roszczeń, tj. tych, które wywodzone są z art. 444 § 2 lub art. 446 § 2 k.c. Pierwsza z tych regulacji przewiduje, że jeżeli poszkodowany utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty. Druga zaś stanowi, że osoba, względem której ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny, może żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody renty obliczonej stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Takiej samej renty mogą żądać inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środków utrzymania, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego.
3. Komentowany przepis reguluje wyłącznie sytuację, gdy w ramach zabezpieczenia żądana jest określona kwota, która służyć ma zapewnieniu środków utrzymania osobie uprawnionej, przy czym świadczenie tej kwoty powinno odbywać się z częstotliwością raz na miesiąc. Zabezpieczane roszczenie rentowe musi wynikać z czynu niedozwolonego, który równocześnie wypełnia znamiona jednego z przestępstw wymienionych w przepisie. Chodzi tu o grupę przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji w ruchu lądowym, szczegółowo stypizowanych w przepisach zawartych w rozdziale XXI Kodeksu karnego, jak też o przestępstwo zabójstwa bądź umyślnego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, których dopuszczono się z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym. Pewne wątpliwości mogą dotyczyć dwóch ostatnich kategorii przestępstw, albowiem wymagane jest, aby czy to zabójstwo, czy umyślne spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu popełniono „z użyciem pojazdu mechanicznego w ruchu lądowym”, które to pojęcie nie zostało bliżej określone. Jak się wydaje, będzie tu chodzić o przypadki, w których pojazd mechaniczny stanowi przedmiot służący do popełnienia czynu zabronionego i pozostający z tym czynem w relewantnym związku, a dodatkowo jest pojazdem w ruchu.
4. W komentowanym przepisie wprowadzono regułę, wedle której sąd zobowiązany jest zasądzić tytułem zabezpieczenia kwotę nie niższą niż kwota najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 u.e.r. Gdyby jednak okazało się, że uprawniony uzyskuje świadczenia rentowe z innych źródeł, sąd może określić obowiązek świadczenia w ramach zabezpieczenia poniżej wskazanego wyżej minimum. Nie wydaje się, aby w świetle takiej regulacji sąd był zobligowany dokonywać ustaleń, czy uprawniony uzyskuje z innych źródeł świadczenia rentowe i jaka jest ich wysokość. Jeśli jednak taka wiedza jest dla sądu dostępna, konieczne jest rozważenie na etapie udzielania zabezpieczenia, czy okoliczność ta nie przemawia za obniżeniem wysokości zasądzonej kwoty poniżej minimum określonego w komentowanym przepisie.
5. W art. 753³ § 2 k.p.c. ustawodawca wprowadził górną granicę świadczeń, jakie mogą być przyznane w ramach zabezpieczenia w danym miesiącu. Oznaczył ją jako sumę uzyskiwanego przez poszkodowanego miesięcznego wynagrodzenia netto lub dochodu w okresie poprzedzającym zdarzenie rodzące szkodę i pięciokrotności kwoty najniższej emerytury określonej w art. 85 ust. 2 u.e.r. Limit ten został ustanowiony przy uwzględnieniu wszystkich uprawnionych do renty. Mankament tego rozwiązania polega na tym, że możliwe jest przecież, iż w danym postępowaniu tylko jedna lub kilka osób (ale nie wszyscy uprawnieni) będą dochodzić roszczenia, żądając przy tym jego zabezpieczenia. Jeśli sąd, ustalając wysokość zabezpieczonego świadczenia dla tych osób, osiągnie limit

przewidziany przez ustawodawcę, to powstanie problem, gdy w kolejnym postępowaniu następny uprawniony będzie żądał również zabezpieczenia, które w takiej sytuacji nie będzie możliwe tylko dlatego, że w pierwszej sprawie wyczerpano limit zabezpieczenia, a doszło do tego, dlatego że sąd, udzielając zabezpieczenia w pierwszej sprawie, nie miał wiedzy o istnieniu innych uprawnionych do dochodzenia renty.

Art. 754. [Przyszłe roszczenia alimentacyjne]

Sąd może jeszcze przed urodzeniem się dziecka zabezpieczyć przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa, o których mowa w art. 141 i art. 142 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przez zobowiązanie obowiązanego do wyłożenia odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz na utrzymanie dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu. W sprawach tych termin do wytoczenia powództwa wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia się dziecka. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisy art. 733 § 1 i art. 753² stosuje się odpowiednio.

1. Komentowany przepis stanowi swoiste uzupełnienie regulacji zawartej w art. 753 k.p.c. Odnosi się on bowiem również do roszczeń alimentacyjnych, jednak o szczególnym charakterze. Chodzi mianowicie o roszczenia przyszłe, których zabezpieczenie możliwe jest zanim jeszcze powstaną, a więc przed urodzeniem się dziecka. Źródłem tych roszczeń są przepisy art. 141 i 142 k.r.o., do których ustawa procesowa wprost nawiązuje. Celem jest zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych zarówno matki, jak i jej dziecka w stosunku do mężczyzny niebędącego mężem matki przez wyłożenie jeszcze przed urodzeniem dziecka odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz na koszty utrzymania dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu.
2. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia sąd rozpoznaje na rozprawie. Należy w związku z tym pamiętać o statuowanym w art. 737 zdanie drugie k.p.c. wymogu wyznaczenia rozprawy w terminie najdalej miesiąca od daty wpływu wniosku o zabezpieczenie.
3. Jak w przypadku każdego roszczenia alimentacyjnego, tak i tu nie ma wymogu uprawdopodobnienia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. Natomiast na uprawnionej spoczywa ciężar uprawdopodobnienia samego roszczenia. W szczególności powinna ona uwiarygodnić twierdzenia co do tego, że obowiązanym jest ojcem jej nienarodzonego dziecka, co zresztą wynika wprost także z art. 142 k.r.o.
4. Odesłanie w komentowanym przepisie do odpowiedniego stosowania art. 733 § 1 k.p.c. oznacza, że sąd, udzielając zabezpieczenia, powinien w treści postanowienia wskazać, iż powództwo mające za przedmiot roszczenia objęte zabezpieczeniem należy wytoczyć w terminie trzech miesięcy od dnia urodzenia się dziecka, pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten ma charakter ustawowy, a zatem nie podlega przedłużeniu ani skróceniu przez sąd.
5. W przypadku uznania przez obowiązanego roszczeń alimentacyjnych po udzieleniu zabezpieczenia przez sąd, istnieje możliwość, wobec wyraźnego odesłania do art. 753² k.p.c., wydania wyroku zasądzającego uznane roszczenia w części niezaspokojonej na posiedzeniu niejawnym.
6. Na gruncie prawa rodzinnego przeważa zapatrywanie, że roszczenia przewidziane w art. 141 i 142 k.r.o. przysługują matce dziecka. Niezależnie od tego sąd, udzielając zabezpieczenia, powinien w sentencji postanowienia oznaczyć oddzielnie kwoty zabezpieczone na rzecz matki i oddzielnie kwoty zabezpieczone na rzecz dziecka. Termin płatności kwot dla matki należy określić datą ścisłą.

Natomiast termin płatności kwot dla dziecka wyznacza się za pomocą daty urodzenia dziecka, którą należy wykazać w postępowaniu egzekucyjnym (§ 225 r.u.s.p.).

Art. 754¹. [Upadek zabezpieczenia]

§ 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązującego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, chyba że uprawniony wniósł o dokonanie czynności egzekucyjnych.

§ 2. W sprawach, w których udzielono zabezpieczenia przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub 6, zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązującego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych.

§ 3. Na wniosek obowiązującego sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia w całości albo w części.

1. Komentowany przepis reguluje jeden z przypadków upadku zabezpieczenia. Sam natomiast opis czy zdefiniowane tego, czym jest upadek zabezpieczenia w żadnym z tych licznych unormowań (np. art. 733 § 1, art. 744 k.p.c.) nie został bliżej określony. Najogólniej można powiedzieć, że upadek zabezpieczenia to zaistniałe z mocy prawa zdarzenie, które wywołuje określone skutki przede wszystkim w sferze prawa formalnego. Skutki te mogą być różne w zależności od tego, na jakim etapie trwania zabezpieczenia dojdzie do jego upadku. Niekiedy dla ich pełnego osiągnięcia konieczne będzie jednak podjęcie dodatkowych czynności, na przykład złożenie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika w oparciu o tytuł pochodzący z zabezpieczenia czy złożenie wniosku do sądu wieczystoksięgowego o wykreślenie hipoteki przymusowej.
2. W komentowanym przepisie uregulowano przypadek „dalszego losu” zabezpieczenia w sytuacji, gdy postępowanie, w którym je ustanowiono dla ochrony dochodzonego w nim roszczenia pieniężnego, zostało prawomocnie zakończone w taki sposób, że objęte zabezpieczeniem roszczenie uwzględniono (nałożono obowiązek spełnienia świadczenia pieniężnego). W takiej sytuacji roszczenie procesowe nie wymaga już zazwyczaj dalszej tymczasowej ochrony, jakiej udzielono mu zabezpieczeniem, skoro zostało prawomocnie potwierdzone orzeczeniem kończącym postępowanie i to właśnie orzeczenie, stając się tytułem egzekucyjnym, zapewnia uprawnionemu (wierzycielowi) właściwą ochronę. Dalsza realizacja roszczenia winna dokonać się więc już w postępowaniu egzekucyjnym, którego wszczęcie zależne jest wyłącznie od działania dysponenta tytułu egzekucyjnego (wierzyciela). W ten sposób dochodzi do urzeczywistnienia się zasady minimalnej uciążliwości zabezpieczenia (zob. art. 730¹ § 3 k.p.c.).
3. W § 1 została ustanowiona generalna reguła, wedle której zabezpieczenie roszczenia pieniężnego upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego to roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązującego od orzeczenia uwzględniającego roszczenie. Moment początkowy biegu terminu został oznaczony na dwa sposoby, w zależności od tego, czy we właściwym czasie wniesiono adekwatny do zaskarżenia orzeczenia środek prawny, który uniemożliwił uprawomocnienie się orzeczenia. Jeśli taki środek nie został złożony, termin do podjęcia czynności egzekucyjnych pod rygorem upadku zabezpieczenia rozpoczyna bieg z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia. Jeżeli natomiast wniesiono apelację albo inny środek zaskarżenia w terminie, jednak

w dalszym toku ten środek prawny został odrzucony (np. wobec nieuiszczenia opłaty czy nieuiszczenia jego braków formalnych), termin do zainicjowania postępowania egzekucyjnego zanim dojdzie do upadku zabezpieczenia rozpoczyna bieg dopiero od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia. Takie unormowanie o tyle nie jest potrzebne, że w sytuacji drugiej dopiero z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia dochodzi do uprawomocnienia się orzeczenia zasądającego dochodzone roszczenie²⁵⁴. Stąd też dla obu opisanych wyżej przypadków wystarczające byłoby uregulowanie, wedle którego zabezpieczenie roszczenia pieniężnego upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego to roszczenie. Możliwa jest jeszcze sytuacja, gdy apelacja czy inny środek zaskarżenia zostaną złożone już po terminie, a więc będą podlegać odrzuceniu jako spóźnione. Wtedy jednak termin do uruchomienia postępowania egzekucyjnego pod rygorem upadku zabezpieczenia rozpocznie swój bieg nie od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia, ale od daty prawomocności orzeczenia zasądającego zabezpieczone roszczenie.

4. Komentowany przepis nie reguluje przypadku, gdy do zakończenia postępowania dojdzie przez jego umorzenie wobec zawartej w nim ugody (sądowej albo przed mediatorem), uwzględniającej roszczenie objęte zabezpieczeniem. Wykładnia systemowa i celowościowa nakazuje przyjąć, że w takiej sytuacji termin dwumiesięczny rozpoczyna swój bieg od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu postępowania wydanego na podstawie art. 355 k.p.c.
5. W art. 754¹ § 1 k.p.c. przewidziano możliwość modyfikacji w drodze postanowienia sądu okresu trwania zabezpieczenia. W piśmiennictwie wyrażono pogląd, że sąd może jednak określić jedynie inny moment początkowy biegu terminu do zainicjowania postępowania egzekucyjnego, natomiast nie jest uprawniony do przedłużenia lub skrócenia tego terminu. Stanowisko to nie wydaje się trafne zarówno w świetle brzmienia przepisu, jak i na gruncie jego wykładni celowościowej. Bardziej przekonuje pogląd, że sformułowanie „jeżeli sąd inaczej nie postanowi” jest otwarte w takim stopniu, że pozwala sądowi nie tylko na proste wydłużenie lub skrócenie ustawowego terminu, lecz także na odmienne określenie jego początku lub posłużenie się kombinacją oznaczonego przez sąd terminu i warunku, którego spełnienie się zależy od postawy uprawnionego. Przy czym sąd powinien kierować się w tej mierze efektywnością zabezpieczenia, ogólną klauzulą zawartą w art. 730¹ § 3 k.p.c. oraz prowizorycznym (tymczasowym) charakterem procesowego zabezpieczenia²⁵⁵.
6. Jest oczywiste, że sąd może dokonać modyfikacji terminu upadku zabezpieczenia do chwili jego upływu, jako że wówczas dojdzie *ex lege* do upadku zabezpieczenia. W orzecznictwie wyrażono jednak zasługujący na aprobatę pogląd, że dopuszczalna jest zmiana terminu upadku zabezpieczenia postanowieniem wydanym przez sąd już po upływie terminu liczonego od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, pod warunkiem wszelako, że uprawniony złożył wniosek o zmianę terminu przed jego upływem²⁵⁶.
7. Uprawniony (wierzyciel) może zapobiec upadkowi zabezpieczenia, jeżeli przed upływem terminów oznaczonych w komentowanym przepisie złoży wniosek o wszczęcie egzekucji. Należy jednak zauważyć, że w przypadku gdy zabezpieczenie roszczenia polegało na zajęciu ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego (art. 747 pkt 1 k.p.c.), wyznaczony uprawnionemu termin do podjęcia

²⁵⁴ Por. uchwała SN z 18.10.2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014/7–8, poz. 70; wyrok SA w Krakowie z 26.03.2019 r., I AGa 507/18, LEX nr 2780940.

²⁵⁵ Por. postanowienie SN z 24.11.2016 r., V CZ 86/16, OSNC 2017/4, poz. 50.

²⁵⁶ Por. uchwała SN z 13.01.2022 r., III CZP 65/22, LEX nr 3287670.

dalszych czynności egzekucyjnych jest o połowę krótszy, a zatem wynosi tylko miesiąc od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązane od orzeczenia uwzględniającego roszczenie. Miesięczny termin obowiązuje również w przypadku, gdy zabezpieczenie polegało na ustanowieniu zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązane albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązane. Krótszy termin jest uzasadniony faktem, że na etapie wykonania zabezpieczenia doszło do zajęcia rzeczy, wierzytelności lub praw, a więc nastąpiła daleko posunięta ingerencja w sferę majątkową dłużnika. Trzeba też zaznaczyć, że wszczęcie w takiej sytuacji przez wierzyciela postępowania egzekucyjnego przed komornikiem, który dokonał zabezpieczenia, nie wymaga powtórzenia czynności egzekucyjnych zajęcia. Ustawa posługuje się bowiem nie bez przyczyny określeniem „dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych”²⁵⁷.

8. Na wniosek obowiązane sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia. W postanowieniu tym powinna być wskazana data upadku zabezpieczenia wynikająca albo z zastosowania komentowanego przepisu, albo z postanowienia sądu zmieniającego termin upadku zabezpieczenia. Postanowienie o jakim mowa w art. 754¹ § 3 k.p.c. ma charakter deklaracyjny, a więc jedynie potwierdza skutek prawny, jaki już nastąpił z mocy samego prawa²⁵⁸. Na postanowienie sądu stwierdzające upadek zabezpieczenia przysługuje zażalenie (art. 741 k.p.c.).

Tytuł III. Inne wypadki zabezpieczenia

Wiesław Grajdura

Art. 755. [Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych w sprawie cywilnej]

§ 1. Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może:

- 1) unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania;
- 2) ustanowić zakaz zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem;
- 3) zawiesić postępowanie egzekucyjne lub inne postępowanie zmierzające do wykonania orzeczenia;
- 4) uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem;
- 5) nakazać wpisanie stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej lub we właściwym rejestrze.

§ 2. W sprawach o ochronę dóbr osobistych zabezpieczenie polegające na zakazie publikacji może być udzielone tylko wtedy, gdy nie sprzeciwia się temu ważny interes publiczny. Udzielając zabezpieczenia, sąd określa czas trwania zakazu, który nie może być dłuższy niż rok. Jeżeli postępowanie w sprawie jest w toku, uprawniony może przed upływem okresu, na który orzeczono zakaz publikacji, żądać dalszego zabezpieczenia; przepisy zdania pierwszego i drugiego stosuje się. Jeżeli uprawniony zażądał dalszego zabezpieczenia, zakaz publikacji pozostaje w mocy do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku.

§ 2¹. Przepisu art. 731 nie stosuje się, jeżeli zabezpieczenie jest konieczne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków.

§ 2². W sprawach wymienionych w art. 479⁸⁹ sąd udziela zabezpieczenia po wysłuchaniu obowiązane, chyba że konieczne jest natychmiastowe rozstrzygnięcie wniosku. Nie dotyczy to sposobów zabezpieczenia w całości podlegających wykonaniu przez komornika albo polegających na ustanowieniu zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego.

§ 2³. W sprawach wymienionych w art. 479⁸⁹ sąd oddala wniosek o udzielenie zabezpieczenia, jeżeli został on złożony po upływie 6 miesięcy od dnia, w którym strona lub uczestnik postępowania powziął wiadomość o naruszeniu przysługującego mu prawa wyłącznego.

²⁵⁷ Por. uzasadnienie uchwały SN z 18.10.2013 r., III CZP 64/13, OSNC 2014/7–8, poz. 70.

²⁵⁸ Por. postanowienie SA w Poznaniu z 9.04.2014 r., I ACz 480/14, LEX nr 1451750.

§ 3. Sąd doręcza obowiązanyemu postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, w którym nakazuje mu wykonanie lub zaniechanie czynności albo nieprzeszkadzanie czynnościom uprawnionego. Nie dotyczy to postanowień nakazujących wydanie rzeczy będących we władaniu obowiązanego.

1. Komentowany przepis jest pierwszą spośród regulacji Kodeksu postępowania cywilnego, które poświęcone są zabezpieczeniu roszczeń niepieniężnych. Znajdzie on w praktyce bardzo szerokie zastosowanie, jako że katalog roszczeń, które nie sprowadzają się do żądania zapłaty określonej kwoty pieniężnej, jest w zasadzie nieograniczony. Należy mieć tu na uwadze przede wszystkim roszczenia niemajątkowe, roszczenia majątkowe o świadczenia inne niż pieniężne, roszczenia o ustalenie i o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, liczne roszczenia wypływające z przepisów prawa rodzinnego i opiekuńczego, prawa rzeczowego czy spadkowego.
2. W art. 755 § 1 k.p.c. ustanowiono zasadę, wedle której zabezpieczenie roszczenia niepieniężnego możliwe jest przy zastosowaniu dowolnego sposobu, o ile sąd uzna go w konkretnej sprawie za odpowiedni. Inaczej zatem niż w przypadku roszczeń pieniężnych, ustawa nie reglamentuje tu sposobów zabezpieczenia. Została zatem zastosowana formuła otwarta przy jednoczesnym generalnym kryterium selekcji, jakim jest „odpowiedniość” sposobu zabezpieczenia. Przepis na zasadzie wyliczenia przykładowego określa jednak możliwe sposoby zabezpieczenia, wskazując najpierw na te, które zostały wymienione w art. 747 k.p.c., a ponadto przywołuje wprost kilka możliwych postaci zabezpieczenia, co może być pomocne przy wyborze odpowiedniego sposobu zabezpieczenia przez uprawnionego.
3. Wprowadzona przez ustawodawcę w zasadzie nieograniczona swoboda w kreowaniu sposobu zabezpieczenia może być jednak swoistą pułapką dla uprawnionego. Wciąż bowiem, zgodnie z regulacją art. 736 § 1 pkt 1 k.p.c., to na autorze wniosku o udzielenie zabezpieczenia spoczywa obowiązek wskazania sposobu zabezpieczenia. To uprawniony musi więc w pierwszym rzędzie zadbać o to, by oznaczyć we wniosku o zabezpieczenie sposób zabezpieczenia, który będzie odpowiedni, bo wedle tego między innymi kryterium sąd będzie dokonywał oceny zasadności wniosku.
4. Użyte w art. 755 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. sformułowanie, że „sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni”, wykładane wyłącznie w sposób literalny, a przy tym w oderwaniu od innych regulacji Kodeksu postępowania cywilnego odnoszących się do zabezpieczenia, w tym przepisów ogólnych części drugiej, mogłoby sugerować, że sąd nie jest związany wnioskiem uprawnionego co do oznaczonego w nim sposobu zabezpieczenia i może na przykład zastosować łagodniejszy sposób zabezpieczenia, jeśli ten okazałby się, w ocenie sądu, bardziej odpowiedni niż propozycja uprawnionego. Takie podejście nie jest jednak uprawnione. Należy pamiętać, że również przy zabezpieczeniu roszczenia niepieniężnego obowiązuje reguła statuowana w art. 738 k.p.c., a to oznacza, że sąd nie może wyjść poza granice żądania wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Sąd ma oczywiście możliwość wyboru postaci zabezpieczenia, ale tylko wtedy, gdy uprawniony we wniosku wskazał kilka sposobów zabezpieczenia i zastosowanie jednego z nich lub niektórych z nich sąd uznał za bardziej odpowiednie niż innego lub innych. Pożądane jest więc, zważywszy na otwarty katalog możliwych sposobów zabezpieczenia i stosowane przez sąd niedookreślone kryterium „odpowiedniości” zabezpieczenia, aby uprawniony wskazywał we wniosku kilka sposobów zabezpieczenia. Nie oznacza to też, że udzielając zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego, sąd musi posłużyć się dokładnie takimi samymi słowami czy zwrotami, jakich użył uprawniony we wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Z pewnością sąd władny jest doprecyzować sformułowania niejednoznaczne czy nieprecyzyjne, choćby po to, by postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia nadawało się do wykonania czy zakres jego skuteczności był przejrzysty i czytelny.

5. Ustawodawca pozostawił sądowi dość duży margines swobody decyzyjnej, gdy chodzi o określenie sposobu zabezpieczenia. Podstawowym kryterium oceny jest to, czy w konkretnej sprawie, stosownie do ujawnionych w niej okoliczności, dany sposób zabezpieczenia będzie odpowiedni. Rozwiązanie to, z wybijającą się na plan pierwszy elastycznością, wydaje się słuszne, jeśli uwzględnić fakt, że przecież w grę wchodzi nieograniczona liczba roszczeń o treści, której nie sposób zdefiniować. Jest to więc sytuacja diametralnie różna od tej, jaka występuje przy roszczeniu pieniężnym, gdzie konstrukcja roszczenia jest niezłożona i jednolita. Osiągnięcie celu postępowania zabezpieczającego będzie tu zatem łatwiejsze, jeżeli sąd będzie dysponował uprawnieniem do „dopasowania” sposobu zabezpieczenia do konkretnego roszczenia właśnie wedle kryterium odpowiedności. Nadal jednak, w ramach stosowania tego kryterium, nie można tracić z pola widzenia przesłanek zabezpieczenia, o jakich mowa w art. 730¹ k.p.c. Dodatkowo na podkreślenie zasługuje okoliczność, że w niektórych przypadkach uznanie przez sąd danego sposobu zabezpieczenia za odpowiedni musi uwzględniać prawa i interesy innych podmiotów niż strony postępowania. Tak będzie na przykład przy zabezpieczeniu roszczeń związanych z władzą rodzicielską czy kontaktami rodziców z dziećmi, gdzie na plan pierwszy wysuwa się przecież dobro dziecka, a nie ochrona interesu prawnego rodziców.
6. W art. 755 § 2 k.p.c. w sposób szczególny uregulowano zabezpieczenie w sprawach o ochronę dóbr osobistych, ale tylko w zakresie stosowania sposobu zabezpieczenia polegającego na zakazie publikacji. Regulacja ta została „wymuszona” wyrokiem TK z 9.11.2010 r., K 13/07²⁵⁹, w którym przyjęto, że art. 755 § 2 k.p.c. w poprzednim brzmieniu jest niezgodny z art. 14 oraz art. 54 ust. 1 w zw. z art. 31 ust. 1 Konstytucji RP. W sprawach o ochronę dóbr osobistych zabezpieczenie polegające na zakazie publikacji może być więc udzielone: 1) tylko wtedy, gdy nie sprzeciwia się temu ważny interes publiczny, 2) na ściśle oznaczony czas, który powinien być wskazany przez sąd w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia, przy czym nie może być on dłuższy niż rok. W przepisie przewidziano jednak, że uprawniony może złożyć ponowny wniosek o (dalsze) zabezpieczenie polegające na zakazie publikacji, jeżeli: 1) toczy się proces o ochronę dóbr osobistych, 2) nie minął jeszcze poprzedni okres, na który orzeczono zakaz publikacji, 3) udzieleniu zabezpieczenia nadal nie sprzeciwia się ważny interes publiczny. Uwzględniając ten drugi wniosek o zabezpieczenie, sąd musi ponownie oznaczyć w postanowieniu ściśle oznaczony czas jego trwania, który nie może być dłuższy niż rok. Do czasu prawomocnego rozpoznania tego drugiego wniosku zabezpieczenie udzielone uprzednio utrzymuje się nadal, choćby upłynął już czas jego trwania oznaczony w pierwszym postanowieniu o zabezpieczeniu.
7. W sprawach o zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych ustawa przewiduje możliwość zastosowania środka zabezpieczenia nawet tak daleko idącego, że jego wdrożenie doprowadzi do zaspokojenia roszczenia. Rozwiązanie to wprowadzono przez wyłączenie wprost w art. 755 § 2¹ k.p.c. stosowania art. 731 k.p.c. Aby to jednak było możliwe, konieczne jest uprawdopodobnienie przez uprawnionego, że tzw. zabezpieczenie nowacyjne jest w konkretnym przypadku niezbędne dla odwrócenia grożącej szkody lub innych niekorzystnych dla uprawnionego skutków. W gruncie rzeczy chodzi więc o uprawdopodobnienie czegoś więcej niż istnienia zwykłego interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia w postaci, jaką definiuje art. 730¹ § 2 k.p.c.²⁶⁰
8. W art. 755 § 2² i 2³ k.p.c. zawarto szczegółowe uregulowania odnoszące się do zabezpieczenia roszczeń w sprawach własności intelektualnej, wymienionych w art. 479⁸⁹ k.p.c. Wedle definicji zawar-

²⁵⁹ OTK-A 2010/9, poz. 98.

²⁶⁰ Por. postanowienie SA w Poznaniu z 6.05.2013 r., I ACz 766/13, LEX nr 1313388.

tej w art. 479⁸⁹ § 1 k.p.c. dotyczy to roszczeń płynących z ochrony praw autorskich i pokrewnych, ochrony praw własności przemysłowej oraz ochrony innych praw na dobrach niematerialnych. Oprócz tego, w świetle art. 479⁸⁹ § 2 k.p.c., do spraw własności intelektualnej należy też zaliczyć sprawy o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji, o ochronę dóbr osobistych w zakresie, w jakim dotyczy ona wykorzystania dobra osobistego w celu indywidualizacji, reklamy lub promocji przedsiębiorcy, towarów lub usług, jak też o ochronę dóbr osobistych w związku z działalnością naukową lub wynalazczą.

9. W sprawach własności intelektualnej sąd udziela zabezpieczenia co do zasady po wysłuchaniu obowiązującego. Mając bowiem na uwadze daleko idące skutki, jakie dla obowiązującego może niejednokrotnie pociągać zabezpieczenie nowacyjne w tego rodzaju sprawach, powodując nieraz niemożność prowadzenia działalności gospodarczej, ustawodawca uznał za pożądane, aby przed rozpoznaniem wniosku o udzielenie zabezpieczenia sąd zapoznał się ze stanowiskiem obowiązującego. Następuje to przez wysłuchanie obowiązującego, które może przybrać formę: pisemną, przedstawienia stanowiska ustnie do protokołu posiedzenia jawnego lub wyjaśnień złożonych za pośrednictwem środków porozumienia się na odległość (art. 226¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Sąd może jednak odstąpić od wysłuchania, jeżeli konieczne jest natychmiastowe rozstrzygnięcie wniosku. Decyzję co do zaistnienia *in casu* owej konieczności pozostawiono sądowi, przy czym ustawodawca nie wskazał żadnych przesłanek (podstaw) do jej podjęcia. Najczęściej będzie tak w sprawach, gdzie dynamika działań stron będzie wymagać zabezpieczenia udzielonego natychmiast, a jednocześnie znane sądowi okoliczności będą wystarczające dla upewnienia się, że żądany sposób zabezpieczenia nie będzie nadmierny. Obowiązek wysłuchania obowiązującego został wyłączony również w przypadkach, w których udzielane zabezpieczenie polega na zastosowaniu środków podlegających wykonaniu przez komornika albo polegających na ustanowieniu zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią bądź częścią gospodarstwa rolnego. Takie rozwiązanie jest uwarunkowane potrzebą sprawnej realizacji tytułu zabezpieczenia przez właściwy organ, co będzie możliwe przez wykorzystanie efektu zaskoczenia. Jednocześnie, jak się wydaje, ryzyko powstania nieodwracalnych lub znacznych szkód jest w tego typu przypadkach mniejsze niż przy zakazie wprowadzania określonych produktów lub usług do obrotu, względnie przy zakazie publikowania określonego rodzaju utworów lub treści.
10. W sprawach z zakresu własności intelektualnej wymienionych w art. 479⁸⁹ k.p.c. uzyskanie zabezpieczenia limitowane jest terminem. Sąd zobowiązany jest bowiem oddalić wniosek o udzielenie zabezpieczenia, bez jakiegokolwiek badania przesłanek jego zasadności, jeżeli został on złożony po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym strona lub uczestnik postępowania powzięli wiadomość o naruszeniu przysługującego im prawa wyłącznego.
11. W art. 755 § 3 k.p.c. ustawodawca częściowo uchylił, a częściowo zmodyfikował regułę ogólną dotyczącą doręczania postanowień wydawanych w postępowaniu zabezpieczającym, wyrażoną w art. 740 § 1 k.p.c. Mianowicie w przypadku wydanych na posiedzeniu niejawnym postanowień udzielających zabezpieczenia przez nakazanie obowiązującemu wykonania lub zaniechania czynności albo nieprzeszkadzania czynnościom uprawnionego, sąd zobligowany jest doręczyć odpis postanowienia również obowiązującemu. Reguła ta nie obejmuje zatem wszystkich postanowień w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych, lecz wyłącznie postanowienia pozytywnie rozstrzygające o wniosku, a zastosowany środek zabezpieczenia polega na nakazaniu dokonania lub zakazaniu czynności bądź nakazaniu nieprzeszkadzania czynnościom uprawnionego. Rozwiązanie to jest w pełni uzasadnione. Wszak aby obowiązujący mógł dostosować się do obowiązku (zakazu, nakazu) nałożonego przez sąd, musi najpierw zapoznać się z jego treścią. Jednak i od tego istnieje

je wyjątek. Jeżeli w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia nakazano obowiązanemu wydanie rzeczy będących w jego władaniu, odpisu takiego orzeczenia nie doręcza się obowiązanemu. Ten otrzymuje jego odpis od organu egzekucyjnego dopiero na etapie wykonania zabezpieczenia.

Art. 755¹. [Zabezpieczenie w sprawach dotyczących naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa]

W sprawach dotyczących roszczeń z tytułu czynów nieuczciwej konkurencji polegających na naruszeniu tajemnicy przedsiębiorstwa, w których udzielono zabezpieczenia polegającego na ustanowieniu zakazów, nakazów lub zajęciu rzeczy ruchomych, mającego na celu zaprzestanie wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa, sąd może, na wniosek obowiązanego, zamiast tych środków nakazać obowiązanemu złożenie na rachunek depozytowy Ministra Finansów odpowiedniej sumy pieniężnej dla zabezpieczenia roszczeń uprawnionego z tytułu dalszego wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa. Postanowienie może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

1. Komentowany przepis został dodany nowelizacją z 5.07.2018 r. z dniem 4.09.2018 r. wobec konieczności implementacji do polskiego porządku prawnego uregulowań dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/943 z 8.06.2016 r. w sprawie ochrony niejawnego know-how i niejawnych informacji handlowych (tajemnic przedsiębiorstwa) przed ich bezprawnym pozyskaniem, wykorzystywaniem i ujawnianiem²⁶¹. Transponuje on do prawa krajowego rozwiązanie przewidziane w art. 10 ust. 2 dyrektywy 2016/943, które zawarto w art. 18 ust. 4 u.z.n.k. Powołany ostatnio przepis przewiduje, że sąd może, na wniosek pozwanego, zobowiązać go do zapłaty na rzecz powoda stosownego wynagrodzenia, zamiast uwzględnienia któregoś z roszczeń określonych w art. 18 ust. 4 ust. 1 pkt 1 lub 2 lub ust. 2 u.z.n.k. W takiej sytuacji pożądane jest, aby pozwany miał możliwość domagania się zmiany udzielonego uprzednio na rzecz powoda zabezpieczenia, w ramach którego zostały nałożone określone zakazy lub nakazy albo dokonano zajęcia rzeczy.
2. Można przyjąć, że mamy tu do czynienia z uregulowaniem, które w jakimś sensie stanowi rozwiązanie szczególne wobec art. 742 k.p.c. W związku z przywołanym ostatnio przepisem ujawniła się jednak rozbieżność poglądów co do tego, czy zastosowanie art. 755¹ k.p.c. wymaga ingerencji w treść postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, tak jak przewiduje to art. 742 k.p.c., czy też sąd nie zmienia ani nie uchyla postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, a jedynie zamiast orzeczonego środka zabezpieczającego nakazuje złożenie do depozytu określonej sumy pieniężnej. Jak się wydaje, użycie w komentowanym przepisie określenia „zamiast” narzuca jednak orzecznictwą konieczność odniesienia się wprost do istniejącego zabezpieczenia. Sama konstrukcja omawianego rozwiązania bardziej jednak przemawia za uchyleniem postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia i zamiast tego nakazaniem uiszczenia przez obowiązanego stosownej kwoty niż za zmianą tego postanowienia. Rozwiązanie to jest wszak bardzo podobne do przewidzianego w art. 742 § 4 k.p.c., gdzie uiszczenie przez obowiązanego sumy wystarczającej do zabezpieczenia prowadzi do uchylenia postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.
3. Nakazanie obowiązanemu uiszczenia sumy pieniężnej na rachunek depozytowy Ministra Finansów może nastąpić wyłącznie na wniosek obowiązanego. Sąd przed wydaniem orzeczenia nie bada po prostu istnienia podstaw zabezpieczenia. Te z oczywistych względów pozostają nadal aktualne, skoro w istocie chodzi tylko o zmianę formy zabezpieczenia.
4. Ustawodawca nie oznacza bliżej kryteriów określenia wysokości sumy pieniężnej. Wskazuje jedynie ogólnie, że ma być ona odpowiednia dla zabezpieczenia roszczeń uprawnionego. Suma ta powinna

²⁶¹ Dz.Urz. UE L 157, s. 1.

więc pozostawać w ścisłej relacji do roszczenia, które zostało zabezpieczone. Jej wysokość będzie zależeć w dużej mierze od sposobu udzielonego zabezpieczenia. W szczególności suma nakazana obowiązkanemu do zapłaty powinna stanowić ekwiwalent odszkodowania należnego uprawnionemu z tytułu dalszego wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa. W zależności więc od przedmiotu tajemnicy przedsiębiorstwa uwzględnia się między innymi takie czynniki, jak: poniesione przez uprawnionego negatywne skutki ekonomiczne, łącznie z utraconymi korzyściami, wszelkie nieuczciwe korzyści osiągnięte przez obowiązkanego, a niekiedy nawet elementy inne niż czysto ekonomiczne, na przykład szkodę niemajątkową, jaką poniósł posiadacz tajemnicy przedsiębiorstwa w wyniku bezprawnego jej pozyskiwania, wykorzystywania bądź ujawniania.

5. Postanowienie nakazujące obowiązkanemu złożenie na rachunek depozytowy Ministra Finansów odpowiedniej sumy pieniężnej dla zabezpieczenia roszczeń uprawnionego z tytułu dalszego wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Jest ona konieczna między innymi po to, aby w pierwszej kolejności umożliwić uprawnionemu odniesienie się do wniosku pozwanego, a także w celu zbadania przesłanek tych wszystkich okoliczności, które mają wpływ na oznaczenie wysokości sumy zabezpieczenia.

Art. 755². [Zabezpieczenie w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej]

§ 1. W sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej sąd może udzielić zabezpieczenia również przez przedłużenie obowiązywania nakazu i zakazu, o którym mowa w art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, lub zakazów, o których mowa w art. 15aaa ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18aa ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych. Sąd może zmienić wskazane w nakazie i zakazie obszar lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania lub wskazaną w zakazie zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej odległość określoną w metrach, na którą osoba stosująca przemoc domową nie może zbliżyć się do osoby doznającej tej przemocy.

§ 2. Sąd, udzielając zabezpieczenia, określa częstotliwość sprawdzania przez Policję albo Żandarmerię Wojskową, czy orzeczone nakaz i zakaz, o którym mowa w art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, lub zakazy, o których mowa w art. 15aaa ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18aa ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, nie są naruszane, z uwzględnieniem art. 15ai ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18i ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych.

§ 3. Przepisy art. 560⁴ § 2 i art. 560⁶ stosuje się odpowiednio.

§ 4. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie trzech dni od dnia jego wpływu do sądu.

§ 5. Sąd doręcza niezwłocznie odpis postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia uczestnikom postępowania, wraz z pouczeniem o zażaleniu, i prokuratorowi oraz Policji albo Żandarmerii Wojskowej, a ponadto zawiadamia właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, a gdy w mieszkaniu zamieszkują osoby małoletnie lub osobą doznającą przemocy domowej jest osoba małoletnia – także właściwy miejscowo sąd opiekuńczy, chyba że zabezpieczenie następuje przez przedłużenie obowiązywania nakazu i zakazu lub zakazów, a właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny oraz sąd opiekuńczy zostały powiadomione o ich wydaniu przez Policję lub Żandarmerię Wojskową.

§ 6. Sąd, udzielając zabezpieczenia przez wydanie zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie, zawiadamia o treści postanowienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, do której uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, osobę zarządzającą obiektem sportowym, do którego uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, lub pracodawcę osoby doznającej przemocy domowej. Sąd może także zawiadomić inne osoby odpowiedzialne za miejsce, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, jeżeli jest to niezbędne do prawidłowego wykonania postanowienia.

1. Regulacje odnoszące się do spraw z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej zawarte są w przepisach art. 560²–560¹² k.p.c. Mają one zastosowanie w sprawach, o których mowa w art. 11a–11ab u.p.p.d. Zgodnie z art. 11a u.p.p.d., jeżeli osoba stosująca przemoc domową wspólnie zajmująca mieszkanie swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba doznająca tej przemocy może żądać, aby sąd zobowiązał ją do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Przepis ten znajduje również zastosowanie w przypadku, gdy osoba doznająca przemocy domowej bądź osoba stosująca tę przemoc opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie albo gdy osoba stosująca przemoc domową okresowo lub nieregularnie przebywa w mieszkaniu wspólnie z osobą doznającą przemocy domowej. Zgodnie z art. 11aa u.p.p.d. osoba doznająca przemocy domowej może żądać, aby sąd wydał wobec osoby stosującej przemoc domową zakaz zbliżania się do niej na wyrażoną w metrach odległość lub zakazał osobie stosującej przemoc domową kontaktowania się z nią, gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy. Osoba doznająca przemocy domowej może żądać wydania zakazu kontaktowania się z nią także wówczas, gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia lub istotnie narusza jej prywatność. Jeżeli osoba doznająca przemocy domowej uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, uprawia sport lub pracuje, może ona żądać, aby sąd wydał wobec osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej zagrożenie dla jej życia lub zdrowia, zakaz wstępu do tych miejsc i na teren tych placówek.
2. Komentowany przepis przewiduje szczególny tryb orzekania przez sąd o zastosowanych już wcześniej przez Policję albo Żandarmerię Wojskową środkach represyjnych. Chodzi o wydany nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia wobec osoby stosującej przemoc domową, w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej tą przemocą. Wymienione nakazy lub zakazy mają charakter tymczasowy i tracą moc po upływie 14 dni od ich wydania, chyba że sąd – właśnie na podstawie omawianego przepisu – w ramach udzielonego zabezpieczenia przedłuży ich obowiązywanie. Istota tego zabezpieczenia sprowadza się do szybkiego odizolowania osoby dotkniętej przemocą od osoby ją stosującej. Dlatego też w art. 755² § 4 k.p.c. przewidziano, że wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie trzech dni od dnia jego wpływu do sądu, co stanowi *lex specialis* w stosunku do normy ogólnej zawartej w art. 737 k.p.c. Jest to wprawdzie termin instrukcyjny, którego przekroczenie nie wywołuje negatywnych skutków procesowych, jednakże ze względu na konieczność ochrony osoby dotkniętej przemocą należy bezzwłędnie dążyć do jego przestrzegania.
3. Podstawowe rozstrzygnięcie sądu sprowadza się do utrzymania nakazu lub zakazu ustanowionego przez Policję albo Żandarmerię Wojskową. Sąd może jednak również zmodyfikować treść nakazu lub zakazu, w szczególności zmieniając wskazaną w nim odległość od mieszkania zajmowanego przez ofiarę przemocy, którą osoba objęta nakazem lub zakazem zobowiązana jest zachować. W postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia sąd określa także częstotliwość dokonywania przez Policję albo Żandarmerię Wojskową sprawdzania, czy utrzymany w tym postanowieniu nakaz lub zakaz nie jest naruszany. W istocie chodzi tu o pozostający w mocy – na podstawie art. 15ai ust. 2 ustawy o Policji i na podstawie art. 18i ust. 2 ustawy z 24.08.2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych

organach porządkowych²⁶² – obowiązek sprawdzania wykonywania nakazu albo zakazu, który powstaje już z chwilą ustanowienia go przez policjanta albo żołnierza Żandarmerii Wojskowej.

4. Przez odesłanie do odpowiedniego stosowania art. 560⁴ § 2 k.p.c. ustawodawca zmniejszył stopień sformalizowania postępowania z wnioskiem o udzielenie zabezpieczenia, umożliwiając w ten sposób szybkie procedowanie sądu. Jeśli bowiem do wniosku lub innych pism w postępowaniu zabezpieczającym nie dołączono odpisów, sąd nie wzywa do usunięcia tego braku, ale sporządza je z urzędu, a następnie doręcza ich odpisy uczestnikom postępowania. Doręczenia dokonuje się również, ze względu na charakter sprawy, prokuratorowi. Ponadto, na mocy odesłania do art. 560⁶ k.p.c., sąd orzekający w przedmiocie zabezpieczenia może dokonywać doręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową.
5. W związku ze szczególnym charakterem tego postępowania zabezpieczającego, mającego po części charakter publicznoprawny, w komentowanym przepisie oznaczono bardzo szeroko krąg podmiotów, którym doręczane są odpisy wydanego postanowienia o zabezpieczeniu, a ponadto przewidziano dodatkowo obowiązek zawiadomienia określonych podmiotów o jego wydaniu. Także i w tym wypadku ustawodawca nakazuje niezwłoczność działania.
6. Odpis postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia należy niezwłocznie doręczyć uczestnikom postępowania, a więc uprawnionemu i obowiązkanemu, pouczając jednocześnie te osoby o warunkach, terminie i sposobie złożenia zażalenia. Doręczenie odpisu postanowienia Policji albo Żandarmerii Wojskowej jest konieczne z tego względu, że w wydanym orzeczeniu o udzieleniu zabezpieczenia sąd utrzymuje w mocy, a niekiedy też modyfikuje, nakaz lub zakaz wydany przez policjanta albo żołnierza Żandarmerii Wojskowej. Ponadto jest to uzasadnione tym, że w postanowieniu sąd określa częstotliwość sprawdzania przez Policję albo Żandarmerię Wojskową, czy orzeczony nakaz lub zakaz nie jest naruszany.
7. Niezależnie od standardowego wymogu doręczenia odpisu orzeczenia wydanego na posiedzeniu niejawnym, na sąd został nałożony obowiązek notyfikacyjny wobec określonych podmiotów. W każdym przypadku sąd zawiadamia o udzielonym zabezpieczeniu właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny. Zespół taki działa w każdej gminie na podstawie art. 9a i n. u.p.p.d. Jeżeli natomiast w mieszkaniu zajmowanym przez osobę dotkniętą przemocą zamieszkują małoletnie dzieci lub osobą doznającą przemocy domowej jest małoletni, sąd zobowiązany jest zawiadomić o wydaniu postanowienia o zabezpieczeniu właściwy miejscowo sąd opiekuńczy. Jeśli jednak zabezpieczenie następuje przez przedłużenie obowiązywania nakazu i zakazu, a właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny oraz sąd opiekuńczy zostały już powiadomione o ich wydaniu przez stosujące te środki Policję lub Żandarmerię Wojskową, obowiązek notyfikacyjny jest zniesiony.
8. Jeżeli sąd udzielił zabezpieczenia przez wydanie zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie, spoczywa na nim obowiązek zawiadomienia o treści postanowienia dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, do której uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, osoby zarządzającej obiektem sportowym, do którego uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, lub pracodawcy osoby doznającej przemocy domowej. Niezależnie od powyższego przepis art. 755² § 6 zdanie drugie k.p.c.

²⁶² Dz.U. z 2025 r. poz. 12 ze zm.

wprowadza możliwość zawiadomienia przez sąd o treści wydanego postanowienia o zabezpieczeniu także innych osób odpowiedzialnych za miejsce, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, jeżeli jest to niezbędne do prawidłowego wykonania zabezpieczenia. Decyzję w tym przedmiocie pozostawiono uznaniu przewodniczącego składu orzekającego sądu, który przy jej podejmowaniu powinien mieć przede wszystkim na względzie prawidłowość i skuteczność wykonania postanowienia o zabezpieczeniu.

Art. 755³. [Określenie czasu trwania zabezpieczenia wydawanego w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej]

§ 1. W sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej sąd, udzielając zabezpieczenia, wskazuje w postanowieniu czas jego trwania.

§ 2. Sąd, udzielając zabezpieczenia przez wydanie zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, na wniosek wnioskodawcy, gdy przemawiają za tym szczególne okoliczności, może w postanowieniu określić dopuszczalne sposoby kontaktowania się oraz ich zakres, mając na względzie bezpieczeństwo osoby doznającej przemocy domowej.

1. Komentowany przepis statuuje obowiązek sądu oznaczenia czasu trwania zabezpieczenia w postanowieniu o zabezpieczeniu wydawanym w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Jest to zatem element konieczny rozstrzygnięcia sądu. Gdyby go zabrakło, możliwe będzie uzupełnienie postanowienia na podstawie art. 351 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Sąd może wypełnić ten obowiązek w różny sposób. Może być to wskazanie konkretnej daty dziennej ustania zabezpieczenia, co raczej nie wchodzi w grę, gdyż trudno byłoby na etapie udzielania zabezpieczenia przewidzieć konieczny czas jego trwania z punktu widzenia celu, jakiemu zabezpieczenie służy. Najczęściej sąd będzie limitował okres zabezpieczenia, wskazując na określone zdarzenie z przyszłości, z którego zaistnieniem zabezpieczenie ustanie, na przykład prawomocne zakończenie postępowania, o jakim mowa w art. 560² i n. k.p.c.
2. W § 2 komentowanego przepisu przewidziano możliwość określenia przez sąd w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia zakresu i dopuszczalnych sposobów kontaktowania się domniemanego sprawcy przemocy z osobą jej doznającą. Możliwe jest to tylko wtedy, gdy w ramach zabezpieczenia sąd zakazał kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, przy czym konieczne jest złożenie stosownego wniosku przez uprawnionego w tym właśnie przedmiocie, tj. oznaczenia zakresu i dopuszczalnych sposobów kontaktowania się z tą osobą. Sąd dysponuje w tym obszarze swobodą decyzyjną, przy czym za uwzględnieniem wniosku powinny przemawiać szczególne okoliczności sprawy, na przykład konieczność utrzymywania choćby ograniczonych kontaktów z powodów biznesowych. Bez wątpienia jednak bezpieczeństwo osoby doznającej przemocy domowej musi być podstawowym wyznacznikiem kierunku i sposobu działania sądu.
3. Ustawa nie określa, nawet przykładowo, jakie sposoby kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej mogą być wdrożone przez sąd. Możliwe jest wskazanie ich przez uprawnionego we wniosku, co jednak nie będzie dla sądu wiążące. Wydaje się, że będą to przede wszystkim sposoby kontaktu inne niż kontakt bezpośredni, a więc w szczególności rozmowy telefoniczne lub z wykorzystaniem komunikatorów bądź innych środków porozumiewania się na odległość. Jeśli jednak sąd uzna *in concreto*, że nie występuje zagrożenie bezpieczeństwa uprawnionego, niewykluczone są również kontakty osobiste, na przykład w obecności osób trzecich czy w miejscu publicznym.

Art. 755⁴. [Bezwzględne podjęcie czynności w celu ustalenia sytuacji małoletniego oraz orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej]

Sąd opiekuńczy po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 15a ust. 4 lub art. 15ad ust. 4 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo art. 18 ust. 6 lub art. 18d ust. 4 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, albo art. 755² § 5, bezwzględnie podejmuje czynności w celu ustalenia sytuacji małoletniego i orzeka w przedmiocie zabezpieczenia. Po ustaleniu sytuacji małoletniego sąd opiekuńczy wszczyna z urzędu postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej, chyba że nie zachodzi konieczność jego wszczęcia, w szczególności gdy takie postępowanie się toczy.

1. Jeżeli doszło do zatrzymania osoby stosującej przemoc domową bądź też wydano w stosunku do takiej osoby określony nakaz lub zakaz, a w mieszkaniu, w którym doszło do aktów przemocy domowej, zamieszkują osoby małoletnie, Policja niezwłocznie zawiadamia o dokonaniu zatrzymania oraz doręcza odpis nakazu lub zakazu właściwemu miejscowo sądowi opiekuńczemu. Ten sam obowiązek spoczywa na Żandarmerii Wojskowej, jeżeli osobą zatrzymaną bądź objętą nakazem lub zakazem jest żołnierz pełniący czynną służbę wojskową. Jeśli nawet nie doszło do zawiadomienia sądu opiekuńczego w tym trybie, a w postępowaniu w przedmiocie zapobiegania przemocy domowej sąd wydał postanowienie o zabezpieczeniu, sąd ten musi zrealizować, w warunkach wyżej opisanych, obowiązek notyfikacyjny w stosunku do sądu opiekuńczego, co wynika wprost z art. 755⁵ § 5 *in fine* k.p.c.
2. W następstwie zawiadomienia otrzymanego od Policji, Żandarmerii Wojskowej lub od sądu orzekającego o udzieleniu zabezpieczenia sąd opiekuńczy zobowiązany jest bezwzględnie podjąć działania z urzędu. W pierwszym rzędzie powinien przedsięwziąć czynności mające na celu ustalenie sytuacji małoletniego dziecka. W praktyce najczęściej będzie to polegać na zarządzeniu przeprowadzenia przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego, do czego podstawę stanowi art. 570¹ § 1 i 1¹ k.p.c. W grę wchodzi także zwrócenie się o informację do właściwej jednostki organizacyjnej wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Dopiero po zebraniu w wyniku przeprowadzenia wyżej wymienionych czynności ustalających potrzebnych informacji sąd opiekuńczy wszczyna z urzędu postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej. Obowiązek uruchomienia tego postępowania nie jest bezwzględny. W szczególności nie aktualizuje się, jeżeli w oparciu o zebrane informacje o sytuacji małoletniego sąd uzna, że nie jest to konieczne. Taka konieczność może też nie wystąpić dlatego, że stosowne postępowanie w przedmiocie władzy rodzicielskiej już się toczy.
3. Niezależnie od podjęcia czynności w celu ustalenia sytuacji małoletniego sąd opiekuńczy ma obowiązek orzec w przedmiocie zabezpieczenia. Przepis został tak skonstruowany, że z jego wykładni literalnej nie wynika jasno, czy orzeczenie co do zabezpieczenia powinno zapaść od razu po zawiadomieniu przez Policję albo Żandarmerię Wojskową, czy też dopiero po zebraniu informacji o sytuacji dziecka. Jak się wydaje, decyzję w tym zakresie musi podjąć sąd, uwzględniając całokształt okoliczności zaistniałych w konkretnej sprawie. Mamy tu do czynienia z taką kategorią spraw, że niezależnie od treści komentowanego przepisu, sąd opiekuńczy i tak byłby uprawniony do wszczęcia postępowania zabezpieczającego z urzędu na podstawie art. 732 w zw. z art. 570 k.p.c. Jeśli chodzi o przedmiot zabezpieczenia, to może ono dotyczyć zarówno kwestii kontaktów z dzieckiem, jak i władzy rodzicielskiej.
4. Ponieważ komentowany przepis wprost nakłada na sąd opiekuńczy obowiązek wydania w każdej sytuacji postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia, w razie nieujawnienia się okoliczności uza-

sadniających konieczność zabezpieczenia praw dziecka w kontekście kontaktów czy władzy rodzicielskiej, sąd powinien orzec o stwierdzeniu brak podstaw do zabezpieczenia.

Art. 755⁵. [Zabezpieczenie w postaci obowiązku dalszego zatrudnienia]

§ 1. W sprawach z zakresu prawa pracy, w których pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia dochodzi roszczenia o uznanie wypowiedzenia stosunku pracy za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy, sąd na wniosek uprawnionego na każdym etapie postępowania udzieli zabezpieczenia przez nakazanie dalszego zatrudnienia go przez pracodawcę do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Podstawą udzielenia zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia. Sąd może odmówić udzielenia zabezpieczenia wyłącznie w sytuacji, gdy roszczenie jest oczywiście bezzasadne.

§ 2. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji. Przepis art. 756² stosuje się.

§ 3. Obowiązany może żądać uchylecia prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wyłącznie jeżeli wykaze, że po udzieleniu zabezpieczenia zaistniały przesłanki, o których mowa w art. 52 § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy. Zmiana postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia jest niedopuszczalna.

§ 4. Na postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji.

1. Komentowany przepis dotyczy roszczeń ze stosunku pracy. Służy on ochronie tylko określonej kategorii pracowników, których określa mianem „pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy”. Problem polega jednak na tym, że przepisy prawa pracy nie regulują pojęcia szczególnej ochrony pracownika przed rozwiązaniem stosunku pracy. Jest to określenie pochodzące z języka prawniczego, oznaczające ochronę przed rozwiązaniem stosunku pracy na zasadach szczególnych, odmiennych od powszechnych norm. Najogólniej można więc powiedzieć, że przepis znajduje zastosowanie do wszystkich grup pracowników podlegających szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy. Są to w szczególności kobiety w ciąży, pracownicy, którzy korzystają z urlopu ojcowskiego, rodzicielskiego lub wychowawczego, działacze związków zawodowych, społeczni inspektorzy pracy, pracownicy w wieku przedemerytalnym.
2. W aspekcie przedmiotowym art. 755⁵ k.p.c. znajduje zastosowanie tylko w sprawach, w których pracownik dochodzi roszczenia o uznanie wypowiedzenia stosunku pracy za bezskuteczne lub roszczenia o przywrócenie do pracy, mających swoją podstawę w przepisach w art. 45 § 1 i art. 56 § 1 k.p.
3. Komentowany przepis w § 1 po pierwsze nakłada na sąd obowiązek udzielenia zabezpieczenia, a po drugie ściśle oznacza sposób zabezpieczenia, którym jest nakazanie dalszego zatrudnienia pracownika przez pracodawcę do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Dla wszczęcia postępowania zabezpieczającego, jak i dla orzeczenia w jego ramach o wskazanym wyżej sposobie zabezpieczenia konieczny jest wniosek uprawnionego. Sąd na zasadzie wyjątku może odmówić udzielenia zabezpieczenia, co odnosi się do sytuacji, gdy roszczenie pracownika jest oczywiście bezzasadne.
4. Jako *superfluum* ustawowe należy uznać zawarte w art. 755⁵ § 1 k.p.c. stwierdzenie, że sąd orzeka o udzieleniu zabezpieczenia na każdym etapie postępowania. Wynika to wszak już z art. 730 § 2 zdanie pierwsze k.p.c. Co więcej, taka regulacja może budzić wątpliwości, czy jako szczególna nie wyłącza możliwości udzielenia zabezpieczenia jeszcze przed wszczęciem postępowania, co przewidywa również powołany ostatnio przepis. Taką interpretację, jako z oczywistych względów niekorzystną dla pracownika, należałoby jednak odrzucić.

5. Podstawą udzielenia zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia. Uprawniony nie ma zatem obowiązku uprawdopodobnienia istnienia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. W tym aspekcie jest to więc rozwiązanie szczególne w stosunku do tego, co statuuje przepis art. 730¹ § 1 k.p.c.
6. W świetle treści art. 755⁵ § 2 k.p.c. postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji. Oznacza to więc, zgodnie z art. 743 § 1 k.p.c., konieczność zaopatrzenia takiego orzeczenia z urzędu w klauzulę wykonalności i doręczenia go uprawnionemu już jako tytułu wykonawczego.
7. Skoro treścią tytułu egzekucyjnego jest w tym przypadku nakazanie pracodawcy dalszego zatrudniania pracownika, mamy do czynienia z potencjalną egzekucją sądową tzw. czynności niezastępowalnej (art. 1050 k.p.c.). Z tego względu zachodzi też konieczność doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu pracodawcy (obowiązanemu), aby mógł dobrowolnie zastosować się do nałożonego na niego obowiązku (art. 755 § 3 k.p.c.). Jednocześnie, z woli ustawodawcy wprost wyrażonej w komentowanym przepisie, stosuje się na etapie orzekania o zabezpieczeniu art. 756² k.p.c., co oznacza, że sąd, na wniosek uprawnionego, może w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia zagrozić obowiązanemu nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego na wypadek naruszenia obowiązków określonych w tym postanowieniu.
8. W art. 755⁵ § 3 k.p.c. zawarto rozwiązanie szczególne wobec unormowania ogólnego z art. 742 k.p.c., przewidującego dla obowiązanej uprawnienie do żądania uchylecia lub zmiany prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Po pierwsze wyłączono w ogóle możliwość domagania się przez obowiązanej zmiany postanowienia o zabezpieczeniu. Po drugie możliwość skutecznego żądania uchylecia prawomocnego postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia ograniczono tylko do sytuacji, gdy pracodawca wykaże, że po udzieleniu zabezpieczenia zaistniały przesłanki, o których mowa w art. 52 § 1 k.p., a więc uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika.
9. W sprawach z zakresu prawa pracy, w których pracownik podlegający szczególnej ochronie przed rozwiązaniem stosunku pracy za wypowiedzeniem lub bez wypowiedzenia dochodzi roszczenia o uznanie wypowiedzenia stosunku pracy za bezskuteczne lub o przywrócenie do pracy, zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje tylko na postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, co stanowi uregulowanie szczególne wobec art. 741 § 1 k.p.c.

Art. 756. [Zabezpieczenie w sprawach małżeńskich]

W sprawach o rozwód, o separację oraz o unieważnienie małżeństwa, sąd może również orzec o wydaniu małżonkowi, opuszczającemu mieszkanie zajmowane wspólnie przez małżonków, potrzebnych mu przedmiotów.

1. Przepis przewiduje możliwość udzielenia zabezpieczenia roszczeń stron w postępowaniu o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa, którego treść polega na nakazaniu wydania małżonkowi, opuszczającemu mieszkanie dotychczas wspólnie zajmowane przez małżonków, potrzebnych mu przedmiotów. Ze swej natury jest to więc zabezpieczenie o charakterze nowacyjnym, a komentowany przepis uzupełnia regulację art. 755 § 1 k.p.c. w zakresie sposobów zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych.

2. Wskazana w komentowanym przepisie potrzeba może wynikać z tego, że określone przedmioty są niezbędne małżonkowi do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych bądź do wykonywania zawodu, przy czym żądanie może dotyczyć zarówno przedmiotów należących do majątku wspólnego małżonków, jaki i do majątku osobistego każdego z małżonków. Mamy tu do czynienia ze szczególną formą tymczasowej regulacji spraw rodziny w sytuacji kryzysu. Nie jest to zatem *stricto* zabezpieczenie roszczenia o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa. Nie jest też z pewnością zabezpieczeniem antycypacyjnym mogącego powstać w przyszłości (po ustaniu wspólności małżeńskiej) roszczenia o podział majątku wspólnego.
3. Jest oczywiste, że udzielenie zabezpieczenia przez wydanie małżonkowi opuszczającemu mieszkanie potrzebnych mu przedmiotów w żaden sposób nie przesądza o ich własności. Sąd, rozstrzygając o zabezpieczeniu, w ogóle nie bada, czy określone przedmioty wchodzą w skład majątku wspólnego małżonków, czy też stanowią majątek osobisty któregoś z nich, a jedynie, czy znajdowały się w lokalu, który jeden z małżonków opuszcza oraz czy są potrzebne żądającemu udzielenia zabezpieczenia.
4. We wniosku o zabezpieczenie żądający jego udzielenia małżonek musi, niezależnie od spełnienia ogólnych przesłanek uzyskania zabezpieczenia, dokładnie określić przedmioty, których wydania się domaga, jak też wykazać, że są mu one potrzebne do określonych celów, ważnych z punktu widzenia jego interesu.
5. W konsekwencji powyższego również sąd w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia powinien dokładnie oznaczyć przedmioty, które mają być wydane małżonkowi opuszczającemu lokal mieszkalny, tak aby możliwe było, w razie potrzeby, wszczęcie egzekucji odebrania rzeczy na podstawie art. 1041 i n. k.p.c. Ponieważ postanowienie to jest tytułem egzekucyjnym, powinno być zaopatrzone przez sąd z urzędu w klauzulę wykonalności i jako tytuł wykonawczy doręczone uprawnionemu (art. 743 § 1 k.p.c.).

Art. 756¹. [Zabezpieczenie w sprawach pieczy]

W sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem sąd orzeka w przedmiocie zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy, chyba że chodzi o wypadek niecierpiący zwłoki.

1. Sprawy dotyczące pieczy nad małoletnimi dziećmi to sprawy mające za przedmiot uregulowanie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Piecza nad dzieckiem jest bowiem jednym z elementów władzy rodzicielskiej. Gdy chodzi o strukturę (elementy składowe) władzy rodzicielskiej, zarówno w orzecznictwie, jak i w piśmiennictwie najczęściej przyjmuje się trójelementową koncepcję tej władzy, w ramach której wyodrębnia się pieczę nad osobą dziecka, pieczę nad jego majątkiem oraz reprezentację (przedstawicielstwo ustawowe) rodziców²⁶³. W orzecznictwie wskazuje się też, że władza rodzicielska obejmuje także określenie miejsca pobytu dziecka w rozumieniu art. 26 § 1 i 2 k.c.²⁶⁴ Z kolei kontakty z dzieckiem obejmują w szczególności przebywanie z nim (odwiedziny, spotkania, zabieranie dziecka poza miejsce jego stałego pobytu) i bezpośrednie porozumiewanie się, utrzymywanie korespondencji, jak też korzystanie z innych środków porozumiewania się na odległość (art. 113 § 2 k.r.o.). Kontakty nie są elementem władzy rodzicielskiej. Prawo

²⁶³ Uchwała SN (cała izba) z 9.09.1976 r., III CZP 46/75, OSNCP 1976/9, poz. 184 (Zalecenia kierunkowe w sprawie wzmocnienia ochrony rodziny).

²⁶⁴ Postanowienie SA w Krakowie z 21.11.2017 r., I ACz 1830/17, LEX nr 2531754.

do ich odbywania z dzieckiem przysługuje rodzicom niezależnie od władzy rodzicielskiej, ale też i obowiązek w tym zakresie jest niezależny od władzy rodzicielskiej.

2. Rozstrzyganie o zabezpieczeniu w sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem to jeden z przypadków orzekania dotyczącego zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych, gdzie sąd może w toku postępowania, a nawet jeszcze przed jego wszczęciem (art. 730 § 2 k.p.c.), uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z nimi (art. 755 § 1 pkt 4 k.p.c.). Tęgo rodzaju sprawy rozpoznawane są przez sądy opiekuńcze w trybie postępowania nieprocesowego (art. 568–605 k.p.c.), jak też przez sądy okręgowe w postępowaniach o rozwód i separację.
3. Komentowany przepis wprowadza wyjątek od reguły, zgodnie z którą sąd wydaje postanowienia na posiedzeniu niejawnym (art. 148 § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). Regulacja ta, z racji posłużenia się przez ustawodawcę możliwie najszerszym zakresowo określeniem „w przedmiocie zabezpieczenia”, odnosi się do wszystkich spraw, w których sąd rozstrzyga o zabezpieczeniu, w szczególności także do przypadków orzekania o uchyleniu, zmianie czy o upadku zabezpieczenia. Rozprawa powinna zostać wyznaczona w terminie miesięcznym od wpływu wniosku (art. 737 k.p.c.).
4. Na zasadzie wyjątku od reguły statuowanej w omawianym przepisie sąd może orzec w przedmiocie zabezpieczenia w sprawach dotyczących pieczy nad małoletnimi dziećmi i kontaktów z dzieckiem na posiedzeniu niejawnym. Jest to możliwe w sytuacji, gdy zachodzi przypadek niecierpiący zwłoki. Oczywiście jest, że posłużenie się przez ustawodawcę tego typu zwrotem niedookreślonym daje sądowi dużą swobodę działania, umożliwiając podjęcie decyzji co do wyznaczenia przez przewodniczącego składu orzekającego rozprawy bądź posiedzenia niejawnego w zależności od całokształtu sytuacji faktycznej zaistniałej w konkretnej sprawie. Oceny tej sąd dokonuje na podstawie materiału zebranego w sprawie (art. 738 *in fine* k.p.c.), mając na względzie przede wszystkim dobro dziecka i potrzebę ochrony jego interesów przed zagrożeniem czy naruszeniem. W tego rodzaju sprawach podstawowym kryterium oceny zaistnienia przypadku niecierpiącego zwłoki jest więc szeroko rozumiane dobro dziecka. W orzecznictwie uznano za przypadek niecierpiący zwłoki również sytuację, gdy brak zabezpieczenia we właściwym czasie, a więc udzielonego niezwłocznie, mogłoby narazić uprawnionego na szkodę²⁶⁵.

Art. 756². [Zapłata na wypadek naruszenia obowiązków określonych w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia]

§ 1. Uwzględniając wniosek o zabezpieczenie przez uregulowanie:

- 1) stosunków na czas trwania postępowania,
- 2) sposobów kontaktów z dzieckiem,
- 3) sposobu roztoczenia pieczy nad małoletnim dzieckiem w ten sposób, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach
– sąd, na wniosek uprawnionego, może w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia zagrozić obowiązkanemu nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego na wypadek naruszenia obowiązków określonych w tym postanowieniu.

§ 2. Przepisy art. 1050¹ i art. 1051¹, a jeżeli zabezpieczenie polega na uregulowaniu sposobu kontaktów z dzieckiem albo ustaleniu, że dziecko będzie mieszkać z każdym z rodziców w powtarzających się okresach – przepis art. 582¹ § 3, stosuje się odpowiednio.

1. Komentowany przepis wprowadza możliwość zastosowania w postępowaniu zabezpieczającym, w przypadku udzielenia zabezpieczenia wedle sposobu w nim wskazanego, sankcji na wypadek

²⁶⁵ Postanowienie SA w Łodzi z 28.01.2011 r., I ACz 46/11, OSAŁ 2011/2, poz. 15.

niewykonywania przez obowiązane postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Jest to zatem w gruncie rzeczy rodzaj podwójnego zabezpieczenia, w ramach którego zabezpieczeniu podlega nie tylko określone roszczenie, ale także jego realizacja już w ramach wykonywania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. Podstawowym celem zagrożenia obowiązanemu przez sąd nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego jest oczywiście przymuszenie obowiązanego do wykonania postanowienia o zabezpieczeniu, ale w ten sposób, oddziałując na wolę obowiązanego, dokonuje się także swoiste zabezpieczenie dobrowolnej realizacji zakazów czy nakazów określonych w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia.

2. Orzeczenie przez sąd o zagrożeniu obowiązanemu nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego na wypadek naruszenia obowiązków wskazanych w postanowieniu zabezpieczającym może nastąpić wyłącznie na wniosek uprawnionego. Sąd nie może więc orzec o tym bez wniosku, i to nawet w sprawach, w których zabezpieczenie udzielane jest z urzędu. Nie wydaje się natomiast konieczne, aby uprawniony miał obowiązek wskazania we wniosku wysokości sumy przymusowej. Sąd bowiem w ramach swej władzy dyskrejonalnej może w ogóle odmówić zastosowania tego środka, a może także odmiennie od żądania zawartego we wniosku określić wysokość sumy przymusowej. Wydaje się jednak, że w sytuacji, gdy uprawniony wskazałby określoną kwotę, natomiast sąd uznałaby, iż w danej sprawie byłaby podstawa do zagrożenia nałożeniem obowiązku zapłaty sumy wyższej, nie byłoby możliwe jej orzeczenie z uwagi na związanie sądu granicami wniosku o zabezpieczenie (art. 738 k.p.c.).
3. Z odesłania zawartego w art. 756² § 2 *in fine* k.p.c. do odpowiedniego stosowania art. 582¹ § 3 k.p.c. wynika, że w razie zabezpieczenia polegającego na uregulowaniu sposobu kontaktów z dzieckiem bądź wprowadzenia tzw. pieczy naprzemiennej, sąd może zagrozić nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz drugiej osoby zarówno osobie, pod której pieczę dziecko pozostaje, jak i osobie uprawnionej do kontaktu z dzieckiem.
4. W komentowanym przepisie przewidziano możliwe do orzeczenia przez sąd na wniosek uprawnionego zagrożenie zapłaty przez obowiązanego na rzecz uprawnionego określonej sumy pieniężnej. Jest to tzw. suma przymusowa. Jej charakter prawny jest w nauce sporny. Najogólniej rzecz ujmując, suma przymusowa stanowi środek oddziaływania na wolę podmiotu zobowiązanego do spełnienia określonego obowiązku, służący wymuszeniu jego realizacji przez zobowiązanego. Jednocześnie jest to też swoista sankcja pieniężna, rozumiana jako represja za niedopełnienie obowiązku, niezależna od tego, czy takie niedziałanie obowiązanego doprowadziło do powstania jakiegokolwiek uszczerbku w majątku uprawnionego.
5. W doktrynie wyrażany jest niekiedy pogląd, że sąd może orzec środek przewidziany w art. 756² k.p.c. dopiero, jeżeli istnieje uzasadniona obawa, że obowiązanym nie będzie wykonywał postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia. W konsekwencji wskazuje się, że uprawniony powinien uprawdopodobnić, iż istnieje odpowiednio wysokie ryzyko, że obowiązanym nie wykona zabezpieczenia. Z takim poglądem nie do końca można się zgodzić. Na pewno nie daje podstaw do jego sformułowania wykładnia literalna komentowanego przepisu. Ponieważ jednak zastosowanie przez sąd omawianego środka przymusu ma charakter fakultatywny („sąd może”), niewątpliwie przytoczenie we wniosku o udzielenie zabezpieczenia twierdzeń wskazujących na realną obawę niezastosowania się przez obowiązanego do orzeczenia sądu, a tym bardziej uprawdopodobnienie ziszczenia się w przyszłości takiego scenariusza, może skłonić sąd do sięgnięcia w konkretnej sprawie do instytucji sumy przymusowej.

6. W literaturze przedmiotu ujawniła się rozbieżność poglądów co do tego, czy dopuszczalne jest orzeczenie o zagrożeniu nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego również po wydaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, w szczególności gdy dopiero na późniejszym etapie okaże się, że obowiązany nie wykonuje zabezpieczenia w sposób określony w postanowieniu. W tej materii wyrażono takie między innymi stanowisko, że w przypadku niespektowania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia uprawniony powinien wystąpić o zmianę tego postanowienia przez jego uzupełnienie i orzeczenie o zagrożeniu obowiązkanemu nakazaniem zapłaty określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego na wypadek naruszenia obowiązków nałożonych w ramach zabezpieczenia. Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić. Po pierwsze w komentowanym przepisie jednoznacznie przewidziano możliwość orzekania przez sąd o zagrożeniu nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia. Po drugie co do zasady zmiany postanowienia o zabezpieczeniu może żądać obowiązany, a nie uprawniony (art. 742 k.p.c.). Po trzecie nie zachodzi potrzeba jakiegokolwiek uzupełniania postanowienia o zabezpieczeniu, gdyby okazało się, że nie jest ono dobrowolnie respektowane przez obowiązane. Postanowienie takie jest przecież tytułem egzekucyjnym i jego odpis jest doręczany uprawnionemu wraz z klauzulą wykonalności. Dysponuje on więc tytułem wykonawczym i w każdej chwili może uruchomić postępowanie egzekucyjne na podstawie art. 1050¹ lub 1051¹ k.p.c., uzyskując w jego ramach pełną ochronę prawną.
7. Wysokość sumy pieniężnej nie została oznaczona ani w komentowanym przepisie, ani w stosowanych odpowiednio regulacjach, do których on odsyła. Określenie tej wysokości pozostawiono sądowi, dając mu szeroki zakres władzy dyskrejonalnej. Ustalając w postanowieniu o zabezpieczeniu sumę przymusową, sąd powinien z jednej strony mieć na uwadze potrzebę zapewnienia pełnej skuteczności swojego orzeczenia w imię należytej dbałości o ochronę interesu prawnego uprawnionego, a z drugiej strony nie obciążać obowiązane ponad rzeczywistość i uzasadnioną potrzebę (zasada minimalnej uciążliwości zabezpieczenia). Taka właśnie reguła została wprost wyrażona w art. 1050¹ § 4 k.p.c., który, przy uwzględnieniu treści 756² § 2 k.p.c. i zawartego tam odesłania, będzie miał tu zastosowanie.
8. Odesłanie w komentowanym przepisie do odpowiedniego stosowania art. 1050¹ i 1051¹ k.p.c. oznacza, że sąd, udzielając zabezpieczenia, może zagrozić obowiązkanemu zapłatą na rzecz uprawnionego określonej sumy pieniężnej za każdy dzień zwłoki w wykonaniu obowiązków określonych w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia (art. 1050¹ k.p.c.). Z kolei po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego obowiązkanemu do wykonania czynności, sąd, na wniosek uprawnionego, wydaje kolejne postanowienie, w którym nakazuje obowiązkanemu zapłatę określonej sumy pieniężnej na rzecz uprawnionego. Prawomocne postanowienie sądu nakazujące zapłatę sumy przymusowej jest tytułem wykonawczym na rzecz uprawnionego bez potrzeby nadawania mu klauzuli wykonalności (art. 1050¹ § 2 w zw. z art. 756² § 2 k.p.c.).

Art. 756³. [Wpis do księgi wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania praw]

§ 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ustanawiające zakaz zbywania lub obciążania nieruchomości albo spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stanowi podstawę wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania tych praw.

§ 2. Sąd, który wydał postanowienie, o którym mowa w § 1, przekazuje to postanowienie sądowi dokonującemu wpisu ostrzeżenia w księdze wieczystej. Wpisu dokonuje się z urzędu.

§ 3. Sąd, który dokonał wpisu ostrzeżenia w księdze wieczystej, doręcza postanowienie, o którym mowa w § 1, obowiązkanemu. Postanowienie, o którym mowa w § 1, dotyczące spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu doręcza się także spółdzielni mieszkaniowej.

§ 4. Spółdzielnia mieszkaniowa ponosi odpowiedzialność za szkodę spowodowaną czynnościami zmierzającymi do zbycia spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mimo ustanowionego zakazu.

1. Komentowany przepis stanowi odpowiednik regulacji zawartej w art. 752³ k.p.c., odnoszącej się do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. przy czym zakres jego zastosowania jest szerszy, jako że inaczej niż jest przy zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych, w przypadku zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych nie ograniczono sposobów zabezpieczenia do wskazanego w ustawie katalogu (art. 747 k.p.c.). Tym samym w ramach zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych możliwe jest ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, nawet jeśli ma urządzoną księgę wieczystą, jak też nałożenie zakazu obciążania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W konsekwencji tego w art. 756³ § 1 k.p.c. zostało zawarte pełne zestawienie możliwych sposobów zabezpieczenia roszczenia niepieniężnego na każdej nieruchomości i spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu (zakaz zbywania i obciążania obu praw).
2. Z uwagi na niemal identyczne brzmienie analizowanego przepisu z jego przywołanym wyżej odpowiednikiem, funkcjonującym w obszarze zabezpieczania roszczeń pieniężnych, nie ma potrzeby powtarzania objaśnień i argumentów zawartych już w komentarzu do art. 752³ k.p.c., które pozostają w pełni aktualne także na gruncie art. 756³ k.p.c., przy uwzględnieniu nieco szerszej formuły tego ostatniego przepisu w stosunku do jego odpowiednika, omówionej w tezie 1.

Art. 756⁴. [Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]

§ 1. Czynność prawna dokonana wbrew zakazowi zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urzędzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu, jest nieważna.

§ 2. Czynność prawna dokonana wbrew zakazowi zbywania lub obciążania nieruchomości, która ma urządzoną księgę wieczystą, albo spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu jest nieważna, jeżeli dokonano wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania tych praw.

1. Podobnie jak w przypadku art. 756³ k.p.c., także art. 756⁴ k.p.c. jest w gruncie rzeczy niemal wierną kopią regulacji zawartej w art. 752^{3a} k.p.c., odnoszącej się do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych.
2. Dokładnie tak się rzecz przedstawia, jeśli chodzi o § 1 obu powołanych przepisów, tj. art. 756⁴ i 752^{3a} k.p.c., które brzmią identycznie. Jeśli chodzi natomiast o art. 756⁴ § 2 k.p.c., to zakres jego zastosowania jest szerszy, jako że inaczej niż przy zabezpieczeniu roszczeń pieniężnych, w przypadku zabezpieczenia roszczeń niepieniężnych możliwe jest ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, nawet jeśli ma urządzoną księgę wieczystą, jak też nałożenie zakazu obciążania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W konsekwencji w art. 756⁴ § 2 k.p.c. przewidziano sankcję nieważności czynności prawnej dokonanej wbrew zarówno zakazowi zbywania, jak i zakazowi obciążania obu wymienionych praw. Warunkiem jej aktualizacji jest w każdym przypadku dokonanie wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania tak nieruchomości, jak i spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu.
3. Z uwagi na niemal identyczne brzmienie komentowanego przepisu z jego przywołanym wyżej odpowiednikiem, funkcjonującym w obszarze zabezpieczania roszczeń pieniężnych, nie ma potrzeby powtarzania objaśnień i argumentów zawartych już w komentarzu do art. 752^{3a} k.p.c., które pozostają w pełni aktualne także na gruncie art. 756⁴ k.p.c., przy uwzględnieniu nieco szerszej formuły tego ostatniego przepisu w stosunku do jego odpowiednika, omówionej w tezie 2.

Art. 757. [Upadek zabezpieczenia]

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie dwóch miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu, albo od uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu apelacji lub innego środka zaskarżenia wniesionego przez obowiązane od orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu. Na wniosek obowiązanego sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia w całości albo w części.

W komentowanym przepisie uregulowano kwestię upadku zabezpieczenia w taki sam sposób jak uczynił to ustawodawca w art. 754¹ § 1 k.p.c., regulując tę problematykę na gruncie zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności art. 754¹ § 1 i 3 k.p.c. treściowo odpowiadają w pełni brzmieniu art. 757 k.p.c. Z tego też względu nie ma potrzeby powtarzania objaśnień i argumentów zawartych już w komentarzu do art. 754¹ k.p.c., które pozostają aktualne także na gruncie komentowanego przepisu.

Część trzecia. Postępowanie egzekucyjne

Tytuł I. Przepisy ogólne

Dział I. Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności

Marzena Świeczkowska-Wójcikowska

Art. 758. [Właściwe organy]

Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów rejonowych i działających przy tych sądach komorników.

1. Przepis wskazuje organy właściwe do przeprowadzenia spraw egzekucyjnych, tj. sądy rejonowe, oraz działających przy tych sądach komorników. Jest to regulacja szczególna względem art. 2 k.p.c., stanowiącego w § 1, że do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne (rejonowe, okręgowe oraz apelacyjne), o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy. Przepis reguluje zatem właściwość funkcjonalną organów powołanych do prowadzenia spraw egzekucyjnych, doprecyzowaną treścią art. 759 § 1 k.p.c., oraz właściwość rzeczową sądów jako organów postępowania egzekucyjnego.
2. Komornik nie jest zatem stroną postępowania egzekucyjnego, ale organem, przed którym sprawa ta się toczy¹.
3. Wbrew literalnej redakcji przepisu, sugerującej zamknięty katalog organów właściwych do prowadzenia spraw egzekucyjnych, to w oparciu o przepisy szczególne w wyjątkowych sytuacjach kompetencje organu egzekucyjnego uzyskują sądy okręgowe lub apelacyjne (por. art. 781, art. 926 § 1, art. 1151¹ § 1 k.p.c.), a także referendarze sądowi (por. art. 759 § 1 k.p.c.).
4. Całokształt regulacji dotyczących zasad pełnienia służby na stanowisku komornika sądowego, praw i obowiązków komorników sądowych, zasad naboru i wykonywania zawodu, funkcjonowania samorządu komorniczego a także zasad sprawowania nadzoru nad komornikami sądowymi i samorządem komorniczym został zebrany w ramach ustawy z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych. Ustawa ta uchyliła i zastąpiła z dniem 1.01.2019 r. wcześniej obowiązującą w tym zakresie ustawę z 29.08.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji.

¹ Tak postanowienie SN z 14.03.2000 r., II CKN 496/00, OSNC 2000/9, poz. 168.

5. Przez sprawę egzekucyjną należy rozumieć sprawę cywilną, w myśl definicji zawartej w art. 1 k.p.c., a więc sprawę wynikającą ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, a także z zakresu innych praw, do których przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosowane są na mocy ustaw szczególnych, objętą postępowaniem egzekucyjnym, czyli takim, w którym uprawnione organy egzekucyjne podejmują czynności egzekucyjne bezpośrednio zmierzające do przymusowego wyegzekwowania obowiązków wynikających z treści stanowiących podstawę prowadzenia egzekucji sądowej tytułów wykonawczych oraz innych tytułów podlegających wykonaniu bez potrzeby nadawania im klauzuli wykonalności (art. 776 i 777 k.p.c.).
6. Obok spraw egzekucyjnych pojęciem postępowania egzekucyjnego obejmuje się również sprawy przygotowujące przymusową realizację świadczeń, czyli postępowania o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, o wydanie zaświadczenia ETE oraz o stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty lub zaświadczenia dotyczącego orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń. Do tych spraw nie ma jednak zastosowania art. 758 k.p.c., lecz właściwość sądów, do których należy ich rozpoznanie, zostało uregulowane w odrębnych przepisach.
7. Zasadniczym celem postępowania egzekucyjnego jest przeprowadzenie egzekucji świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych nadających się do egzekucji, wynikających z tytułów będących podstawą egzekucji, sposobami przewidzianymi przez ustawodawcę, a po ich wyegzekwowaniu przekazanie tych świadczeń wierzycielom².
8. Zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. w sprawach nieuregulowanych w postępowaniu egzekucyjnym odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o procesie.

Marzena Świeczkowska-Wójcikowska

Art. 758¹. [Wyłączenie stosowania przepisu o obowiązkach sądu, z którego działalnością związane jest dochodzone roszczenie]

Jeżeli stroną lub uczestnikiem postępowania egzekucyjnego jest sąd właściwy do podjęcia czynności, przepisu art. 44² nie stosuje się.

1. Przepis został wprowadzony do Kodeksu postępowania cywilnego na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy, przyjęte rozwiązanie zawarte w art. 758¹ k.p.c. „ma na celu wyeliminowanie wątpliwości dotyczących odpowiedniego stosowania przepisu art. 44² k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym, a celem art. 44² k.p.c. jest zagwarantowanie właściwego przebiegu fazy judykacyjnej postępowania cywilnego, a nie etapu wykonania zapadłego orzeczenia”³.

² Por. np. postanowienie SN z 22.01.2008 r., II CNP 169/07, LEX nr 817507: „Uwzględniając charakter postępowania egzekucyjnego, jako służącego zaspokojeniu wierzyciela w następstwie czynności w stosunku do dłużnika przymuszających, dokonywanych przez właściwe organy, należy stwierdzić, że przedmiotem postępowania egzekucyjnego jest wydobywanie wierzytelności od dłużnika i pozyskanie jej przez wierzyciela jako ostatni etap realizowania norm prawa materialnego regulujących stosunek prawny pomiędzy uprawnionym i zobowiązanym”; uchwała SN z 5.01.1999 r., III CZP 54/98, OSNC 1999/6, poz. 105: „Sprawy egzekucyjne to te, w których chodzi o przymusowe urzeczywistnienie praw i obowiązków ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, ubezpieczeń społecznych oraz innych, do których przepisy kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych. Najczęściej są to sprawy o przymusowe wykonanie orzeczeń i innych aktów wydanych w sprawach cywilnych stanowiących tytuły egzekucyjne”.

³ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejm. nr 2650, Sejm IX kadencji, pkt 86.

2. W komentowanym przepisie wskazano, że w sytuacji, gdy stroną lub uczestnikiem postępowania egzekucyjnego jest sąd właściwy do podjęcia czynności, zastosowania nie znajduje regulacja zawarta w art. 44² k.p.c.
3. Jako sąd właściwy do podjęcia czynności należy rozumieć sąd, przy którym działa komornik realizujący postępowanie egzekucyjne na podstawie tytułu wykonawczego.
4. W myśl art. 44² k.p.c., jeżeli stroną postępowania jest Skarb Państwa reprezentowany przez sąd rozpoznający sprawę lub sąd nad nim przełożony, sprawa podlega przekazaniu innemu sądowi równorzędnemu (co nie dotyczy sytuacji, w których Skarb Państwa jest reprezentowany przez sąd podległy sądowi rozpoznającemu sprawę). Założeniem takiej regulacji jest, aby sąd orzekający nie występował jednocześnie w postępowaniu w charakterze reprezentanta strony. Zgodnie z art. 13 § 2 k.p.c. umiejscowione w przepisach o procesie unormowanie art. 44² k.p.c. ma odpowiednie zastosowanie w innych niż proces rodzajach postępowań unormowanych w Kodeksie postępowania cywilnego, w tym także w postępowaniu egzekucyjnym.
5. Z uwagi na to, że celem postępowania egzekucyjnego jest wykonanie orzeczenia sądu już zapadłego, w ocenie ustawodawcy na tym etapie sprawy nie ma znaczenia fakt, że stroną lub uczestnikiem postępowania egzekucyjnego byłby sąd właściwy do podjęcia czynności.

Paweł Sławicki

Art. 759. [Czynności egzekucyjne]

§ 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów.

§ 1¹. Czynności zastrzeżone dla sądu mogą być wykonywane przez referendarza sądowego, z wyłączeniem:

- 1) stosowania środków przymusu;
- 2) orzekania o ściągnięciu należności w trybie art. 873;
- 3) stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi;
- 4) spraw o egzekucję świadczeń niepieniężnych z wyjątkiem wydania rzeczy ruchomej;
- 5) spraw o egzekucję przez zarząd przymusowy;
- 6) spraw o egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.

§ 2. Sąd wydaje z urzędu komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwa spostrzeżone uchybienia. Ocena prawna wyrażona przez sąd w ramach wydanych zarządzeń jest wiążąca dla komornika.

§ 3. Sąd może zobowiązać komornika do składania sprawozdań z czynności podjętych w wyniku zarządzeń, o których mowa w § 2.

1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników sądowych i sądy⁴. Nadzór judykacyjny (lub sądowy) dotyczy czynności egzekucyjnych, a zatem jedynie czynności dokonywanych przez organy egzekucyjne, podejmowanych w toku właściwego postępowania egzekucyjnego i postępowania podziałowego⁵. Czynności niezastrzeżone dla sądów są wykonywane przez komorników, a zatem komentowany przepis wprowadza domniemanie kompetencji komornika w postępowaniu egzekucyjnym⁶.

⁴ Szerzej o pojęciu czynności egzekucyjnej zob. O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II. Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 759.

⁵ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II. *Komentarz. Art. 730–1217*, red. J. Jankowski, S. Cieślak, Legalis 2024, art. 759.

⁶ M. Pietrzyk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759.

2. Sądy są właściwe do dokonywania czynności:

- w toku postępowania klauzulowego;
- w postaci ustanowienia kuratora w postępowaniu egzekucyjnym (art. 802, 818, 818¹, 819, 908, art. 911⁸ § 5, art. 928, 1022³ k.p.c.);
- w postaci ustanowienia zarządcy (art. 908 § 1, art. 910² § 2 k.p.c.);
- w postaci zabezpieczenia w postępowaniu egzekucyjnym (art. 807 k.p.c.);
- w postaci zawieszenia postępowania egzekucyjnego w określonych sytuacjach (art. 767² § 2, art. 820² § 1, art. 821 § 1 k.p.c.);
- w toku postępowania egzekucyjnego z nieruchomości (oraz w postępowaniu z ułamkowej części nieruchomości i użytkowania wieczystego – art. 1004 k.p.c. oraz w postępowaniu egzekucyjnym ze statku morskiego – art. 1014 k.p.c.) oraz w innych postępowaniach, do których stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym z nieruchomości zastrzeżone dla sądu, w tym – na podstawie art. 1066 k.p.c. – w postępowaniu egzekucyjnym wszczętym na podstawie tytułu wykonawczego, a mającym na celu zniesienie współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej (czynności z zakresu zarządu nieruchomością – art. 931, 935–939 k.p.c.; stwierdzenie wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękoi – art. 969 k.p.c.; nadzór nad licytacją – art. 972 k.p.c.; przybicie na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę lub na rzecz przejmującego nieruchomość – art. 987, 989 k.p.c.; przysądzenie własności – art. 998 i n. k.p.c.);
- w toku uproszczonego postępowania egzekucyjnego z nieruchomości zastrzeżonych dla sądu (art. 1013⁵, 1013⁶ k.p.c.);
- w postaci rozpoznawania zarzutów na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1027 § 3 k.p.c.);
- w postaci nakazania sprzedaży ruchomości niebędących przedmiotem egzekucji lub wskazania innego sposobu rozporządzenia rzeczami usuniętymi z opróżnionego przez komornika lokalu (art. 1046 § 10 k.p.c.);
- w toku postępowania o wyjawienie rzeczy lub dokumentu (art. 1045 k.p.c.);
- w toku postępowania egzekucyjnego ze świadczeń niepieniężnych zastrzeżonych dla sądu (art. 1049–1059 k.p.c.);
- w toku egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 1064¹–1064¹³ k.p.c.);
- w toku egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064¹⁴–1064²³ k.p.c.);
- z zakresu sądowego wyjawienia majątku (art. 913 i n. k.p.c.)⁷.

3. Referendarz sądowy ma kompetencje do podejmowania czynności w postępowaniach egzekucyjnych wszczętych od 8.09.2016 r. z wyjątkiem:

- stosowania środków przymusu, w tym w zakresie rozpoznawania skarg na czynność komornika w postaci zastosowania środka przymusu (art. 768 k.p.c.), a zatem stosowania grzywny, aresztu, przymusowego doprowadzenia dłużnika, zarządzenia odebrania dłużnikowi pomieszczeń, czy nakazania dłużnikowi zapłaty na rzecz wierzyciela określonej sumy pieniężnej;
- podejmowania niektórych czynności zastrzeżonych dla sądu w toku egzekucji świadczeń pieniężnych, w których organem egzekucyjnym jest komornik sądowy, tj. orzekania o ściągnięciu sumy odpowiadającej jednej dziesiątej sumy oszacowania od nabywcy zwolnionego z obowiązku wpłacenia rękoi, który nie dopełnił obowiązku zapłaty ceny lub jej części w przepisa-

⁷ Zob. E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II. Art. 506–1217, red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759; K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2024, art. 759; D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II. *Komentarz*. Art. 459–1217, red. T. Szancilo, Legalis 2023, art. 759.

nym terminie w toku egzekucji z ruchomości (art. 872 § 3 zdanie pierwsze, art. 873 k.p.c.) oraz stwierdzenia wygaśnięcia skutków przybicia i utraty rękojmi w toku egzekucji z nieruchomości w sytuacji, gdy nabywca nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych⁸ (zob. art. 969 § 1 i 2 k.p.c.);

- podejmowania czynności w sprawach, w których sąd jest organem egzekucyjnym, tj. w toku egzekucji przez zarząd przymusowy oraz egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego;
- podejmowania czynności w sprawach dotyczących egzekucji świadczeń niepieniężnych (poza egzekucją z wydania rzeczy ruchomej – art. 1041, 1045 k.p.c.; przy czym organem egzekucyjnym w tych sprawach jest komornik sądowy, a zatem referendarz sądowy działa jako organ sprawujący nadzór judykacyjny); podejmowania czynności zarówno w sprawach, w których sąd działa jako organ egzekucyjny (art. 1049–1059 k.p.c.), jak również w sprawach, w których sąd działa jako organ sprawujący nadzór nad egzekucją prowadzoną przez komornika sądowego (egzekucja w zakresie wydania nieruchomości lub statku albo opróżnienia pomieszczenia – art. 1046 k.p.c.; również w zakresie nakazania sprzedaży rzeczy lub innego ich rozporządzenia w trybie art. 1046 § 10 k.p.c.);
- wytykania komornikowi rażącej obrazę przepisów (art. 166 ust. 4 i 5 u.k.s.);
- rozpoznawania wniosków o ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego (art. 794 k.p.c.)⁹;
- rozpoznawania spraw z zakresu powództw przeciwegzekucyjnych (art. 840–843 k.p.c.)¹⁰.

4. Sąd sprawuje nadzór judykacyjny nad komornikiem sądowym¹¹, a zatem ma obowiązek dokonać z urzędu oceny prawidłowości wszystkich czynności komornika przy okazji innych czynności, na przykład przy rozpoznawaniu skargi na czynność komornika¹², rozpoznawaniu wniosku o wyłączenie komornika¹³, rozpoznawaniu wniosku o obniżenie opłaty egzekucyjnej¹⁴, ustanawianiu kuratora lub rozstrzyganiu o wydaniu zabezpieczenia¹⁵, rozpoznawaniu innych wniosków w toku egzekucji (art. 931, 933 k.p.c.)¹⁶, rozpoznawaniu zarzutów przeciwko planowi podziału sumy uzyskanej z egzekucji lub badaniu akt po dokonaniu opisu i oszacowania nieruchomości (art. 960 k.p.c.) czy sprawowaniu nadzoru nad czynnościami licytacji w toku egzekucji z nieruchomości (art. 972 k.p.c.)¹⁷. Czynności w ramach nadzoru judykacyjnego mogą być również podejmowane na skutek zawiadomienia prezesa sądu rejonowego o potrzebie wydania komornikowi zarządzeń (art. 175 ust. 2

⁸ A. Adamczuk wskazuje również na ściągnięcie rękojmi od nabywcy nieskładającego rękojmi, który nie wykonał warunków licytacyjnych. Zob. A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II. Art. 478–1217, red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

⁹ Zob. P. Sławicki [w:] P. Sławicki, P. Sławicki, *Postępowanie klauzulowe. Art. 776–795 k.p.c. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 351.

¹⁰ Zob. A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759; A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV. *Komentarz. Art. 730–1095'*, red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759.

¹¹ O charakterze tego nadzoru zob. szerzej H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V. *Postępowanie egzekucyjne*, red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

¹² E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 759.

¹³ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

¹⁴ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, S. Cieślak, Legalis 2024, art. 759.

¹⁵ A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759.

¹⁶ I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Legalis 2024, art. 759.

¹⁷ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV. *Artykuły 730–1088*, red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759.

pkt 1 u.k.s.)¹⁸ albo na wniosek strony lub innego uczestnika (sprawy takie są rejestrowane w repertorium „Co”, symbol 102 – załącznik nr 2 do zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z 19.06.2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej). Sąd w ramach czynności nadzorczych nie działa jako organ egzekucyjny, ale jako sąd egzekucyjny¹⁹.

5. W przypadku gdy zachodzą podstawy do podjęcia czynności zapewniających należyte wykonanie egzekucji lub usunięcie uchybień, sąd ma obowiązek wydać komornikowi odpowiednie zarządzenia. Zmiana brzmienia przepisu art. 759 § 2 k.p.c. stanowi potwierdzenie wcześniejszego rozumienia przepisu, zgodnie z którym sąd mógł je wydawać²⁰.

Czynności z zakresu nadzoru judykacyjnego podejmuje sąd, przy którym działa komornik sądowy, chyba że akta zostały przekazane innemu sądowi, na przykład z uwagi na złożenie skargi na czynność komornika (z uwagi na aktualne brzmienie art. 767 § 1 zdanie trzecie k.p.c. skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika, a zatem taka sytuacja może wystąpić wyjątkowo). Przyjmuje się, że czynności z zakresu nadzoru judykacyjnego podejmuje sąd egzekucyjny, którym jest sąd rejonowy, a zatem przepis art. 759 § 2 k.p.c. nie powinien być stosowany przez sąd drugiej instancji rozpoznający zażalenie²¹. Ze stanowiskiem tym należy się zgodzić, jednak z tym zastrzeżeniem, że dotyczy to jedynie sądu okręgowego rozpoznającego zażalenie na postanowienie sądu rejonowego. Z uwagi na to, że aktualnie większość zażeń w postępowaniu egzekucyjnym jest rozpoznawanych przez inne składy sądu rejonowego (art. 767⁴ § 1¹ i 1² k.p.c.) należy przyjąć, że sąd rejonowy rozpoznający zażalenie na postanowienie sądu rejonowego działającego jako sąd egzekucyjny nie traci przymiotu sądu egzekucyjnego (art. 758 k.p.c.). W konsekwencji czynności nadzorcze w trybie art. 759 § 2 k.p.c. mogą być podejmowane również w toku rozpoznawania zażalenia przez inny skład sądu rejonowego.

6. Czynności nadzorcze sądu z urzędu mogą być podejmowane od wszczęcia postępowania egzekucyjnego do jego zakończenia, tj. realizacji egzekwowanego obowiązku i ukończenia w tym zakresie postępowania egzekucyjnego albo umorzenia postępowania egzekucyjnego²². Wydanie zarządzeń w trybie art. 759 § 2 k.p.c. nie jest dopuszczalne po przekazaniu sprawy administracyjnemu organowi egzekucyjnemu z uwagi na zbieg egzekucji²³. Brak zatem możliwości uchylenia prawomocne-

¹⁸ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

¹⁹ A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759.

²⁰ Uchwała SN z 23.05.2012 r., III CZP 11/12, LEX nr 1162615; postanowienie SN z 12.03.2018 r., III CSK 292/17, LEX nr 2490576; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, S. Cieślak, Legalis 2024, art. 759.

²¹ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembrzuski, t. II, Warszawa 2020, art. 759; uzasadnienie uchwały SN z 20.05.2003 r., III CZP 24/03, LEX nr 78006; odmiennie M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759. Jak się wydaje, możliwości stosowania przepisu art. 759 § 2 k.p.c. przez sąd drugiej instancji rozpoznający zażalenie nie wykluczył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 22.03.2007 r., III CZP 2/07, LEX nr 272471.

²² A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759; zob. też D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Erciński, LEX 2016, art. 759; I. Gil [w:] *Kodeks...*, red. E. Marszałkowska-Krzes, I. Gil, Legalis 2024, art. 759. W literaturze wskazuje się jednak, że sąd powinien nakazać komornikowi zwrot tytułu wykonawczego w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c. Zob. S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, S. Cieślak, Legalis 2024, art. 759.

²³ Postanowienie SO w Białymstoku z 7.10.2009 r., II Cz 762/09, LEX nr 1294102.

go postanowienia o odmowie wszczęcia egzekucji lub prawomocnego postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, albowiem egzekucja w tej sytuacji nie została wszczęta lub przestała się toczyć²⁴.

7. W literaturze wątpliwości budzi możliwość zmiany prawomocnych postanowień komornika sądowego. Wskazuje się na brak możliwości zmiany lub uchylecia czynności, które stały się prawomocne, gdyż godzi to w zasadę stabilności czynności komornika sądowego²⁵. W literaturze wyrażono również stanowisko dopuszczające możliwość uchylania prawomocnych postanowień komornika z wyjątkiem prawomocnych postanowień kończących postępowanie egzekucyjne lub odmawiających jego wszczęcia²⁶. Sąd Najwyższy w uchwale z 19.04.2007 r., III CZP 16/07²⁷, dopuścił możliwość zmiany prawomocnych postanowień dotyczących kosztów postępowania egzekucyjnego, w tym ustalenia opłaty egzekucyjnej, podkreślając, że prawomocne postanowienia komornika nie posiadają wszelkich atrybutów prawomocnych orzeczeń sądu oraz wskazał na przepis art. 767³ k.p.c., który pośrednio, zdaniem Sądu Najwyższego, przemawia przeciwko ograniczeniu kompetencji sądu. Sąd Najwyższy w powołanej uchwale odnosił się do postanowień dotyczących ustalania przez komornika opłat egzekucyjnych należnych komornikowi, wskazując, że nie można tolerować sytuacji, w której komornik dokonuje błędnej wykładni przepisów o kosztach na swoją korzyść i ze szkodą dla stron, a następnie broni się przed poddaniem tej kwestii nadzorowi sądu zarzutem prawomocności swojego postanowienia²⁸. Sąd Najwyższy podtrzymał swoje stanowisko²⁹, wskazując, że zmiana przepisu art. 767³ k.p.c. wzmacnia stanowisko dotyczące działania sądu z urzędu, niezależnie od skuteczności czy dopuszczalności wniesionej skargi na komornika. Rozważając powyższe argumenty, należy przyjąć, że sąd jest uprawniony do zmiany postanowienia komornika sądowego, co do którego termin zaskarżenia już upłynął, jeżeli postępowanie egzekucyjne nie zostało prawomocnie zakończone. Trzeba bowiem podkreślić, że nadzór judykacyjny w trybie art. 759 § 2 k.p.c. ma charakter stały i trwa przez całe postępowanie egzekucyjne. Ograniczenie nadzoru judykacyjnego do czynności zaskarżonych przez strony czyniłoby nadzór iluzorycznym, a podjęcie czynności przez sąd z urzędu byłoby z reguły niemożliwe w terminie przewidzianym do zaskarżenia danej czynności komornika. Nawet w toku nadzoru nad postępowaniem egzekucyjnym z nieruchomości, który jest sprawowany przez sąd aż do zakończenia postępowania egzekucyjnego (art. 921¹ k.p.c.; § 136 ust. 1 z.o.z.d.s.), sąd ma możliwość oceny prawidłowości podejmowanych przez komornika czynności wtedy, gdy akta egzekucyjne zostaną przekazane do sądu, czy to na skutek interwencji strony postępowania (np. przez złożenie skargi na czynność komornika w try-

²⁴ H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759; A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759.

²⁵ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759; zob. także D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759. Z kolei A. Marciniak wskazuje, że dopuszczalność stosowania art. 759 § 2 k.p.c. do prawomocnych postanowień komornika niweczy w znacznym stopniu skargę na czynność komornika oraz godzi w zasadę dyspozycyjności (zob. A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759). Przeciwno możliwości zmiany prawomocnych postanowień komornika ustalających opłaty egzekucyjne wypowiada się również M. Rzewuski, który wskazuje, że postanowienia takie nie stanowią czynności egzekucyjnych, o których mowa w art. 759 § 2 k.p.c. (zob. M. Rzewuski, *Dopuszczalność zmiany przez sąd prawomocnego postanowienia komornika, wadliwie ustalającego wysokość opłaty egzekucyjnej* – glosa – III CZP 16/07, M. Praw. 2010/6, s. 344–345).

²⁶ H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

²⁷ LEX nr 276924.

²⁸ Stanowisko to popiera D. Olczak-Dąbrowska, która podkreśla, że jest ono zasadne w szczególności w odniesieniu do postanowień komorników o kosztach egzekucji, których beneficjentem jest komornik sądowy, a ponadto wskazuje, że w innej sytuacji znaczenie nadzoru judykacyjnego miałoby charakter marginalny. Zob. D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szaciło, Legalis 2023, art. 759.

²⁹ Postanowienie SN z 10.08.2018 r., III CZP 28/18, LEX nr 2531316.

bie art. 767 § 1 k.p.c.), czy ze względu na tok postępowania egzekucyjnego (np. akta przekazane w trybie art. 960 k.p.c., czy też przed udzieleniem przybicia lub przysądzeniem własności). W toku egzekucji prowadzonej innymi sposobami sąd może nie mieć możliwości zapoznania się z aktami egzekucyjnymi, jeżeli strona nie składa wniosków wymagających interwencji sądu. Nadzór judykacyjny może zaś wynikać z czynności podejmowanych przez inne organy, na przykład na skutek czynności związanych z nadzorem administracyjnym (art. 175 ust. 2 pkt 1 u.k.s.). Dotyczy to również postanowień ustalających opłaty egzekucyjne (zob. art. 175 ust. 1 pkt 7 u.k.s.)³⁰. W związku z powyższym dopuszczalna jest zmiana lub uchylenie czynności komornika sądowego po upływie terminu jej zaskarżenia, aż do prawomocnego zakończenia postępowania egzekucyjnego.

8. Przepis art. 759 § 2 k.p.c. nie znajduje zastosowania do czynności o charakterze nieodwracalnym³¹ oraz wywołujących skutki materialnoprawne³². W literaturze wskazuje się na przykład na brak możliwości podjęcia czynności nadzorczych co do orzeczenia przenoszącego własność w postaci przysądzenia własności nieruchomości lub przybicia ruchomości³³, skutecznej czynności komornika polegającej na wydaniu odebranej rzeczy ruchomej wierzycielowi³⁴, wykonania eksmisji³⁵, przymusowego otwarcia pomieszczeń należących do dłużnika³⁶, czynności polegającej na dokonaniu przeszukania odzieży dłużnika³⁷, czynności doręczenia i czynności dowodowych³⁸.
9. Sąd nie może wydać zarządzenia nadzorczego w trybie art. 759 § 2 k.p.c. co do czynności, które były już przedmiotem oceny w postępowaniu ze skargi na czynność komornika³⁹.
10. W trybie art. 759 § 2 k.p.c. niedopuszczalna jest zmiana części planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji, która uprawomocniła się z uwagi na niezaskarżenie⁴⁰.
11. Przepis art. 759 § 2 k.p.c. nie może służyć do miarkowania wysokości opłat, a zatem nie stanowi podstawy do obniżenia prawidłowo ustalonych opłat egzekucyjnych⁴¹.
12. Przepis art. 759 § 2 k.p.c. nie zastępuje woli stron postępowania, tj. nie uprawnia do dokonania czynności uzależnionych od wniosku strony bez jego złożenia⁴², co wynika z zasady dyspozycyjności⁴³.

³⁰ Uzasadnienie uchwały SN z 28.02.1995 r., III CZP 20/95, LEX nr 4180.

³¹ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759.

³² H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

³³ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759; A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

³⁴ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

³⁵ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759.

³⁶ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759.

³⁷ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

³⁸ D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szanciło, Legalis 2023, art. 759.

³⁹ M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759.

⁴⁰ Wyrok SN z 19.10.2005 r., V CK 642/04, LEX nr 187098; H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

⁴¹ Uchwała SN z 26.10.2016 r., III CZP 63/16, LEX nr 2138151; M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759.

⁴² E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759; A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

⁴³ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

13. Sąd może wydawać komornikowi polecenia wykonywania pewnych czynności w sprawach, w których sąd jest organem egzekucyjnym (art. 1051 § 3 k.p.c., art. 1057 § 1 k.p.c.)⁴⁴.
14. Zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwanie spostrzeżonych uchybień następują w formie postanowienia⁴⁵.
15. Postanowienie wydane w trybie art. 759 § 2 k.p.c. może przyjąć różną treść w zależności od stwierdzonych uchybień i czynności podejmowanych przez komornika, a zatem może przykładowo obejmować nakazanie komornikowi dokonania określonej czynności lub uchylenie jego czynności, nakazanie wydania komornikowi orzeczenia w danym zakresie, ale też orzeczenie sądu może zastępować orzeczenie komornika⁴⁶. Nadzór judykacyjny dotyczy nie tylko formalnej strony postępowania egzekucyjnego i powinien zmierzać do ochrony interesu wszystkich uczestników postępowania egzekucyjnego, a przepis art. 759 § 2 k.p.c. upoważnia sąd do szerokiej ingerencji w postępowanie egzekucyjne⁴⁷.
16. Odpis postanowienia wydanego w trybie art. 759 § 2 k.p.c. sąd przesyła z urzędu komornikowi sądowemu (§ 227 ust. 2 r.u.s.p.) oraz prezesowi sądu rejonowego, chyba że stwierdzono uchybienie mniejszej wagi lub jeżeli wydane zarządzenia dotyczą kwestii organizacyjno-technicznych (art. 166 ust. 3 u.k.s.)⁴⁸.
17. Sąd nie może w trybie art. 759 § 2 k.p.c. nakładać na strony wzajemnych zobowiązań, na przykład nakazać wierzycielowi zwrot wadliwie wyegzekwowanego świadczenia czy też zwrot dłużnikowi nieruchomości, co może nastąpić jedynie w toku postępowania rozpoznawczego⁴⁹.

⁴⁴ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, S. Cieślak, Legalis 2024, art. 759; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759.

⁴⁵ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759. W literaturze wskazuje się również, że forma stosowania przepisu art. 759 § 2 k.p.c. zależy od rodzaju uchybienia komornika i rodzaju rozstrzygnięcia sądu. Zob. E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759. M. Pietrzyk wskazuje, że postanowienie powinno być wydane w sytuacji, gdy przysługuje na nie zażalenie oraz w wypadkach, gdy sąd zmienia lub uchyla czynność komornika sądowego, w pozostałych zaś przypadkach dopuszcza wydanie polecenia komornikowi zarządzeniem. Zob. M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759.

⁴⁶ Zob. szerzej A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759. Odmienne D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szanciło, Legalis 2023, art. 759, która wskazuje, że sąd nie podejmuje czynności orzeczniczych zamiast komornika, a zatem kiedy widzi potrzebę umorzenia postępowania, poleca komornikowi umorzenie postępowania egzekucyjnego. Należy jednak przyjąć, że sąd jest uprawniony do samodzielnego wydania postanowienia o zawieszeniu czy umorzeniu postępowania egzekucyjnego, co mieści się w czynnościach usuwających spostrzeżone uchybienia, a jednocześnie przyczynia się do przyspieszenia postępowania.

⁴⁷ Postanowienie SN z 12.03.1975 r., III CRN 456/74, LEX nr 4993; uzasadnienie uchwały SN (7) – zasada prawa z 12.01.1988 r., III CZP 59/87, LEX nr 3376; uzasadnienie wyroku SR w Gdyni z 6.09.2023 r., I C 272/23, LEX nr 3771036; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759; O. Marciewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 759; A. Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 759.

⁴⁸ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks...*, red. T. Zembrzusi, t. II, art. 759.

⁴⁹ Uchwała SN z 4.05.1972 r., III CZP 24/72, LEX nr 1430; postanowienie SO w Toruniu z 12.04.2013 r., VIII Cz 189/13, LEX nr 1894147; A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759.

18. Orzeczenia wydawane w trybie art. 759 § 2 k.p.c. podlegają zaskarżeniu na zasadach ogólnych, tj. gdy kończą postępowanie w sprawie oraz gdy są tożsame z przedmiotem rozstrzygnięcia, na które przysługuje zażalenie⁵⁰. W szczególności dotyczy to orzeczeń dotyczących kosztów postępowania egzekucyjnego, na które zażalenie przysługuje również komornikowi sądowemu⁵¹. Polecenia sądu dokonania określonej czynności co do zasady nie podlegają zaskarżeniu, a zaskarżeniu będzie podlegała czynność komornika wykonana na skutek wykonania polecenia sądu⁵².
19. Postanowienie wydane w trybie art. 759 § 2 k.p.c. nie jest tytułem egzekucyjnym i nie podlega egzekucji⁵³.
20. Komornik sądowy jest związany oceną prawną wyrażoną przez sąd lub referendarza sądowego w trybie art. 759 § 2 k.p.c. Tym samym należy uznać, że komornikowi sądowemu przysługuje zażalenie (skarga na orzeczenie referendarza sądowego) na orzeczenie uchylające postanowienie w zakresie ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego, jeżeli organ egzekucyjny nie zgadza się z oceną prawną mającą wpływ na sposób ustalenia tych kosztów⁵⁴.
21. Zarządzenia nadzorcze w trybie art. 759 § 2 k.p.c. mogą dotyczyć konkretnej sprawy, a zatem brak podstaw do wydawania zarządzeń ogólnych dotyczących wszystkich prowadzonych przez komornika spraw⁵⁵.
22. Przepis art. 759 § 2 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniach dotyczących doręczenia korespondencji przez komornika, czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata oraz sporządzenia protokołu stanu faktycznego (art. 3 ust. 4 pkt 1–2 w zw. z ust. 5 u.k.s.) oraz w postępowaniach w przedmiocie zabezpieczenia spadku, zmiany środka zabezpieczenia lub sporządzenia spisu inwentarza (art. 638² § 4 k.p.c.)⁵⁶.
23. Jeżeli sąd zobowiąże komornika do składania sprawozdań z czynności, powinien określić ramy czasowe, w których sprawozdania powinny zostać złożone⁵⁷.

⁵⁰ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759; E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 759; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 759; postanowienie SN z 7.06.2006 r., III CZP 29/06, LEX nr 230379. Sąd Najwyższy wskazuje, że z uwagi na różnorodność zarządzeń wydawanych w trybie art. 759 § 2 k.p.c. trudno generalnie wykluczyć orzeczenia, które nie mogą być uznane za kończące postępowanie w sprawie (zob. postanowienie SN z 28.02.2008 r., II CNP 3/08, LEX nr 817505).

⁵¹ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 759.

⁵² H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

⁵³ Uzasadnienie wyroku SN z 10.02.2010 r., V CSK 279/09, LEX nr 585901; O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 759.

⁵⁴ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 759. Autor wskazuje, że w tym zakresie nie jest aktualne stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z 14.09.2016 r., III CZP 37/16 (LEX nr 2107075), zgodnie z którym komornikowi sądowemu nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu rejonowego uchylające postanowienie komornika o ustaleniu wysokości opłaty egzekucyjnej i przekazujące sprawę do ponownego rozpoznania. Zob. także M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Ołaś, Legalis 2024, art. 759.

⁵⁵ M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Ołaś, Legalis 2024, art. 759.

⁵⁶ M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Ryłski, A. Ołaś, Legalis 2024, art. 759.

⁵⁷ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 759; krytycznie o instytucji sprawozdań H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks...*, red. T. Zembruski, t. II, art. 759.

24. Sąd nie może w trybie art. 759 § 2 k.p.c. uchylić zajęcia nieruchomości stanowiącej według wpisu w księdze wieczystej majątek osobisty małżonka dłużnika ze względu na to, że zgodnie z treścią tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko małżonkowi dłużnika jego odpowiedzialność jest ograniczona do majątku wspólnego⁵⁸.

Aleksandra Leleniewska

Art. 759¹. [Prawo wyboru komornika]

Przepisy niniejszego Kodeksu dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonego w odrębnych przepisach.

1. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie regulują w sposób ogólny właściwości miejscowej komornika, tak jak jest w przypadku postępowania sądowego. Właściwość ta została unormowana odrębnie dla poszczególnych rodzajów egzekucji (art. 844 § 1–2, art. 880, art. 889 § 1, art. 895 § 1–3, art. 921 § 1–2, art. 1015, art. 1041 § 1, art. 1046 § 1 k.p.c., a także art. 1081 § 1 k.p.c. dotyczący właściwości przemiennej przy egzekucji świadczeń alimentacyjnych). Jeżeli w obszarze właściwości ustalonym zgodnie z powyższymi zasadami działa więcej niż jeden komornik, wierzyciel może złożyć wniosek do któregośkolwiek z nich. Nie stanowi to wyboru komornika, o którym mowa w art. 759¹ k.p.c. i nie wymaga złożenia odrębnego oświadczenia wskazującego na powierzenie sprawy danemu komornikowi. Kwestię właściwości komornika, oprócz przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, reguluje także ustawa o komornikach sądowych.
2. Komornik działa w swoim rewirze, którym jest obszar właściwości sądu rejonowego, przy którym działa. W danym rewirze może działać więcej niż jeden komornik (art. 8 ust. 1–3 u.k.s.). Wykazy komorników są umieszczane na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości oraz na stronach internetowych sądów rejonowych i znajdujących się w nich tablicach informacyjnych (art. 8 ust. 7 i 8 u.k.s.c.).
3. Z art. 759¹ k.p.c. wynika, że postępowanie egzekucyjne może prowadzić komornik właściwy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego albo komornik wybrany przez wierzyciela. Prawo wyboru komornika, o którym mowa w komentowanym artykule, zostało przyznane wierzycielowi w art. 10 ust. 1 u.k.s. w zakresie spraw wymienionych w art. 3 ust. 3 pkt 1–2a u.k.s. i ogranicza się do obszaru właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba kancelarii komornika właściwego zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Prawo to zostało wyłączone w sprawach o: egzekucję z nieruchomości, wydanie nieruchomości, wprowadzenie w posiadanie nieruchomości, opróżnienie pomieszczeń oraz w sprawach, w których przepisy o egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio. Ponadto prawo wyboru komornika nie może zostać zrealizowane w przypadkach wskazanych w art. 10 ust. 4 u.k.s., odwołujących się do obciążenia liczbą spraw i istniejącymi zaległościami. Dodatkowo w art. 10 ust. 8 u.k.s. przyznano komornikowi prawo odmówienia danemu wierzycielowi przyjęcia sprawy, jeżeli liczba wniosków egzekucyjnych, jakie wpłynęły do kancelarii w danym roku od tego wierzyciela, przekroczyła 100. W obu przypadkach komornik wydaje postanowienie o odmowie wszczęcia egzekucji, od którego skarga nie przysługuje (art. 10 ust. 12 u.k.s.). Na wniosek wierzyciela komornik może również przekazać sprawę wskazanemu komornikowi właściwemu zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Do wniosku wierzyciela dołącza się pisemną zgodę wskazanego komornika na przyjęcie sprawy (art. 10 ust. 9 u.k.s.).

⁵⁸ Postanowienie SN z 7.06.2006 r., III CZP 29/06, LEX nr 230379; H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 759.

Podejmowanie przez wybranego komornika czynności poza rewirem komorniczym może wiązać się dla wierzyciela z poniesieniem wydatków niewliczających się do kosztów obciążających dłużnika (art. 8 u.k.k.).

4. Wierzyciel, dokonując wyboru komornika, składa wraz z wnioskiem o wszczęcie egzekucji pisemne oświadczenie, że korzysta z prawa wyboru komornika (art. 10 ust. 3 u.k.s.). Praktyka zawierania tego rodzaju oświadczenia w treści samego wniosku również jest prawidłowa. W przypadku gdy wierzyciel złożył wniosek do komornika niewłaściwego, który jednak mógłby prowadzić egzekucję w razie skorzystania z uprawnienia, o którym mowa w art. 10 ust. 1 u.k.s., komornik powinien wezwać wierzyciela do złożenia pisemnego oświadczenia o skorzystaniu z prawa wyboru komornika na podstawie art. 130 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu wniosku⁵⁹. Natomiast złożenie wniosku do komornika spoza obszaru sądu apelacyjnego skutkuje wydaniem postanowienia o stwierdzeniu swojej niewłaściwości i przekazaniem sprawy komornikowi z właściwego rewiru na podstawie art. 763⁴ k.p.c.
5. Zarówno w przypadku powierzenia egzekucji jednemu z komorników właściwych według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jak i w razie dokonania wyboru komornika na podstawie art. 10 ust. 1 u.k.s. może dojść do zbiegu egzekucji prowadzonych przeciwko dłużnikowi z tych samych rzeczy, wierzytelności lub praw. Wówczas, zgodnie z art. 773¹ § 1 k.p.c., dalszą egzekucję prowadzi komornik właściwy według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Jeżeli żaden z komorników nie jest właściwy według tych przepisów lub właściwych jest kilku komorników, komornik, który później wszczął egzekucję, niezwłocznie przekazuje sprawę komornikowi, który wszczął ją pierwszy, o czym zawiadamia wierzyciela (art. 773¹ § 2 k.p.c.).
6. W przypadku właściwości komorników nie przewidziano regulacji analogicznej do zawartej w art. 43 § 1 k.p.c. Stąd w praktyce może powstać problem określenia właściwości komornika w razie konieczności wszczęcia egzekucji przeciwko różnym podmiotom na podstawie tego samego tytułu wykonawczego. O ile uzasadniona jest dla wszystkich dłużników właściwość jednego sądu apelacyjnego, wierzyciel może skorzystać z prawa wyboru komornika, o którym mowa w art. 10 ust. 1 u.k.s. W takim przypadku sprawę rejestruje się pod jedną sygnaturą, także jeśli po stronie dłużników występuje wiele osób (§ 8 ust. 2 r.s.z.p.b.). Jeżeli dla jednego z dłużników uzasadniona jest właściwość poza obszarem właściwości sądu apelacyjnego, na którym znajduje się siedziba kancelarii, komornik odmówi co do niego prowadzenia egzekucji. W razie wystąpienia potrzeby wszczęcia egzekucji przeciwko różnym dłużnikom przed więcej niż jednym komornikiem, wierzyciel powinien zadbać o nadanie danemu tytułowi egzekucyjnemu odrębnych klauzul wykonalności przeciwko poszczególnym dłużnikom. W przypadku gdy dojdzie do nadania przeciwko nim jednej klauzuli wykonalności, wierzyciel może wystąpić o wydanie dalszego tytułu wykonawczego na podstawie art. 793 k.p.c. Prowadzenie więcej niż jednego postępowania egzekucyjnego w celu wyegzekwowania tej samej należności rodzi pewne problemy praktyczne, związane chociażby z informowaniem pozostałych komorników o wyegzekwowaniu całości lub części świadczenia, naliczaniem opłat egzekucyjnych i pozostałych kosztów komorniczych⁶⁰.

⁵⁹ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759¹, nb 8; odmiennie, wskazując na konieczność stwierdzenia przez komornika swojej niewłaściwości, M. Pietrzyk [w:] *Kodeks...*, red. P. Rylski, A. Olaś, Legalis 2024, art. 759¹, nb 2.

⁶⁰ Szerzej E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 759¹, nb 15.

Joanna Szachta

Art. 759². [Doręczenia administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym dokonywane przez komornika]

§ 1. Komornik dokonuje doręczeń administracyjnym organom egzekucyjnym, organom podatkowym oraz wierzycielom należności pieniężnych, których egzekucja została przejęta przez sądowy organ egzekucyjny w wyniku zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej, będącym podmiotami publicznymi obowiązującymi do udostępniania i obsługi elektronicznej skrzynki podawczej na podstawie art. 16 ust. 1a ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2024 r. poz. 307 i 1222), wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 63a § 2 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2023 r. poz. 2505 i 2760 oraz z 2024 r. poz. 858, 859, 1222 i 1473).

§ 1¹. Doręczenia pomiędzy komornikiem a naczelnikiem urzędu skarbowego w przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej są dokonywane za pośrednictwem konta w e-Urzędzie Skarbowym. W tym przypadku przepisu § 1 nie stosuje się.

§ 2. Do pism wysyłanych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym przepisu art. 139¹ nie stosuje się.

§ 3. Komornik może, na wniosek strony, doręczać jej odpisy pism za pośrednictwem Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP). Odpisy pism doręczanych w ten sposób nie wymagają dodatkowego uwierzytelnienia przez komornika. W przypadku nieodebrania pisma przez adresata, doręczenie uważa się za dokonane po upływie 14 dni, licząc od dnia wysłania pisma za pośrednictwem ePUAP.

1. Komentowana regulacja i zmiany, jakie zaszły w przepisie na przestrzeni lat to wyraz dążenia do elektronizacji postępowania egzekucyjnego, która nie tylko jest nieunikniona, ale również niezbędna w celu przyspieszenia postępowań. Artykuł 759² k.p.c. zawiera szczególne uregulowania w zakresie sposobu dokonywania doręczeń przede wszystkim administracyjnym organom egzekucyjnym oraz organom podatkowym. Są to doręczenia dokonywane w sposób odmienny niż wskazany w art. 131–139 k.p.c.

Komornik został zobligowany do dokonywania doręczeń: 1) administracyjnym organom egzekucyjnym, 2) organom podatkowym, 3) wierzycielom należności pieniężnych będącym podmiotami publicznymi obowiązującymi do udostępniania i obsługi elektronicznej skrzynki podawczej (art. 16 ust. 1a u.i.d.p.) w sprawach przekazanych komornikowi w wyniku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej, w sposób określony w przepisach wydanych na podstawie art. 63a § 2 u.p.e.a. Aktualnie w tym zakresie obowiązuje rozporządzenie Ministra Finansów z 16.12.2022 r. w sprawie adnotacji w sprawie zbiegu egzekucji oraz dokonywania doręczeń przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej pomiędzy organami egzekucyjnymi oraz pomiędzy organem egzekucyjnym a komornikiem sądowym⁶¹. Trafnie wskazuje M. Uliasz, że o obowiązku dokonywania doręczeń elektronicznych decydują kryteria podmiotowe⁶².

2. Również inne przepisy nakładają na sądowy organ egzekucyjny obowiązek dokonywania doręczeń z użyciem systemu teleinformatycznego bądź z użyciem środków komunikacji elektronicznej. W szczególności zgodnie z art. 902² § 3 k.p.c. zawiadomienie o zajęciu nadpłaty i zwrotu podatku oraz inne dokumenty związane z zajęciem doręcza się trzeciodłużnikowi przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej. Doręczenia między komornikiem a naczelnikiem urzędu skarbowego dokonywane są za pośrednictwem konta

⁶¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 2.

⁶² M. Uliasz, *Doręczenia dokonywane drogą elektroniczną w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2017/1, s. 30.

w e-Urzędzie Skarbowym. Żądanie informacji między innymi od organów podatkowych powinno odbywać się przy zastosowaniu systemu teleinformatycznego (art. 761 § 2² k.p.c.).

3. Administracyjne organy egzekucyjne obowiązków o charakterze pieniężnym zostały wymienione w art. 19 u.p.e.a. i zalicza się do nich:

- 1) naczelnika urzędu skarbowego;
- 2) właściwy organ gminy o statusie miasta, wymienionej w odrębnych przepisach oraz miasta stołecznego Warszawy;
- 3) dyrektora oddziału ZUS wyznaczonego przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych;
- 4) dyrektora oddziału regionalnego Agencji Mienia Wojskowego;
- 5) inne organy w zakresie określonym odrębnymi ustawami.

Natomiast administracyjne organy egzekucyjne obowiązków o charakterze niepieniężnym określone zostały w art. 20 u.p.e.a. Zaliczamy do nich w szczególności:

- 1) wojewodę;
- 2) właściwy organ jednostki samorządu terytorialnego w zakresie zadań własnych, zadań zleconych i zadań z zakresu administracji rządowej oraz obowiązków wynikających z decyzji i postanowień z zakresu administracji publicznej wydawanych przez samorządowe jednostki organizacyjne;
- 3) kierownika wojewódzkiej służby, inspekcji lub straży w odniesieniu do obowiązków wynikających z wydawanych w imieniu własnym lub wojewody decyzji i postanowień;
- 4) kierownika powiatowej służby, inspekcji lub straży w odniesieniu do obowiązków wynikających z wydawanych w zakresie swojej właściwości decyzji i postanowień.

4. Katalog organów podatkowych zawarty został w art. 13–13a o.p. Zalicza się do nich następujące podmioty:

- 1) naczelnika urzędu skarbowego, naczelnika urzędu celno-skarbowego, wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starostę albo marszałka województwa – jako organ pierwszej instancji;
- 2) dyrektora izby administracji skarbowej – jako między innymi organ odwoławczy odpowiednio od decyzji naczelnika urzędu skarbowego albo naczelnika urzędu celno-skarbowego, organ pierwszej instancji;
- 3) samorządowe kolegium odwoławcze – jako organ odwoławczy od decyzji wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty albo marszałka województwa;
- 4) Szefa Krajowej Administracji Skarbowej – jako na przykład organ pierwszej instancji w sprawach stwierdzenia nieważności decyzji, wznowienia postępowania, zmiany lub uchylenia decyzji lub stwierdzenia jej wygaśnięcia – z urzędu;
- 5) Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej – jako między innymi organ właściwy w sprawach dotyczących wydawania interpretacji przepisów prawa podatkowego, o których mowa w art. 14b § 1 i art. 14e § 1a o.p.

5. Komentowana regulacja nie przewiduje dokonania doręczeń administracyjnym organom egzekucyjnym, organom podatkowym, a także wierzycielom, których sprawy zostały przekazane komornikowi w wyniku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej, jeśli są oni zobowiązani do udostępnienia i obsługi elektronicznej skrzynki podawczej, w sposób odmienny niż wskazany w art. 759² § 1 k.p.c., a zatem w formie tradycyjnej (art. 131 i n. k.p.c.). Takie doręczenie będzie bezskuteczne,

podobnie zresztą jak dokonanie doręczenia w formie elektronicznej, gdy przepisy obligują do dokonania doręczenia w sposób wskazany w art. 131 i n. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.⁶³

6. Jednocześnie przewidziano, że doręczenia między komornikiem a naczelnikiem sądowym będą dokonywane za pośrednictwem konta w e-Urzędzie Skarbowym w przypadku zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej. W tych przypadkach wyłączono możliwość komunikacji poprzez ePUAP.
7. Jeżeli jednak doręczenie między komornikiem sądowym a administracyjnym organem egzekucyjnym za pomocą środków komunikacji elektronicznej będzie niemożliwe z przyczyn technicznych, w czasie niezbędnym do przywrócenia funkcjonowania tych środków doręczenia dokonuje się w postaci papierowej (art. 63a u.p.e.a.).
8. Koszty doręczeń elektronicznych dokonywanych w sposób określony w art. 759² k.p.c. stanowią wydatek z tytułu kosztów doręczenia korespondencji (art. 6 pkt 8 u.k.k.), a komornikowi należy się zwrot niezbędnych wydatków poniesionych w toku postępowania⁶⁴.
9. Artykuł 139¹ k.p.c. nie ma zastosowania do doręczeń dokonywanych przez komornika w postępowaniu egzekucyjnym, co – jak wskazuje się w literaturze – znajduje uzasadnienie, mając na uwadze możliwość ustanowienia kuratora dla dłużnika, którego miejsce pobytu nie jest znane⁶⁵. Stąd wątpliwości, czy komornik może zastosować art. 3a ust. 3 u.k.s., który przewiduje awizo komornicze⁶⁶. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na okoliczność, że na mocy art. 131 § 1 k.p.c. sąd może dokonywać doręczeń przez osoby zatrudnione w sądzie lub sądową służbę doręczeniową. Przepis ten znajduje odpowiednie zastosowanie na mocy art. 13 § 2 k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym. Dlatego komornik również może dokonywać doręczeń pism przez osoby zatrudnione w kancelarii komorniczej. Na powyższe wskazuje również uzasadnienie projektu nowelizacji z 9.03.2023 r.⁶⁷ Projektodawcy zmiany wskazali, że polega ona na wyeliminowaniu ewentualnych wątpliwości i podkreśleniu, że 759² § 2 k.p.c. dotyczy pism wysyłanych przez komornika, a nie doręczeń dokonywanych przez organ egzekucyjny.
10. Do art. 759² k.p.c. z dniem 1.07.2023 r. dodano § 3 na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. Strona postępowania prowadzonego przez komornika została uprawniona do złożenia wniosku do komornika o doręczanie jej odpisów pism za pośrednictwem ePUAP. Odpisy pism doręczanych w ten sposób nie wymagają dodatkowego uwierzytelnienia przez komornika, a w razie ich nieodebrania przez adresata, doręczenie uważa się za dokonane po upływie 14 dni, licząc od dnia wysłania pisma za pośrednictwem ePUAP. W uzasadnieniu nowelizacji⁶⁸ wskazano, że potrzeba wprowadzenia takiej formy komunikacji wynika z tego, że system teleinformatyczny obsługujący postępowanie egzeku-

⁶³ Por. J. Bodio [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembrzusi, t. II, Warszawa 2020, art. 759², s. 1416; J. Szachta, Ł. Zamojski, *Doręczenia w postępowaniu egzekucyjnym – zagadnienia wybrane*, M. Praw. 2023/12, s. 767 i n.

⁶⁴ Szerzej na temat kosztów doręczeń elektronicznych M. Uliasz, *Koszty doręczeń elektronicznych jako wydatek komornika*, PPE 2023/3, s. 5 i n.

⁶⁵ P. Sławicki, P. Sławicki, *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, PS 2020/11–12, s. 75–87.

⁶⁶ M. Dziurda, *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 r.*, Warszawa 2023, art. 759², s. 442.

⁶⁷ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejm. nr 2650, Sejm IX kadencji.

⁶⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejm. nr 2650, Sejm IX kadencji.

cyjne, o którym mowa w art. 158 u.k.s., nie przewiduje z założenia funkcjonalności pozwalającej na doręczanie stronom pism za jego pośrednictwem. Natomiast przepisy ustawy z 18.11.2020 r. o doręczeniach elektronicznych⁶⁹ cechuje dość długie *vacatio legis* i na chwilę obecną nie wiadomo, kiedy ten sposób doręczania korespondencji w sprawie stanie się w pełni funkcjonalny. Podkreślono także, że projektodawcy mają na względzie, że zwłaszcza w obrocie profesjonalnym obywatele (m.in. podmioty zajmujące się dochodzeniem wierzytelności) oczekują ułatwień w obrocie korespondencją i przyspieszenia wymiany informacji między komornikiem a stroną.

11. Decyzja o sposobie doręczania korespondencji przez ePUAP może być podjęta wyłącznie przez stronę. Organ egzekucyjny nie może z własnej inicjatywy dokonywać doręczeń odpisów pism w takiej formie. Jest to zgodne z zasadą dyspozycyjności stron w postępowaniu egzekucyjnym. Przepis nie ogranicza także stron w czasie, kiedy taki wniosek mogą złożyć, a zatem należy przyjąć, że mogą uczynić to w toku trwania postępowania (aż do jego zakończenia). Warto przy tym zauważyć, że doręczenia przez ePUAP dokonywane są jednotorowo, a mianowicie komornik – strona. Strony postępowania egzekucyjnego nie mogą kierować do komornika korespondencji przez ePUAP. Mają one jedynie prawo do złożenia wniosku do komornika o doręczanie pism przez ePUAP przez komornika. Strona nie jest uprawniona do przysyłania pism do komornika przez ePUAP, nawet wówczas, gdy złoży wniosek o dokonywanie doręczeń odpisów pism za pośrednictwem ePUAP i komornik dokonuje doręczeń w takiej formie. Przepis nie przewiduje bowiem wnoszenia pism za pomocą ePUAP, jak również drogą e-mail. Ewentualne złożenie pisma w takiej formie przez stronę nie wywołuje jakichkolwiek skutków i nie wymaga podjęcia przez organ egzekucyjny czynności zarówno o charakterze faktycznym (np. wydruk e-mail, pisma z ePUAP), jak i procesowym (np. wezwania do usunięcia braków formalnych wniosku przez złożenie podpisu pod wnioskiem)⁷⁰. Strona może zostać poinformowana o bezskuteczności czynności, między innymi w odpowiedzi udzielonej drogą e-mail czy wiadomości przesłanej przez ePUAP, aczkolwiek żaden przepis nie obliguje organu egzekucyjnego do przesłania takiej informacji. Stąd też brak reakcji organu egzekucyjnego na pismo wniesione w takiej formie nie stanowi o bezczynności organu egzekucyjnego. Strona w każdej chwili może cofnąć wniosek o doręczanie jej odpisów pism przez komornika za pośrednictwem ePUAP. W przypadku gdyby komornik omyłkowo skierował korespondencję w sposób tradycyjny do strony, która wniosła o dokonywanie doręczeń przez ePUAP i nastąpiłoby skuteczne doręczenie, to należy uznać że – mając na uwadze wzgląd na sprawność postępowania – co prawda czynność została dokonana w sposób wadliwy, lecz wywołuje skutki prawne przewidziane dla tej czynności⁷¹.

Jarosław Świeczkowski

Art. 760. [Wnioski i oświadczenia]

§ 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się, według wyboru składającego, na piśmie albo ustnie do protokołu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi albo dokonano wyboru wnoszenia pism za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wnioski i oświadczenia składa się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

§ 1¹. Komornik niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 7 dni od dnia otrzymania wniosku, podejmuje niezbędne czynności.

§ 2. W przypadku gdy według przepisów niniejszego kodeksu zachodzi potrzeba wysłuchania strony, wysłuchanie odbywa się, stosownie do okoliczności, przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony albo przez oświadczenie strony złożone na piśmie lub za pośrednictwem systemu teleinformatycznego.

⁶⁹ Dz.U. z 2024 r. poz. 1045 ze zm.

⁷⁰ Postanowienie SN z 29.03.2023 r., III CZ 427/22, OSNC 2023/9, poz. 93.

⁷¹ J. Szachta, Ł. Zamojski, *Doręczenia...*, s. 769.

1. Dopuszczenie przez ustawę składania wniosków i oświadczeń w postępowaniu egzekucyjnym jest wzorowane na uregulowaniach zawartych w art. 509 § 1 k.p.c. z 1930 r. W doktrynie⁷² wskazywano wówczas, że chodzi o uproszczenie i przyspieszenie postępowania egzekucyjnego przez jego odformalizowanie i ułatwienie uczestniczenia w postępowaniu podmiotom nieposiadającym dostatecznej wiedzy dotyczącej pism procesowych. Trafnie przy tym zauważono, co pozostaje aktualne również wobec aktualnej redakcji art. 760 § 1 k.p.c., że zakresem jego stosowania objęte jest postępowanie egzekucyjne, nie wskazując, że chodzi o postępowanie przed konkretnym organem egzekucyjnym – komornikiem lub sądem. Obecnie uzasadnienie zawarte w przedwojennym piśmiennictwie w znacznej mierze straciło na aktualności. W szczególności rozwój internetu oraz znacznie ułatwiony dostęp do pomocy prawnej powodują, że nakładanie na sądy i komorników, i tak bardzo obciążonych pracą, dodatkowych obowiązków w postaci konieczności spisywania protokołu zawierającego wniosek lub oświadczenie składane w postępowaniu egzekucyjnym należy uznać za zbędne, szczególnie że prawodawca nie wyłączył uprawnienia do składania wniosków i oświadczeń w formie ustnej do tych podmiotów, które nie są reprezentowane przez profesjonalnych pełnomocników.
2. W literaturze przedwojennej⁷³ uznano za dopuszczalne składanie w postępowaniu egzekucyjnym w formie ustnej wszelkich wniosków, w tym wniosku o wszczęcie egzekucji. Pogląd ten w obecnym stanie prawnym pozostaje aktualny.
3. Aktualny także w postępowaniu egzekucyjnym, i to prowadzonym zarówno przez sąd, jak i komornika, pozostaje pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w postanowieniu z 29.03.2023 r., III CZ 427/22⁷⁴, że skuteczne wniesienie pisma procesowego do sądu musi nastąpić w tradycyjnej (materiałnej) formie pisemnej oraz powinno zawierać możliwy do odczytania bez użycia urządzeń tekst. Dopiero spełnienie tego warunku powoduje wszczęcie postępowania sądowego i ewentualnego trybu naprawczego zmierzającego do usunięcia braków formalnych pisma procesowego. Pismo procesowe złożone w postaci elektronicznej – w zakresie nieunormowanym szczególnymi przepisami – nie wywołuje skutków prawnych, które ustawa wiąże ze złożeniem pisma procesowego, przy czym nie chodzi o brak formalny pisma, lecz o jego pierwotny, nieusuwalny brak skuteczności spowodowany użyciem nieautoryzowanej techniki⁷⁵.
4. Ustawodawca dopuścił możliwość składania w postępowaniu egzekucyjnym w formie ustnej jedynie wniosków i oświadczeń. Oznacza to, że nie jest dopuszczalne korzystanie w formy ustnej, gdy nie chodzi o złożenie wniosku lub oświadczenia oraz w przypadku, gdy ustawa wyraźnie nakłada obowiązek zachowania formy pisemnej. W szczególności nie jest dopuszczalne złożenie w formie ustnej środków zaskarżenia: skargi na czynności komornika, z wyjątkiem skargi na czynność komornika składanej w toku licytacji nieruchomości (art. 986 k.p.c.) oraz skargi na przybicie rzeczy ruchomej (art. 870 k.p.c.), skargi na czynność referendarza, zarzutów do planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji czy zażalenia na postanowienie sądu. Nie dotyczy to jednak pracownika lub ubezpieczonego działającego bez adwokata lub radcy prawnego. Zgodnie bowiem z odpowiednio stosowanym w postępowaniu egzekucyjnym, na podstawie odesłania zawartego w art. 13 § 2 k.p.c., art. 466 k.p.c. pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych

⁷² Por. J. Korzonek, *Postępowanie egzekucyjne i zabezpieczające. Część druga Kodeksu postępowania cywilnego*, t. I (art. 508–597), Kraków 1934, s. 344–345.

⁷³ J. Korzonek, *Postępowanie...*, t. I, s. 344.

⁷⁴ OSNC 2023/9, poz. 93.

⁷⁵ Zob. postanowienia SN: z 26.03.2009 r., I KZP 39/08, OSNKW 2009/5, poz. 36; z 15.07.2010 r., III SW 87/10, OSNP 2011/3–4, poz. 53; z 25.10.2011 r., III SW 70/11, OSNP 2012/11–12, poz. 144.

pism procesowych. Nie jest przy tym uzasadniony pogląd W. Siedleckiego⁷⁶, który został przyjęty przez przeważającą część przedstawicieli nauki bez jakiegokolwiek uzasadnienia⁷⁷, że do innych postępowań uregulowanych w Kodeksie postępowania cywilnego odpowiednie zastosowanie znajdują tylko te przepisy o procesie, które odnoszą się do postępowania zwykłego, nie zaś do postępowań odrębnych. Artykuł 13 § 2 k.p.c. odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów o procesie, a przepisy o postępowaniach odrębnych także należą do przepisów o procesie, ustawodawca zaś nie wyłączył odpowiedniego stosowania tych przepisów w innych postępowaniach uregulowanych w kodeksie.

5. Za pomocą systemu teleinformatycznego powinien być złożony wniosek o nadanie klauzuli wykonalności, jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505³¹ w zw. z art. 783 § 3¹, z wyłączeniem przypadków wskazanych w art. 783 § 3² k.p.c.). Natomiast wniosek o wszczęcie egzekucji na podstawie takiego tytułu, skierowany do komornika, może być złożony za pomocą tego systemu.
6. W razie złożenia wniosku w postępowaniu egzekucyjnym ustawodawca określił komornikowi siedmiodniowy termin instrukcyjny, w którym winien on podjąć niezbędne czynności. Termin ten obowiązuje jedynie komornika, a nie sąd, przed którym toczy się postępowanie egzekucyjne. Takie przyjęte przez prawodawcę ograniczenie należy uznać za wadliwe, albowiem cel przyświecający wprowadzeniu regulacji, jakim było sprawne rozpoznawanie wniosków w postępowaniu egzekucyjnym, nie zostanie osiągnięty.
7. Podjęcie przez komornika czynności po upływie określonego w ustawie terminu nie wpływa na ważność i skuteczność dokonanych czynności.
8. Nie jest dopuszczalne w szczególności składanie w ustnej formie przez wierzyciela żądania udzielenia informacji na podstawie art. 760¹ k.p.c. czy wniosków o wydanie zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji świadczeń alimentacyjnych.
9. Ustawa określa dopuszczalne formy wysłuchania strony – przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony albo przez oświadczenie strony złożone na piśmie lub za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Przy czym wysłuchanie strony za pośrednictwem systemu teleinformatycznego może nastąpić wyłącznie przy użyciu systemu dopuszczonego w postępowaniu egzekucyjnym przez przepisy prawa. Użycie innego nieautoryzowanego systemu nie jest dopuszczalne.

Aleksandra Leleniewska

Art. 760¹. [Udzielenie informacji na żądanie wierzyciela]

Na żądanie wierzyciela, którego roszczenie stwierdzone jest tytułem wykonawczym lub tytułem egzekucyjnym, organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję lub który jest właściwy do jej prowadzenia według przepisów kodeksu, udzieli mu informacji, czy przeciwko dłużnikowi prowadzone jest przez ten organ egzekucyjne postępowanie egzekucyjne, a jeżeli tak, powiadomi go o stosowanych sposobach egzekucji oraz o wysokości egzekwowanych roszczeń, a także o aktualnym stanie sprawy.

⁷⁶ Por. W. Siedlecki, *Kilka uwag na temat wykładni i stosowania przepisów nowego kodeksu postępowania cywilnego*, „Studia Cywilistyczne” 1969/XIII–XIV, s. 294.

⁷⁷ Por. np. J. Mucha, *O odpowiednim stosowaniu przepisów o procesie do postępowania zabezpieczającego* [w:] *Proces cywilny, nauka – kodyfikacja – praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Feliksowi Zedlerowi*, red. P. Grzegorzczak, K. Knoppek, M. Walasik, Warszawa 2012, s. 485.

1. Przepis art. 760¹, wchodząc w życie 5.02.2005 r., rozszerzył katalog podmiotów, które mogą uzyskać informację o stanie postępowania egzekucyjnego. Wcześniej, zgodnie z art. 763 k.p.c., takie uprawnienie przysługiwało wyłącznie stronom.

Celem komentowanego przepisu jest zapewnienie wierzycielowi rozeznania, jeszcze przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego, na temat innych egzekwowanych wobec dłużnika należności i stosowanych wobec niego sposobów egzekucji. Dzięki temu wierzyciel może ocenić, czy inicjować przeciwko dłużnikowi kolejne postępowanie egzekucyjne, czy też odstąpić od tego, jeśli dane uzyskane od komornika będą uzasadniały ocenę, że wierzyciel nie uzyska zaspokojenia lub uczestnictwo w podziale sumy uzyskanej z egzekucji z danego składnika majątkowego przyniesie zaspokojenie w niezadowalającym zakresie. Ponadto pozyskane informacje mogą posłużyć do realizacji obowiązku z art. 1064² § 2 k.p.c. przy egzekucji przez zarząd przymusowy albo sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego (art. 1064¹⁵ § 1 k.p.c.). Dodatkowo komentowany przepis umożliwia skorzystanie z rozwiązania, o którym mowa w art. 775¹ k.p.c.

2. Uprawnienie z art. 760¹ k.p.c. przysługuje wierzycielowi, którego roszczenie jest stwierdzone tytułem wykonawczym lub tytułem egzekucyjnym. Przedłożenie tych dokumentów w oryginale nie jest konieczne – wystarczy przedłożenie kserokopii, o ile organ egzekucyjny nie będzie miał zastrzeżeń co do ich wiarygodności. Należy podzielić pogląd, że omawiane uprawnienie przysługuje wierzycielowi dysponującemu tytułem egzekucyjnym przed wystąpieniem o nadanie temu tytułowi klauzuli wykonalności, a nie jedynie w przypadku, gdy tytuł egzekucyjny może stanowić podstawę egzekucji bez nadawania mu klauzuli wykonalności⁷⁸. Dzięki temu wierzyciel na wczesnym etapie (przed zainicjowaniem postępowania klauzulowego) może ocenić, czy podejmować dalsze czynności zmierzające do wszczęcia egzekucji przeciwko dłużnikowi. Wniosek, o którym mowa w art. 760¹ k.p.c., nie podlega opłacie.
3. Obowiązek informacyjny z art. 760¹ k.p.c. spoczywa na komorniku lub sądzie jako organie egzekucyjnym. Dotyczy organu już prowadzącego egzekucję przeciwko dłużnikowi lub właściwego do jej prowadzenia według Kodeksu postępowania cywilnego.

Aleksandra Leleniewska

Art. 760². [Obowiązek podania numeru PESEL, NIP lub REGON dłużnika przy zajęciu majątku lub żądaniu udzielenia informacji]

Organ egzekucyjny, dokonując zajęcia majątku dłużnika albo żądając udzielenia informacji, o których mowa w art. 761 § 1¹, jest obowiązany podać numer PESEL, NIP lub REGON dłużnika, którego ta czynność dotyczy, jeżeli numery te zostały dłużnikowi nadane, a w razie konieczności także inne dane niezbędne do identyfikacji jego tożsamości.

Przepis art. 760² wszedł w życie 1.09.2022 r. na podstawie ustawy z 8.06.2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu automatyzacji załatwiania niektórych spraw przez Krajową Administrację Skarbową⁷⁹. Wiąże się z wprowadzeniem między komornikiem a naczelnikiem urzędu skarbowego komunikacji za pośrednictwem konta w e-Urzędzie Skarbowym. Komentowany przepis nakłada na organ egzekucyjny, dokonujący zajęcia majątku dłużnika albo żądający udzielenia informacji, o których mowa w art. 761 § 1¹ k.p.c., obowiązek podania numer PESEL, NIP lub REGON dłużnika, którego czynność ta dotyczy, jeżeli powyższe numery zostały mu nadane, a w razie konieczności

⁷⁸ Tak D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 760¹, nb 3; odmiennie O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II. *Komentarz do art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, LEX 2017, art. 760¹, nb 2.

⁷⁹ Dz.U. poz. 1301 ze zm.

także innych danych niezbędnych do identyfikacji jego tożsamości. Omawiana regulacja w istocie niczego nie zmienia w praktyce organów egzekucyjnych, które przy dokonywaniu zajęć nadpłaty lub zwrotu podatku bądź żądaniu udzielenia informacji podawały dane identyfikacyjne dłużnika.

W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej⁸⁰ zaznaczono, że organ egzekucyjny przekazuje jedynie te dane dłużnika, które są „niezbędne” do prawidłowej identyfikacji jego tożsamości, zgodnie z zasadą minimalizacji danych określoną w art. 5 ust. 1 lit. c RODO⁸¹.

Aleksandra Leleniewska

Art. 761. [Wyjaśnienia i informacje]

§ 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień.

§ 1¹. Organ egzekucyjny może żądać od:

- 1) organów administracji publicznej,
- 2) podmiotów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej,
- 3) organów podatkowych,
- 4) organów rentowych,
- 5) banków,
- 6) spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych,
- 7) zakładów ubezpieczeń lub zakładów reasekuracji,
- 8) podmiotów prowadzących rachunki papierów wartościowych, wymienionych w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi,
- 9) spółdzielni mieszkaniowych,
- 10) wspólnot mieszkaniowych,
- 11) innych podmiotów zarządzających lokalami,
- 12) biur informacji gospodarczej,
- 13) innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu
– informacji dotyczących stanu majątkowego dłużnika lub umożliwiających identyfikację składników jego majątku oraz danych adresowych jedynie w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.

§ 2. Od wykonania takiego żądania można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej Kodeksu można odmówić przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.

§ 2¹. Informacji, o których mowa w § 1¹, udziela się w oparciu o dane przekazane przez organ egzekucyjny, w terminie przez niego wyznaczonym, o ile przepisy szczególne nie przewidują innego terminu.

§ 2². Jeżeli pozyskanie informacji, o których mowa w § 1¹, jest możliwe za pośrednictwem systemów teleinformatycznych funkcjonujących na podstawie przepisów odrębnych, komornik korzysta z tych systemów z wyłączeniem innych form komunikacji – na zasadach określonych w tych przepisach.

§ 3. Dłużnik, który został zawiadomiony o wszczęciu egzekucji, obowiązany jest do powiadomienia w terminie 7 dni organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż jeden miesiąc. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania poucza się dłużnika przy zawiadomieniu go o wszczęciu egzekucji.

1. Komentowany przepis reguluje zakres informacji, jakich mogą żądać organ egzekucyjny (tj. komornik lub sąd działający w tym charakterze) w związku z toczącym się postępowaniem egzekucyjnym oraz podmioty obowiązane do ich udzielenia.
2. Zgodnie z art. 761¹ k.p.c. uczestnicy są obowiązani na żądanie organu egzekucyjnego do złożenia wyjaśnień. Przez uczestników należy rozumieć strony, tj. dłużnika i wierzyciela, a także inne podmioty, które na skutek czynności organu egzekucyjnego wykonują określone obowiązki (np. osoby wymienione w art. 922 k.p.c., dozorca, zarządca, dłużnik zajętej wierzytelności) lub realizują

⁸⁰ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu automatyzacji załatwiania niektórych spraw przez Krajową Administrację Skarbową, druk sejmowy nr 2138, Sejm IX kadencji.

⁸¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1 ze sprost.).

swoje uprawnienia (np. nabywca licytacyjny, uczestnicy postępowania podziałowego – art. 1030, 1036 k.p.c.). Złożenie wyjaśnień następuje na piśmie lub ustnie (art. 760 k.p.c.).

3. Artykuł 761 § 1¹ k.p.c. wskazuje inne podmioty, od których organ egzekucyjny może uzyskać określone dane na temat dłużnika. Katalog podmiotów obowiązanych do udzielenia informacji nie jest zamknięty, co wynika z brzmienia art. 761 § 1¹ pkt 13 k.p.c., odnoszącego się do innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu.

Ujawnienie danych objętych ochroną na podstawie przepisów szczególnych (np. tajemnicą bankową, skarbową, zawodową) może nastąpić tylko w przypadkach wskazanych w ustawie. Do komorników odnoszą się na przykład: art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. I pr. bank.; art. 299 § 3 pkt 8 i § 4 pkt 2 o.p.; art. 15 ust. 2 pkt 1c u.z.e.i.p.; art. 50 ust. 3 pkt 5 u.s.u.s.; art. 46 ust. 1 pkt 3 ustawy z 24.09.2010 r. o ewidencji ludności⁸²; art. 80c ust. 1 pkt 18 p.r.d.; art. 188 ust. 5a pkt 2 u.s.o.z.; art. 281 ust. 1 pkt 10 u.f.i.; art. 149 ust. 1 pkt 9 u.o.i.f.; art. 54 ust. 1 pkt 8 ustawy z 26.10.2000 r. o giełdach towarowych⁸³; art. 35 ust. 2 pkt 4 u.d.u.r.

Ponadto istnieją przepisy, które nakładają na organ egzekucyjny obowiązek uzyskania informacji z urzędu (art. 801 § 1, art. 882 § 1, art. 896 § 2, art. 1086 § 1 k.p.c., § 3 r.s.p.e.g.).

W odniesieniu do obowiązków dłużnika należy dodatkowo zwrócić uwagę na wynikający z art. 801 § 1 pkt 2 k.p.c. obowiązek złożenia wykazu majątku na wezwanie komornika oraz wyjawienia majątku w odrębnej sądowej procedurze uregulowanej w art. 913 i n. k.p.c.

Realizacja wniosków wierzyciela o zwrócenie się o informację do podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ pkt 1–6 k.p.c. nie stanowi poszukiwania majątku, które odbywa się na odrębne zlecenie wierzyciela i podlega opłacie stałej z art. 44 u.k.k. (art. 801² k.p.c.).

Jak wynika z powołanych przepisów, organ egzekucyjny dysponuje różnymi narzędziami do uzyskiwania danych o dłużniku i jego majątku, uregulowanymi w różnych przepisach, a nawet aktach normatywnych. Do ich określenia ustawodawca posługuje się różnorodnymi i niejednoznacznymi pojęciami⁸⁴.

4. Za udzielenie informacji podmiotom wymienionym w art. 761 § 1¹ k.p.c. przysługuje wynagrodzenie na podstawie art. 14 ust. 3 u.k.k. (z wyjątkami przewidzianymi w ust. 4) lub w oparciu o przepisy szczególne, które również mogą wskazywać wysokość wynagrodzenia. W braku takich regulacji jego maksymalną wysokość określa rozporządzenie wydane na podstawie art. 14 ust. 6 u.k.k.
5. Realizując zasadę minimalizacji danych, ograniczono zakres informacji, których organ egzekucyjny może żądać od podmiotów wymienionych w art. 761 § 1¹ k.p.c., do danych dotyczących stanu majątkowego dłużnika lub umożliwiających identyfikację składników jego majątku oraz danych adresowych, i to jedynie w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.
6. Zgodnie z art. 761 § 2 k.p.c. od wykonania żądania udzielenia wyjaśnień lub informacji można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego można odmówić przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadanie pytanie. Chodzi tu o przepisy art. 248 § 2 i art. 261 § 1 i 2 k.p.c.

Nieuzasadniona odmowa udzielenia organowi egzekucyjnemu wyjaśnień lub informacji albo udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych może skutkować nałożeniem przez organ egzekucyjny grzywny do 2000 zł na podstawie art. 762 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. Żądając udzie-

⁸² Dz.U. z 2025 r. poz. 274 ze zm.

⁸³ Dz.U. z 2024 r. poz. 910 ze zm.

⁸⁴ Por. Z. Szczurek [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. Z. Szczurek, Sopot 2005, art. 761, nb 2.

lenia wyjaśnień lub informacji, organ egzekucyjny powinien pouczyć o wyżej opisanych skutkach niewywiązania się z obowiązku ich udzielenia, a także o prawie do uchylenia się od jego wykonania.

7. Udzielenie informacji następuje w oparciu o dane przekazane przez organ egzekucyjny w celu identyfikacji dłużnika (art. 761 § 2¹ k.p.c.). Również organ egzekucyjny określa termin na udzielenie odpowiedzi, chyba że przepisy szczególne przewidują inny termin (art. 761 § 2¹ k.p.c.). W wielu przypadkach komunikacja między komornikiem a podmiotami wymienionymi w art. 761 § 1 k.p.c. przebiega za pośrednictwem systemów teleinformatycznych funkcjonujących na podstawie odrębnych przepisów. Artykuł 761 § 2² k.p.c. przewiduje korzystanie przez komornika z tych systemów z wyłączeniem innych form komunikacji (tj. papierowej, e-mailowej), jeśli pozyskanie informacji, o których mowa w § 1¹ jest w tej drodze możliwe.

W praktyce komorników najczęściej spotykane systemy służące do kontaktu z podmiotami realizującymi określone zadania w związku z prowadzoną egzekucją to:

- 1) elektroniczna platforma usług administracji publicznej (ePUAP) – art. 16 ust. 1a u.i.d.p.;
 - 2) e-Urząd Skarbowy – art. 299 § 5a o.p.;
 - 3) Platforma Usług Elektronicznych ZUS (PUE ZUS) – art. 71ab u.s.u.s.;
 - 4) System informatyczny CEPiK – art. 80c ust. 6a p.r.d.;
 - 5) Centralna informacja o rachunkach, funkcjonująca w ramach systemu Ognivo, którego operatorem jest Krajowa Izba Rozliczeniowa – art. 92ba ust. 1 w zw. z art. 105b pr. bank.;
 - 6) Centralna Baza Danych Ksiąg Wieczystych – art. 36³ ust. 1 i art. 36⁴ ust. 8 pkt 7 u.k.w.h.;
 - 7) Portal Rejestrów Sądowych – art. 3a ustawy o KRS.
8. Artykuł 761 § 3 k.p.c. nakłada na dłużnika, który został zawiadomiony o wszczęciu egzekucji, obowiązek powiadomienia w terminie siedmiu dni organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż miesiąc. O powyższym obowiązku oraz skutkach jego zaniedbania w postaci możliwości nałożenia grzywny (art. 762 § 1 k.p.c.) oraz pozostawienia pisma przeznaczonego dla dłużnika w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia (art. 136 § 2 w zw. z art. 13 § 2) należy go pouczyć przy zawiadomieniu o wszczęciu egzekucji (art. 805 § 1 k.p.c.). Upřednie pouczenie o powyższych skutkach jest warunkiem koniecznym do ich zastosowania w przypadku, gdy dłużnik nie powiadomi organu o zmianie swojego miejsca pobytu. Doręczenie zawiadomienia o wszczęciu egzekucji wraz z pouczeniem o obowiązku z art. 761 § 3 k.p.c. może nastąpić w trybie doręczenia zastępczego opisanego w art. 139 § 1 k.p.c. (tj. przez podwójną awizację), o ile oczywiście nie budzi wątpliwości prawidłowość i aktualność adresu dłużnika⁸⁵.

Aleksandra Leleniewska

Art. 762. [Grzywna]

§ 1. Za nieuzasadnioną odmowę udzielenia organowi egzekucyjnemu wyjaśnień lub informacji przewidzianych w art. 761 albo za udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych osoba odpowiedzialna może być na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarana przez organ egzekucyjny grzywną do dwóch tysięcy złotych. Grzywną taką może być również ukarany dłużnik, który zaniedba obowiązek powiadomienia o zmianie miejsca swojego pobytu.

§ 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji skierowane było do osoby prawnej lub innej organizacji, ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, ukaraniu podlega jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia organ egzekucyjny wysłucha kierownika.

§ 3. Wypis postanowienia o ukaraniu grzywną organ egzekucyjny doręcza osobie ukaranej, stronom oraz prokuratorowi.

§ 4. (uchylony)

⁸⁵ Postanowienie SN z 8.12.2010 r., III CZP 105/10, LEX nr 694257.

§ 5. Ukaranie przez organ egzekucyjny grzywną nie zwalnia osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za niedopełnienie lub przekroczenie obowiązków służbowych.

1. Grzywnę, o której mowa w art. 762 § 1 k.p.c., nakłada organ egzekucyjny (tj. komornik lub sąd). Jest to jeden z przepisów upoważniających do nałożenia grzywny w toku postępowania egzekucyjnego za zachowanie mogące wpływać niekorzystnie na osiągnięcie jego celu, z czego część dotyczy wyłącznie komornika (art. 764, art. 801¹ § 2, art. 886, art. 892 § 2, art. 902 k.p.c.), a część może nałożyć tylko sąd (art. 916, art. 938 § 2, art. 1050 § 3, art. 1051 § 1, art. 1060 § 3 k.p.c.). Przepis art. 762 § 1 k.p.c. do nowelizacji z 16.09.2011 r. dotyczył wyłącznie komornika. Poprzednie brzmienie znajduje zastosowanie do postępowań wszczętych przed 3.05.2012 r.
2. Organ egzekucyjny może nałożyć grzywnę w następujących przypadkach:
 - 1) za nieuzasadnioną odmowę udzielenia wyjaśnień lub informacji przewidzianych w art. 761 k.p.c., tj. gdy zignorowano wezwanie organu egzekucyjnego do złożenia wyjaśnień lub informacji lub też złożono oświadczenie o odmowie ich złożenia mimo braku do tego podstaw, o których mowa w art. 248 § 2 i art. 261 § 1 i 2 w zw. z art. 761 § 2 k.p.c. Chodzi tu o odmowę „nieuzasadnioną”, a więc mającą miejsce wtedy, gdy podmiot obowiązany do złożenia wyjaśnień lub informacji nie składa ich mimo posiadania ku temu możliwości, wykazując negatywny stosunek do ciążącego na nim obowiązku;
 - 2) za udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych;
 - 3) na dłużnika, który zaniedbał obowiązku powiadomienia o zmianie miejsca swojego pobytu na podstawie art. 761 § 3 k.p.c.
3. Grzywnę z art. 762 k.p.c. nakłada się na wniosek wierzyciela lub z urzędu. Wypis postanowienia o ukaraniu doręcza się osobie ukaranej, stronom i prokuratorowi. W ten sposób prokurator może powziąć wiedzę o potrzebie wstąpienia do sprawy (art. 7 k.p.c.) lub wszczęcia postępowania przygotowawczego, w tym zwłaszcza w przedmiocie niedopełnienia lub przekroczenia obowiązków służbowych (art. 762 § 5 k.p.c.) bądź złożenia fałszywych wyjaśnień lub informacji (art. 762 § 1 k.p.c.).

Na postanowienie komornika o ukaraniu grzywną przysługuje skarga, a na postanowienie sądu w przedmiocie ukarania grzywną przez komornika – zażalenie (art. 768 k.p.c.). Również postanowienie sądu jako organu egzekucyjnego nakładającego grzywnę jest zaskarżalne (art. 394^{1a} § 1 pkt 6 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). W obu przypadkach zażalenie rozpoznaje sąd, który wydał zaskarżone postanowienie, w składzie trzech sędziów, orzekając jako sąd drugiej instancji (art. 767⁴ § 1¹ k.p.c.). Prawomocne postanowienie komornika o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania go w klauzulę wykonalności (art. 768¹ k.p.c.).
4. W przypadku osoby prawnej lub innej organizacji ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione – jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia organ egzekucyjny dokonuje wysłuchania kierownika (art. 762 § 2 k.p.c.) w celu stwierdzenia, czy istnieje możliwość ustalenia osoby winnej i dokonania oceny, czy faktycznie istnieją przesłanki do ukarania⁸⁶. W przypadku innych podmiotów niż wyżej wymienione obowiązek uprzedniego wysłuchania nie obowiązuje. Grzywny nie stosuje się wobec żołnierza w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełniącej dyspozycyjnie (por. art. 762¹ k.p.c.).

⁸⁶ Z. Szczurek, *Egzekucja sądowa w prawie polskim*, Sopot 2015, s. 242.

Aleksandra Leleniewska

Art. 762¹. [Odpowiedzialność dyscyplinarna żołnierza]

W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie, obowiązkom, o których mowa w art. 762 § 1 i 2, komornik, zamiast ukarać żołnierza grzywną, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Komentowany artykuł, w ślad za innymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego (art. 163 § 4, art. 276¹), przewiduje, że wobec żołnierza w czynnej służbie wojskowej nie stosuje się kary porządkowej grzywny. Za uchybienie obowiązkom opisanym w art. 762 § 1 i 2 k.p.c. żołnierz może odpowiadać wyłącznie dyscyplinarnie. Formy pełnienia czynnej służby wojskowej określa art. 130 ust. 1 u.o.O. Spośród wymienionych tam kategorii czynnej służby wojskowej komentowany przepis nie znajduje zastosowania do terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie.

W przypadku żołnierzy czynnej służby wojskowej, z wyjątkiem tzw. terytorialsów, komornik w sytuacjach, w których uważa wymierzenie grzywny za zasadne, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zasady ponoszenia przez żołnierzy odpowiedzialności dyscyplinarnej są określone w dziale XIII ustawy o obronie Ojczyzny.

Aleksandra Leleniewska

Art. 763. [Zawiadamianie strony i uczestnika postępowania o dokonanej czynności]

§ 1. Komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także do uczestnika postępowania, którego dotyczy czynność komornika.

§ 3. W każdym piśmie kierowanym do strony komornik informuje o aktualnej wysokości należności będących przedmiotem egzekucji.

1. Artykuł 763 § 1 k.p.c. określa obowiązek informacyjny komornika wobec stron postępowania egzekucyjnego (tj. wierzyciela i dłużnika). Dotyczy także prokuratora oraz osób występujących w postępowaniu cywilnym na prawach, które mu przysługują (Rzecznika Praw Obywatelskich, organizacji pozarządowych, powiatowego/miejskiego rzecznika konsumentów), a także podmiotów żądających wszczęcia egzekucji z urzędu (art. 796 § 2 i 3 k.p.c.).

W § 2 nałożono na komornika obowiązek informacyjny także wobec uczestników, tj. osób niebędących stronami, których praw lub obowiązków dotyczy działanie organu egzekucyjnego – w odniesieniu do czynności, które ich dotyczą. Ponadto jest wiele przepisów wprost określających, kiedy należy dokonać zawiadomienia uczestnika postępowania egzekucyjnego lub opisujących przypadki, które je uzasadniają, na przykład art. 805¹ § 2, art. 845 § 2¹, art. 847 § 2, art. 891¹ § 2, art. 923¹, art. 930 § 1, art. 1005 k.p.c.

2. Omawiany obowiązek informacyjny polega na następczym zawiadamianiu strony o dokonanej czynności egzekucyjnej, o której nie była wcześniej zawiadomiona (co jest regułą) i jednocześnie przy której nie była obecna. Obie przesłanki muszą być spełnione kumulatywnie. Sytuacje, w których wcześniej są dokonywane zawiadomienia o terminie czynności, określają przepisy szczególne (licytacja ruchomości – art. 867 § 3 k.p.c.; licytacja nieruchomości – art. 954, art. 1013⁶ § 1 k.p.c.; opis i oszacowanie – art. 945 § 1 k.p.c.; gdy zażąda tego wierzyciel – zajęcie ruchomości – art. 850 k.p.c.). Ponadto wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych, nawet jeśli nie otrzymali o nich zawiadomienia, lecz mimo to się stawili (art. 812 § 1 k.p.c.).

3. Dodatkowo przepis art. 763 § 1 k.p.c. uprawnia strony do żądania od komornika wyjaśnień o stanie sprawy. Powinny one obejmować informacje, w jakim stadium, na jakim etapie znajduje się prowadzone postępowanie egzekucyjne, jakie zasadnicze czynności podjęto w celu zapewnienia skuteczności egzekucji. Komornik nie jest natomiast obowiązany do składania w trybie art. 763 k.p.c. sprawozdań z przebiegu postępowania – w tym celu strony mogą zapoznać się z aktami sprawy. Wyjaśnienia komornika mogą być udzielone na piśmie lub ustnie. Stosując tę drugą formę, komornik powinien sporządzić protokół (art. 809 k.p.c.)⁸⁷. Udzielenie wyjaśnień powinno nastąpić w terminie instrukcyjnym siedmiu dni od złożenia w tym przedmiocie wniosku (art. 760 § 1¹ k.p.c.).
4. Komentowany artykuł służy realizacji zasady jawności w postępowaniu egzekucyjnym, umożliwia stronom obserwowanie przebiegu egzekucji, wpływając na jej sprawny i skuteczny przebieg, na przykład przez składanie dodatkowych wniosków. Ponadto ma istotne znaczenie z punktu widzenia prawa do zaskarżenia czynności komornika. Jest bowiem skorelowany z opisanym w art. 767 § 4 k.p.c. początkiem biegu terminu do wniesienia skargi na czynność komornika.
Zasada jawności w postępowaniu egzekucyjnym jest realizowana także na podstawie ogólnych przepisów umieszczonych w art. 9 § 1 i 2 w zw. z art. 13 § 2.
5. Od 1.01.2019 r. w § 3 nałożono na komornika obowiązek informowania w każdym piśmie kierowanym do strony o aktualnej wysokości należności będących przedmiotem egzekucji. Chodzi o należności egzekwowane na podstawie tytułu wykonawczego (należność główna, odsetki, koszty procesu i postępowania klauzulowego) oraz koszty postępowania egzekucyjnego.

Paweł Sławicki

Art. 763¹. [Pouczenie o sposobie i terminie zaskarżenia czynności dokonywanej przez komornika]

Komornik poucza strony i uczestników postępowania niezastępowanych przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej o sposobie i terminie zaskarżenia czynności. Jeżeli osoby te nie są obecne, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności.

1. Jeżeli strony są obecne przy dokonywanej czynności, pouczenie następuje po jej dokonaniu i może mieć charakter pouczenia ustnego. Jeśli zaś nie są obecne przy czynności, pouczenie następuje wraz z zawiadomieniem o dokonaniu czynności⁸⁸.
2. Błędne pouczenie o środkach zaskarżenia, jak również brak pouczenia nie wpływają na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia. W takiej sytuacji możliwe jest jednak przywrócenie terminu do złożenia środka zaskarżenia⁸⁹.
3. Przepis nie jest adresowany do wszystkich organów egzekucyjnych, a jedynie do komornika⁹⁰.

⁸⁷ S. Dalka, J. Świeczkowski, *Wyjaśnienia udzielane przez komornika w trybie art. 763 k.p.c.*, PPE 2006/9–10.

⁸⁸ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, LEX 2023, art. 763¹. Fakt ustnego pouczenia powinien zostać odnotowany w protokole. Zob. A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 763¹.

⁸⁹ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 763¹; uchwała SN z 22.11.2011 r., III CZP 38/11, LEX nr 1027055.

⁹⁰ O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 763¹.

Art. 763². [Wyłączenie komornika]

§ 1. Wniosek o wyłączenie komornika zgłasza się na piśmie do komornika prowadzącego postępowanie, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia. Komornik w terminie 3 dni od dnia złożenia wniosku o wyłączenie przekazuje wniosek do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę kancelarii komornika, wraz z pisemnymi wyjaśnieniami.

§ 2. Sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika rozpoznaje wniosek o wyłączenie komornika w terminie 7 dni od dnia przekazania wniosku.

§ 3. Postanowienie w przedmiocie wyłączenia komornika sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego. Na postanowienie zażalenie nie przysługuje.

§ 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do zastępcy komornika oraz asesorów komorniczych, jeżeli osoby te prowadzą postępowanie lub dokonują określonych czynności w sprawie.

§ 5. Do czasu rozpoznania wniosku o wyłączenie komornika, którego dotyczy wniosek, może podejmować dalsze czynności, z wyjątkiem czynności, które pociągałyby za sobą nieodwracalne skutki, chyba że wniosek w sposób oczywisty zmierza jedynie do przedłużenia postępowania.

§ 6. W przypadku uwzględnienia wniosku o wyłączenie komornika, sąd wyznaczy innego komornika do dalszego prowadzenia postępowania, w miarę możliwości powierzając je komornikowi z tego samego rewiru, w którym ma siedzibę komornik wyłączony. W takim przypadku sąd może z urzędu uchylić w niezbędnym zakresie czynności dokonane po złożeniu wniosku.

§ 7. W zakresie nieuregulowanym w § 1–6 do wyłączenia komornika stosuje się odpowiednio przepisy o wyłączeniu sędziego.

1. Zgodnie z art. 763² § 1 k.p.c. wniosek o wyłączenie komornika powinien być zgłoszony w formie pisemnej do komornika prowadzącego postępowanie. W przypadku wniosku o wyłączenie nie znajdzie zatem zastosowania ogólna regulacja zawarta w art. 760 § 1 k.p.c., w myśl której wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się według wyboru składającego, na piśmie albo ustnie do protokołu. Przewidziano tam jednak, że przepis szczególny może inaczej uregulować tę formę składania wniosku.
2. W myśl art. 763² § 1 k.p.c. składający wniosek o wyłączenie komornika ma obowiązek uprawdopodobnić przyczyny wyłączenia. Wnioskodawca nie ma obowiązku przedstawiania jakichkolwiek dowodów potwierdzających istnienie przyczyny wyłączenia, wystarczy że powołane we wniosku argumenty przemawiające za wyłączeniem komornika będą wiarygodne. Jak przy tym zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z 19.05.2006 r., III CZ 28/06⁹¹, chociaż uprawdopodobnienie jest wyjątkiem od reguły formalnego przeprowadzenia dowodu, działającym na korzyść strony powołującej się na określony fakt, to jednak nie oznacza to, że może ono w każdej sytuacji opierać się tylko na samych twierdzeniach strony. Odróżnienie aktu uprawdopodobnienia od przeprowadzenia dowodu polega między innymi na tym, że uprawdopodobnienie przeprowadza się za pomocą środków nieskrępowanych wymaganiami stawianymi co do formy przez przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.
Przyjęcie przez ustawodawcę, że w przypadku wniosku o wyłączenie komornika nie ma potrzeby udowodnienia żądania, które daje pewność, a wystarczające jest jedynie uprawdopodobnienie, miało na celu przyspieszenie rozpoznawania wniosków o wyłączenie. Powoduje jednak, że uwzględnienie wniosku o wyłączenie nie oznacza, że przyczyny w nim wskazane na pewno istnieją⁹².
3. Obowiązkiem komornika, którego dotyczy wniosek o wyłączenie, jest jego przekazanie, w terminie trzech dni od dnia złożenia wniosku, do sądu rejonowego właściwego ze względu na siedzibę

⁹¹ LEX nr 188379.

⁹² J. Świeczkowski, *Kilka uwag na temat wyłączenia komornika sądowego* [w:] *Verba volant scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gneli*, red. A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec, Warszawa 2023, s. 1031–1032.

kancelarii komorniczej. Trzydniowy termin przekazania wniosku do sądu jest terminem instrukcyjnym, jego zachowanie nie jest warunkiem skuteczności czynności przekazania wniosku przez komornika. Do przekazywanego sądowi wniosku o wyłączenie komornik obowiązany jest dołączyć swoje pisemne wyjaśnienia, w których winien przedstawić swoje stanowisko, zarówno co do samego żądania wyłączenia, jak i co do wskazanych we wniosku przyczyn uzasadniających wyłączenie komornika.

Wniosek o wyłączenie komornika podlega rozpoznaniu przez sąd rejonowy właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika w terminie instrukcyjnym 7 dni od dnia przekazania wniosku (art. 763² § 2 k.p.c.). Postanowienie w przedmiocie wyłączenia komornika sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego. Nie podlega ono zaskarżeniu zażaleniem (art. 763² § 3 k.p.c.).

4. W przypadku uwzględnienia wniosku o wyłączenie komornika obowiązkiem sądu jest wyznaczenie innego komornika do dalszego prowadzenia postępowania (art. 763² § 6 k.p.c.). Decyzja sądu wyznaczająca innego komornika powinna znaleźć się w sentencji postanowienia o wyłączeniu komornika. Wskazując innego komornika, sąd powinien przy tym mieć na uwadze, aby w miarę możliwości dalsze prowadzenie postępowania powierzyć komornikowi z tego samego rewiru, w którym ma siedzibę komornik wyłączony. Oznacza to, że jedynie wyjątkowo sąd może powierzyć dalsze prowadzenie postępowania przez komornika z innego rewiru. Sytuacja taka może wystąpić w szczególności wtedy, gdy w rewirze brak jest innych komorników albo gdy przyczyny wyłączenia komornika dotyczą także innych komorników z tego samego rewiru.

Zgodnie z art. 763² § 6 k.p.c., uwzględniając wniosek o wyłączenie komornika, sąd może z urzędu uchylić w niezbędnym zakresie czynności dokonane przez wyłączonego komornika po złożeniu wniosku o jego wyłączenie. Złożenie wniosku o wyłączenie komornika nie powoduje bowiem, że komornik, którego wniosek dotyczy, wstrzymuje się z dokonywaniem jakichkolwiek czynności. W myśl bowiem art. 763² § 5 k.p.c. do czasu rozpoznania wniosku o wyłączenie komornika, którego dotyczy wniosek, może podejmować dalsze czynności, z wyjątkiem czynności, które pociągałyby za sobą nieodwracalne skutki, chyba że wniosek w sposób oczywisty zmierza jedynie do przedłużenia postępowania.

W piśmiennictwie⁹³ słusznie zauważono, że stosowanie przytoczonego przepisu może napotykać trudności, gdyż odwołuje się on do kryterium (czynności o nieodwracalnych skutkach), które jest trudniejsze do zdefiniowania aniżeli kryterium orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, którym posługuje się art. 50 § 3 k.p.c., dotyczący wyłączenia sędziego. Oceny, czy czynność wywołuje nieodwracalne skutki, powinien każdorazowo dokonywać komornik. Przykładem czynności, która wywołuje nieodwracalne skutki i z której dokonaniem komornik winien się wstrzymać, jest sprzedaż zajętych ruchomości w drodze licytacji publicznej. Sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy dochodzi bowiem do skutku z chwilą udzielenia przybicia przez komornika na rzecz osoby, która ofiarowała najwyższą cenę. Od tego też czasu należą do nabywcy pożytki ruchomości (art. 869 § 1 i 2 k.p.c.). Komornik powinien się także wstrzymać z wprowadzeniem wierzyciela w posiadanie nieruchomości lub statku albo z opróżnieniem pomieszczeń.

Komornik, którego dotyczy wniosek o wyłączenie, sam dokonuje oceny, czy złożony wniosek o jego wyłączenie w sposób oczywisty nie zmierza do przedłużenia postępowania, gdyż w takim przypadku mimo złożenia wniosku o wyłączenie staje się on uprawniony do dokonywania wszystkich czynności, w tym pociągających za sobą nieodwracalne skutki. Przyjęte rozwiązanie, jak słusz-

⁹³ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 763². Autor ten zauważa ponadto, że ocena, czy dana czynność egzekucyjna wywoływałaby nieodwracalne skutki, została pozostawiona komornikowi, którego wniosek dotyczy, a nie sądowi.

nie podniesiono w doktrynie⁹⁴, wiąże się z ryzykiem dokonania przez komornika błędnej, bo subiektywnej oceny dotyczącego go bezpośrednio wniosku o wyłączenie. Nie można jednak podzielić stanowiska, że w przypadku dokonania przez komornika błędnej oceny, w razie odmiennej oceny sądu w zakresie celu złożenia przez stronę wniosku o wyłączenie sąd jest uprawniony z urzędu, na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., do wydania komornikowi odpowiednich zarządzeń zmierzających do zapewnienia należytego wykonania egzekucji, dotyczących między innymi powstrzymania się od wyznaczonych lub planowanych przez komornika czynności egzekucyjnych.

Przepis przy tym nie wyłącza dopuszczalności dokonania czynności, które pociągałyby za sobą nieodwracalne skutki, a zatem możliwe jest wyznaczanie czy planowanie przez komornika dokonania takich czynności. Jednakże gdyby wbrew ustawowemu zakazowi komornik dokonał czynności, która spowoduje nieodwracalne skutki, to sprawowany przez sąd nadzór z urzędu nie w każdym przypadku okaże się skuteczny z uwagi na ustawowe ograniczenia, jakim podlega nadzór judykacyjny sprawowany z urzędu na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. (por. komentarz do art. 759 § 2).

Według F. Zedlera⁹⁵ ingerencja sądu w trybie art. 759 § 2 k.p.c. ma swoje granice, które można określić następująco:

- 1) działając w trybie art. 759 § 2 k.p.c., sąd nie może naruszać praw stron i uczestników postępowania; jeżeli więc dla danej czynności wymagany jest wniosek strony lub uprawnionej osoby, a wniosku nie złożono, nie można polecać dokonania tej czynności w trybie art. 759 § 2 k.p.c., gdyż naruszałoby to uprawnienia strony lub innych osób w egzekucji;
- 2) sąd może podejmować działania w tym trybie tylko w toku egzekucji, nie może natomiast ich podejmować po prawomocnym zakończeniu postępowania egzekucyjnego;
- 3) sąd w trybie art. 759 § 2 k.p.c. nie może uchylać praw nabytych już przez osobę trzecią, na przykład unieważniać nabycia egzekucyjnego po przysądzeniu własności;
- 4) sąd nie może uchylać postanowień komornika po ich uprawomocnieniu.

Odmienny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w kwestii postanowienia komornika w przedmiocie ustalenia wysokości opłaty egzekucyjnej, uznając, że może być ono zmienione na podstawie art. 759 § 2 k.p.c. także po uprawomocnieniu⁹⁶.

W piśmiennictwie⁹⁷ podnosi się też, że mimo braku przewidzianych w ustawie wyłączeń o charakterze przedmiotowym, których nie mogą dotyczyć działania nadzorcze sądu, do niektórych czynności komornika art. 759 § 2 k.p.c. nie ma zastosowania. Należą do nich, podobnie jak w przypadku skargi na czynności komornika, czynności o charakterze nieodwracalnym (np. przymusowe otwarcie pomieszczeń należących do dłużnika).

Czynnościami pociągającymi za sobą nieodwracalne skutki są też niewątpliwie te czynności, które powodują nabycie praw przez osobę trzecią, jak udzielenie przybicia w toku egzekucji z ruchomości czy czynności kończące postępowanie egzekucyjne. Takich czynności zaś sąd, działając w trybie nadzoru judykacyjnego sprawowanego z urzędu, uchylać nie może.

W literaturze⁹⁸ wyrażono pogląd, że co do zasady skutki każdej czynności komornika mogą zostać odwrócone, w szczególności każde orzeczenie komornika może zostać uchylone albo zmienione przez sąd bądź w wyniku rozpoznania środka zaskarżenia (skargi na czynności komornika, zarzutów wobec planu podziału), bądź w trybie nadzoru sprawowanego z urzędu albo na podstawie art. 763² § 6 k.p.c. Również skutki materialnoprawne czynności komornika nie wywołują nieod-

⁹⁴ M. Cichorska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembrzusi, t. II, LEX 2020, art. 763².

⁹⁵ F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. 2, Toruń 1995, s. 10–11.

⁹⁶ Uchwała SN z 19.04.2007 r., III CZP 16/07, OSNC 2008/6, poz. 58.

⁹⁷ F. Zedler, *Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 k.p.c.*, NP 1975/7–8.

⁹⁸ I. Kunicki, *Wyłączenie komornika sądowego. Komentarz do art. 763² k.p.c. dodanego ustawą z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych*, PPE 2019/8, s. 62–63.

wracalnych skutków. W przypadku egzekucji z ruchomości sprzedaż dochodzi do skutku z chwilą udzielenia przybicia, jednakże w kilku wypadkach określonych przez prawo (art. 870 § 1 k.p.c.) przybicie ruchomości udzielone przez komornika podlega uchyleniu, a ponadto mimo udzielenia przybicia nabywca może zrzec się nabycia ruchomości, jeżeli skarga na przybicie nie zostanie rozstrzygnięta w ciągu dwóch tygodni (art. 870 § 3 k.p.c.). Dlatego też należy uznać, że w art. 763² § 5 k.p.c. chodzi o czynności, których skutki nie mogą być odwrócone w postępowaniu, w którym powstały, a konieczne jest wszczęcie innego postępowania sądowego, na przykład przeciwko nabywcy o wydanie rzeczy lub przeciwko wierzycielowi o wydanie pieniędzy uzyskanych z egzekucji.

Przedstawiony pogląd budzi zastrzeżenia. Rzeczywiście w Kodeksie postępowania cywilnego uregulowano wypadki, w których mimo udzielenia przez komornika przybicia podlega ono uchyleniu. Są to jednak przepisy szczególne, które, jak każde tego rodzaju regulacje, nie podlegają wykładni rozszerzającej. Nie sposób przyjąć, że również w wypadku dokonania przez komornika błędnej oceny wniosku o jego wyłączenie i dokonania czynności, która pociągałaby za sobą nieodwracalne skutki, dopuszczalne jest pozbawienie osoby trzeciej praw, które nabyła ona w wyniku udzielenia na jej rzecz przybicia. Pozostaje przy tym bez znaczenia, czy tego rodzaju ingerencja sądu miałaby nastąpić w postępowaniu egzekucyjnym, w szczególności na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., czy też w odrębnym postępowaniu – w procesie o wydanie nabytej ruchomości. Nie wskazano przy tym, w przypadku inicjowania innego postępowania, jaka byłaby podstawa materialnoprawna skierowania przeciwko osobie trzeciej powództwa o wydanie nabytej ruchomości.

Brak jest też możliwości uchylenia lub zmiany czynności egzekucyjnych o charakterze wykonawczym (faktycznym, manualnym) po ich dokonaniu, takich jak otwarcie mieszkania i innych pomieszczeń i schowków dłużnika, przeszukanie jego rzeczy, mieszkania i schowków, przeszukania odzieży na dłużniku (art. 814 k.p.c.).

Natomiast uchylenie bądź zmiana przez sąd czynności komornika, która pociąga za sobą nieodwracalne skutki, w wyniku rozpoznania środków zaskarżenia jest możliwe, jednakże wyłącznie pod warunkiem, że środki takie zostaną wniesione. Nie w każdym przypadku wspomniany skutek możliwy będzie do osiągnięcia w drodze nadzoru sądu sprawowanego na podstawie art. 763² § 6 k.p.c., albowiem sąd może nie posiadać wiedzy o czynnościach dokonanych przez komornika, w szczególności gdy chodzi o czynności przeprowadzone już po przekazaniu przez komornika do sądu wniosku o jego wyłączenie, a przed jego rozpoznaniem⁹⁹.

Nie można też podzielić przedstawionego przez R. Reiwer¹⁰⁰ poglądu, że wykładnia art. 763² § 5 k.p.c. pozwala przyjąć, iż komornik, wobec którego złożono wniosek o wyłączenie wskazujący bezzwzględne przyczyny wyłączenia z art. 48 § 1 k.p.c., powinien powstrzymać się do czasu rozpoznania wniosku od jakichkolwiek czynności egzekucyjnych, jeżeli wniosek uznaje za zasadny. Identycznie powinien postąpić, jeżeli za zasadny uznaje wniosek oparty na treści art. 49 k.p.c. W przypadku zaś, gdy wniosek uważa za bezzasadny, komornik będzie miał możliwość podejmowania czynności, o ile nie pociągają one za sobą nieodwracalnych skutków. Te natomiast powołany autor wiąże na przykład z licytacyjną sprzedażą nieruchomości czy sprzedażą ruchomości w trybie licytacji elektronicznej. Natomiast w przypadku zarzucenia komornikowi braku bezstronności w oparciu o stosowany wprost art. 49 k.p.c. „komornik wprawdzie zawsze będzie mógł wykonywać do czasu rozpoznania wniosku przez sąd dalsze czynności (poza tymi o nieodwracalnych skutkach), ale powinien jednak wstrzymać się przynajmniej od części z nich, tych istotniejszych z punktu widzenia stron postępowania, wówczas gdy analiza wniosku prowadzi go do przekonania, iż zważywszy na okoliczności sprawy bardzo prawdopodobne jest uwzględnienie wniosku. Tylko ta-

⁹⁹ J. Świeczkowski, *Kilka uwag...*, s. 1035–1036.

¹⁰⁰ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Warszawa 2019, s. 775.

kie postępowanie można będzie uznać za zgodne z dobrem wymiaru sprawiedliwości. Jednocześnie w opisanym przypadku należy dopuścić podjęcie przez komornika czynności, których zaniechanie wiązałoby się z istotnym niebezpieczeństwem udaremnienia celu egzekucji. Stanowisko powyższe znajduje uzasadnienie pośrednio również w treści art. 763² § 2 k.p.c.¹⁰¹

Przedstawiony pogląd został słusznie zakwestionowany w piśmiennictwie¹⁰². Wskazano, że wbrew stanowisku autora komornik nie jest uprawniony do oceny zasadności wniosku o jego wyłączenie, a tym bardziej stopnia prawdopodobieństwa uwzględnienia tego wniosku przez sąd. Z treści art. 763² § 5 k.p.c. wynika jasno, że do czasu rozpoznania wniosku o wyłączenie może on podejmować dalsze czynności, z wyjątkiem czynności, które pociągałyby za sobą nieodwracalne skutki, chyba że wniosek w sposób oczywisty zmierza jedynie do przedłużenia postępowania.

Należy jednak dodać dalsze istotne argumenty przemawiające przeciwko zaprezentowanemu pogładowi. Przede wszystkim została przedstawiona wykładnia art. 763² § 5 k.p.c., która nie znajduje jakiegokolwiek uzasadnienia w treści powołanego przepisu. W żadnej bowiem sytuacji ustawa nie przewiduje dopuszczalności wstrzymania się od dokonywania jakichkolwiek czynności przez komornika, o wyłączenie którego został złożony wniosek, i to niezależnie od tego, jakie przyczyny zostały wskazane w uzasadnieniu wniosku o wyłączenie oraz jaka jest dokonana przez komornika ocena zasadności tych przyczyn i prawdopodobieństwa uwzględnienia przez sąd wniosku o jego wyłączenie¹⁰³.

Paweł Sławicki

Art. 763³. [Zasada ciągłości właściwości komornika]

§ 1. Komornik właściwy do prowadzenia egzekucji, zgodnie z przepisami niniejszego kodeksu, w chwili wszczęcia postępowania pozostaje właściwy do czasu jego zakończenia, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.

§ 2. Jeżeli w toku egzekucji świadczeń alimentacyjnych dłużnik zmienił miejsce zamieszkania, przeprowadzając się na obszar właściwości innego sądu apelacyjnego, a dalsze prowadzenie egzekucji wiązałoby się z nadmiernymi kosztami, komornik może przekazać sprawę do komornika właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli w rewirze, do którego sprawa zostaje przekazana, działa więcej niż jeden komornik, komornik doręczając odpis postanowienia jednocześnie wzywa wierzyciela, aby w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania wskazał komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. Jeżeli wierzyciel w powyższym terminie nie dokona wyboru komornika lub wskaże komornika, który nie jest właściwy, komornik przekazuje sprawę według własnego wyboru. Na wybór komornika z właściwego rewiru dłużnikowi skarga nie przysługuje.

1. Przepis wprowadza zasadę ciągłości właściwości miejscowej komornika sądowego w postępowaniu egzekucyjnym, tj. utrwała właściwość miejscową komornika, nawet gdy w toku postępowania zmieniły się podstawy właściwości¹⁰⁴. Komornik, który był właściwy do prowadzenia egzekucji w chwili złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji lub polecenia wszczęcia egzekucji, pozostaje właściwy mimo zmiany podstaw właściwości¹⁰⁵. Zasada ta przestaje obowiązywać w przypadku wystąpienia zbiegu egzekucji¹⁰⁶.

¹⁰¹ R. Reiwer [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Komentarz*, red. R. Reiwer, Legalis 2019, nb 22.

¹⁰² M. Lewandowski [w:] *Ustawa o komornikach sądowych. Ustawa o kosztach komorniczych. Kodeks Etyki Zawodowej Komornika Sądowego. Komentarz*, red. J. Świeczkowski, M. Świeczkowska-Wójcikowska, Warszawa 2020, s. 762–763.

¹⁰³ J. Świeczkowski, *Kilka uwag...*, s. 1036–1037.

¹⁰⁴ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 763³.

¹⁰⁵ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 763³.

¹⁰⁶ I. Gil [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Legalis 2023, art. 763³.

2. Wyjątek od zasady utrwalenia właściwości miejscowej komornika został wprowadzony w postępowaniach egzekucyjnych dotyczących świadczeń alimentacyjnych, które mogą być przekazane do innego komornika w przypadku zmiany miejsca zamieszkania dłużnika. Możliwe jest to, gdy dłużnik alimentacyjny wyprowadził się na obszar właściwości innego sądu apelacyjnego i tylko wtedy, gdy dalsze prowadzenie egzekucji wiązałoby się z nadmiernymi kosztami, w szczególności kosztami dojazdu do miejsca zamieszkania dłużnika¹⁰⁷. Powołany przepis nie dotyczy sytuacji, gdy wierzyciel skierował wniosek o wszczęcie egzekucji do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela zgodnie z art. 1081 § 1 k.p.c.¹⁰⁸ Komornik podejmuje decyzję o przekazaniu sprawy z urzędu¹⁰⁹. Wprowadzenie wyjątku w zakresie egzekucji świadczeń alimentacyjnych wynika zapewne z tego, że postępowania te często trwają przez długi okres z uwagi na brak możliwości umorzenia postępowania egzekucyjnego ze względu na bezskuteczność egzekucji (art. 1086 § 5 zdanie pierwsze k.p.c.).
3. Zgodnie z literalnym brzmieniem przepisu komornik powinien wezwać wierzyciela do wskazania właściwego komornika wraz z doręczeniem odpisu postanowienia. Wezwanie wierzyciela na tym etapie jest jednak niezasadne z uwagi na konieczność wskazania w postanowieniu o przekazaniu komornika, któremu sprawa jest przekazywana. W związku z tym należy rozumieć ten przepis w ten sposób, że komornik wzywa wierzyciela do wskazania komornika przed wydaniem postanowienia o przekazaniu sprawy¹¹⁰.
4. Skarga nie przysługuje na wybór komornika, któremu sprawa jest przekazywana przez komornika przekazującego sprawę w przypadku, gdy wierzyciel nie wskazał komornika, któremu sprawa powinna zostać przekazana. Nie wyłącza to skargi na czynność komornika w postaci przekazania sprawy¹¹¹. Skarga na powyższym zakresie podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna na podstawie art. 767³ § 1 k.p.c.
5. Powołany przepis nie dotyczy komornika wybranego na podstawie art. 10 u.k.s. W takim wypadku zmiana komornika może nastąpić w sytuacji opisanej w art. 10 ust. 9 u.k.s.¹¹²
6. Przepis dotyczy komornika, a zatem podstawą utrwalenia właściwości miejscowej, w sytuacji gdy organem egzekucyjnym jest sąd, będzie art. 15 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.¹¹³

Joanna Szachta

Art. 763⁴. [Przekazanie sprawy w przypadku stwierdzenia przez komornika swojej niewłaściwości]

Komornik, który stwierdzi swoją niewłaściwość, w postanowieniu o przekazaniu sprawy zgodnie z właściwością wskazuje komornika rewiru, do którego sprawa zostaje przekazana. Jeżeli w rewirze, do którego sprawa zostaje przekazana, działa więcej niż jeden komornik, doręczając odpis postanowienia stwierdzającego niewłaściwość, komornik jednocześnie wzywa wierzyciela, aby w terminie 7 dni od dorę-

¹⁰⁷ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 763³.

¹⁰⁸ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 763³.

¹⁰⁹ M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV. *Komentarz. Art. 730–1095¹*, red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 763³.

¹¹⁰ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 763³.

¹¹¹ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piskowska, LEX 2024, art. 763³; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 763³.

¹¹² A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 763³.

¹¹³ O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 763³.

czenia wezwania wskazał komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. Jeżeli wierzyciel w powyższym terminie nie dokona wyboru lub wskaże komornika, który nie jest właściwy, komornik przekazuje sprawę według własnego wyboru. Na wybór komornika z właściwego rewiru dłużnikowi skarga nie przysługuje.

1. Przepis został dodany z dniem 30.07.2020 r. na mocy nowelizacji z 11.09.2019 r. Jednocześnie ustawodawca tą samą nowelizacją postanowił uchylić art. 773¹ § 4 k.p.c., którego regulacja została przeniesiona do komentowanego przepisu. Projektodawcy podnosili niewłaściwe umiejscowienie dotychczasowego przepisu art. 773¹ § 4 k.p.c., który znajdował się przed 30.07.2020 r. wśród przepisów dotyczących rozstrzygania zbiegu między sądowymi organami egzekucyjnymi, choć nie dotyczył on sposobu rozstrzygania zbiegu.
2. Przepis aktualizuje się w przypadku, gdy komornik stwierdzi swoją niewłaściwość. Ustawodawca nie określił okresu, w którym znajduje on zastosowanie. Dlatego też należy uznać, że przekazanie sprawy w wyniku stwierdzenia swojej niewłaściwości przez komornika, do którego wniosek o wszczęcie egzekucji został skierowany, może nastąpić jeszcze przed wszczęciem egzekucji. Dłużnik, zgodnie z art. 805 § 1 k.p.c., zawiadamiany jest o wszczęciu egzekucji przy pierwszej czynności egzekucyjnej. Dlatego też w przypadku stwierdzenia niewłaściwości przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, czyli przed dokonaniem pierwszej czynności egzekucyjnej, odpis postanowienia o przekazaniu sprawy powinien zostać doręczony wyłącznie wierzycielowi. Odpisu nie doręcza się natomiast dłużnikowi, nie doszło jeszcze bowiem do wszczęcia egzekucji. Komornik, do którego sprawa zostaje przekazana, przy pierwszej czynności egzekucyjnej zawiadomi dłużnika o wszczęciu egzekucji. Natomiast w razie dokonania czynności egzekucyjnych przez komornika, odpis postanowienia o przekazaniu winien zostać doręczony dłużnikowi. Należy jednak mieć na względzie cel postępowania egzekucyjnego oraz pewnego rodzaju element zaskoczenia egzekucją – dlatego zawiadomienie o wszczęciu egzekucji doręczane jest przy pierwszej czynności egzekucyjnej, a nie przed tymi czynnościami. Sytuacje należy bowiem oceniać indywidualnie. Można wskazać następujący przykład: komornik dokonał zajęcia wynagrodzenia za pracę dłużnika, lecz okazało się, że dłużnik nie pracuje w danym miejscu; korespondencja przez dłużnika nie została podjęta z uwagi na nieprawidłowe wskazanie miejsca zamieszkania przez wierzyciela. W tym przypadku wydaje się, że komornik nie powinien doręczyć dłużnikowi na ustalony adres odpisu postanowienia stwierdzającego swą niewłaściwość, gdyż nie doszło do skutecznego zawiadomienia o wszczęciu egzekucji. Należy przy tym pamiętać, że dłużnikowi nie przysługuje skarga na wybór komornika z właściwego rewiru, dlatego też doręczenie odpisu postanowienia dłużnikowi pełni funkcję jedynie informacyjną.
3. Z uwagi na powyższe można stwierdzić, że komentowany przepis uwarunkowany jest niewłaściwością komornika w związku z brakiem wyraźnego oświadczenia wierzyciela o wyborze komornika (art. 10 u.k.s.) albo – przede wszystkim – niewłaściwością powstałą w wyniku żądania przez wierzyciela zastosowania określonego sposobu egzekucji (np. żądanie wszczęcia egzekucji z nieruchomości dłużnika przez komornika niewłaściwego, tj. niedziałającego przy sądzie, w okręgu którego nieruchomość jest położona)¹¹⁴.
4. Zgodnie z art. 8 ust. 3 u.k.s. w rewirze może działać więcej niż jeden komornik. Ustawodawca przewidział, że w takim przypadku, wierzyciel ma możliwość wskazania, któremu organowi egzekucyj-

¹¹⁴ Z. Woźniak, *Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności* [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2008, s. 18–22.

nemu sprawa ma zostać przekazana. Wówczas komornik doręczy wierzycielowi odpis postanowienia stwierdzającego swą niewłaściwość i jednocześnie wezwie wierzyciela, aby w terminie siedmiu dni od doręczenia wezwania wskazał komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. W praktyce zdarza się, że komornicy wzywają wierzyciela do wskazania komornika, do którego sprawa ma zostać przekazana, pod rygorem dokonania wyboru według własnego uznania. Co prawda znajduje to logiczne uzasadnienie, gdyż odpis postanowienia o przekazaniu doręczany jest dłużnikowi, który od razu ma informację, do którego komornika sprawa została przekazana, niemniej jednak aktualnie komornik został uprawniony – w razie gdy w rewirze działa kilku komorników – do stwierdzenia swej niewłaściwości i jednoczesnego wezwania wierzyciela do wskazania komornika, do którego sprawa ma zostać przekazana. Pismo wierzyciela, w którym zostanie wskazany komornik, będzie skutkowało przekazaniem sprawy do tego komornika, bez konieczności wydawania odrębnego postanowienia. Jeśli wierzyciel nie dokona wyboru w wyznaczonym terminie lub wybierze komornika niewłaściwego, wyboru dokona komornik dotychczas prowadzący sprawę. Wówczas komornik przekaze akta sprawy do wybranego komornika, bez konieczności wydawania kolejnego postanowienia¹¹⁵. Należy zwrócić uwagę na pewien mankament, gdyż wierzyciel nie będzie miał wiedzy, do którego komornika (wskazanego z imienia i nazwiska) sprawa została przekazana, na co jednak wierzyciel, jako gestor postępowania egzekucyjnego, godzi się (nie ustosunkował się do wezwania). Trzeba także zaznaczyć, że komornik, do którego sprawa zostanie przekazana, wezwie wierzyciela do uiszczenia zaliczki na czynności powodujące wydatki czy choćby na korespondencję, a więc także w ten sposób wierzyciel zaczerpnie wiedzę na temat tego, do którego komornika sprawa została przekazana, jeśli na wcześniejszym etapie zachowywał się biernie i nie podjął czynności w związku z wezwaniem komornika, który wcześniej prowadził egzekucję.

5. Na gruncie komentowanego przepisu wierzyciel ma możliwość dokonania wyboru organu egzekucyjnego, ale nie jest to wybór komornika w rozumieniu art. 10 § 1 u.k.s. Wierzyciel jako dysponent postępowania egzekucyjnego może wskazać komornika, do którego sprawa ma zostać przekazana, gdyż w terminie siedmiu dni od doręczenia wezwania do wskazania komornika może powziąć informację o komornikach działających w określonym rewirze oraz czynnikach, które są dla niego decydujące przy wyborze komornika, na przykład skuteczności, dostępie do elektronicznych baz danych.
6. Komentowana regulacja nie dotyczy zbiegu egzekucji, a stwierdzenia niewłaściwości przez komornika, do którego złożono wniosek o wszczęcie egzekucji. Właściwość komornika może być właściwością ogólną (np. art. 844 k.p.c.), wyłączną (np. art. 921 § 1 k.p.c.) lub przemienneą (np. art. 1081 k.p.c.). Chociażby egzekucja z ruchomości czy wierzytelności należy do komornika ogólnej właściwości dłużnika. Natomiast jeśli dłużnik nie ma miejsca zamieszkania, siedziby lub oddziału na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, do przeprowadzenia egzekucji właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości. W przypadku egzekucji z wierzytelności, w razie braku podstaw do oznaczenia właściwości ogólnej dłużnika, egzekucja należy do komornika sądu właściwości ogólnej osoby zobowiązanej względem dłużnika. Gdyby takiej osoby nie było, egzekucja należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa. Gdy wykonanie prawa związane jest z posiadaniem dokumentu, właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu dokument się znajduje. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego precyzyjnie regulują właściwość organu egzekucyjnego. Przykładowo jeśli komornik ustali, w razie skierowania przez wierzyciela wniosku o wszczęcie egzekucji do komornika właści-

¹¹⁵ Odmienne A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. M. Manowska, Warszawa 2013, art. 773¹.

wości ogólnej (na podstawie wskazanych we wniosku o wszczęcie egzekucji informacji), że nie jest komornikiem właściwości ogólnej (dłużnik zamieszkuje poza rewirem komornika, brak jest ruchomości w miejscu określonym według reguł wskazanych w art. 844 § 1 k.p.c.), to komornik może wówczas przekazać sprawę do innego komornika, zgodnie z właściwością. Częstokroć bywa tak, że przyjmuje się, iż miejsce zamieszkania dłużnika podane we wniosku o wszczęcie egzekucji przez wierzyciela przesądza o właściwości komornika. Zdarza się, że adres jest nieaktualny i w momencie wszczęcia postępowania egzekucyjnego dłużnik nie zamieszkiwał w rewirze działania komornika, do którego wniosek o wszczęcie egzekucji został skierowany. Organ egzekucyjny bada bowiem swą właściwość z urzędu.

7. Komornik właściwy według przepisów kodeksu, któremu sprawa zostanie przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu i nie może odmówić przyjęcia sprawy (art. 200 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
8. Zasadniczo na czynność komornika przysługuje skarga stronie lub innej osobie, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone, chyba że ustawa stanowi inaczej. Komentowana regulacja wprowadza ograniczenie zaskarżenia czynności komornika. Dłużnikowi bowiem nie przysługuje skarga na wybór komornika z właściwego rewiru, co przeciwdziała skargom składanym przez dłużników li tylko w celu przedłużenia postępowania egzekucyjnego. Skarga, wobec braku odmiennego uregulowania, będzie przysługiwać wierzycielowi na ogólnych zasadach. Jednakże skarga złożona przez wierzyciela na wybór komornika – wobec wyboru dokonanego przez wierzyciela lub następczego wyboru dokonanego przez komornika przekazującego sprawę z uwagi na brak wskazania komornika przez wierzyciela – winna zostać odrzucona jako niedopuszczalna. Przepis prawa zarówno uprawnia, jak i obliuguje komornika albo do przekazania sprawy komornikowi wskazanemu przez wierzyciela w przypadku określonym w komentowanym przepisie, albo – w razie niewskazania organu egzekucyjnego przez wierzyciela – do dokonania wyboru komornika przez komornika dotychczas prowadzącego sprawę. Skoro wierzyciel nie dokonał wyboru, to musi się liczyć z jego dokonaniem przez komornika. Skargę może złożyć wierzyciel, jeśli jego prawa zostały naruszone bądź zagrożone. W omawianym przypadku nie dojdzie ani do naruszenia, ani do zagrożenia praw wierzyciela, dlatego też nie posiada on interesu prawnego¹¹⁶ w zaskarżeniu dokonanej przez komornika czynności w postaci przekazania sprawy do komornika. Analogicznie rzecz ma się w sytuacji, gdy w rewirze, do którego sprawa ma zostać przekazana, działa wyłącznie jeden komornik. Nie jest wtedy możliwe dokonanie wyboru komornika ani przez wierzyciela, ani następczo przez komornika. W takim razie, gdyby wierzyciel złożył skargę na czynności komornika, winna ona także podlegać odrzuceniu¹¹⁷.

Paweł Sławicki

Art. 764. [Upomnienie, wydalenie, grzywna]

Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalic osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W przypadku niezastosowania się do wezwania do wydalenia z miejsca czynności komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do tysiąca złotych.

¹¹⁶ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV. *Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, s. 138.

¹¹⁷ Tak też J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. IV. Komentarz. Art. 730–1095¹*, red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 773¹, nb 20; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. II. Komentarz. Art. 730–1217*, red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 773¹, nb 3; odmiennie H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Ereciński, s. 138, który wskazuje, że skarga podlega oddaleniu.

1. Środki porządkowe mogą być stosowane wobec wszystkich osób obecnych przy czynnościach komornika, a zatem stron, innych uczestników oraz osób trzecich¹¹⁸. Środki porządkowe mogą być stosowane w toku pełnienia czynności egzekucyjnych zarówno w biurze, jak i poza nim¹¹⁹.
2. W przypadku wydalenia dłużnika komornik powinien przywołać świadków w trybie art. 812 § 2 k.p.c.¹²⁰
3. Zarządzenia porządkowe w postaci upomnienia i wydalenia powinny zostać odnotowane w protokole¹²¹.
4. Ukaranie grzywną może nastąpić po uprzednim upomnieniu, a następnie wydaleniu osoby¹²².
5. Kara grzywny nie może być zastosowana do osoby, której przysługuje immunitet procesowy¹²³. Kara grzywny nie może być zatem stosowana wobec sędziego, ławnika, prokuratora, adwokata, radcy prawnego, radcy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wobec osób, do których stosuje się przepisy o prokuraturze. Osoby takie mogą ewentualnie ponosić odpowiedzialność dyscyplinarną¹²⁴. Do katalogu tych osób należy również zaliczyć asesora sądowego, referendarza sądowego oraz aplikantów adwokackich i radcowskich.
6. Grzywna jest nakładana w formie postanowienia, na które przysługuje skarga na czynność komornika, przy czym postanowienie może zostać zawarte w protokole bez konieczności wydawania go w odrębnej formie¹²⁵. Nie jest prawidłowa praktyka zamieszczania postanowienia w protokole, a następnie – przykładowo już po powrocie do kancelarii – ponowne wydanie postanowienia w odrębnym dokumencie o tożsamej treści.

¹¹⁸ H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 764; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 764; Z. Szczurek [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. Z. Szczurek, Sopot 2017, s. 139; jak się wydaje, odmiennie E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 764, która ogranicza rozumienie osoby do strony i uczestnika postępowania. Przykłady niewłaściwego zachowania, o jakim mowa w komentowanym przepisie, podają I. Gil [w:] *Kodeks...*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Legalis 2024, art. 764 oraz M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 764.

¹¹⁹ Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, s. 139.

¹²⁰ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 764; Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, s. 140.

¹²¹ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 764.

¹²² E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, art. 764.

¹²³ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 764.

¹²⁴ H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 764; M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 764; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 764.

¹²⁵ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II..., red. O.M. Piaskowska, LEX 2024, red. T. Szanciło, art. 764; Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, s. 140; M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 764; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 764; jak się wydaje, tak również O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 764; odmiennie D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szanciło, Legalis 2023, art. 764 oraz, jak się wydaje, D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, LEX 2021, art. 764.

7. Na upomnienie nie przysługuje skarga, a na czynność komornika w postaci wydalenia skarga przysługuje¹²⁶. Należy przyjąć, że skarga nie przysługuje na upomnienie, albowiem nie jest to czynność, a jedynie uprzedzenie o możliwości podjęcia czynności w postaci wydalenia osoby, samo zaś upomnienie nie pociąga za sobą żadnych negatywnych konsekwencji poza tym, że po jego udzieleniu możliwe jest wydalenie osoby. Skarga przysługuje na czynność wydalenia, gdyż czynność taka może pozbawić osobę możliwości podejmowania działań podczas czynności komornika, co wpływa na jej prawa. W literaturze podnoszone są głosy, że czynność ta jest nieodwracalna, a zatem brak podstaw do jej oceny w toku postępowania ze skargi na czynność komornika, a poza stwierdzeniem nieprawidłowości działania komornika brak możliwości uchylenia jej skutków. Stanowisko takie nie jest prawidłowe, albowiem stwierdzenie nieprawidłowości w zakresie wydalenia osoby może skutkować uznaniem dalszych czynności, które z niej wynikają za nieprawidłowe, co może przykładowo prowadzić do konieczności powtórzenia czynności z udziałem osoby nieprawidłowo wydalonej lub zagwarantowania ochrony jej praw w inny sposób.
8. Komornik nie ma obowiązku powiadamiania strony o czynności podjętej w czasie nieobecności strony spowodowanej jej wydaleniem¹²⁷.

Piotr Blus

Art. 765. [Pomoc policji lub innych organów]

§ 1. W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, z wyjątkiem żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremnieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.

§ 1¹. Policja udziela komornikowi, na jego wezwanie, pomocy przy czynnościach egzekucyjnych. W przypadku stwierdzenia okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, Policja niezwłocznie powiadamia prezesa właściwego sądu rejonowego i żąda od komornika wpisania zastrzeżeń do protokołu czynności.

§ 1². Otwarcia lub przeszukania mieszkania dłużnika komornik dokonuje wyłącznie w asyście Policji.

§ 2. Sposób udzielania pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, przypadki, w których należy udzielić komornikowi pomocy, sposób postępowania, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej realizacji, a także sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów, określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku udzielania pomocy przez Policję lub Straż Graniczną;
- 2) Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku udzielania pomocy przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe;
- 3) Prezes Rady Ministrów w przypadku udzielania pomocy przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu.

§ 3. W rozporządzeniu, o którym mowa w § 2, należy uwzględnić gwarancję bezpieczeństwa komornika i uczestników postępowania, poszanowania godności osób biorących udział w czynnościach egzekucyjnych, odpowiednie terminy wyznaczania czynności i występowania o udzielenie pomocy, objęcie dokumentacją przebiegu czynności i udziału w nich funkcjonariuszy udzielających pomocy oraz wskazanie organów, na których rachunek przekazywane są należności zaliczane do kosztów egzekucji.

¹²⁶ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 764; Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, s. 140; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 764. Skargi na wydalenie nie dopuszczają D. Zawitkowski [w:] *Kodeks...*, art. 764 i M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV..., red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 764. O. Marcewicz dopuszcza zaś skargę na wszystkie czynności porządkowe, również na upomnienie. Zob. O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 764.

¹²⁷ H. Pietrkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 764.

1. Komentowany przepis, zamieszczony w przepisach ogólnych dotyczących organów egzekucyjnych, ich właściwości i postępowania (dział I w tytule I części trzeciej Kodeksu postępowania cywilnego), reguluje istotną kwestę pomocy i asysty Policji w czynnościach egzekucyjnych podejmowanych przez komornika sądowego. Treść regulacji nie czyni z Policji odrębnego organu egzekucyjnego, mającego samodzielne kompetencje w toku postępowania egzekucyjnego. Policja ma status **podmiotu pomocniczego**¹²⁸, który w toku egzekucji podejmuje działania wyłącznie na wezwanie komornika sądowego.
2. Treść unormowania wyrażonego w § 1 przepisu daje wyraz zasadzie, że **komornik sądowy nie jest uprawniony do stosowania środków przymusu osobistego** w toku egzekucji¹²⁹. W razie napotkania oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Choć brzmienie przepisu wskazuje na uprawnienie komornika w tym zakresie, to nie ma wątpliwości, że jeśli komornik sądowy zmierza do przełamania oporu dłużnika, wezwanie Policji jest w tym celu obowiązkowe. W nauce wyjaśniono, że celem tej regulacji jest z jednej strony umożliwienie wykonania czynności egzekucyjnych, których nie można byłoby przeprowadzić z powodu oporu dłużnika, z drugiej zaś zapewnienie ochrony komornikowi sądowemu i towarzyszącym mu osobom¹³⁰. Stanowisko to zasługuje na akceptację, choć przepis takiego celu wezwania funkcjonariuszy Policji nie wymienia. Zapewnienie bezpieczeństwa jest jednak ogólnym zadaniem Policji (art. 1 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o Policji), toteż należy przyjąć, że realizuje się ono również w szczególnych warunkach określonych w treści komentowanego przepisu.
3. Opór uzasadniający wezwanie Policji **może przybrać postać czynną** (napaść na komornika sądowego, naruszenie jego nietykalności cielesnej), **jak i bierną**, na przykład odmowa wydania egzekwowanej ruchomości lub odmowa wpuszczenia do lokalu lub pomieszczenia¹³¹. Opór ten nie musi pochodzić od dłużnika, przepis bowiem takiego ograniczenia nie wymienia. Wezwanie Policji jest uzasadnione również wówczas, gdy zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że komornik na opór taki natrafi, o czym wprost stanowi przepis § 2 ust. 1 r.u.p.k.p. Ocena, czy zaistniał opór uzasadniający wezwanie Policji, **należy do wyłącznej kompetencji komornika sądowego**¹³², a organ wezwany do jej udzielenia nie może inaczej ocenić ani skontrolować potrzeby udzielenia pomocy i jest związany żądaniem organu egzekucyjnego¹³³.
4. Jeśli opór stawia **osoba wojskowa**, należy wezwać na pomoc właściwy organ wojskowy, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego. W takiej sytuacji konieczne i wystarczające będzie wezwanie funkcjonariuszy Policji. Obowiązek wezwania organu wojskowego nie dotyczy **żołnierza pełniącego terytorialną służbę wojskową dyspozycyjnie**. Pod tym enigmatycznym określeniem należy rozumieć żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej, pełni-

¹²⁸ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 765, nb 1; M. Lewandowski, *Udział Policji w czynnościach egzekucyjnych w świetle zmian dokonanych ustawą z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych* (Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.), PPE 2019/12, Legalis.

¹²⁹ A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 765, nb 1; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV. Artykuły 730–1088, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 765, nb 1, s. 201; D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szanciło, Legalis 2023, art. 765, nb 1.

¹³⁰ Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, art. 765, nb 4, s. 142; D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. IV..., red. T. Wiśniewski, art. 765, nb 1, s. 201.

¹³¹ S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 765, nb 1.

¹³² Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, art. 765, nb 3, s. 142.

¹³³ M. Michalska-Marciniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IV. *Komentarz. Art. 730–1095*¹, red. A. Marciniak, Legalis 2020, art. 765, nb 1, s. 280.

cych służbę na podstawie art. 170–171 u.o.O. Przepisy te wprowadzają rozróżnienie na żołnierzy pełniących służbę dyspozycyjnie i rotacyjnie. Rotacyjnie pełni służbę ten żołnierz, który przebywa w jednostce wojskowej lub innym miejscu określonym przez dowódcę jednostki w określonych przez dowódcę jednostki dniach służby (art. 171 ust. 2 u.o.O.), dyspozycyjnie zaś ten, który przebywa poza jednostką wojskową, pozostając w gotowości do stawienia się do służby pełnionej rotacyjnie (art. 171 ust. 4 u.o.O.). *Ratio legis* tego odejścia od ustawowego wyjątku wydaje się zrozumiałe, gdyż żołnierz Wojsk Obrony Terytorialnej pełniący służbę dyspozycyjnie w istocie pozostaje jedynie w gotowości do pełnienia służby, nie wykazuje więc atrybutów żołnierza w codziennej aktywności. Sama regulacja jest jednak nadmiernie skomplikowana, a przez to mało zrozumiała i trudna do stosowania w praktyce. Należałoby postulować jej ujednolicenie w kierunku zaliczenia wszystkich żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej do kategorii osób wojskowych w rozumieniu tego przepisu, zwłaszcza że, na co należy zwrócić uwagę, pojęcie to jest szersze aniżeli pojęcie żołnierza w czynnej służbie wojskowej (zob. np. art. 1057 § 2 k.p.c.).

5. Na mocy art. 261 pkt 6 u.k.s. do komentowanego przepisu dodano § 1¹ oraz 1², przewidujące odpowiednio możliwość udzielenia przez Policję pomocy przy czynnościach egzekucyjnych oraz obowiązkową asystę przy otwarciu lub przeszukaniu mieszkania dłużnika. Unormowania te weszły w życie w 1.01.2019 r. Sposób ich redakcji oraz ich wykładnia budzą wątpliwości w doktrynie. Zgodnie z art. 765 § 1¹ k.p.c. Policja ma **obowiązek udzielić pomocy komornikowi, na jego wezwanie, przy każdej czynności egzekucyjnej**, niezależnie od tego, czy doszło do oporu ze strony dłużnika lub innych osób. Literalnie odczytanie tego unormowania prowadzi do wniosku, że jest to przepis ogólny względem regulacji zawartej w art. 765 § 1 k.p.c., co może prowadzić do wątpliwości w zakresie relacji obu tych unormowań, a nawet celowości dalszego obowiązywania § 1. Ustawodawca nie wskazał w tym wypadku, na czym ma polegać pomoc Policji i w jakim celu jest wzywana, co słusznie jest krytykowane w doktrynie¹³⁴.
6. Wydaje się, że zasadniczym celem dodania do komentowanego przepisu nowej jednostki redakcyjnej (§ 1¹), było wprowadzenie dalszej regulacji tam zawartej, nakładającej na Policję obowiązek niezwłocznego powiadomienia prezesa właściwego sądu rejonowego o stwierdzeniu okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa oraz obowiązek żądania od komornika wpisania zastrzeżeń do protokołu czynności. W toku prac legislacyjnych postulowano nawet, aby przyznać funkcjonariuszom Policji prawo do wstrzymania czynności organu egzekucyjnego na polecenie funkcjonariusza¹³⁵. Szczęśliwie jednak, pod wpływem wielostronnej krytyki, z tego niefortunnego zamysłu zrezygnowano. Istniejące unormowanie zakłada zatem obowiązek reagowania wyłącznie w sytuacjach stwierdzenia okoliczności uzasadniających podejrzenie popełnienia przestępstwa, a formy tej reakcji przybierają postać wyłącznie informacyjno-sygnalizacyjną. Niewątpliwie na tej podstawie Policja nie ma prawa ingerencji w tok czynności egzekucyjnych. Regulacja ta spotkała się w literaturze z mocną krytyką, ze wskazaniem, że przepisy przewidują obowiązek denuncjacji¹³⁶ lub że ich rolą jest wywołanie „efektu mrożącego” przez samo tylko żądanie wpisania zastrzeżenia do protokołu oraz że regulacja ta daje wyraz uprawnieniom kontrolnym Policji względem komornika¹³⁷. Jakkolwiek przepis zasługuje na krytykę, to jednak trudno w nim

¹³⁴ Zob. szerzej M. Lewandowski, *Udział...*, Legalis.

¹³⁵ Zob. szerzej M. Borek [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, red. T. Zembrzusi, t. II, Warszawa 2020, art. 765, s. 1443.

¹³⁶ K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks...*, Legalis 2024, art. 765, nb 4.

¹³⁷ M. Lewandowski, *Udział...*, Legalis.

dopatrywać się daleko idących form kontroli czynności organu egzekucyjnego. Przeciwnie, regulacja ta, jak się wydaje, w istotnej części jedynie dubluje uprawnienia i tak już przysługujące Policji na mocy unormowań ogólnych (art. 14–15 ustawy o Policji, art. 244, 304 k.p.k.), **nie dając przy tym, słusznie, żadnych form kontroli nad czynnościami komornika sądowego**, bo z pewnością czynnością kontrolną nie jest żądanie wpisania zastrzeżenia do protokołu czynności. W praktyce zresztą można wątpić, że przepis ten znajdzie zastosowanie, poza może ewidentnymi przypadkami naruszenia prawa, gdy i tak podjęte zostałyby czynności na mocy wskazanych przepisów ogólnych, gdyż funkcjonariusze Policji w celu jego stosowania powinni posiadać kompetencje z dziedziny przepisów regulujących postępowanie egzekucyjne¹³⁸.

7. Zgodnie z § 1² komentowanego przepisu **otwarcia lub przeszukania mieszkania dłużnika komornik dokonuje wyłącznie w asyście Policji**. Użycie sformułowania „w asyście Policji” może wywoływać wątpliwości interpretacyjne. Wskazuje się bowiem, że termin ten był dotychczas zastrzeżony dla czynności podejmowanych na podstawie art. 811 k.p.c., tj. dokonywania czynności egzekucyjnych na terenie budynków wojskowych oraz zajmowanych przez Policję i inne służby państwowe¹³⁹. Asystowanie z kolei jest inną formą czynności niż udzielanie pomocy, gdyż polega na zapewnieniu odpowiednich warunków dokonywania czynności, umożliwieniu dostępu do określonych miejsc i towarzyszeniu czynnościom organu¹⁴⁰.
8. Unormowanie § 1² budzi także istotne wątpliwości co do wykładni pojęcia „otwarcie lub przeszukanie mieszkania dłużnika”, nie jest bowiem jasne, czy obejmuje ono swoim zakresem mieszkanie należące do dłużnika (na podstawie dowolnego tytułu prawnego), czy także mieszkanie faktycznie zajmowane przez dłużnika (niezależnie od tytułu prawnego, a nawet bez jakiegokolwiek tytułu prawnego). Ma to szczególne znaczenie w przypadku wykonywania obowiązku opróżnienia i wydania przez dłużnika lokalu mieszkalnego, gdzie z reguły dłużnikowi nie służy już tytuł prawny do zajmowanego lokalu. W literaturze przyjęto, że przepis ten znajduje zastosowanie także w takich sytuacjach¹⁴¹. Wynikałoby z tego, że w przypadku każdej eksmisji asysta Policji jest obowiązkowa. Stanowiska tego nie można jednak podzielić. Ogólną bowiem podstawą zasięgnięcia pomocy organów Policji jest stwierdzenie oporu lub przypuszczenie, że opór taki nastąpi, względnie potrzeba pomocy przy czynnościach egzekucyjnych. Okoliczności te mogą, lecz nie muszą występować w konkretnej sprawie egzekucyjnej. Wyrażenie ustawowe „mieszkanie dłużnika” powinno być zatem interpretowane ścieśniająco, jako mieszkanie należące do dłużnika, a nie tylko przezeń zajmowane, zgodnie z ogólną zasadą wykładni przepisów o charakterze wyjątkowym, a do takich należy niewątpliwie unormowanie zawarte w art. 765 § 1² k.p.c. Wykładnia ta nie uchybia oczywiście prawu komornika sądowego do wezwania pomocy Policji przy czynnościach egzekucyjnych prowadzonych na podstawie art. 1046 k.p.c. (na podstawie art. 765 § 1 lub 1¹ k.p.c.), nie ma jednak podstaw, aby przyjąć, że w każdej takiej sprawie udział funkcjonariuszy Policji jest obowiązkowy.

¹³⁸ E. Jaceczko [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie egzekucyjne. Międzynarodowe postępowanie cywilne. Sąd polubowny (arbitrażowy). Komentarz aktualizowany*, red. O.M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 765, nb 4, s. 65.

¹³⁹ A. Olaś, *Prawo do asystencji przy czynnościach egzekucyjnych komornika w sądowym postępowaniu egzekucyjnym*, PPE 2023/4.

¹⁴⁰ M. Dubiel, *Asysta i pomoc organów wojskowych w egzekucji sądowej*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2022/3, s. 22–34.

¹⁴¹ Tak E. Jaceczko [w:] *Kodeks...*, red. O.M. Piaskowska, art. 765, nb 3, s. 65.

9. Szczegółowe kwestie związane ze sposobem udzielenia pomocy komornikowi sądowemu, przypadki, w których należy jej udzielić, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej dokumentowania oraz rozliczania związanych z tym kosztów zostały unormowane w aktach wykonawczych wydawanych na podstawie delegacji ustawowej z art. 765 § 2 i 3 k.p.c. Do aktów tych należą:
- 1) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 15.03.2019 r. w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Policję lub Straż Graniczną przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych;
 - 2) rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z 7.04.2010 r. w sprawie udzielania pomocy komornikowi przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych¹⁴²;
 - 3) rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 18.03.2004 r. w sprawie udzielania pomocy lub asystowania komornikowi przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych¹⁴³.
10. Z treści szczegółowych przepisów rozporządzeń wykonawczych wynika kilka istotnych zasad uszczegóławiających reguły udzielenia pomocy komornikowi sądowemu przez uprawnione służby. Pomocy udziela właściwa jednostka Policji na pisemne wezwanie do udzielenia pomocy z dołączonym odpisem tytułu wykonawczego, na podstawie którego prowadzona jest egzekucja, otrzymane na co najmniej siedem dni przed terminem czynności (§ 4 ust. 1 r.u.p.k.p.). W pilnych przypadkach, zwłaszcza gdy zwłoka groziłaby udaremnieniem egzekucji, pomoc udzielana jest na ustne wezwanie (§ 4 ust. 2 r.u.p.k.p.). Funkcjonariusz, który udziela pomocy, **ma obowiązek wyjaśnić, czy komornik jest uprawniony do prowadzenia egzekucji**. W tym celu może żądać okazania właściwego dokumentu, a zwłaszcza legitymacji służbowej (§ 5 r.u.p.k.p.). Właściwie to ten ostatni przepis stanowi istotny instrument policyjnej kontroli czynności komornika, idący dalej niż unormowanie wyrażone w treści art. 765 § 1¹ k.p.c. Regulacja zawarta w przepisie wykonawczym budzi istotne zastrzeżenia. W szczególności można wątpić, czy przyznanie funkcjonariuszowi kompetencji do wyjaśnienia uprawnień komornika mieści się w zakresie delegacji ustawowej, której ramy zostały wyraźnie określone w art. 765 § 2 k.p.c.
11. Pomoc organów Policji i innych służb mundurowych **stanowi jeden z wydatków w toku postępowania egzekucyjnego** (art. 6 ust. 6 u.k.k.), którego wysokość została określona między innymi w § 7 ust. 1 r.u.p.k.p. na poziomie stawki zryczałtowanej w wysokości 1,5% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Uwzględniając wysokość tego wynagrodzenia w roku 2024 r., ustaloną w obwieszczeniu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z 22.01.2025 r. w sprawie przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w czwartym kwartale 2024 r.¹⁴⁴, trzeba wskazać, że zryczałtowana stawka za udzielenie pomocy w roku 2025 r. wynosi 128,23 zł. Kwota ta będzie stanowić składnik kosztów egzekucji w rozumieniu art. 770 § 1 k.p.c., podlegający rozliczeniu w postanowieniu o ukończeniu lub umorzeniu postępowania (art. 816 § 1 i 3 k.p.c.), a objęty uprzednio zaliczką uiszczaną przez wierzyciela na wezwanie komornika sądowego, na podstawie art. 7 u.k.k.

¹⁴² Dz.U. Nr 76, poz. 495.

¹⁴³ Dz.U. Nr 49, poz. 469 ze zm.

¹⁴⁴ M.P. z 2025 r. poz. 84.

Art. 766. [Posiedzenia sądu]

Sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie postanowień.

1. Zasadą jest rozpoznawanie spraw w postępowaniu egzekucyjnym na posiedzeniu niejawnym (zarówno wtedy, gdy sąd jest organem egzekucyjnym, jak i wówczas, gdy działa jako sąd egzekucyjny)¹⁴⁵. Sąd jest uprawniony do skierowania sprawy na rozprawę lub posiedzenie jawne niebędące rozprawą, jeżeli uzna, że zachodzi taka potrzeba, przy czym nie jest w tym zakresie związany wnioskami stron postępowania egzekucyjnego.
2. Sąd rozpoznaje sprawę na rozprawie wtedy, gdy przepis tak stanowi, przy czym sytuacje takie mają charakter wyjątkowy¹⁴⁶. Aktualnie obligatoryjne jest rozpoznanie na rozprawie wniosku o wydanie tytułu wykonawczego w miejsce utraconego (art. 794 zdanie pierwsze k.p.c.) oraz oznaczenie maksymalnej wysokości kosztów czynności w toku postępowania o egzekucję czynności zastępowalnej (art. 1049 § 1⁴ k.p.c.). Należy pamiętać, że przeprowadzenie rozprawy było konieczne w sprawach ze skargi na czynność komornika w przedmiocie ukarania grzywną, a przepis art. 768 w brzmieniu sprzed 8.09.2016 r. znajduje zastosowanie do postępowań egzekucyjnych wszczętych i niezakończonych przed 8.09.2016 r. (art. 21 ust. 1 nowelizacji z 10.07.2015 r.). Z kolei na posiedzeniu jawnym niebędącym rozprawą wydaje się postanowienie co do przybicia (art. 987 k.p.c.), przy czym nie dotyczy to przybicia po licytacji elektronicznej (art. 986¹⁰ § 1 k.p.c.) oraz wydania postanowienia po wstrzymaniu udzielenia przybicia (art. 988 § 2 w zw. z art. 996 k.p.c.). Posiedzenie jawne powinno być także wyznaczone przed udzieleniem przybicia na rzecz przejmującego, gdy przejęcie nieruchomości na własność ma nastąpić po niedośćciu do skutku drugiej licytacji (art. 989 k.p.c.), albowiem sąd wysłuchuje wnioskodawcę oraz uczestników, jeżeli stawia się na posiedzenie.
3. W literaturze jako przykład uzasadnionego wyznaczenia posiedzenia jawnego wskazuje się przesłuchanie biegłego przybranego przez komornika do oszacowania nieruchomości¹⁴⁷.
4. Referendarz sądowy rozpoznający sprawę w postępowaniu egzekucyjnym również może skierować sprawę na posiedzenie jawne niebędące rozprawą. Wątpliwości może budzić skierowanie sprawy na rozprawę. Referendarz sądowy ma kompetencje w wielu różnych postępowaniach, jednak – jeżeli postanowienie nie może być wydane na posiedzeniu niejawnym – referendarz sądowy rozpoznaje sprawę na posiedzeniu jawnym niebędącym rozprawą (np. wyjawienie majątku; zob. art. 915 § 1 k.p.c.). Wydaje się zatem, że referendarz sądowy nie jest uprawniony do wyznaczenia rozprawy¹⁴⁸, a w przypadku, gdy uzna za konieczne rozpoznanie sprawy na posiedzeniu jawnym, powinno to być posiedzenie jawne niebędące rozprawą. Referendarz sądowy wykonuje zadania z zakresu ochrony prawnej, wszelkie zaś niezbędne czynności w tym zakresie, w tym wysłuchanie stron po-

¹⁴⁵ Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, 2017, s. 143; S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. J. Jankowski, Legalis 2019, art. 766. Odmiennie H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. V..., red. T. Ereciński, LEX 2016, art. 766, który wskazuje, że przepis dotyczy sądu działającego jako organ egzekucyjny.

¹⁴⁶ E. Jaceczko [w:] *Kodeks...*, red. O.M. Piaskowska, LEX 2023, art. 766; postanowienie SA w Katowicach z 18.03.2013 r., V ACz 168/13, LEX nr 1292657.

¹⁴⁷ D. Olczak-Dąbrowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II..., red. T. Szancilo, Legalis 2023, art. 766.

¹⁴⁸ Odmiennie K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *System Postępowania Cywilnego*, t. 8. *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, Legalis 2021, art. 766.

stępowania egzekucyjnego, mogą nastąpić na posiedzeniu jawnym niebędącym rozprawą. Przyjęcie takiego założenia skutkowałoby uznaniem, że referendarz sądowy nie jest uprawniony do rozpoznawania wniosku o wydanie tytułu wykonawczego w miejsce utraconego, mimo że wyłączenie to nie wynika wprost z przepisu art. 759 § 1¹ k.p.c.¹⁴⁹

5. W sytuacji gdy zachodzi potrzeba wysłuchania stron, może się to odbyć albo przez sporządzenie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej strony, albo przez złożenie oświadczenia na piśmie (art. 760 § 2 k.p.c.; zob. również art. 226¹ pkt 2 lit. a k.p.c.). Sąd lub referendarz sądowy wzywa strony do złożenia oświadczeń na piśmie w określonym terminie pod rygorem przyjęcia, że zostały wysłuchane.
6. Według I. Gil brak wysłuchania osób zainteresowanych na posiedzeniu jawnym po wniesieniu zarzutów do planu podziału (art. 1028 § 2 k.p.c.) skutkuje nieważnością postępowania, albowiem art. 766 k.p.c. nie przewiduje możliwości wysłuchania stron na posiedzeniu niejawnym¹⁵⁰. Wydaje się, że pogląd ten nie jest uzasadniony, gdyż art. 760 § 2 k.p.c. przewiduje możliwość złożenia oświadczeń na piśmie w każdej sytuacji, gdy przepis wymaga wysłuchania stron. Artykuł 1028 § 2 k.p.c. przewiduje obowiązek wysłuchania stron, jednak ustawodawca wprowadził ten obowiązek w wielu różnych sytuacjach w postępowaniu egzekucyjnym. Powołany przepis nie różni się od innych regulacji, gdy wysłuchanie jest konieczne, nie zawiera jednak takich elementów, które wskazywałyby na obowiązek wyznaczenia posiedzenia jawnego (lub rozprawy) jak przy wyjawieniu majątku (art. 915 § 1 w zw. z art. 916 § 1 zdanie drugie w zw. z art. 917 § 2 zdanie trzecie k.p.c.) czy przed udzieleniem przybicia na rzecz przejmującego nieruchomości (art. 989 k.p.c.). Stanowisko wyrażone w postanowieniu SN z 30.07.1965 r., II CZ 68/65¹⁵¹, nie jest aktualne. W części motywacyjnej Sąd Najwyższy stwierdził, że wysłuchanie uczestników na piśmie jest możliwe w postępowaniu nieprocesowym (art. 514 § 1 k.p.c.), a przepis art. 766 k.p.c. nie przewiduje takiej możliwości. Wydaje się, że pogląd ten nie był uzasadniony również na chwilę wydania przedmiotowego postanowienia, albowiem przepis art. 760 § 2 k.p.c. także w brzmieniu pierwotnym przewidywał możliwość wysłuchania stron postępowania egzekucyjnego przez złożenie oświadczenia na piśmie. Niezależnie od tego należy przyjąć, że pogląd ten nie jest już aktualny z uwagi na brzmienie art. 226¹ k.p.c., który przewiduje możliwość wysłuchania stron na piśmie również w postępowaniu procesowym. O ile zatem wcześniej można było doszukiwać się różnic w tym zakresie w procesie, postępowaniu nieprocesowym i postępowaniu egzekucyjnym, obecnie we wszystkich postępowaniach możliwe jest wysłuchanie stron przez zajęcie stanowiska na piśmie, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej (art. 226¹ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
7. Sąd lub referendarz sądowy wydaje orzeczenia w formie postanowień, a nie wyroków. Dotyczy to zarówno orzeczeń w kwestiach incydentalnych, jak i orzeczeń kończących postępowanie egzekucyjne (art. 766 zdanie drugie k.p.c. nie dotyczy postępowań dotyczących powództw przeciwegzekucyjnych, które rozpoznaje się w procesie)¹⁵².

¹⁴⁹ P. Sławicki [w:] P. Sławicki, P. Sławicki, *Postępowanie...*, s. 351.

¹⁵⁰ I. Gil [w:] *Kodeks...*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, Legalis 2023, art. 766; podobne stanowisko wyraziła K. Flaga-Gieruszyńska [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2022, art. 766.

¹⁵¹ LEX nr 346.

¹⁵² O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 766.

8. Przewodniczący może wydawać zarządzenia, do których stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu procesowym. Biorąc pod uwagę, że zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwanie spostrzeżonych uchybień wydaje sąd, a nie przewodniczący, należy uznać, że powinno to zostać dokonane postanowieniem (art. 759 § 2 k.p.c.).

Paweł Sławicki

Art. 766¹. [Uzasadnienie postanowienia]

§ 1. Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd z urzędu uzasadnia i doręcza wraz z uzasadnieniem, gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. Komornik uzasadnia postanowienie z urzędu, chyba że postanowienie wydano bez spisywania odrębnej sentencji.

1. Sąd i referendarz sądowy sporządzają uzasadnienie z urzędu, jeżeli zostaną spełnione dwa warunki, tj. postanowienie zostało wydane na posiedzeniu niejawnym oraz na postanowienie przysługuje zażalenie lub skarga na orzeczenie referendarza (wyjątek od sporządzania uzasadnień dotyczy postanowień o nadaniu klauzuli wykonalności bez spisywania odrębnej sentencji; zob. art. 783 § 3 i 3¹ oraz art. 794² § 2 i 3 k.p.c.).
2. Komentowany przepis dotyczy orzeczeń wydawanych przez sąd działający jako sąd pierwszej instancji¹⁵³. Do sądu działającego jako sąd drugiej instancji stosuje się przepisy o postępowaniu zażaleniowym (art. 397 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
3. Jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym, uzasadnienie postanowienia sporządza się na wniosek strony (art. 357 § 1 zdanie pierwsze w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) i wniosek taki podlega opłacie w kwocie 30 lub 100 zł na zasadach ogólnych (art. 25b ust. 1 i 2 u.k.s.c.).
4. Jeżeli na postanowienie nie przysługuje środek zaskarżenia, nie sporządza się jego uzasadnienia ani z urzędu, ani na wniosek, a wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia i jego doręczenie podlega odrzuceniu (art. 357 § 2¹ w zw. z art. 328 § 4 w zw. z art. 361 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).
5. Postanowienie, które zostało sporządzone wraz z uzasadnieniem z urzędu, doręcza się również z urzędu, a termin na złożenie środka zaskarżenia biegnie od dnia doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem. Obecnie treść przepisu nie budzi wątpliwości. Przed 1.07/2023 roku pojawiła się nieprawidłowa praktyka sporządzania uzasadnień postanowień z urzędu, które jednak nie były doręczane stronom bez ich wniosku¹⁵⁴, jednak aktualnie brzmienie przepisu uniemożliwia taką wykładnię (również ze względu na dodanie art. 357 § 2² k.p.c.). Zmiana art. 766¹ k.p.c. doprowadziła do *superfluum*¹⁵⁵.
6. Komornik sądowy sporządza uzasadnienie postanowienia z urzędu, jeżeli została spisana sentencja.

¹⁵³ J. Gołaczyński, *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*, Legalis 2023, art. 766¹.

¹⁵⁴ Część motywacyjna uchwały SN z 13.04.2022 r., III CZP 85/22, LEX nr 3332768. Za doręczaniem postanowień wraz z uzasadnieniem również przed nowelizacją opowiadał się A. Sadza, *Skarga na postanowienie referendarza sądowego w postępowaniu egzekucyjnym w świetle nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 4 lipca 2019 r.*, M. Praw. 2020/15, s. 792–794.

¹⁵⁵ Zob. M. Dziurda, *Kodeks...*, art. 766¹.

7. Komentowany przepis nie precyzuje, o jakie postanowienia chodzi. W literaturze pojawiły się dwa stanowiska co do tego, czy komornik sądowy może zamieścić postanowienie w protokole bez spisywania sentencji. Zgodnie z jednym z nich komornik nie może zamieścić postanowienia w protokole, albowiem można w nim zamieszczać jedynie postanowienia niezaskarżalne (art. 356 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), a wszystkie postanowienia wydawane przez komornika są zaskarżalne skargą lub zarzutami (skarga nie przysługuje na niektóre zarządzenia – art. 767 § 1¹ k.p.c.; zob. także art. 763³ § 2 i art. 763⁴ k.p.c.). Według tego stanowiska każde postanowienie komornika wymaga sporządzenia odrębnej sentencji, a tym samym podlega uzasadnieniu z urzędu¹⁵⁶. Zgodnie z drugim poglądem postanowienia bez spisywania odrębnej sentencji mogą być wydawane przy niektórych czynnościach egzekucyjnych wykonywanych poza kancelarią, na przykład ukaranie przez komornika osoby, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza w jego czynności, w trybie art. 764 k.p.c. lub zamieszczenie rozstrzygnięcia o wstrzymaniu przetargu w sytuacji, gdy osiągnięto cenę wystarczającą na zaspokojenie należności wierzyciela egzekwującego i kosztów egzekucyjnych w trybie art. 979 § 1 k.p.c.¹⁵⁷ Biorąc pod uwagę, że wydanie postanowienia przy niektórych czynnościach dokonywanych poza kancelarią może nie być możliwe, należy dopuścić zamieszczanie ich w protokole czynności, co skutkowałoby brakiem obowiązku ich uzasadniania z urzędu.

Paweł Sławicki

Art. 767. [Skarga na czynności komornika]

§ 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Skargę rozpoznaje sąd właściwy ze względu na siedzibę kancelarii komornika.

§ 1¹. Skarga nie przysługuje na zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, na zawiadomienie o terminie czynności oraz na uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług.

§ 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone.

§ 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem.

§ 3¹. Skarga może być wniesiona na urzędowym formularzu.

§ 3². O możliwości wniesienia skargi na urzędowym formularzu oraz o sposobie, w jaki jest on udostępniany, komornik poucza dłużnika przy pierwszej czynności egzekucyjnej, a także strony i uczestników obecnych podczas czynności dokonywanej poza kancelarią, chyba że czynność ta podlega zaskarżeniu skargą w formie ustnej. Komornik doręcza urzędowy formularz skargi na żądanie strony lub uczestnika, jeżeli urzędowego formularza skargi im nie doręczono.

§ 3³. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór i sposób udostępniania urzędowego formularza skargi, mając na względzie ustawowe wymagania przewidziane dla tego pisma, potrzebę zamieszczenia niezbędnych pouczeń co do sposobu wypełniania formularza, wnoszenia pisma i skutków niedostosowania go do ustawowych wymagań, a także konieczność bezpłatnego udostępniania formularzy w kancelariach komorniczych, siedzibach sądów oraz sieci Internet w formie pozwalającej na dogodną edycję treści formularza.

§ 4. Skargę wnosi się w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona; w innych przypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności. Skargę na zaniechanie przez komornika dokonania czynności wnosi się w terminie tygodniowym od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana.

¹⁵⁶ Z. Woźniak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, red. J. Gołaczyński, D. Szostek, Legalis 2019, art. 766¹ oraz O. Marciewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 766¹.

¹⁵⁷ M. Borek [w:] *Kodeks...*, red. T. Zembrzusi, t. II, art. 766¹; zob. też A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. II..., red. M. Manowska, LEX 2022, art. 766¹.